നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

അങ്ഗുത്തരനികായോ

തികനിപാതപാളി

൧. പഠമപണ്ണാസകം

൧. ബാലവഗ്ഗോ

൧. ഭയസുത്തം

൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ [ഭദ്ദന്തേ (ക॰)]''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''യാനി കാനിചി, ഭിക്ഖവേ, ഭയാനി ഉപ്പജ്ജന്തി സബ്ബാനി താനി ബാലതോ ഉപ്പജ്ജന്തി, നോ പണ്ഡിതതോ. യേ കേചി ഉപദ്ദവാ ഉപ്പജ്ജന്തി സബ്ബേ തേ ബാലതോ ഉപ്പജ്ജന്തി, നോ പണ്ഡിതതോ. യേ കേചി ഉപസഗ്ഗാ ഉപ്പജ്ജന്തി സബ്ബേ തേ ബാലതോ ഉപ്പജ്ജന്തി, നോ പണ്ഡിതതോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, നളാഗാരാ വാ തിണാഗാരാ വാ [നളാഗാരം വാ തിണാഗാരം വാ (സീ॰)] അഗ്ഗി മുത്തോ [അഗ്ഗിമുക്കോ (സീ॰), അഗ്ഗി മുക്കോ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] കൂടാഗാരാനിപി ഡഹതി ഉല്ലിത്താവലിത്താനി നിവാതാനി ഫുസിതഗ്ഗളാനി പിഹിതവാതപാനാനി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യാനി കാനിചി ഭയാനി ഉപ്പജ്ജന്തി സബ്ബാനി താനി ബാലതോ ഉപ്പജ്ജന്തി, നോ പണ്ഡിതതോ. യേ കേചി ഉപദ്ദവാ ഉപ്പജ്ജന്തി സബ്ബേ തേ ബാലതോ ഉപ്പജ്ജന്തി, നോ പണ്ഡിതതോ. യേ കേചി ഉപസഗ്ഗാ ഉപ്പജ്ജന്തി സബ്ബേ തേ ബാലതോ ഉപ്പജ്ജന്തി, നോ പണ്ഡിതതോ.

''ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സപ്പടിഭയോ ബാലോ, അപ്പടിഭയോ പണ്ഡിതോ. സഉപദ്ദവോ ബാലോ, അനുപദ്ദവോ പണ്ഡിതോ. സഉപസഗ്ഗോ ബാലോ, അനുപസഗ്ഗോ പണ്ഡിതോ. നത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതതോ ഭയം, നത്ഥി പണ്ഡിതതോ ഉപദ്ദവോ, നത്ഥി പണ്ഡിതതോ ഉപസഗ്ഗോ.

''തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'യേഹി തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ തേ തയോ ധമ്മേ അഭിനിവജ്ജേത്വാ, യേഹി തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വേദിതബ്ബോ തേ തയോ ധമ്മേ സമാദായ വത്തിസ്സാമാ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ''ന്തി. പഠമം.

൨. ലക്ഖണസുത്തം

൨. ''കമ്മലക്ഖണോ , ഭിക്ഖവേ, ബാലോ, കമ്മലക്ഖണോ പണ്ഡിതോ, അപദാനസോഭനീ [അപദാനേ സോഭതി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പഞ്ഞാതി [പഞ്ഞത്തി (?)]. തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി തീഹി? കായദുച്ചരിതേന, വചീദുച്ചരിതേന, മനോദുച്ചരിതേന. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ.

''തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി തീഹി? കായസുചരിതേന, വചീസുചരിതേന, മനോസുചരിതേന. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വേദിതബ്ബോ.

''തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'യേഹി തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ തേ തയോ ധമ്മേ അഭിനിവജ്ജേത്വാ, യേഹി തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വേദിതബ്ബോ തേ തയോ ധമ്മേ സമാദായ വത്തിസ്സാമാ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ''ന്തി. ദുതിയം.

൩. ചിന്തീസുത്തം

൩. ''തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ബാലസ്സ ബാലലക്ഖണാനി ബാലനിമിത്താനി ബാലാപദാനാനി . കതമാനി തീണി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ബാലോ ദുച്ചിന്തിതചിന്തീ ച ഹോതി ദുബ്ഭാസിതഭാസീ ച ദുക്കടകമ്മകാരീ ച. നോ ചേദം [നോ ചേതം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], ഭിക്ഖവേ, ബാലോ ദുച്ചിന്തിതചിന്തീ ച അഭവിസ്സ ദുബ്ഭാസിതഭാസീ ച ദുക്കടകമ്മകാരീ ച, കേന നം പണ്ഡിതാ ജാനേയ്യും [തേന നം പണ്ഡിതാ ന ജാനേയ്യും (ക॰), ന നം പണ്ഡിതാ ജാനേയ്യും (?)] - 'ബാലോ അയം ഭവം അസപ്പുരിസോ'തി? യസ്മാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബാലോ ദുച്ചിന്തിതചിന്തീ ച ഹോതി ദുബ്ഭാസിതഭാസീ ച ദുക്കടകമ്മകാരീ ച തസ്മാ നം പണ്ഡിതാ ജാനന്തി - 'ബാലോ അയം ഭവം അസപ്പുരിസോ'തി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി ബാലസ്സ ബാലലക്ഖണാനി ബാലനിമിത്താനി ബാലാപദാനാനി.

''തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതസ്സ പണ്ഡിതലക്ഖണാനി പണ്ഡിതനിമിത്താനി പണ്ഡിതാപദാനാനി. കതമാനി തീണി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതോ സുചിന്തിതചിന്തീ ച ഹോതി സുഭാസിതഭാസീ ച സുകതകമ്മകാരീ ച. നോ ചേദം, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതോ സുചിന്തിതചിന്തീ ച അഭവിസ്സ സുഭാസിതഭാസീ ച സുകതകമ്മകാരീ ച, കേന നം പണ്ഡിതാ ജാനേയ്യും - 'പണ്ഡിതോ അയം ഭവം സപ്പുരിസോ'തി? യസ്മാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതോ സുചിന്തിതചിന്തീ ച ഹോതി സുഭാസിതഭാസീ ച സുകതകമ്മകാരീ ച തസ്മാ നം പണ്ഡിതാ ജാനന്തി - 'പണ്ഡിതോ അയം ഭവം സപ്പുരിസോ'തി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി പണ്ഡിതസ്സ പണ്ഡിതലക്ഖണാനി പണ്ഡിതനിമിത്താനി പണ്ഡിതാപദാനാനി. തസ്മാതിഹ.... തതിയം.

൪. അച്ചയസുത്തം

൪. "തീഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി തീഹി? അച്ചയം അച്ചയതോ ന പസ്സതി, അച്ചയം അച്ചയതോ ദിസ്വാ യഥാധമ്മം നപ്പടികരോതി, പരസ്സ ഖോ പന അച്ചയം ദേസേന്തസ്സ യഥാധമ്മം നപ്പടിഗ്ഗണ്ഹാതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ.

"തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി തീഹി? അച്ചയം അച്ചയതോ പസ്സതി, അച്ചയം അച്ചയതോ ദിസ്വാ യഥാധമ്മം പടികരോതി, പരസ്സ ഖോ പന അച്ചയം ദേസേന്തസ്സ യഥാധമ്മം പടിഗ്ഗണ്ഹാതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വേദിതബ്ബോ. തസ്മാതിഹ.... ചതുത്ഥം.

൫. അയോനിസോസുത്തം

൫. "തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി തീഹി? അയോനിസോ പഞ്ഹം കത്താ ഹോതി, അയോനിസോ പഞ്ഹം വിസ്സജ്ജേതാ ഹോതി, പരസ്സ ഖോ പന യോനിസോ പഞ്ഹം വിസ്സജ്ജിതം പരിമണ്ഡലേഹി പദബ്യഞ്ജനേഹി സിലിട്ഠേഹി ഉപഗതേഹി നാബ്ഭനുമോദിതാ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ.

"തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി തീഹി? യോനിസോ പഞ്ഹം കത്താ ഹോതി, യോനിസോ പഞ്ഹം വിസ്സജ്ജേതാ ഹോതി, പരസ്സ ഖോ പന യോനിസോ പഞ്ഹം വിസ്സജ്ജിതം പരിമണ്ഡലേഹി പദബ്യഞ്ജനേഹി സിലിട്ഠേഹി ഉപഗതേഹി അബ്ഭനുമോദിതാ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വേദിതബ്ബോ. തസ്മാതിഹ.... പഞ്ചമം.

൬. അകുസലസുത്തം

൬. "തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി തീഹി? അകുസലേന കായകമ്മേന, അകുസലേന വചീകമ്മേന, അകുസലേന മനോകമ്മേന. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ.

"തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി തീഹി? കുസലേന കായകമ്മേന , കുസലേന വചീകമ്മേന, കുസലേന മനോകമ്മേന. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വേദിതബ്ബോ. തസ്മാതിഹ.... ഛട്ഠം.

൭. സാവജ്ജസുത്തം

൭. "തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി തീഹി? സാവജ്ജേന കായകമ്മേന, സാവജ്ജേന വചീകമ്മേന, സാവജ്ജേന മനോകമ്മേന...പേ॰... അനവജ്ജേന കായകമ്മേന, അനവജ്ജേന വചീകമ്മേന, അനവജ്ജേന മനോകമ്മേന...പേ॰.... സത്തമം.

൮. സബ്യാബജ്ഝസുത്തം

൮. ‘‘തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി തീഹി? സബ്യാബജ്ഝേന കായകമ്മേന, സബ്യാബജ്ഝേന വചീകമ്മേന, സബ്യാബജ്ഝേന മനോകമ്മേന…പേ॰… അബ്യാബജ്ഝേന കായകമ്മേന, അബ്യാബജ്ഝേന വചീകമ്മേന , അബ്യാബജ്ഝേന മനോകമ്മേന. ഇമേഹി, ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വേദിതബ്ബോ.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘യേഹി തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ വേദിതബ്ബോ തേ തയോ ധമ്മേ അഭിനിവജ്ജേത്വാ, യേഹി തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വേദിതബ്ബോ തേ തയോ ധമ്മേ സമാദായ വത്തിസ്സാമാ’തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ’’ന്തി. അട്ഠമം.

൯. ഖതസുത്തം

൯. ‘‘തീഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി. കതമേഹി തീഹി? കായദുച്ചരിതേന, വചീദുച്ചരിതേന, മനോദുച്ചരിതേന. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി.

‘‘തീഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതി. കതമേഹി തീഹി? കായസുചരിതേന, വചീസുചരിതേന, മനോസുചരിതേന. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതീ’’തി. നവമം.

൧൦. മലസുത്തം

൧൦. ‘‘തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ തയോ മലേ അപ്പഹായ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി തീഹി? ദുസ്സീലോ ച ഹോതി, ദുസ്സീല്യമലഞ്ചസ്സ അപ്പഹീനം ഹോതി; ഇസ്സുകീ ച ഹോതി, ഇസ്സാമലഞ്ചസ്സ അപ്പഹീനം ഹോതി; മച്ഛരീ ച ഹോതി, മച്ഛേരമലഞ്ചസ്സ അപ്പഹീനം ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഇമേ തയോ മലേ അപ്പഹായ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

‘‘തീഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ തയോ മലേ പഹായ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി തീഹി? സീലവാ ച ഹോതി, ദുസ്സീല്യമലഞ്ചസ്സ പഹീനം ഹോതി; അനിസ്സുകീ ച ഹോതി, ഇസ്സാമലഞ്ചസ്സ

പഹീനം ഹോതി; അമച്ഛരീ ച ഹോതി, മച്ഛേരമലഞ്ചസ്സ പഹീനം ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഇമേ തയോ മലേ പഹായ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ''തി. ദസമം.

ബാലവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഭയം ലക്ഖണചിന്തീ ച, അച്ചയഞ്ച അയോനിസോ;
അകുസലഞ്ച സാവജ്ജം, സബ്യാബജ്ഝഖതം മലന്തി.

൨. രഥകാരവഗ്ഗോ

൧. ഞാതസുത്തം

൧൧. ‘‘തീഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഞാതോ ഭിക്ഖു ബഹുജനഅഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി ബഹുജനദുക്ഖായ, ബഹുനോ ജനസ്സ അനത്ഥായ അഹിതായ ദുക്ഖായ ദേവമനുസ്സാനം. കതമേഹി തീഹി? അനനുലോമികേ കായകമ്മേ സമാദപേതി, അനനുലോമികേ വചീകമ്മേ സമാദപേതി, അനനുലോമികേസു ധമ്മേസു സമാദപേതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഞാതോ ഭിക്ഖു ബഹുജനഅഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി ബഹുജനദുക്ഖായ, ബഹുനോ ജനസ്സ അനത്ഥായ അഹിതായ ദുക്ഖായ ദേവമനുസ്സാനം.

‘‘തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഞാതോ ഭിക്ഖു ബഹുജനഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി ബഹുജനസുഖായ, ബഹുനോ ജനസ്സ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാനം. കതമേഹി തീഹി? അനുലോമികേ കായകമ്മേ സമാദപേതി, അനുലോമികേ വചീകമ്മേ സമാദപേതി, അനുലോമികേസു ധമ്മേസു സമാദപേതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഞാതോ ഭിക്ഖു ബഹുജനഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി ബഹുജനസുഖായ, ബഹുനോ ജനസ്സ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാന’’ന്തി. പഠമം.

൨. സാരണീയസുത്തം

൧൨. ‘‘തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ ഖത്തിയസ്സ മുദ്ധാവസിത്തസ്സ യാവജീവം സാരണീയാനി [സരണീയാനി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭവന്തി. കതമാനി തീണി? യസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, പദേസേ രാജാ ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ ജാതോ ഹോതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, പഠമം രഞ്ഞോ ഖത്തിയസ്സ മുദ്ധാവസിത്തസ്സ യാവജീവം സാരണീയം ഹോതി.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യസ്മിം പദേസേ രാജാ ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ ഹോതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയം രഞ്ഞോ ഖത്തിയസ്സ മുദ്ധാവസിത്തസ്സ യാവജീവം സാരണീയം ഹോതി.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യസ്മിം പദേസേ രാജാ ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ സങ്ഗാമം അഭിവിജിനിത്വാ വിജിതസങ്ഗാമോ തമേവ സങ്ഗാമസീസം അജ്ഝാവസതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, തതിയം രഞ്ഞോ ഖത്തിയസ്സ മുദ്ധാവസിത്തസ്സ യാവജീവം സാരണീയം ഹോതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി രഞ്ഞോ ഖത്തിയസ്സ മുദ്ധാവസിത്തസ്സ യാവജീവം സാരണീയാനി ഭവന്തി.

‘‘ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണിമാനി ഭിക്ഖുസ്സ യാവജീവം സാരണീയാനി ഭവന്തി. കതമാനി തീണി? യസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, പദേസേ ഭിക്ഖു കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, പഠമം ഭിക്ഖുസ്സ യാവജീവം സാരണീയം ഹോതി.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യസ്മിം പദേസേ ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയം ഭിക്ഖുസ്സ യാവജീവം സാരണീയം ഹോതി.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യസ്മിം പദേസേ ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, തതിയം ഭിക്ഖുസ്സ യാവജീവം സാരണീയം ഹോതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി ഭിക്ഖുസ്സ യാവജീവം സാരണീയാനി ഭവന്തീ’’തി. ദുതിയം.

൩. ആസംസസുത്തം

൧൩. ‘‘തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? നിരാസോ, ആസംസോ, വിഗതാസോ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ പുഗ്ഗലോ നിരാസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നീചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി, ചണ്ഡാലകുലേ വാ വേനകുലേ [വേണകുലേ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ നേസാദകുലേ വാ രഥകാരകുലേ വാ പുക്കുസകുലേ വാ ദലിദ്ദേ അപ്പന്നപാനഭോജനേ കസിരവുത്തികേ, യത്ഥ കസിരേന ഘാസച്ഛാദോ ലബ്ഭതി. സോ ച ഹോതി ദുബ്ബണ്ണോ ദുദ്ദസികോ ഓകോടിമകോ ബവ്ഹാബാധോ [ബഹ്വാബാധോ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] കാണോ വാ കുണീ വാ ഖഞ്ജോ വാ പക്ഖഹതോ വാ, ന ലാഭീ അന്നസ്സ പാനസ്സ വത്ഥസ്സ യാനസ്സ മാലാഗന്ധവിലേപനസ്സ സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമോ കിര ഖത്തിയോ ഖത്തിയേഹി ഖത്തിയാഭിസേകേന അഭിസിത്തോ’തി. തസ്സ ന ഏവം ഹോതി - ‘കുദാസ്സു നാമ മമ്പി ഖത്തിയാ ഖത്തിയാഭിസേകേന അഭിസിഞ്ചിസ്സന്തീ’തി! അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നിരാസോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ആസംസോ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ ഖത്തിയസ്സ മുദ്ധാവസിത്തസ്സ ജേട്ഠോ പുത്തോ ഹോതി ആഭിസേകോ അനഭിസിത്തോ അചലപ്പത്തോ [മചലപ്പത്തോ (സീ॰ പീ॰)]. സോ സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമോ കിര ഖത്തിയോ ഖത്തിയേഹി ഖത്തിയാഭിസേകേന അഭിസിത്തോ’തി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘കുദാസ്സു നാമ മമ്പി ഖത്തിയാ ഖത്തിയാഭിസേകേന അഭിസിഞ്ചിസ്സന്തീ’തി! അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ആസംസോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വിഗതാസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, രാജാ ഹോതി ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ. സോ സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമോ കിര ഖത്തിയോ ഖത്തിയേഹി ഖത്തിയാഭിസേകേന അഭിസിത്തോ’തി. തസ്സ ന ഏവം ഹോതി - ‘കുദാസ്സു നാമ മമ്പി ഖത്തിയാ ഖത്തിയാഭിസേകേന അഭിസിഞ്ചിസ്സന്തീ’തി! തം കിസ്സ ഹേതു? യാ ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനഭിസിത്തസ്സ അഭിസേകാസാ സാ [സാസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പടിപ്പസ്സദ്ധാ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വിഗതാസോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം.

"ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ഭിക്ഖൂസു. കതമേ തയോ? നിരാസോ, ആസംസോ, വിഗതാസോ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നിരാസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ദുസ്സീലോ ഹോതി പാപധമ്മോ അസുചി സങ്കസ്സരസമാചാരോ പടിച്ഛന്നകമ്മന്തോ അസ്സമണോ സമണപടിഞ്ഞോ അബ്രഹ്മചാരീ ബ്രഹ്മചാരിപടിഞ്ഞോ അന്തോപൂതി അവസ്സുതോ കസമ്ബുജാതോ. സോ സുണാതി - 'ഇത്ഥന്നാമോ കിര ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ'തി. തസ്സ ന ഏവം ഹോതി - 'കുദാസ്സു നാമ അഹമ്പി ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സാമീ'തി! അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നിരാസോ.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ആസംസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി കല്യാണധമ്മോ. സോ സുണാതി ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ'തി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'കുദാസ്സു നാമ അഹമ്പി ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സാമീ'തി! അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ആസംസോ.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വിഗതാസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഹോതി ഖീണാസവോ. സോ സുണാതി - 'ഇത്ഥന്നാമോ കിര ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ'തി. തസ്സ ന ഏവം ഹോതി - 'കുദാസ്സു നാമ അഹമ്പി ആസവാനം ഖയാ...പേ॰... സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സാമീ'തി! തം കിസ്സ ഹേതു? യാ ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അവിമുത്തസ്സ വിമുത്താസാ സാ പടിപ്പസ്സദ്ധാ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വിഗതാസോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ഭിക്ഖൂസൂ"തി. തതിയം.

൪. ചക്കവത്തിസുത്തം

൧൪. "യോപി സോ, ഭിക്ഖവേ, രാജാ ചക്കവത്തീ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ സോപി ന അരാജകം ചക്കം വത്തേതീ"തി. ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "കോ പന, ഭന്തേ, രഞ്ഞോ ചക്കവത്തിസ്സ ധമ്മികസ്സ ധമ്മരഞ്ഞോ രാജാ"തി [ചക്കന്തി (ക॰)]? "ധമ്മോ, ഭിക്ഖൂ"തി ഭഗവാ അവോച - "ഇധ, ഭിക്ഖു, രാജാ ചക്കവത്തീ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ധമ്മംയേവ നിസ്സായ [ഗരുകരോന്തോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ധമ്മം സക്കരോന്തോ ധമ്മം ഗരും കരോന്തോ ധമ്മം അപചായമാനോ ധമ്മദ്ധജോ ധമ്മകേതു ധമ്മാധിപതേയ്യോ ധമ്മികം രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹതി അന്തോജനസ്മിം".

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖു, രാജാ ചക്കവത്തീ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ധമ്മംയേവ നിസ്സായ ധമ്മം സക്കരോന്തോ ധമ്മം ഗരും കരോന്തോ ധമ്മം അപചായമാനോ ധമ്മദ്ധജോ ധമ്മകേതു ധമ്മാധിപതേയ്യോ ധമ്മികം രക്ഖാവരണഗുത്തിം

സംവിദഹതി ഖത്തിയേസു, അനുയന്തേസു [അനുയുത്തേസു (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ബലകായസ്മിം, ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേസു , നേഗമജാനപദേസു, സമണബ്രാഹ്മണേസു, മിഗപക്ഖീസു. സ ഖോ സോ ഭിക്ഖു രാജാ ചക്കവത്തീ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ധമ്മംയേവ നിസ്സായ ധമ്മം സക്കരോന്തോ ധമ്മം ഗരും കരോന്തോ ധമ്മം അപചായമാനോ ധമ്മദ്ധജോ ധമ്മകേതു ധമ്മാധിപതേയ്യോ ധമ്മികം രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹിത്വാ അന്തോജനസ്മിം, ധമ്മികം രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹിത്വാ ഖത്തിയേസു, അനുയന്തേസു, ബലകായസ്മിം, ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേസു, നേഗമജാനപദേസു, സമണബ്രാഹ്മണേസു, മിഗപക്ഖീസു, ധമ്മേനേവ ചക്കം വത്തേതി. തം ഹോതി ചക്കം അപ്പടിവത്തിയം കേനചി മനുസ്സഭൂതേന പച്ചത്ഥികേന പാണിനാ.

''ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖു [ഭിക്ഖവേ (ക॰)], തഥാഗതോ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ധമ്മംയേവ നിസ്സായ ധമ്മം സക്കരോന്തോ ധമ്മം ഗരും കരോന്തോ ധമ്മം അപചായമാനോ ധമ്മദ്ധജോ ധമ്മകേതു ധമ്മാധിപതേയ്യോ ധമ്മികം രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹതി കായകമ്മസ്മിം - 'ഏവരൂപം കായകമ്മം സേവിതബ്ബം, ഏവരൂപം കായകമ്മം ന സേവിതബ്ബ'''ന്തി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖു, തഥാഗതോ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ധമ്മംയേവ നിസ്സായ ധമ്മം സക്കരോന്തോ ധമ്മം ഗരും കരോന്തോ ധമ്മം അപചായമാനോ ധമ്മദ്ധജോ ധമ്മകേതു ധമ്മാധിപതേയ്യോ ധമ്മികം രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹതി വചീകമ്മസ്മിം - 'ഏവരൂപം വചീകമ്മം സേവിതബ്ബം, ഏവരൂപം വചീകമ്മം ന സേവിതബ്ബ'ന്തി...പേ॰... മനോകമ്മസ്മിം - 'ഏവരൂപം മനോകമ്മം സേവിതബ്ബം, ഏവരൂപം മനോകമ്മം ന സേവിതബ്ബ'''ന്തി.

''സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖു, തഥാഗതോ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ധമ്മംയേവ നിസ്സായ ധമ്മം സക്കരോന്തോ ധമ്മം ഗരും കരോന്തോ ധമ്മം അപചായമാനോ ധമ്മദ്ധജോ ധമ്മകേതു ധമ്മാധിപതേയ്യോ ധമ്മികം രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹിത്വാ കായകമ്മസ്മിം, ധമ്മികം രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹിത്വാ വചീകമ്മസ്മിം, ധമ്മികം രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹിത്വാ മനോകമ്മസ്മിം, ധമ്മേനേവ അനുത്തരം ധമ്മചക്കം പവത്തേതി. തം ഹോതി ചക്കം അപ്പടിവത്തിയം സമണേന വാ ബ്രാഹ്മണേന വാ ദേവേന വാ മാരേന വാ ബ്രഹ്മുനാ വാ കേനചി വാ ലോകസ്മി''ന്തി. ചതുത്ഥം.

൫. സചേതനസുത്തം

൧൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ ബാരാണസിയം വിഹരതി ഇസിപതനേ മിഗദായേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, രാജാ അഹോസി സചേതനോ [പചേതനോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നാമ. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രാജാ സചേതനോ രഥകാരം ആമന്തേസി - 'ഇതോ മേ, സമ്മ രഥകാര, ഛന്നം മാസാനം അച്ചയേന സങ്ഗാമോ ഭവിസ്സതി. സക്ഖിസ്സസി [സക്ഖസി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മേ, സമ്മ

രഥകാര, നവം ചക്കയുഗം കാതു’ന്തി? ‘സക്കോമി ദേവാ’തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രഥകാരോ രഞ്ഞോ സചേതനസ്സ പച്ചസ്സോസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രഥകാരോ ഛഹി മാസേഹി ഛാരത്തൂനേഹി ഏകം ചക്കം നിട്ഠാപേസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രാജാ സചേതനോ രഥകാരം ആമന്തേസി - ‘ഇതോ മേ, സമ്മ രഥകാര, ഛന്നം ദിവസാനം അച്ചയേന സങ്ഗാമോ ഭവിസ്സതി, നിട്ഠിതം നവം ചക്കയുഗ’ന്തി? ‘ഇമേഹി ഖോ, ദേവ, ഛഹി മാസേഹി ഛാരത്തൂനേഹി ഏകം ചക്കം നിട്ഠിത’ന്തി. ‘സക്ഖിസ്സസി പന മേ, സമ്മ രഥകാര, ഇമേഹി ഛഹി ദിവസേഹി ദുതിയം ചക്കം നിട്ഠാപേതു’ന്തി? ‘സക്കോമി ദേവാ’തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രഥകാരോ ഛഹി ദിവസേഹി ദുതിയം ചക്കം നിട്ഠാപേത്വാ നവം ചക്കയുഗം ആദായ യേന രാജാ സചേതനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ രാജാനം സചേതനം ഏതദവോച - ‘ഇദം തേ, ദേവ, നവം ചക്കയുഗം നിട്ഠിത’ന്തി. ‘യഞ്ച തേ ഇദം, സമ്മ രഥകാര, ചക്കം ഛഹി മാസേഹി നിട്ഠിതം ഛാരത്തൂനേഹി യഞ്ച തേ ഇദം ചക്കം ഛഹി ദിവസേഹി നിട്ഠിതം, ഇമേസം കിം നാനാകരണം? നേസാഹം കിഞ്ചി നാനാകരണം പസ്സാമീ’തി. ‘അത്ഥേസം, ദേവ, നാനാകരണം. പസ്സതു ദേവോ നാനാകരണ’’’ന്തി.

‘‘അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രഥകാരോ യം തം ചക്കം ഛഹി ദിവസേഹി നിട്ഠിതം തം പവത്തേസി. തം പവത്തിതം സമാനം യാവതികാ അഭിസങ്ഖാരസ്സ ഗതി താവതികം ഗന്ത്വാ ചിങ്ഗുലായിത്വാ ഭൂമിയം പപതി. യം പന തം ചക്കം ഛഹി മാസേഹി നിട്ഠിതം ഛാരത്തൂനേഹി തം പവത്തേസി. തം പവത്തിതം സമാനം യാവതികാ അഭിസങ്ഖാരസ്സ ഗതി താവതികം ഗന്ത്വാ അക്ഖാഹതം മഞ്ഞേ അട്ഠാസി.

‘‘‘കോ നു ഖോ, സമ്മ രഥകാര, ഹേതു കോ പച്ചയോ യമിദം [യദിദം (ക॰)] ചക്കം ഛഹി ദിവസേഹി നിട്ഠിതം തം പവത്തിതം സമാനം യാവതികാ അഭിസങ്ഖാരസ്സ ഗതി താവതികം ഗന്ത്വാ ചിങ്ഗുലായിത്വാ ഭൂമിയം പപതി? കോ പന, സമ്മ രഥകാര, ഹേതു കോ പച്ചയോ യമിദം ചക്കം ഛഹി മാസേഹി നിട്ഠിതം ഛാരത്തൂനേഹി തം പവത്തിതം സമാനം യാവതികാ അഭിസങ്ഖാരസ്സ ഗതി താവതികം ഗന്ത്വാ അക്ഖാഹതം മഞ്ഞേ അട്ഠാസീ’തി? ‘യമിദം, ദേവ, ചക്കം ഛഹി ദിവസേഹി നിട്ഠിതം തസ്സ നേമിപി സവങ്കാ സദോസാ സകസാവാ, അരാപി സവങ്കാ സദോസാ സകസാവാ, നാഭിപി സവങ്കാ സദോസാ സകസാവാ. തം നേമിയാപി സവങ്കത്താ സദോസത്താ സകസാവത്താ, അരാനമ്പി സവങ്കത്താ സദോസത്താ സകസാവത്താ, നാഭിയാപി സവങ്കത്താ സദോസത്താ സകസാവത്താ പവത്തിതം സമാനം യാവതികാ അഭിസങ്ഖാരസ്സ ഗതി താവതികം ഗന്ത്വാ ചിങ്ഗുലായിത്വാ ഭൂമിയം പപതി. യം പന തം, ദേവ, ചക്കം ഛഹി മാസേഹി നിട്ഠിതം ഛാരത്തൂനേഹി തസ്സ നേമിപി അവങ്കാ അദോസാ അകസാവാ, അരാപി അവങ്കാ അദോസാ അകസാവാ, നാഭിപി അവങ്കാ അദോസാ അകസാവാ. തം നേമിയാപി അവങ്കത്താ അദോസത്താ അകസാവത്താ, അരാനമ്പി അവങ്കത്താ അദോസത്താ അകസാവത്താ, നാഭിയാപി അവങ്കത്താ അദോസത്താ അകസാവത്താ പവത്തിതം സമാനം യാവതികാ അഭിസങ്ഖാരസ്സ ഗതി താവതികം ഗന്ത്വാ അക്ഖാഹതം മഞ്ഞേ അട്ഠാസീ’’’തി.

‘‘സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം ഏവമസ്സ - ‘അഞ്ഞോ നൂന തേന സമയേന സോ രഥകാരോ അഹോസീ’തി! ന ഖോ പനേതം, ഭിക്ഖവേ,

ഏവം ദട്ഠബ്ബം. അഹം തേന സമയേന സോ രഥകാരോ അഹോസിം. തദാഹം, ഭിക്ഖവേ, കുസലോ ദാരുവങ്കാനം ദാരുദോസാനം ദാരുകസാവാനം. ഏതരഹി ഖോ പനാഹം, ഭിക്ഖവേ, അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ കുസലോ കായവങ്കാനം കായദോസാനം കായകസാവാനം, കുസലോ വചീവങ്കാനം വചീദോസാനം വചീകസാവാനം, കുസലോ മനോവങ്കാനം മനോദോസാനം മനോകസാവാനം. യസ്സ കസ്സചി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുസ്സ വാ ഭിക്ഖുനിയാ വാ കായവങ്കോ അപ്പഹീനോ കായദോസോ കായകസാവോ, വചീവങ്കോ അപ്പഹീനോ വചീദോസോ വചീകസാവോ, മനോവങ്കോ അപ്പഹീനോ മനോദോസോ മനോകസാവോ, ഏവം പപതിതാ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ, സേയ്യഥാപി തം ചക്കം ഛഹി ദിവസേഹി നിട്ഠിതം.

“യസ്സ കസ്സചി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുസ്സ വാ ഭിക്ഖുനിയാ വാ കായവങ്കോ പഹീനോ കായദോസോ കായകസാവോ, വചീവങ്കോ പഹീനോ വചീദോസോ വചീകസാവോ, മനോവങ്കോ പഹീനോ മനോദോസോ മനോകസാവോ , ഏവം പതിട്ഠിതാ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ, സേയ്യഥാപി തം ചക്കം ഛഹി മാസേഹി നിട്ഠിതം ഛാരത്തൂനേഹി.

“തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘കായവങ്കം പജഹിസ്സാമ കായദോസം കായകസാവം, വചീവങ്കം പജഹിസ്സാമ വചീദോസം വചീകസാവം, മനോവങ്കം പജഹിസ്സാമ മനോദോസം മനോകസാവ’ന്തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ”ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. അപണ്ണകസുത്തം

൧൬. “തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അപണ്ണകപടിപദം [അപണ്ണകതം പടിപദം (സീ॰ പീ॰) ടീകായ പന സമേതി] പടിപന്നോ ഹോതി, യോനി ചസ്സ ആരദ്ധാ ഹോതി ആസവാനം ഖയായ. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി, ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ ഹോതി, ജാഗരിയം അനുയുത്തോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം [യത്വാധികരണമേതം (സീ॰)] ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം, ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ആഹാരം ആഹാരേതി - ‘നേവ ദവായ ന മദായ ന മണ്ഡനായ ന വിഭൂസനായ, യാവദേവ ഇമസ്സ കായസ്സ

റിതിയാ യാപനായ വിഹിംസൂപരതിയാ ബ്രഹ്മചരിയാനുഗ്ഗഹായ, ഇതി പുരാണഞ്ച വേദനം പടിഹങ്ഖാമി, നവഞ്ച വേദനം ന ഉപ്പാദേസ്സാമി, യാത്രാ ച മേ ഭവിസ്സതി അനവജ്ജതാ ച ഫാസുവിഹാരോ ചാ'തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ ഹോതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജാഗരിയം അനുയുത്തോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദിവസം ചങ്കമേന നിസജ്ജായ ആവരണീയേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പരിസോധേതി, രത്തിയാ പഠമം യാമം ചങ്കമേന നിസജ്ജായ ആവരണീയേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പരിസോധേതി, രത്തിയാ മജ്ഝിമം യാമം ദക്ഖിണേന പസ്സേന സീഹസേയ്യം കപ്പേതി പാദേ പാദം അച്ചാധായ സതോ സമ്പജാനോ ഉട്ഠാനസഞ്ഞം മനസി കരിത്വാ, രത്തിയാ പച്ഛിമം യാമം പച്ചുട്ഠായ ചങ്കമേന നിസജ്ജായ ആവരണീയേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പരിസോധേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജാഗരിയം അനുയുത്തോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അപണ്ണകപടിപദം പടിപന്നോ ഹോതി, യോനി ചസ്സ ആരദ്ധാ ഹോതി ആസവാനം ഖയായാ''തി. ഛട്ഠം.

൭. അത്തബ്യാബാധസുത്തം

൧൭. ''തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തന്തി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തന്തി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തന്തി. കതമേ തയോ? കായദുച്ചരിതം, വചീദുച്ചരിതം, മനോദുച്ചരിതം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ധമ്മാ അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തന്തി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തന്തി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തന്തി.

''തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തന്തി, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തന്തി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തന്തി. കതമേ തയോ? കായസുചരിതം, വചീസുചരിതം, മനോസുചരിതം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ധമ്മാ നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തന്തി, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തന്തി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തന്തീ''തി. സത്തമം.

൮. ദേവലോകസുത്തം

൧൮. ''സചേ വോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'ദേവലോകൂപപത്തിയാ, ആവുസോ, സമണേ ഗോതമേ ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സഥാ'തി? നനു തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം പുട്ഠാ അട്ടീയേയ്യാഥ ഹരായേയ്യാഥ ജിഗുച്ഛേയ്യാഥാ''തി? ''ഏവം, ഭന്തേ''. ''ഇതി കിര തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ദിബ്ബേന ആയുനാ അട്ടിയഥ ഹരായഥ ജിഗുച്ഛഥ, ദിബ്ബേന വണ്ണേന ദിബ്ബേന സുഖേന ദിബ്ബേന യസേന ദിബ്ബേനാധിപതേയ്യേന അട്ടിയഥ ഹരായഥ ജിഗുച്ഛഥ; പഗേവ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹേഹി കായദുച്ചരിതേന അട്ടീയിതബ്ബം ഹരായിതബ്ബം ജിഗുച്ഛിതബ്ബം, വചീദുച്ചരിതേന... മനോദുച്ചരിതേന അട്ടീയിതബ്ബം ഹരായിതബ്ബം ജിഗുച്ഛിതബ്ബ''ന്തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമപാപണികസുത്തം

൧൯. "തീഹി , ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ പാപണികോ അഭബ്ബോ അനധിഗതം വാ ഭോഗം അധിഗന്തും, അധിഗതം വാ ഭോഗം ഫാതിം കാതും. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പാപണികോ പുബ്ബണ്ഹസമയം [മജ്ഝന്തികസമയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ന സക്കച്ചം കമ്മന്തം അധിട്ഠാതി, മജ്ഝന്ഹികസമയം ന സക്കച്ചം കമ്മന്തം അധിട്ഠാതി, സായന്ഹസമയം ന സക്കച്ചം കമ്മന്തം അധിട്ഠാതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ പാപണികോ അഭബ്ബോ അനധിഗതം വാ ഭോഗം അധിഗന്തും, അധിഗതം വാ ഭോഗം ഫാതിം കാതും [ഫാതികത്തും (സീ॰), ഫാതികാതും (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

"ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ അനധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗന്തും, അധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം ഫാതിം കാതും. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പുബ്ബണ്ഹസമയം ന സക്കച്ചം സമാധിനിമിത്തം അധിട്ഠാതി, മജ്ഝന്ഹികസമയം ന സക്കച്ചം സമാധിനിമിത്തം അധിട്ഠാതി, സായന്ഹസമയം ന സക്കച്ചം സമാധിനിമിത്തം അധിട്ഠാതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ അനധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗന്തും, അധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം ഫാതിം കാതും.

"തീഹി , ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ പാപണികോ ഭബ്ബോ അനധിഗതം വാ ഭോഗം അധിഗന്തും, അധിഗതം വാ ഭോഗം ഫാതിം കാതും. കതമേഹി തീഹി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, പാപണികോ പുബ്ബണ്ഹസമയം സക്കച്ചം കമ്മന്തം അധിട്ഠാതി, മജ്ഝന്ഹികസമയം…പേ॰… സായന്ഹസമയം സക്കച്ചം കമ്മന്തം അധിട്ഠാതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ പാപണികോ ഭബ്ബോ അനധിഗതം വാ ഭോഗം അധിഗന്തും, അധിഗതം വാ ഭോഗം ഫാതിം കാതും.

"ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ അനധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗന്തും, അധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം ഫാതിം കാതും. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പുബ്ബണ്ഹസമയം സക്കച്ചം സമാധിനിമിത്തം അധിട്ഠാതി, മജ്ഝന്ഹികസമയം…പേ॰… സായന്ഹസമയം സക്കച്ചം സമാധിനിമിത്തം അധിട്ഠാതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ അനധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗന്തും, അധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം ഫാതിം കാതു"ന്തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയപാപണികസുത്തം

൨൦. "തീഹി , ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ പാപണികോ നചിരസ്സേവ മഹത്തം വേപുല്ലത്തം [മഹന്തത്തം വാ വേപുല്ലത്തം വാ (പീ॰ ക॰)] പാപുണാതി ഭോഗേസു. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പാപണികോ ചക്ഖുമാ ച ഹോതി വിധുരോ ച നിസ്സയസമ്പന്നോ ച. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പാപണികോ ചക്ഖുമാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പാപണികോ പണിയം ജാനാതി - 'ഇദം പണിയം ഏവം കീതം, ഏവം വിക്കയമാനം [വിക്കീയമാനം (?)], ഏത്തകം മൂലം ഭവിസ്സതി, ഏത്തകോ ഉദയോ'തി [ഉദ്ദയോതി (സീ॰)]. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പാപണികോ ചക്ഖുമാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പാപണികോ വിധുരോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പാപണികോ കുസലോ ഹോതി പണിയം കേതുഞ്ച വിക്കേതുഞ്ച. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പാപണികോ വിധുരോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പാപണികോ നിസ്സയസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ ഭിക്ഖവേ , പാപണികം യേ തേ ഗഹപതീ വാ ഗഹപതിപുത്താ വാ അഡ്ഢാ മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ തേ ഏവം ജാനന്തി - ‘അയം ഖോ ഭവം പാപണികോ ചക്ഖുമാ വിധുരോ ച പടിബലോ പുത്തദാരഞ്ച പോസേതും, അമ്ഹാകഞ്ച കാലേന കാലം അനുപ്പദാതു’ന്തി. തേ നം ഭോഗേഹി നിപതന്തി - ‘ഇതോ, സമ്മ പാപണിക, ഭോഗേ കരിത്വാ [ഹരിത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] പുത്തദാരഞ്ച പോസേഹി, അമ്ഹാകഞ്ച കാലേന കാലം അനുപ്പദേഹീ’തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പാപണികോ നിസ്സയസമ്പന്നോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ പാപണികോ നചിരസ്സേവ മഹത്തം വേപുല്ലത്തം പാപുണാതി ഭോഗേസു.

“ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു നചിരസ്സേവ മഹത്തം വേപുല്ലത്തം പാപുണാതി കുസലേസു ധമ്മേസു. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുമാ ച ഹോതി വിധുരോ ച നിസ്സയസമ്പന്നോ ച. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുമാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുമാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിധുരോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരതി അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ, ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിധുരോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നിസ്സയസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേ തേ ഭിക്ഖൂ ബഹുസ്സുതാ ആഗതാഗമാ ധമ്മധരാ വിനയധരാ മാതികാധരാ തേ കാലേന കാലം ഉപസങ്കമിത്വാ പരിപുച്ഛതി പരിപഞ്ഹതി - ‘ഇദം, ഭന്തേ, കഥം, ഇമസ്സ കോ അത്ഥോ’തി? തസ്സ തേ ആയസ്മന്തോ അവിവടഞ്ചേവ വിവരന്തി, അനുത്താനീകതഞ്ച ഉത്താനീകരോന്തി, അനേകവിഹിതേസു ച കങ്ഖാഠാനിയേസു ധമ്മേസു കങ്ഖം പടിവിനോദേന്തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നിസ്സയസമ്പന്നോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു നചിരസ്സേവ മഹത്തം വേപുല്ലത്തം പാപുണാതി കുസലേസു ധമ്മേസൂ”തി. ദസമം.

രഥകാരവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

പഠമഭാണവാരോ നിട്ഠിതോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഞാതോ [ഞാതകോ (സ്യാ॰ കം॰)] സാരണീയോ ഭിക്ഖു, ചക്കവത്തീ സചേതനോ;
അപണ്ണകത്താ ദേവോ ച, ദുവേ പാപണികേന ചാതി.

൩. പുഗ്ഗലവഗ്ഗോ

൧. സമിദ്ധസുത്തം

൨൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ച സമിദ്ധോ [സവിട്ഠോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ആയസ്മാ ച മഹാകോട്ഠികോ [മഹാകോട്ഠിതോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം സമിദ്ധം ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച -

''തയോമേ, ആവുസോ സമിദ്ധ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? കായസക്ഖീ, ദിട്ഠിപ്പത്തോ [ദിട്ഠപ്പത്തോ (ക॰)], സദ്ധാവിമുത്തോ. ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. ഇമേസം, ആവുസോ, തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം കതമോ തേ പുഗ്ഗലോ ഖമതി അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ''തി?

''തയോമേ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? കായസക്ഖീ, ദിട്ഠിപ്പത്തോ, സദ്ധാവിമുത്തോ. ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. ഇമേസം, ആവുസോ, തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം യ്വായം [യോയം (ക॰)] പുഗ്ഗലോ സദ്ധാവിമുത്തോ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ ഖമതി ഇമേസം തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇമസ്സ, ആവുസോ, പുഗ്ഗലസ്സ സദ്ധിന്ദ്രിയം അധിമത്ത''ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം മഹാകോട്ഠികം ഏതദവോച - ''തയോമേ, ആവുസോ കോട്ഠിക, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം . കതമേ തയോ? കായസക്ഖീ, ദിട്ഠിപ്പത്തോ, സദ്ധാവിമുത്തോ. ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. ഇമേസം , ആവുസോ, തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം കതമോ തേ പുഗ്ഗലോ ഖമതി അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ''തി?

''തയോമേ , ആവുസോ സാരിപുത്ത, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? കായസക്ഖീ, ദിട്ഠിപ്പത്തോ, സദ്ധാവിമുത്തോ. ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. ഇമേസം, ആവുസോ, തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം യ്വായം പുഗ്ഗലോ കായസക്ഖീ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ ഖമതി ഇമേസം തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇമസ്സ, ആവുസോ, പുഗ്ഗലസ്സ സമാധിന്ദ്രിയം അധിമത്ത''ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകോട്ഠികോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച - ''തയോമേ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? കായസക്ഖീ , ദിട്ഠിപ്പത്തോ,

സദ്ധാവിമുത്തോ. ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. ഇമേസം, ആവുസോ, തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം കതമോ തേ പുഗ്ഗലോ ഖമതി അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ''തി?

''തയോമേ, ആവുസോ കോട്ഠിക, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? കായസക്ഖീ, ദിട്ഠിപ്പത്തോ, സദ്ധാവിമുത്തോ. ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. ഇമേസം, ആവുസോ, തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം യ്വായം പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠിപ്പത്തോ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ ഖമതി ഇമേസം തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇമസ്സ, ആവുസോ, പുഗ്ഗലസ്സ പഞ്ഞിന്ദ്രിയം അധിമത്ത''ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തഞ്ച സമിദ്ധം ആയസ്മന്തഞ്ച മഹാകോട്ഠികം ഏതദവോച - ''ബ്യാകതം ഖോ, ആവുസോ, അമ്ഹേഹി സബ്ബേഹേവ യഥാസകം പടിഭാനം. ആയാമാവുസോ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ ഏതമത്ഥം ആരോചേസ്സാമ. യഥാ നോ ഭഗവാ ബ്യാകരിസ്സതി തഥാ നം ധാരേസ്സാമാ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ ആയസ്മാ ച സമിദ്ധോ ആയസ്മാ ച മഹാകോട്ഠികോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ച സാരിപുത്തോ ആയസ്മാ ച സമിദ്ധോ ആയസ്മാ ച മഹാകോട്ഠികോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യാവതകോ അഹോസി ആയസ്മതാ ച സമിദ്ധേന ആയസ്മതാ ച മഹാകോട്ഠികേന സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ തം സബ്ബം ഭഗവതോ ആരോചേസി.

''ന ഖ്വേത്ഥ, സാരിപുത്ത, സുകരം ഏകംസേന ബ്യാകാതും - 'അയം ഇമേസം തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ'തി. ഠാനഞ്ഹേതം, സാരിപുത്ത, വിജ്ജതി യ്വായം പുഗ്ഗലോ സദ്ധാവിമുത്തോ സ്വാസ്സ [സ്വായം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), സോയം (ക॰)] അരഹത്തായ പടിപന്നോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ കായസക്ഖീ സ്വാസ്സ സകദാഗാമീ വാ അനാഗാമീ വാ, യോ ചായം പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠിപ്പത്തോ സോപസ്സ [സോയം (ക॰)] സകദാഗാമീ വാ അനാഗാമീ വാ.

''ന ഖ്വേത്ഥ, സാരിപുത്ത, സുകരം ഏകംസേന ബ്യാകാതും - 'അയം ഇമേസം തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ'തി. ഠാനഞ്ഹേതം, സാരിപുത്ത, വിജ്ജതി യ്വായം പുഗ്ഗലോ കായസക്ഖീ സ്വാസ്സ അരഹത്തായ പടിപന്നോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ സദ്ധാവിമുത്തോ സ്വാസ്സ സകദാഗാമീ വാ അനാഗാമീ വാ, യോ ചായം പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠിപ്പത്തോ സോപസ്സ സകദാഗാമീ വാ അനാഗാമീ വാ.

''ന ഖ്വേത്ഥ, സാരിപുത്ത, സുകരം ഏകംസേന ബ്യാകാതും - 'അയം ഇമേസം തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ'തി. ഠാനഞ്ഹേതം, സാരിപുത്ത, വിജ്ജതി യ്വായം പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠിപ്പത്തോ സ്വാസ്സ അരഹത്തായ പടിപന്നോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ സദ്ധാവിമുത്തോ സ്വാസ്സ സകദാഗാമീ വാ അനാഗാമീ വാ, യോ ചായം പുഗ്ഗലോ കായസക്ഖീ സോപസ്സ സകദാഗാമീ വാ അനാഗാമീ വാ.

“ന ഖോത്ഥ, സാരിപുത്ത, സുകരം ഏകംസേന ബ്യാകാതും - ‘അയം ഇമേസം തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ’”തി. പഠമം.

൨. ഗിലാനസുത്തം

൨൨. [പു॰ പ॰ ൻർ] “തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, ഗിലാനാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഗിലാനോ ലഭന്തോ വാ സപ്പായാനി ഭോജനാനി അലഭന്തോ വാ സപ്പായാനി ഭോജനാനി, ലഭന്തോ വാ സപ്പായാനി ഭേസജ്ജാനി അലഭന്തോ വാ സപ്പായാനി ഭേസജ്ജാനി, ലഭന്തോ വാ പതിരൂപം ഉപട്ഠാകം അലഭന്തോ വാ പതിരൂപം ഉപട്ഠാകം നേവ വുട്ഠാതി തമ്ഹാ ആബാധാ.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഗിലാനോ ലഭന്തോ വാ സപ്പായാനി ഭോജനാനി അലഭന്തോ വാ സപ്പായാനി ഭോജനാനി, ലഭന്തോ വാ സപ്പായാനി ഭേസജ്ജാനി അലഭന്തോ വാ സപ്പായാനി ഭേസജ്ജാനി , ലഭന്തോ വാ പതിരൂപം ഉപട്ഠാകം അലഭന്തോ വാ പതിരൂപം ഉപട്ഠാകം വുട്ഠാതി തമ്ഹാ ആബാധാ.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഗിലാനോ ലഭന്തോവ സപ്പായാനി ഭോജനാനി നോ അലഭന്തോ, ലഭന്തോവ സപ്പായാനി ഭേസജ്ജാനി നോ അലഭന്തോ, ലഭന്തോവ പതിരൂപം ഉപട്ഠാകം നോ അലഭന്തോ വുട്ഠാതി തമ്ഹാ ആബാധാ.

“തത്ര, ഭിക്ഖവേ, య്വായം ഗിലാനോ ലഭന്തോവ സപ്പായാനി ഭോജനാനി നോ അലഭന്തോ, ലഭന്തോവ സപ്പായാനി ഭേസജ്ജാനി നോ അലഭന്തോ, ലഭന്തോവ പതിരൂപം ഉപട്ഠാകം നോ അലഭന്തോ വുട്ഠാതി തമ്ഹാ ആബാധാ, ഇമം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഗിലാനം പടിച്ച ഗിലാനഭത്തം അനുഞ്ഞാതം ഗിലാനഭേസജ്ജം അനുഞ്ഞാതം ഗിലാനുപട്ഠാകോ അനുഞ്ഞാതോ. ഇമഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ഗിലാനം പടിച്ച അഞ്ഞേപി ഗിലാനാ ഉപട്ഠാതബ്ബാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ഗിലാനാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം.

“ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോമേ ഗിലാനൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ലഭന്തോ വാ തഥാഗതം ദസ്സനായ അലഭന്തോ വാ തഥാഗതം ദസ്സനായ, ലഭന്തോ വാ തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം സവനായ അലഭന്തോ വാ തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം സവനായ നേവ ഓക്കമതി നിയാമം കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം.

“ഇധ, പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ലഭന്തോ വാ തഥാഗതം ദസ്സനായ അലഭന്തോ വാ തഥാഗതം ദസ്സനായ, ലഭന്തോ വാ തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം സവനായ അലഭന്തോ വാ തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം സവനായ ഓക്കമതി നിയാമം കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ലഭന്തോവ തഥാഗതം ദസ്സനായ നോ അലഭന്തോ, ലഭന്തോവ തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം സവനായ നോ അലഭന്തോ ഓക്കമതി നിയാമം കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം.

‘‘തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ ലഭന്തോവ തഥാഗതം ദസ്സനായ നോ അലഭന്തോ, ലഭന്തോവ തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം സവനായ നോ അലഭന്തോ ഓക്കമതി നിയാമം കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം, ഇമം ഖോ ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലം പടിച്ച ധമ്മദേസനാ അനുഞ്ഞാതാ. ഇമഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലം പടിച്ച അഞ്ഞേസമ്പി ധമ്മോ ദേസേതബ്ബോ. ‘‘ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ഗിലാനൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി’’ന്തി. ദുതിയം.

൩. സങ്ഖാരസുത്തം

൨൩. ‘‘തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സബ്യാബജ്ഝം [സബ്യാപജ്ഝം (സബ്ബത്ഥ) ഏവമുപരിപി] കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി. സോ സബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ സബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപജ്ജതി. തമേനം സബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപന്നം സമാനം സബ്യാബജ്ഝാ ഫസ്സാ ഫുസന്തി. സോ സബ്യാബജ്ഝേഹി ഫസ്സേഹി ഫുട്ഠോ സമാനോ സബ്യാബജ്ഝം വേദനം വേദയതി ഏകന്തദുക്ഖം, സേയ്യഥാപി സത്താ നേരയികാ.

‘‘ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, അബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, അബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി. സോ അബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, അബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, അബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ അബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപജ്ജതി. തമേനം അബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപന്നം സമാനം അബ്യാബജ്ഝാ ഫസ്സാ ഫുസന്തി. സോ അബ്യാബജ്ഝേഹി ഫസ്സേഹി ഫുട്ഠോ സമാനോ അബ്യാബജ്ഝം വേദനം വേദയതി ഏകന്തസുഖം, സേയ്യഥാപി ദേവാ സുഭകിണ്ഹാ.

‘‘ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി. സോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി ലോകം ഉപപജ്ജതി. തമേനം സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി ലോകം ഉപപന്നം സമാനം സബ്യാബജ്ഝാപി അബ്യാബജ്ഝാപി ഫസ്സാ ഫുസന്തി. സോ സബ്യാബജ്ഝേഹിപി അബ്യാബജ്ഝേഹിപി ഫസ്സേഹി ഫുട്ഠോ സമാനോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി വേദനം വേദയതി വോകിണ്ണസുഖദുക്ഖം, സേയ്യഥാപി മനുസ്സാ ഏകച്ചേ ച ദേവാ ഏകച്ചേ ച വിനിപാതികാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി’’ന്തി. തതിയം.

ർ. ബഹുകാരസുത്തം

൨ർ. ''തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ പുഗ്ഗലസ്സ ബഹുകാരാ. കതമേ തയോ? യം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലം ആഗമ്മ പുഗ്ഗലോ ബുദ്ധം സരണം ഗതോ ഹോതി, ധമ്മം സരണം ഗതോ ഹോതി, സങ്ഘം സരണം ഗതോ ഹോതി; അയം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഇമസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ബഹുകാരോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യം പുഗ്ഗലം ആഗമ്മ പുഗ്ഗലോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; അയം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഇമസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ബഹുകാരോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യം പുഗ്ഗലം ആഗമ്മ പുഗ്ഗലോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; അയം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഇമസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ബഹുകാരോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ പുഗ്ഗലസ്സ ബഹുകാരാ.

''ഇമേഹി ച പന, ഭിക്ഖവേ, തീഹി പുഗ്ഗലേഹി ഇമസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ നത്ഥഞ്ഞോ പുഗ്ഗലോ ബഹുകാരോതി വദാമി. ഇമേസം പന, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം ഇമിനാ പുഗ്ഗലേന ന സുപ്പതികാരം വദാമി, യദിദം അഭിവാദനപച്ചുട്ഠാനഅഞ്ജലികമ്മസാമീചികമ്മചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസന-ഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനുപ്പദാനേനാ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. വജിരൂപമസുത്തം

൨൫. ''തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം . കതമേ തയോ? അരുകൂപമചിത്തോ പുഗ്ഗലോ, വിജ്ജൂപമചിത്തോ പുഗ്ഗലോ, വജിരൂപമചിത്തോ പുഗ്ഗലോ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അരുകൂപമചിത്തോ പുഗ്ഗലോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കോധനോ ഹോതി ഉപായാസബഹുലോ അപ്പമ്പി വുത്തോ സമാനോ അഭിസജ്ജതി കുപ്പതി ബ്യാപജ്ജതി പതിത്ഥീയതി കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ദുട്ഠാരുകോ [ദുട്ഠാരുകാ (സീ॰)] കട്ഠേന വാ കഠലായ [കഥലായ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰), കഠലേന-കഥലേന (അട്ഠകഥാ)] വാ ഘട്ടിതോ [ഘട്ടിതാ (സീ॰)] ഭിയ്യോസോമത്തായ ആസവം ദേതി [അസ്സവനോതി (സീ॰)]; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കോധനോ ഹോതി ഉപായാസബഹുലോ അപ്പമ്പി വുത്തോ സമാനോ അഭിസജ്ജതി കുപ്പതി ബ്യാപജ്ജതി പതിത്ഥീയതി കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അരുകൂപമചിത്തോ പുഗ്ഗലോ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, വിജ്ജൂപമചിത്തോ പുഗ്ഗലോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. സേയ്യഥാപി ഭിക്ഖവേ, ചക്ഖുമാ പുരിസോ

രത്തന്ധകാരതിമിസായം വിജ്ജന്തരികായ രൂപാനി പസ്സേയ്യ; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, വിജ്ജൂപമചിത്തോ പുഗ്ഗലോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, വജിരൂപമചിത്തോ പുഗ്ഗലോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, വജിരസ്സ നത്ഥി കിഞ്ചി അഭേജ്ജം മണി വാ പാസാണോ വാ; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ആസവാനം ഖയാ…പേ॰… ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, വജിരൂപമചിത്തോ പുഗ്ഗലോ. ‘ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി’”ന്തി [പു॰ പ॰ ൱൦൨]. പഞ്ചമം.

൬. സേവിതബ്ബസുത്തം

൨൬. “തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ന സേവിതബ്ബോ ന ഭജിതബ്ബോ ന പയിരുപാസിതബ്ബോ. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സേവിതബ്ബോ ഭജിതബ്ബോ പയിരുപാസിതബ്ബോ. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ സേവിതബ്ബോ ഭജിതബ്ബോ പയിരുപാസിതബ്ബോ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ന സേവിതബ്ബോ ന ഭജിതബ്ബോ ന പയിരുപാസിതബ്ബോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഹീനോ ഹോതി സീലേന സമാധിനാ പഞ്ഞായ. ഏവരൂപോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ന സേവിതബ്ബോ ന ഭജിതബ്ബോ ന പയിരുപാസിതബ്ബോ അഞ്ഞത്ര അനുദ്ദയാ അഞ്ഞത്ര അനുകമ്പാ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സേവിതബ്ബോ ഭജിതബ്ബോ പയിരുപാസിതബ്ബോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സദിസോ ഹോതി സീലേന സമാധിനാ പഞ്ഞായ. ഏവരൂപോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സേവിതബ്ബോ ഭജിതബ്ബോ പയിരുപാസിതബ്ബോ. തം കിസ്സ ഹേതു? സീലസാമഞ്ഞഗതാനം സതം സീലകഥാ ച നോ ഭവിസ്സതി, സാ ച നോ പവത്തിനീ [പവത്തനീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) പു॰ പ॰ ൱൨൨ പസ്സിതബ്ബം] ഭവിസ്സതി, സാ ച നോ ഫാസു ഭവിസ്സതി. സമാധിസാമഞ്ഞഗതാനം സതം സമാധികഥാ ച നോ ഭവിസ്സതി, സാ ച നോ പവത്തിനീ ഭവിസ്സതി, സാ ച നോ ഫാസു ഭവിസ്സതി. പഞ്ഞാസാമഞ്ഞഗതാനം സതം പഞ്ഞാകഥാ ച നോ ഭവിസ്സതി, സാ ച നോ പവത്തിനീ ഭവിസ്സതി, സാ ച നോ ഫാസു ഭവിസ്സതീതി. തസ്മാ ഏവരൂപോ പുഗ്ഗലോ സേവിതബ്ബോ ഭജിതബ്ബോ പയിരുപാസിതബ്ബോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ സേവിതബ്ബോ ഭജിതബ്ബോ പയിരുപാസിതബ്ബോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അധികോ ഹോതി സീലേന സമാധിനാ പഞ്ഞായ. ഏവരൂപോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ സേവിതബ്ബോ ഭജിതബ്ബോ പയിരുപാസിതബ്ബോ. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇതി അപരിപൂരം വാ സീലക്ഖന്ധം പരിപൂരേസ്സാമി, പരിപൂരം വാ സീലക്ഖന്ധം തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഞായ അനുഗ്ഗഹേസ്സാമി; അപരിപൂരം വാ സമാധിക്ഖന്ധം പരിപൂരേസ്സാമി, പരിപൂരം വാ സമാധിക്ഖന്ധം തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഞായ അനുഗ്ഗഹേസ്സാമി; അപരിപൂരം വാ

പഞ്ഞാക്ഖന്ധം പരിപൂരേസ്സാമി, പരിപൂരം വാ പഞ്ഞാക്ഖന്ധം തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഞായ അനുഗ്ഗഹേസ്സാമീതി. തസ്മാ ഏവരൂപോ പുഗ്ഗലോ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ സേവിതബ്ബോ ഭജിതബ്ബോ പയിരുപാസിതബ്ബോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി.

''നിഹീയതി പുരിസോ നിഹീനസേവീ,
ന ച ഹായേഥ കദാചി തുല്യസേവീ;
സേട്ഠമുപനമം ഉദേതി ഖിപ്പം,
തസ്മാ അത്തനോ ഉത്തരിം ഭജേഥാ''തി. ഛട്ഠം;

൭. ജിഗുച്ഛിതബ്ബസുത്തം

൨൭. ''തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ജിഗുച്ഛിതബ്ബോ ന സേവിതബ്ബോ ന ഭജിതബ്ബോ ന പയിരുപാസിതബ്ബോ. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അജ്ഝുപേക്ഖിതബ്ബോ ന സേവിതബ്ബോ ന ഭജിതബ്ബോ ന പയിരുപാസിതബ്ബോ. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സേവിതബ്ബോ ഭജിതബ്ബോ പയിരുപാസിതബ്ബോ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ജിഗുച്ഛിതബ്ബോ ന സേവിതബ്ബോ ന ഭജിതബ്ബോ ന പയിരുപാസിതബ്ബോ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ദുസ്സീലോ ഹോതി പാപധമ്മോ അസുചി സങ്കസ്സരസമാചാരോ പടിച്ഛന്നകമ്മന്തോ, അസ്സമണോ സമണപടിഞ്ഞോ, അബ്രഹ്മചാരീ ബ്രഹ്മചാരിപടിഞ്ഞോ, അന്തോപൂതി അവസ്സുതോ കസമ്ബുജാതോ. ഏവരൂപോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ജിഗുച്ഛിതബ്ബോ ന സേവിതബ്ബോ ന ഭജിതബ്ബോ ന പയിരുപാസിതബ്ബോ. തം കിസ്സ ഹേതു? കിഞ്ചാപി, ഭിക്ഖവേ, ഏവരൂപസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ന ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജതി, അഥ ഖോ നം പാപകോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗച്ഛതി - 'പാപമിത്തോ പുരിസപുഗ്ഗലോ പാപസഹായോ പാപസമ്പവങ്കോ'തി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അഹി ഗൂഥഗതോ കിഞ്ചാപി ന ദംസതി [ഡംസതി (സീ॰ സ്യാ॰), ഡസ്സതി (പീ॰)], അഥ ഖോ നം മക്ഖേതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കിഞ്ചാപി ഏവരൂപസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ന ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജതി, അഥ ഖോ നം പാപകോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗച്ഛതി - 'പാപമിത്തോ പുരിസപുഗ്ഗലോ പാപസഹായോ പാപസമ്പവങ്കോ'തി. തസ്മാ ഏവരൂപോ പുഗ്ഗലോ ജിഗുച്ഛിതബ്ബോ ന സേവിതബ്ബോ ന ഭജിതബ്ബോ ന പയിരുപാസിതബ്ബോ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അജ്ഝുപേക്ഖിതബ്ബോ ന സേവിതബ്ബോ ന ഭജിതബ്ബോ ന പയിരുപാസിതബ്ബോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കോധനോ ഹോതി ഉപായാസബഹുലോ , അപ്പമ്പി വുത്തോ സമാനോ അഭിസജ്ജതി കുപ്പതി ബ്യാപജ്ജതി പതിത്ഥീയതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ദുട്ഠാരുകോ കട്ഠേന വാ കഠലായ വാ ഘട്ടിതോ ഭിയ്യോസോമത്തായ ആസവം ദേതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, തിന്ദുകാലാതം കട്ഠേന വാ കഠലായ വാ ഘട്ടിതം ഭിയ്യോസോമത്തായ ചിച്ചിടായതി ചിടിചിടായതി; ഏവമേവം ഖോ ഭിക്ഖവേ...പേ॰... സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗൂഥകൂപോ കട്ഠേന വാ കഠലായ വാ ഘട്ടിതോ ഭിയ്യോസോമത്തായ ദുഗ്ഗന്ധോ ഹോതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കോധനോ ഹോതി ഉപായാസബഹുലോ, അപ്പമ്പി വുത്തോ സമാനോ അഭിസജ്ജതി കുപ്പതി

ബ്യാപജ്ജതി പതിത്ഥീയതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി. ഏവരൂപോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അജ്ഝുപേക്ഖിതബ്ബോ ന സേവിതബ്ബോ ന ഭജിതബ്ബോ ന പയിരുപാസിതബ്ബോ. തം കിസ്സ ഹേതു? അക്കോസേയ്യപി മം പരിഭാസേയ്യപി മം അനത്ഥമ്പി മം കരേയ്യാതി. തസ്മാ ഏവരൂപോ പുഗ്ഗലോ അജ്ഝുപേക്ഖിതബ്ബോ ന സേവിതബ്ബോ ന ഭജിതബ്ബോ ന പയിരുപാസിതബ്ബോ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സേവിതബ്ബോ ഭജിതബ്ബോ പയിരുപാസിതബ്ബോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സീലവാ ഹോതി കല്യാണധമ്മോ. ഏവരൂപോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സേവിതബ്ബോ ഭജിതബ്ബോ പയിരുപാസിതബ്ബോ. തം കിസ്സ ഹേതു? കിഞ്ചാപി, ഭിക്ഖവേ, ഏവരൂപസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ന ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജതി, അഥ ഖോ നം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗച്ഛതി - 'കല്യാണമിത്തോ പുരിസപുഗ്ഗലോ കല്യാണസഹായോ കല്യാണസമ്പവങ്കോ'തി. തസ്മാ ഏവരൂപോ പുഗ്ഗലോ സേവിതബ്ബോ ഭജിതബ്ബോ പയിരുപാസിതബ്ബോ. 'ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി'''ന്തി.

> ''നിഹീയതി പുരിസോ നിഹീനസേവീ,
> ന ച ഹായേഥ കദാചി തുല്യസേവീ;
> സേട്ഠമുപനമം ഉദേതി ഖിപ്പം,
> തസ്മാ അത്തനോ ഉത്തരിം ഭജേഥാ''തി. സത്തമം;

൮. ഗൂഥഭാണീസുത്തം

൨൮. ''തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം . കതമേ തയോ? ഗൂഥഭാണീ, പുപ്ഫഭാണീ, മധുഭാണീ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗൂഥഭാണീ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സഭഗ്ഗതോ വാ പരിസഗ്ഗതോ വാ [സഭാഗതോ വാ പരിസാഗതോ വാ (സ്യാ॰ കം॰)] ഞാതിമജ്ഝഗതോ വാ പൂഗമജ്ഝഗതോ വാ രാജകുലമജ്ഝഗതോ വാ അഭിനീതോ സക്ഖിപുട്ഠോ - 'ഏഹമ്ഭോ പുരിസ, യം ജാനാസി തം വദേഹീ'തി. സോ അജാനം വാ ആഹ 'ജാനാമീ'തി, ജാനം വാ ആഹ 'ന ജാനാമീ'തി, അപസ്സം വാ ആഹ 'പസ്സാമീ'തി, പസ്സം വാ ആഹ 'ന പസ്സാമീ'തി [മ॰ നി॰ ൧.൪൪൦; പു॰ പ॰ ൯൧]; ഇതി അത്തഹേതു വാ പരഹേതു വാ ആമിസകിഞ്ചിക്ഖഹേതു വാ സമ്പജാനമുസാ ഭാസിതാ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗൂഥഭാണീ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുപ്ഫഭാണീ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സഭഗ്ഗതോ വാ പരിസഗ്ഗതോ വാ ഞാതിമജ്ഝഗതോ വാ പൂഗമജ്ഝഗതോ വാ രാജകുലമജ്ഝഗതോ വാ അഭിനീതോ സക്ഖിപുട്ഠോ - 'ഏഹമ്ഭോ പുരിസ, യം പജാനാസി തം വദേഹീ'തി, സോ അജാനം വാ ആഹ 'ന ജാനാമീ'തി, ജാനം വാ ആഹ 'ജാനാമീ'തി, അപസ്സം വാ ആഹ 'ന പസ്സാമീ'തി, പസ്സം വാ ആഹ 'പസ്സാമീ'തി; ഇതി അത്തഹേതു വാ പരഹേതു വാ ആമിസകിഞ്ചിക്ഖഹേതു വാ ന സമ്പജാനമുസാ ഭാസിതാ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുപ്ഫഭാണീ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ മധുഭാണീ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഫരുസം വാചം പഹായ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി;

യാ സാ വാചാ നേലാ കണ്ണസുഖാ പേമനീയാ ഹദയങ്ഗമാ പോരീ ബഹുജനകന്താ ബഹുജനമനാപാ തഥാരൂപിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ മധുഭാണീ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. അട്ഠമം.

൯. അന്ധസുത്തം

൨൯. ''തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? അന്ധോ, ഏകചക്ഖു, ദ്വിചക്ഖു. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അന്ധോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ തഥാരൂപം ചക്ഖു ന ഹോതി യഥാരൂപേന ചക്ഖുനാ അനധിഗതം വാ ഭോഗം അധിഗച്ഛേയ്യ അധിഗതം വാ ഭോഗം ഫാതിം കരേയ്യ [ഫാതികരേയ്യ (സീ॰)]; തഥാരൂപമ്പിസ്സ ചക്ഖു ന ഹോതി യഥാരൂപേന ചക്ഖുനാ കുസലാകുസലേ ധമ്മേ ജാനേയ്യ, സാവജ്ജാനവജ്ജേ ധമ്മേ ജാനേയ്യ, ഹീനപ്പണീതേ ധമ്മേ ജാനേയ്യ, കണ്ഹസുക്കസപ്പടിഭാഗേ ധമ്മേ ജാനേയ്യ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അന്ധോ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഏകചക്ഖു? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ തഥാരൂപം ചക്ഖു ഹോതി യഥാരൂപേന ചക്ഖുനാ അനധിഗതം വാ ഭോഗം അധിഗച്ഛേയ്യ അധിഗതം വാ ഭോഗം ഫാതിം കരേയ്യ; തഥാരൂപം പനസ്സ [തഥാരൂപമ്പിസ്സ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ചക്ഖു ന ഹോതി യഥാരൂപേന ചക്ഖുനാ കുസലാകുസലേ ധമ്മേ ജാനേയ്യ, സാവജ്ജാനവജ്ജേ ധമ്മേ ജാനേയ്യ, ഹീനപ്പണീതേ ധമ്മേ ജാനേയ്യ, കണ്ഹസുക്കസപ്പടിഭാഗേ ധമ്മേ ജാനേയ്യ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഏകചക്ഖു.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദ്വിചക്ഖു? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ തഥാരൂപം ചക്ഖു ഹോതി യഥാരൂപേന ചക്ഖുനാ അനധിഗതം വാ ഭോഗം അധിഗച്ഛേയ്യ, അധിഗതം വാ ഭോഗം ഫാതിം കരേയ്യ; തഥാരൂപമ്പിസ്സ ചക്ഖു ഹോതി യഥാരൂപേന ചക്ഖുനാ കുസലാകുസലേ ധമ്മേ ജാനേയ്യ; സാവജ്ജാനവജ്ജേ ധമ്മേ ജാനേയ്യ, ഹീനപ്പണീതേ ധമ്മേ ജാനേയ്യ, കണ്ഹസുക്കസപ്പടിഭാഗേ ധമ്മേ ജാനേയ്യ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദ്വിചക്ഖു. 'ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി'''ന്തി.

> ''ന ചേവ ഭോഗാ തഥാരൂപാ, ന ച പുഞ്ഞാനി കുബ്ബതി;
> ഉഭയത്ഥ കലിഗ്ഗാഹോ, അന്ധസ്സ ഹതചക്ഖുനോ.
>
> ''അഥാപരായം അക്ഖാതോ, ഏകചക്ഖു ച പുഗ്ഗലോ;
> ധമ്മാധമ്മേന സഠോസോ [സംസട്ഠോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), സഠോതി (ക॰)], ഭോഗാനി പരിയേസതി.
>
> ''ഥേയ്യേന കൂടകമ്മേന, മുസാവാദേന ചൂഭയം;
> കുസലോ ഹോതി സങ്ഘാതും [സംഹാതും (സ്യാ॰)], കാമഭോഗീ ച മാനവോ;
> ഇതോ സോ നിരയം ഗന്ത്വാ, ഏകചക്ഖു വിഹഞ്ഞതി.

“ദ്വിചക്ഖു പന അക്ഖാതോ, സേട്ഠോ പുരിസപുഗ്ഗലോ;
ധമ്മലദ്ധേഹി ഭോഗേഹി, ഉട്ഠാനാധിഗതം ധനം.

“ദദാതി സേട്ഠസങ്കപ്പോ, അബ്യഗ്ഗമാനസോ നരോ;
ഉപേതി ഭദ്ദകം ഠാനം, യത്ഥ ഗന്ത്വാ ന സോചതി.

“അന്ധഞ്ച ഏകചക്ഖുഞ്ച, ആരകാ പരിവജ്ജയേ;
ദ്വിചക്ഖും പന സേവേഥ, സേട്ഠം പുരിസപുഗ്ഗല”ന്തി. നവമം;

൧൦. അവകുജ്ജസുത്തം

൩൦. “തയോമേ , ഭിക്ഖവേ [പു॰ പ॰ ൧൪൭-൧൪൯], പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? അവകുജ്ജപഞ്ഞോ പുഗ്ഗലോ, ഉച്ഛങ്ഗപഞ്ഞോ പുഗ്ഗലോ, പുഥുപഞ്ഞോ പുഗ്ഗലോ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അവകുജ്ജപഞ്ഞോ പുഗ്ഗലോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ആരാമം ഗന്താ ഹോതി അഭിക്ഖണം ഭിക്ഖൂനം സന്തികേ ധമ്മസ്സവനായ. തസ്സ ഭിക്ഖൂ ധമ്മം ദേസേന്തി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേന്തി. സോ തസ്മിം ആസനേ നിസിന്നോ തസ്സാ കഥായ നേവ ആദിം മനസി കരോതി, ന മജ്ഝം മനസി കരോതി, ന പരിയോസാനം മനസി കരോതി; വുട്ഠിതോപി തമ്ഹാ ആസനാ തസ്സാ കഥായ നേവ ആദിം മനസി കരോതി, ന മജ്ഝം മനസി കരോതി, ന പരിയോസാനം മനസി കരോതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭോ നിക്കുജ്ജോ [നിക്കുജ്ജോ (സീ॰ പീ॰)] തത്ര ഉദകം ആസിത്തം വിവട്ടതി, നോ സണ്ഠാതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ആരാമം ഗന്താ ഹോതി അഭിക്ഖണം ഭിക്ഖൂനം സന്തികേ ധമ്മസ്സവനായ. തസ്സ ഭിക്ഖൂ ധമ്മം ദേസേന്തി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേന്തി. സോ തസ്മിം ആസനേ നിസിന്നോ തസ്സാ കഥായ നേവ ആദിം മനസി കരോതി, ന മജ്ഝം മനസി കരോതി, ന പരിയോസാനം മനസി കരോതി; വുട്ഠിതോപി തമ്ഹാ ആസനാ തസ്സാ കഥായ നേവാദിം മനസി കരോതി, ന മജ്ഝം മനസി കരോതി, ന പരിയോസാനം മനസി കരോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അവകുജ്ജപഞ്ഞോ പുഗ്ഗലോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഉച്ഛങ്ഗപഞ്ഞോ പുഗ്ഗലോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ആരാമം ഗന്താ ഹോതി അഭിക്ഖണം ഭിക്ഖൂനം സന്തികേ ധമ്മസ്സവനായ. തസ്സ ഭിക്ഖൂ ധമ്മം ദേസേന്തി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേന്തി. സോ തസ്മിം ആസനേ നിസിന്നോ തസ്സാ കഥായ ആദിമ്പി മനസി കരോതി, മജ്ഝമ്പി മനസി കരോതി, പരിയോസാനമ്പി മനസി കരോതി; വുട്ഠിതോ ച ഖോ തമ്ഹാ ആസനാ തസ്സാ കഥായ നേവാദിം മനസി കരോതി, ന മജ്ഝം മനസി കരോതി, ന പരിയോസാനം മനസി കരോതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസസ്സ ഉച്ഛങ്ഗേ നാനാഖജ്ജകാനി ആകിണ്ണാനി - തിലാ തണ്ഡുലാ മോദകാ ബദരാ. സോ തമ്ഹാ ആസനാ വുട്ഠഹന്തോ സതിസമ്മോസാ പകിരേയ്യ . ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ആരാമം ഗന്താ ഹോതി അഭിക്ഖണം ഭിക്ഖൂനം സന്തികേ

ധമ്മസ്സവനായ. തസ്സ ഭിക്ഖൂ ധമ്മം ദേസേന്തി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേന്തി. സോ തസ്മിം ആസനേ നിസിന്നോ തസ്സാ കഥായ ആദിമ്പി മനസി കരോതി, മജ്ഝമ്പി മനസി കരോതി, പരിയോസാനമ്പി മനസി കരോതി; വുട്ഠിതോ ച ഖോ തമ്ഹാ ആസനാ തസ്സാ കഥായ നേവ ആദിം മനസി കരോതി, ന മജ്ഝം മനസി കരോതി, ന പരിയോസാനം മനസി കരോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഉച്ഛങ്ഗപഞ്ഞോ പുഗ്ഗലോ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഥുപഞ്ഞോ പുഗ്ഗലോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ആരാമം ഗന്താ ഹോതി അഭിക്ഖണം ഭിക്ഖൂനം സന്തികേ ധമ്മസ്സവനായ. തസ്സ ഭിക്ഖൂ ധമ്മം ദേസേന്തി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേന്തി. സോ തസ്മിം ആസനേ നിസിന്നോ തസ്സാ കഥായ ആദിമ്പി മനസി കരോതി, മജ്ഝമ്പി മനസി കരോതി, പരിയോസാനമ്പി മനസി കരോതി; വുട്ഠിതോപി തമ്ഹാ ആസനാ തസ്സാ കഥായ ആദിമ്പി മനസി കരോതി, മജ്ഝമ്പി മനസി കരോതി, പരിയോസാനമ്പി മനസി കരോതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭോ ഉക്കുജ്ജോ തത്ര ഉദകം ആസിത്തം സണ്ഠാതി നോ വിവട്ടതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ആരാമം ഗന്താ ഹോതി അഭിക്ഖണം ഭിക്ഖൂനം സന്തികേ ധമ്മസ്സവനായ. തസ്സ ഭിക്ഖൂ ധമ്മം ദേസേന്തി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേന്തി. സോ തസ്മിം ആസനേ നിസിന്നോ തസ്സാ കഥായ ആദിമ്പി മനസി കരോതി, മജ്ഝമ്പി മനസി കരോതി, പരിയോസാനമ്പി മനസി കരോതി; വുട്ഠിതോപി തമ്ഹാ ആസനാ തസ്സാ കഥായ ആദിമ്പി മനസി കരോതി, മജ്ഝമ്പി മനസി കരോതി, പരിയോസാനമ്പി മനസി കരോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുപഞ്ഞോ പുഗ്ഗലോ. 'ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി'''ന്തി.

''അവകുജ്ജപഞ്ഞോ പുരിസോ, ദുമ്മേധോ അവിചക്ഖണോ;
അഭിക്ഖണമ്പി ചേ ഹോതി, ഗന്താ ഭിക്ഖൂന സന്തികേ.

''ആദിം കഥായ മജ്ഝഞ്ച, പരിയോസാനഞ്ച താദിസോ;
ഉഗ്ഗഹേതും ന സക്കോതി, പഞ്ഞാ ഹിസ്സ ന വിജ്ജതി.

''ഉച്ഛങ്ഗപഞ്ഞോ പുരിസോ, സേയ്യോ ഏതേന വുച്ചതി;
അഭിക്ഖണമ്പി ചേ ഹോതി, ഗന്താ ഭിക്ഖൂന സന്തികേ.

''ആദിം കഥായ മജ്ഝഞ്ച, പരിയോസാനഞ്ച താദിസോ;
നിസിന്നോ ആസനേ തസ്മിം, ഉഗ്ഗഹേത്വാന ബ്യഞ്ജനം;
വുട്ഠിതോ നപ്പജാനാതി, ഗഹിതം ഹിസ്സ [ഗഹിതമ്പിസ്സ (ക॰)] മുസ്സതി.

''പുഥുപഞ്ഞോ ച പുരിസോ, സേയ്യോ ഏതേഹി [ഏതേന (ക॰)] വുച്ചതി;
അഭിക്ഖണമ്പി ചേ ഹോതി, ഗന്താ ഭിക്ഖൂന സന്തികേ.

''ആദിം കഥായ മജ്ഝഞ്ച, പരിയോസാനഞ്ച താദിസോ;

നിസിന്നോ ആസനേ തസ്മിം, ഉഗ്ഗഹേത്വാന ബ്യഞ്ജനം.

‘‘ധാരേതി സേട്ഠസങ്കപ്പോ, അബ്യഗ്ഗമാനസോ നരോ;
ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ, ദുക്ഖസ്സന്തകരോ സിയാ’’തി. ദസമം;

പുഗ്ഗലവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സമിദ്ധ [കായസക്ഖി (സീ॰), സവിട്ഠ (സ്യാ॰ കം॰), സേട്ഠ (ക॰)] -ഗിലാന-
സങ്ഖാരാ, ബഹുകാരാ വജിരേന ച;
സേവി-ജിഗുച്ഛ-ഗൂഥഭാണീ, അന്ധോ ച അവകുജ്ജതാതി.

൪. ദേവദൂതവഗ്ഗോ

൧.സബ്രഹ്മകസുത്തം

൩൧. ''സബ്രഹ്മകാനി , ഭിക്ഖവേ, താനി കുലാനി യേസം പുത്താനം മാതാപിതരോ അജ്ഝാഗാരേ പൂജിതാ ഹോന്തി. സപുബ്ബാചരിയകാനി, ഭിക്ഖവേ, താനി കുലാനി യേസം പുത്താനം മാതാപിതരോ അജ്ഝാഗാരേ പൂജിതാ ഹോന്തി. സാഹുനേയ്യാനി , ഭിക്ഖവേ, താനി കുലാനി യേസം പുത്താനം മാതാപിതരോ അജ്ഝാഗാരേ പൂജിതാ ഹോന്തി. 'ബ്രഹ്മാ'തി, ഭിക്ഖവേ, മാതാപിതൂനം ഏതം അധിവചനം. 'പുബ്ബാചരിയാ'തി, ഭിക്ഖവേ, മാതാപിതൂനം ഏതം അധിവചനം. 'ആഹുനേയ്യാ'തി , ഭിക്ഖവേ, മാതാപിതൂനം ഏതം അധിവചനം. തം കിസ്സ ഹേതു? ബഹുകാരാ, ഭിക്ഖവേ, മാതാപിതരോ പുത്താനം, ആപാദകാ പോസകാ, ഇമസ്സ ലോകസ്സ ദസ്സേതാരോതി.

''ബ്രഹ്മാതി മാതാപിതരോ, പുബ്ബാചരിയാതി വുച്ചരേ;
ആഹുനേയ്യാ ച പുത്താനം, പജായ അനുകമ്പകാ.

''തസ്മാ ഹി നേ നമസ്സേയ്യ, സക്കരേയ്യ ച പണ്ഡിതോ;
അന്നേന അഥ പാനേന, വത്ഥേന സയനേന ച;
ഉച്ഛാദനേന ന്ഹാപനേന [നഹാപനേന (സീ॰)], പാദാനം ധോവനേന ച.

''തായ നം പാരിചരിയായ, മാതാപിതൂസു പണ്ഡിതാ;
ഇധേവ [ഇധ ചേവ (സീ॰)] നം പസംസന്തി, പേച്ച സഗ്ഗേ പമോദതീ''തി
[സഗ്ഗേ ച മോദതീതി (സീ॰) ഇതിവു॰ ൧൦൬ ഇതിവുത്തകേ]. പഠമം;

൨. ആനന്ദസുത്തം

൩൨. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''സിയാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖുനോ തഥാരൂപോ സമാധിപടിലാഭോ യഥാ ഇമസ്മിഞ്ച സവിഞ്ഞാണകേ കായേ അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ നാസ്സു, ബഹിദ്ധാ ച സബ്ബനിമിത്തേസു അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ നാസ്സു; യഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതോ അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ ന ഹോന്തി തഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ''തി? ''സിയാ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ തഥാരൂപോ സമാധിപടിലാഭോ യഥാ ഇമസ്മിഞ്ച സവിഞ്ഞാണകേ കായേ അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ നാസ്സു, ബഹിദ്ധാ ച സബ്ബനിമിത്തേസു അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ നാസ്സു; യഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതോ അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ ന ഹോന്തി തഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ''തി.

"യഥാ കഥം പന, ഭന്തേ, സിയാ ഭിക്ഖുനോ തഥാരൂപോ സമാധിപടിലാഭോ യഥാ ഇമസ്മിഞ്ച സവിഞ്ഞാണകേ കായേ അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ നാസ്സു, ബഹിദ്ധാ ച സബ്ബനിമിത്തേസു അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ നാസ്സു; യഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതോ അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ ന ഹോന്തി തഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ"തി?

"ഇധാനന്ദ , ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഹോതി - 'ഏതം സന്തം ഏതം പണീതം യദിദം സബ്ബസങ്ഖാരസമഥോ സബ്ബൂപധിപടിനിസ്സഗ്ഗോ തണ്ഹാക്ഖയോ വിരാഗോ നിരോധോ നിബ്ബാന'ന്തി. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, സിയാ ഭിക്ഖുനോ തഥാരൂപോ സമാധിപടിലാഭോ യഥാ ഇമസ്മിഞ്ച സവിഞ്ഞാണകേ കായേ അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ നാസ്സു, ബഹിദ്ധാ ച സബ്ബനിമിത്തേസു അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ നാസ്സു; യഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതോ അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ ന ഹോന്തി തഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ"തി.

"ഇദഞ്ച പന മേതം, ആനന്ദ, സന്ധായ ഭാസിതം പാരായനേ പുണ്ണകപഞ്ഹേ -

"സങ്ഖായ ലോകസ്മിം പരോപരാനി [പരോവരാനി (സീ॰ പീ॰) സു॰ നി॰ ൧൦൫൪; ചൂളനി॰ പുണ്ണകമാണവപുച്ഛാ ൭൩],
യസ്സിഞ്ജിതം നത്ഥി കുഹിഞ്ചി ലോകേ;
സന്തോ വിധൂമോ അനീഘോ [അനിഘോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), അനഘോ (?)] നിരാസോ,
അതാരി സോ ജാതിജരന്തി ബ്രൂമീ"തി. ദുതിയം;

൩. സാരിപുത്തസുത്തം

൩൩. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഭഗവാ ഏതദവോച - "സംഖിത്തേനപി ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, ധമ്മം ദേസേയ്യം; വിത്ഥാരേനപി ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, ധമ്മം ദേസേയ്യം; സംഖിത്തവിത്ഥാരേനപി ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, ധമ്മം ദേസേയ്യം; അഞ്ഞാതാരോ ച ദുല്ലഭാ"തി. "ഏതസ്സ, ഭഗവാ, കാലോ, ഏതസ്സ, സുഗത, കാലോ യം ഭഗവാ സംഖിത്തേനപി ധമ്മം ദേസേയ്യ, വിത്ഥാരേനപി ധമ്മം ദേസേയ്യ, സംഖിത്തവിത്ഥാരേനപി ധമ്മം ദേസേയ്യ. ഭവിസ്സന്തി ധമ്മസ്സ അഞ്ഞാതാരോ"തി.

"തസ്മാതിഹ, സാരിപുത്ത, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'ഇമസ്മിഞ്ച സവിഞ്ഞാണകേ കായേ അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ ന ഭവിസ്സന്തി, ബഹിദ്ധാ ച സബ്ബനിമിത്തേസു അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ ന ഭവിസ്സന്തി, യഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതോ അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ ന ഹോന്തി തഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സാമാ'തി. ഏവഞ്ഹി ഖോ, സാരിപുത്ത, സിക്ഖിതബ്ബം.

‘‘യതോ ച ഖോ, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനോ ഇമസ്മിഞ്ച സവിഞ്ഞാണകേ കായേ അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ ന ഹോന്തി, ബഹിദ്ധാ ച സബ്ബനിമിത്തേസു അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ ന ഹോന്തി, യഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതോ അഹങ്കാരമമങ്കാരമാനാനുസയാ ന ഹോന്തി തഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; അയം വുച്ചതി, സാരിപുത്ത - ‘ഭിക്ഖു അച്ഛേച്ഛി [അച്ഛേജ്ജി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] തണ്ഹം, വിവത്തയി [വാവത്തയി (സീ॰ പീ॰)] സംയോജനം, സമ്മാ മാനാഭിസമയാ അന്തമകാസി ദുക്ഖസ്സ’. ഇദഞ്ച പന മേതം, സാരിപുത്ത, സന്ധായ ഭാസിതം പാരായനേ [പാരായണേ (സീ॰)] ഉദയപഞ്ഹേ -

‘‘പഹാനം കാമസഞ്ഞാനം, ദോമനസ്സാന ചൂഭയം;
ഥിനസ്സ ച പനൂദനം, കുക്കുച്ചാനം നിവാരണം.

‘‘ഉപേക്ഖാസതിസംസുദ്ധം , ധമ്മതക്കപുരേജവം;
അഞ്ഞാവിമോക്ഖം പബ്രൂമി, അവിജ്ജായ പഭേദന’’ന്തി [സു॰ നി॰ ൧൧൧൨; ചൂളനി॰ ഉദയമാണവപുച്ഛാ ൧൩൨]. തതിയം;

൪. നിദാനസുത്തം

൩൪. ‘‘തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായ. കതമാനി തീണി? ലോഭോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ, ദോസോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ, മോഹോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ.

‘‘യം, ഭിക്ഖവേ, ലോഭപകതം കമ്മം ലോഭജം ലോഭനിദാനം ലോഭസമുദയം, യത്ഥസ്സ അത്തഭാവോ നിബ്ബത്തതി തത്ഥ തം കമ്മം വിപച്ചതി. യത്ഥ തം കമ്മം വിപച്ചതി തത്ഥ തസ്സ കമ്മസ്സ വിപാകം പടിസംവേദേതി, ദിട്ഠേ വാ ധമ്മേ ഉപപജ്ജ വാ [ഉപപജ്ജേ വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰) ഉപപജ്ജിത്വാതി മ॰ നി॰ ൩.൩൦൩ പാളിയാ സംവണ്ണനാ] അപരേ വാ [അപരാപരേ വാ (ക॰)] പരിയായേ.

‘‘യം , ഭിക്ഖവേ, ദോസപകതം കമ്മം ദോസജം ദോസനിദാനം ദോസസമുദയം, യത്ഥസ്സ അത്തഭാവോ നിബ്ബത്തതി തത്ഥ തം കമ്മം വിപച്ചതി. യത്ഥ തം കമ്മം വിപച്ചതി തത്ഥ തസ്സ കമ്മസ്സ വിപാകം പടിസംവേദേതി, ദിട്ഠേ വാ ധമ്മേ ഉപപജ്ജ വാ അപരേ വാ പരിയായേ.

‘‘യം, ഭിക്ഖവേ, മോഹപകതം കമ്മം മോഹജം മോഹനിദാനം മോഹസമുദയം, യത്ഥസ്സ അത്തഭാവോ നിബ്ബത്തതി തത്ഥ തം കമ്മം വിപച്ചതി. യത്ഥ തം കമ്മം വിപച്ചതി തത്ഥ തസ്സ കമ്മസ്സ വിപാകം പടിസംവേദേതി, ദിട്ഠേ വാ ധമ്മേ ഉപപജ്ജ വാ അപരേ വാ പരിയായേ.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ബീജാനി അഖണ്ഡാനി അപൂതീനി അവാതാതപഹതാനി സാരാദാനി സുഖസയിതാനി സുഖേത്തേ സുപരികമ്മകതായ ഭൂമിയാ നിക്ഖിത്താനി. ദേവോ ച സമ്മാധാരം അനുപ്പവേച്ഛേയ്യ. ഏവസ്സു താനി, ഭിക്ഖവേ, ബീജാനി വുദ്ധിം വിരുള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജേയ്യും. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യം ലോഭപകതം കമ്മം

ലോഭജം ലോഭനിദാനം ലോഭസമുദയം, യത്ഥസ്സ അത്തഭാവോ നിബ്ബത്തതി തത്ഥ തം കമ്മം വിപച്ചതി. യത്ഥ തം കമ്മം വിപച്ചതി തത്ഥ തസ്സ കമ്മസ്സ വിപാകം പടിസംവേദേതി, ദിട്ഠേ വാ ധമ്മേ ഉപപജ്ജ വാ അപരേ വാ പരിയായേ.

''യം ദോസപകതം കമ്മം...പേ॰... യം മോഹപകതം കമ്മം മോഹജം മോഹനിദാനം മോഹസമുദയം, യത്ഥസ്സ അത്തഭാവോ നിബ്ബത്തതി തത്ഥ തം കമ്മം വിപച്ചതി. യത്ഥ തം കമ്മം വിപച്ചതി തത്ഥ തസ്സ കമ്മസ്സ വിപാകം പടിസംവേദേതി, ദിട്ഠേ വാ ധമ്മേ ഉപപജ്ജ വാ അപരേ വാ പരിയായേ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായ.

''തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായ. കതമാനി തീണി? അലോഭോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ, അദോസോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ, അമോഹോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ.

''യം, ഭിക്ഖവേ, അലോഭപകതം കമ്മം അലോഭജം അലോഭനിദാനം അലോഭസമുദയം, ലോഭേ വിഗതേ ഏവം തം കമ്മം പഹീനം ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലം താലാവത്ഥുകതം അനഭാവങ്കതം ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മം.

''യം, ഭിക്ഖവേ, അദോസപകതം കമ്മം അദോസജം അദോസനിദാനം അദോസസമുദയം, ദോസേ വിഗതേ ഏവം തം കമ്മം പഹീനം ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലം താലാവത്ഥുകതം അനഭാവങ്കതം ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മം.

''യം , ഭിക്ഖവേ, അമോഹപകതം കമ്മം അമോഹജം അമോഹനിദാനം അമോഹസമുദയം, മോഹേ വിഗതേ ഏവം തം കമ്മം പഹീനം ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലം താലാവത്ഥുകതം അനഭാവങ്കതം ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മം.

''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ബീജാനി അഖണ്ഡാനി അപൂതീനി അവാതാതപഹതാനി സാരാദാനി സുഖസയിതാനി. താനി പുരിസോ അഗ്ഗിനാ ഡഹേയ്യ. അഗ്ഗിനാ ഡഹിത്വാ മസിം കരേയ്യ. മസിം കരിത്വാ മഹാവാതേ വാ ഓഫുണേയ്യ [ഓപുനേയ്യ (സീ॰ പീ॰)] നദിയാ വാ സീഘസോതായ പവാഹേയ്യ. ഏവസ്സു താനി, ഭിക്ഖവേ, ബീജാനി ഉച്ഛിന്നമൂലാനി താലാവത്ഥുകതാനി അനഭാവങ്കതാനി [അനഭാവകതാനി (സീ॰ പീ॰)] ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാനി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യം അലോഭപകതം കമ്മം അലോഭജം അലോഭനിദാനം അലോഭസമുദയം, ലോഭേ വിഗതേ ഏവം തം കമ്മം പഹീനം ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലം താലാവത്ഥുകതം അനഭാവങ്കതം ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മം.

''യം അദോസപകതം കമ്മം...പേ॰... യം അമോഹപകതം കമ്മം അമോഹജം അമോഹനിദാനം അമോഹസമുദയം, മോഹേ വിഗതേ ഏവം തം കമ്മം പഹീനം ഹോതി...പേ॰... ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായാ''തി.

> ''ലോഭജം ദോസജഞ്ചേവ [ദോസജം കമ്മം (ക॰)], മോഹജഞ്ചാപവിദ്ദസു;
> യം തേന പകതം കമ്മം, അപ്പം വാ യദി വാ ബഹും;
> ഇധേവ തം വേദനിയം, വത്ഥു അഞ്ഞം ന വിജ്ജതി.

“തസ്മാ ലോഭഞ്ച ദോസഞ്ച, മോഹഞ്ചാപി വിദ്ദസു;
വിജ്ജം ഉപ്പാദയം ഭിക്ഖു, സബ്ബാ ദുഗ്ഗതിയോ ജഹേ”തി. ചതുത്ഥം;

൫. ഹത്ഥകസുത്തം

൩൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ആളവിയം വിഹരതി ഗോമഗ്ഗേ സിംസപാവനേ പണ്ണസന്ഥരേ. അഥ ഖോ ഹത്ഥകോ ആളവകോ ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ അദ്ദസ ഭഗവന്തം ഗോമഗ്ഗേ സിംസപാവനേ പണ്ണസന്ഥരേ നിസിന്നം. ദിസ്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഹത്ഥകോ ആളവകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “കച്ചി, ഭന്തേ, ഭഗവാ സുഖമസയിത്ഥാ”തി? “ഏവം , കുമാര, സുഖമസയിത്ഥം. യേ ച പന ലോകേ സുഖം സേന്തി, അഹം തേസം അഞ്ഞതരോ”തി.

“സീതാ, ഭന്തേ, ഹേമന്തികാ രത്തി, അന്തരട്ഠകോ ഹിമപാതസമയോ, ഖരാ ഗോകണ്ടകഹതാ ഭൂമി, തനുകോ പണ്ണസന്ഥരോ, വിരളാനി രുക്ഖസ്സ പത്താനി, സീതാനി കാസായാനി വത്ഥാനി, സീതോ ച വേരമ്ഭോ വാതോ വായതി. അഥ ച പന ഭഗവാ ഏവമാഹ - ‘ഏവം, കുമാര, സുഖമസയിത്ഥം. യേ ച പന ലോകേ സുഖം സേന്തി, അഹം തേസം അഞ്ഞതരോ’”തി.

“തേന ഹി, കുമാര, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി. യഥാ തേ ഖമേയ്യ തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, കുമാര, ഇധസ്സ ഗഹപതിസ്സ വാ ഗഹപതിപുത്തസ്സ വാ കൂടാഗാരം ഉല്ലിത്താവലിത്തം നിവാതം ഫുസിതഗ്ഗളം പിഹിതവാതപാനം. തത്രസ്സ പല്ലങ്കോ ഗോനകത്ഥതോ പടികത്ഥതോ പടലികത്ഥതോ കദലിമിഗപവരപച്ചത്ഥരണോ [കാദലിമിഗപവരപച്ചത്ഥരണോ (സീ॰)] സഉത്തരച്ഛദോ ഉഭതോ ലോഹിതകൂപധാനോ; തേലപ്പദീപോ ചേത്ഥ ഝായേയ്യ [ജാലേയ്യ (ക॰)]; ചതസ്സോ ച [തസ്സേവ (ക॰)] പജാപതിയോ മനാപാമനാപേന പച്ചുപട്ഠിതാ അസ്സു. തം കിം മഞ്ഞസി, കുമാര, സുഖം വാ സോ സയേയ്യ നോ വാ? കഥം വാ തേ ഏത്ഥ ഹോതീ”തി? “സുഖം സോ, ഭന്തേ, സയേയ്യ. യേ ച പന ലോകേ സുഖം സേന്തി, സോ തേസം അഞ്ഞതരോ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, കുമാര, അപി നു തസ്സ ഗഹപതിസ്സ വാ ഗഹപതിപുത്തസ്സ വാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും രാഗജാ പരിളാഹാ കായികാ വാ ചേതസികാ വാ യേഹി സോ രാഗജേഹി പരിളാഹേഹി പരിഡയ്ഹമാനോ ദുക്ഖം സയേയ്യാ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”തി.

“യേഹി ഖോ സോ, കുമാര, ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ രാഗജേഹി പരിളാഹേഹി പരിഡയ്ഹമാനോ ദുക്ഖം സയേയ്യ, സോ രാഗോ തഥാഗതസ്സ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവങ്കതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ. തസ്മാഹം സുഖമസയിത്ഥം.

“തം കിം മഞ്ഞസി, കുമാര, അപി നു തസ്സ ഗഹപതിസ്സ വാ ഗഹപതിപുത്തസ്സ വാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ദോസജാ പരിളാഹാ...പേ॰... മോഹജാ പരിളാഹാ കായികാ വാ ചേതസികാ വാ യേഹി സോ മോഹജേഹി പരിളാഹേഹി പരിഡയ്ഹമാനോ ദുക്ഖം സയേയ്യാ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”തി.

“യേ ഹി ഖോ സോ, കുമാര, ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ മോഹജേഹി പരിളാഹേഹി പരിഡയ്ഹമാനോ ദുക്ഖം സയേയ്യ, സോ മോഹോ തഥാഗതസ്സ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവങ്കതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ. തസ്മാഹം സുഖമസയിത്ഥ”ന്തി.

[ചൂളവ॰ ൩൦൫; സം॰ നി॰ ൧.൨൪൨] “സബ്ബദാ വേ സുഖം സേതി, ബ്രാഹ്മണോ പരിനിബ്ബുതോ;
യോ ന ലിമ്പതി [ലിപ്പതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] കാമേസു, സീതിഭൂതോ നിരൂപധി.

“സബ്ബാ ആസത്തിയോ ഛേത്വാ, വിനേയ്യ ഹദയേ ദരം;
ഉപസന്തോ സുഖം സേതി, സന്തിം പപ്പുയ്യ ചേതസോ”തി. പഞ്ചമം;

൬. ദേവദൂതസുത്തം

൩൬. “തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ദേവദൂതാനി. കതമാനി തീണി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി. തമേനം, ഭിക്ഖവേ, നിരയപാലാ നാനാബാഹാസു ഗഹേത്വാ യമസ്സ രഞ്ഞോ ദസ്സേന്തി - ‘അയം, ദേവ, പുരിസോ അമത്തേയ്യോ അപേത്തേയ്യോ അസാമഞ്ഞോ അബ്രഹ്മഞ്ഞോ, ന കുലേ ജേട്ഠാപചായീ. ഇമസ്സ ദേവോ ദണ്ഡം പണേതൂ’’’തി.

“തമേനം, ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ പഠമം ദേവദൂതം സമനുയുഞ്ജതി സമനുഗാഹതി സമനുഭാസതി - ‘അമ്ഭോ, പുരിസ, ന ത്വം അദ്ദസ മനുസ്സേസു പഠമം ദേവദൂതം പാതുഭൂത’ന്തി? സോ ഏവമാഹ - ‘നാദ്ദസം, ഭന്തേ’’’തി.

“തമേനം, ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ ഏവമാഹ - ‘അമ്ഭോ പുരിസ, ന ത്വം അദ്ദസ മനുസ്സേസു ഇത്ഥിം വാ പുരിസം വാ ആസീതികം വാ നാവുതികം വാ വസ്സസതികം വാ [പസ്സ മ॰ നി॰ ൩.൨൬൧] ജാതിയാ ജിണ്ണം ഗോപാനസിവങ്കം ഭോഗ്ഗം ദണ്ഡപരായണം [ദണ്ഡപരായനം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പവേധമാനം ഗച്ഛന്തം ആതുരം ഗതയോബ്ബനം ഖണ്ഡദന്തം പലിതകേസം വിലൂനം ഖല്ലിതസിരം [ഖലിതം സിരോ (സീ॰ പീ॰), ഖലിതസിരം (സ്യാ॰ കം॰) മ॰ നി॰ ൩.൨൬൧] വലിതം തിലകാഹതഗത്ത’ന്തി? സോ ഏവമാഹ - ‘അദ്ദസം, ഭന്തേ’’’തി.

“തമേനം , ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ ഏവമാഹ - ‘അമ്ഭോ, പുരിസ, തസ്സ തേ വിഞ്ഞുസ്സ സതോ മഹല്ലകസ്സ ന ഏതദഹോസി - അഹമ്പി ഖോമ്ഹി ജരാധമ്മോ ജരം അനതീതോ, ഹന്ദാഹം കല്യാണം കരോമി, കായേന വാചായ മനസാ’തി? സോ ഏവമാഹ - ‘നാസക്ഖിസ്സം, ഭന്തേ. പമാദസ്സം, ഭന്തേ’’’തി.

“തമേനം, ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ ഏവമാഹ - ‘അമ്ഭോ, പുരിസ, പമാദതായ [പമാദവതായ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) മ॰ നി॰ ൩.൨൬൧] ന കല്യാണമകാസി കായേന വാചായ മനസാ. തഗ്ഘ ത്വം [തം (ക॰)], അമ്ഭോ പുരിസ, തഥാ കരിസ്സന്തി യഥാ തം [തേ (ക॰)] പമത്തം. തം ഖോ പന തേ ഏതം [തം ഖോ പനേതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പാപകമ്മം [പാപം കമ്മം

(സീ॰)] നേവ മാതരാ കതം, ന പിതരാ കതം, ന ഭാതരാ കതം, ന ഭഗിനിയാ കതം, ന മിത്താമച്ചേഹി കതം, ന ഞാതിസാലോഹിതേഹി കതം, ന ദേവതാഹി കതം , ന സമണബ്രാഹ്മണേഹി കതം; അഥ ഖോ തയാവേതം പാപകമ്മം കതം, ത്വഞ്ഞേവേതസ്സ വിപാകം പടിസംവേദിസ്സസീ'''തി.

"തമേനം, ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ പഠമം ദേവദൂതം സമനുയുഞ്ജിത്വാ സമനുഗാഹിത്വാ സമനുഭാസിത്വാ, ദുതിയം ദേവദൂതം സമനുയുഞ്ജതി സമനുഗാഹതി സമനുഭാസതി - 'അമ്ഭോ പുരിസ, ന ത്വം അദ്ദസ മനുസ്സേസു ദുതിയം ദേവദൂതം പാതുഭൂത'ന്തി? സോ ഏവമാഹ - 'നാദ്ദസം, ഭന്തേ'തി. "തമേനം, ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ ഏവമാഹ - 'അമ്ഭോ പുരിസ, ന ത്വം അദ്ദസ മനുസ്സേസു ഇത്ഥിം വാ പുരിസം വാ ആബാധികം ദുക്ഖിതം ബാള്ഹഗിലാനം, സകേ മുത്തകരീസേ പലിപന്നം സേമാനം, അഞ്ഞേഹി വുട്ഠാപിയമാനം, അഞ്ഞേഹി സംവേസിയമാന'ന്തി? സോ ഏവമാഹ - 'അദ്ദസം, ഭന്തേ'''തി.

"തമേനം, ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ ഏവമാഹ - 'അമ്ഭോ പുരിസ, തസ്സ തേ വിഞ്ഞുസ്സ സതോ മഹല്ലകസ്സ ന ഏതദഹോസി - അഹമ്പി ഖോമ്ഹി ബ്യാധിധമ്മോ ബ്യാധിം അനതീതോ, ഹന്ദാഹം കല്യാണം കരോമി കായേന വാചായ മനസാ'തി? സോ ഏവമാഹ - 'നാസക്ഖിസ്സം, ഭന്തേ. പമാദസ്സം, ഭന്തേ'''തി.

"തമേനം, ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ ഏവമാഹ - 'അമ്ഭോ പുരിസ , പമാദതായ ന കല്യാണമകാസി കായേന വാചായ മനസാ. തഗ്ഘ ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, തഥാ കരിസ്സന്തി യഥാ തം പമത്തം. തം ഖോ പന തേ ഏതം പാപകമ്മം നേവ മാതരാ കതം, ന പിതരാ കതം, ന ഭാതരാ കതം, ന ഭഗിനിയാ കതം, ന മിത്താമച്ചേഹി കതം, ന ഞാതിസാലോഹിതേഹി കതം, ന ദേവതാഹി കതം, ന സമണബ്രാഹ്മണേഹി കതം; അഥ ഖോ തയാവേതം പാപകമ്മം കതം. ത്വഞ്ഞേവേതസ്സ വിപാകം പടിസംവേദിസ്സസീ'''തി.

"തമേനം, ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ ദുതിയം ദേവദൂതം സമനുയുഞ്ജിത്വാ സമനുഗാഹിത്വാ സമനുഭാസിത്വാ, തതിയം ദേവദൂതം സമനുയുഞ്ജതി സമനുഗാഹതി സമനുഭാസതി - 'അമ്ഭോ പുരിസ, ന ത്വം അദ്ദസ മനുസ്സേസു തതിയം ദേവദൂതം പാതുഭൂത'ന്തി? സോ ഏവമാഹ - 'നാദ്ദസം, ഭന്തേ'''തി.

"തമേനം, ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ ഏവമാഹ - 'അമ്ഭോ പുരിസ, ന ത്വം അദ്ദസ മനുസ്സേസു ഇത്ഥിം വാ പുരിസം വാ ഏകാഹമതം വാ ദ്വീഹമതം വാ തീഹമതം വാ ഉദ്ധുമാതകം വിനീലകം വിപുബ്ബകജാത'ന്തി? സോ ഏവമാഹ - 'അദ്ദസം, ഭന്തേ'''തി.

"തമേനം, ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ ഏവമാഹ - 'അമ്ഭോ പുരിസ, തസ്സ തേ വിഞ്ഞുസ്സ സതോ മഹല്ലകസ്സ ന ഏതദഹോസി - അഹമ്പി ഖോമ്ഹി മരണധമ്മോ മരണം അനതീതോ, ഹന്ദാഹം കല്യാണം കരോമി കായേന വാചായ മനസാ'തി? സോ ഏവമാഹ - 'നാസക്ഖിസ്സം, ഭന്തേ. പമാദസ്സം, ഭന്തേ'''തി.

“തമേനം, ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ ഏവമാഹ - ‘അമ്ഭോ പുരിസ, പമാദതായ ന കല്യാണമകാസി കായേന വാചായ മനസാ. തഗ്ഘ ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, തഥാ കരിസ്സന്തി യഥാ തം പമത്തം. തം ഖോ പന തേ ഏതം പാപകമ്മം നേവ മാതരാ കതം, ന പിതരാ കതം, ന ഭാതരാ കതം, ന ഭഗിനിയാ കതം, ന മിത്താമച്ചേഹി കതം, ന ഞാതിസാലോഹിതേഹി കതം, ന ദേവതാഹി കതം, ന സമണബ്രാഹ്മണേഹി കതം; അഥ ഖോ തയാവേതം പാപകമ്മം കതം. ത്വഞ്ഞേവേതസ്സ വിപാകം പടിസംവേദിസ്സസീ’”തി.

“തമേനം, ഭിക്ഖവേ, യമോ രാജാ തതിയം ദേവദൂതം സമനുയുഞ്ജിത്വാ സമനുഗാഹിത്വാ സമനുഭാസിത്വാ തുണ്ഹീ ഹോതി. തമേനം , ഭിക്ഖവേ, നിരയപാലാ പഞ്ചവിധബന്ധനം നാമ കാരണം കരോന്തി. തത്തം അയോഖിലം ഹത്ഥേ ഗമേന്തി. തത്തം അയോഖിലം ദുതിയസ്മിം ഹത്ഥേ ഗമേന്തി. തത്തം അയോഖിലം പാദേ ഗമേന്തി. തത്തം അയോഖിലം ദുതിയസ്മിം പാദേ ഗമേന്തി. തത്തം അയോഖിലം മജ്ഝേ ഉരസ്മിം ഗമേന്തി. സോ തത്ഥ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ [തിപ്പാ (സീ॰)] ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദിയതി, ന ച താവ കാലങ്കരോതി യാവ ന തം പാപകമ്മം ബ്യന്തീഹോതി.

“തമേനം , ഭിക്ഖവേ, നിരയപാലാ സംവേസേത്വാ [സംകഡ്ഢിത്വാ (ക॰)] കുഠാരീഹി തച്ഛന്തി. സോ തത്ഥ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദിയതി, ന ച താവ കാലങ്കരോതി യാവ ന തം പാപകമ്മം ബ്യന്തീഹോതി.

“തമേനം, ഭിക്ഖവേ, നിരയപാലാ ഉദ്ധംപാദം അധോസിരം ഗഹേത്വാ വാസീഹി തച്ഛന്തി…പേ॰… തമേനം, ഭിക്ഖവേ, നിരയപാലാ രഥേ യോജേത്വാ ആദിത്തായ ഭൂമിയാ സമ്പജ്ജലിതായ സജോതിഭൂതായ [സഞ്ജോതിഭൂതായ (സ്യാ॰ കം॰)] സാരേന്തിപി പച്ചാസാരേന്തിപി…പേ॰… തമേനം, ഭിക്ഖവേ, നിരയപാലാ മഹന്തം അങ്ഗാരപബ്ബതം ആദിത്തം സമ്പജ്ജലിതം സജോതിഭൂതം ആരോപേന്തിപി ഓരോപേന്തിപി…പേ॰… തമേനം, ഭിക്ഖവേ, നിരയപാലാ ഉദ്ധംപാദം അധോസിരം ഗഹേത്വാ തത്തായ ലോഹകുമ്ഭിയാ പക്ഖിപന്തി, ആദിത്തായ സമ്പജ്ജലിതായ സജോതിഭൂതായ. സോ തത്ഥ ഫേണുദ്ദേഹകം പച്ചമാനോ സകിമ്പി ഉദ്ധം ഗച്ഛതി, സകിമ്പി അധോ ഗച്ഛതി, സകിമ്പി തിരിയം ഗച്ഛതി. സോ തത്ഥ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദിയതി, ന ച താവ കാലം കരോതി യാവ ന തം പാപകമ്മം ബ്യന്തീഹോതി. തമേനം, ഭിക്ഖവേ, നിരയപാലാ മഹാനിരയേ പക്ഖിപന്തി. സോ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, മഹാനിരയോ -

“ചതുക്കണ്ണോ ചതുദ്വാരോ, വിഭത്തോ ഭാഗസോ മിതോ;
അയോപാകാരപരിയന്തോ, അയസാ പടികുജ്ജിതോ.

“തസ്സ അയോമയാ ഭൂമി, ജലിതാ തേജസാ യുതാ;
സമന്താ യോജനസതം, ഫരിത്വാ തിട്ഠതി സബ്ബദാ”തി [പേ॰ വ॰ ൭൦-൭൧, ൨൪൦-൨൪൧].

“ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, യമസ്സ രഞ്ഞോ ഏതദഹോസി - ‘യേ കിര, ഭോ, ലോകേ പാപകാനി കമ്മാനി കരോന്തി തേ ഏവരൂപാ വിവിധാ കമ്മകാരണാ കരീയന്തി. അഹോ വതാഹം മനുസ്സത്തം ലഭേയ്യം, തഥാഗതോ ച ലോകേ ഉപ്പജ്ജേയ്യ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ, തഞ്ചാഹം ഭഗവന്തം പയിരുപാസേയ്യം.

സോ ച മേ ഭഗവാ ധമ്മം ദേസേയ്യ, തസ്സ ചാഹം ഭഗവതോ ധമ്മം ആജാനേയ്യ’ന്തി. തം ഖോ പനാഹം, ഭിക്ഖവേ, ന അഞ്ഞസ്സ സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ സുത്വാ ഏവം വദാമി, അപി ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യദേവ മേ സാമം ഞാതം സാമം ദിട്ഠം സാമം വിദിതം തദേവാഹം വദാമീ’’തി.

‘‘ചോദിതാ ദേവദൂതേഹി, യേ പമജ്ജന്തി മാണവാ;
തേ ദീഘരത്തം സോചന്തി, ഹീനകായൂപഗാ നരാ.

‘‘യേ ച ഖോ ദേവദൂതേഹി, സന്തോ സപ്പുരിസാ ഇധ;
ചോദിതാ നപ്പമജ്ജന്തി, അരിയധമ്മേ കുദാചനം.

‘‘ഉപാദാനേ ഭയം ദിസ്വാ, ജാതിമരണസമ്ഭവേ;
അനുപാദാ വിമുച്ചന്തി, ജാതിമരണസങ്ഖയേ.

‘‘തേ അപ്പമത്താ [തേ ഖോപ്പമത്താ (സീ॰), തേ ഖേമപ്പത്താ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) മ॰ നി॰ ൩.൨൭൧] സുഖിനോ [സുഖിതാ (സീ॰ സ്യാ॰)],
ദിട്ഠധമ്മാഭിനിബ്ബുതാ;
സബ്ബവേരഭയാതീതാ, സബ്ബദുക്ഖം ഉപച്ചഗു’’ന്തി. ഛട്ഠം;

൭. ചതുമഹാരാജസുത്തം

൩൭. ‘‘അട്ഠമിയം, ഭിക്ഖവേ, പക്ഖസ്സ ചതുന്നം മഹാരാജാനം അമച്ചാ പാരിസജ്ജാ ഇമം ലോകം അനുവിചരന്തി - ‘കച്ചി ബഹൂ മനുസ്സാ മനുസ്സേസു മത്തേയ്യാ പേത്തേയ്യാ സാമഞ്ഞാ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ കുലേ ജേട്ഠാപചായിനോ ഉപോസഥം ഉപവസന്തി പടിജാഗരോന്തി പുഞ്ഞാനി കരോന്തീ’തി. ചാതുദ്ദസിം, ഭിക്ഖവേ, പക്ഖസ്സ ചതുന്നം മഹാരാജാനം പുത്താ ഇമം ലോകം അനുവിചരന്തി - ‘കച്ചി ബഹൂ മനുസ്സാ മനുസ്സേസു മത്തേയ്യാ പേത്തേയ്യാ സാമഞ്ഞാ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ കുലേ ജേട്ഠാപചായിനോ ഉപോസഥം ഉപവസന്തി പടിജാഗരോന്തി പുഞ്ഞാനി കരോന്തീ’തി. തദഹു, ഭിക്ഖവേ, ഉപോസഥേ പന്നരസേ ചത്താരോ മഹാരാജാനോ സാമഞ്ഞേവ ഇമം ലോകം അനുവിചരന്തി - ‘കച്ചി ബഹൂ മനുസ്സാ മനുസ്സേസു മത്തേയ്യാ പേത്തേയ്യാ സാമഞ്ഞാ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ കുലേ ജേട്ഠാപചായിനോ ഉപോസഥം ഉപവസന്തി പടിജാഗരോന്തി പുഞ്ഞാനി കരോന്തീ’’’തി.

‘‘സചേ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ ഹോന്തി മനുസ്സാ മനുസ്സേസു മത്തേയ്യാ പേത്തേയ്യാ സാമഞ്ഞാ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ കുലേ ജേട്ഠാപചായിനോ ഉപോസഥം ഉപവസന്തി പടിജാഗരോന്തി പുഞ്ഞാനി കരോന്തി. തമേനം, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ മഹാരാജാനോ ദേവാനം താവതിംസാനം സുധമ്മായ സഭായ സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം ആരോചേന്തി - ‘അപ്പകാ ഖോ, മാരിസാ, മനുസ്സാ മനുസ്സേസു മത്തേയ്യാ പേത്തേയ്യാ സാമഞ്ഞാ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ കുലേ ജേട്ഠാപചായിനോ ഉപോസഥം ഉപവസന്തി പടിജാഗരോന്തി പുഞ്ഞാനി കരോന്തീ’തി. തേന ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ദേവാ താവതിംസാ അനത്തമനാ ഹോന്തി - ‘ദിബ്ബാ വത, ഭോ, കായാ പരിഹായിസ്സന്തി, പരിപൂരിസ്സന്തി അസുരകായാ’’’തി.

"സചേ പന, ഭിക്ഖവേ, ബഹൂ ഹോന്തി മനുസ്സാ മനുസ്സേസു മത്തേയ്യാ പേത്തേയ്യാ സാമഞ്ഞാ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ കുലേ ജേട്ഠാപചായിനോ ഉപോസഥം ഉപവസന്തി പടിജാഗരോന്തി പുഞ്ഞാനി കരോന്തി. തമേനം, ഭിക്ഖവേ , ചത്താരോ മഹാരാജാനോ ദേവാനം താവതിംസാനം സുധമ്മായ സഭായ സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം ആരോചേന്തി - 'ബഹൂ ഖോ , മാരിസാ, മനുസ്സാ മനുസ്സേസു മത്തേയ്യാ പേത്തേയ്യാ സാമഞ്ഞാ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ കുലേ ജേട്ഠാപചായിനോ ഉപോസഥം ഉപവസന്തി പടിജാഗരോന്തി പുഞ്ഞാനി കരോന്തീ'തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ദേവാ താവതിംസാ അത്തമനാ ഹോന്തി - 'ദിബ്ബാ വത, ഭോ, കായാ പരിപൂരിസ്സന്തി, പരിഹായിസ്സന്തി അസുരകായാ'"തി.

"ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ദേവേ താവതിംസേ അനുനയമാനോ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

> "ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം, യാ ച പക്ഖസ്സ അട്ഠമീ;
> പാടിഹാരിയപക്ഖഞ്ച, അട്ഠങ്ഗസുസമാഗതം;
> ഉപോസഥം ഉപവസേയ്യ, യോപിസ്സ [യോപസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]
> മാദിസോ നരോ"തി.

"സാ ഖോ പനേസാ, ഭിക്ഖവേ, സക്കേന ദേവാനമിന്ദേന ഗാഥാ ദുഗ്ഗീതാ ന സുഗീതാ ദുബ്ഭാസിതാ ന സുഭാസിതാ. തം കിസ്സ ഹേതു? സക്കോ ഹി, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദോ അവീതരാഗോ അവീതദോസോ അവീതമോഹോ.

"യോ ച ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ ബ്രഹ്മചരിയോ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ, തസ്സ ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ [തസ്സ ഖോ ഏതം ഭിക്ഖുനോ (സീ॰ സ്യാ॰), തസ്സ ഖോ ഏവം ഭിക്ഖവേ ഭിക്ഖുനോ (ക॰)] കല്ലം വചനായ -

> "ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം, യാ ച പക്ഖസ്സ അട്ഠമീ;
> പാടിഹാരിയപക്ഖഞ്ച, അട്ഠങ്ഗസുസമാഗതം;
> ഉപോസഥം ഉപവസേയ്യ, യോപിസ്സ മാദിസോ നരോ"തി.

"തം കിസ്സ ഹേതു? സോ ഹി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വീതരാഗോ വീതദോസോ വീതമോഹോ"തി. സത്തമം.

൮. ദുതിയചതുമഹാരാജസുത്തം

൩൮. "ഭൂതപുബ്ബം , ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ദേവേ താവതിംസേ അനുനയമാനോ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

> "ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം, യാ ച പക്ഖസ്സ അട്ഠമീ;
> പാടിഹാരിയപക്ഖഞ്ച, അട്ഠങ്ഗസുസമാഗതം;
> ഉപോസഥം ഉപവസേയ്യ, യോപിസ്സ മാദിസോ നരോ"തി.

"സാ ഖോ പനേസാ, ഭിക്ഖവേ, സക്കേന ദേവാനമിന്ദേന ഗാഥാ ദുഗ്ഗീതാ ന സുഗീതാ ദുബ്ഭാസിതാ ന സുഭാസിതാ. തം കിസ്സ ഹേതു? സക്കോ ഹി, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദോ അപരിമുത്തോ ജാതിയാ ജരായ മരണേന

സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, അപരിമുത്തോ ദുക്ഖസ്മാതി വദാമി.

"യോ ച ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ, തസ്സ ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ കല്ലം വചനായ -

"ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം, യാ ച പക്ഖസ്സ അട്ഠമീ;
പാടിഹാരിയപക്ഖഞ്ച, അട്ഠങ്ഗസുസമാഗതം;
ഉപോസഥം ഉപവസേയ്യ, യോപിസ്സ മാദിസോ നരോ"തി.

"തം കിസ്സ ഹേതു? സോ ഹി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പരിമുത്തോ ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, പരിമുത്തോ ദുക്ഖസ്മാതി വദാമീ"തി. അട്ഠമം.

൯. സുഖുമാലസുത്തം

൩൯. "സുഖുമാലോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, പരമസുഖുമാലോ അച്ചന്തസുഖുമാലോ. മമ സുദം, ഭിക്ഖവേ, പിതു നിവേസനേ പോക്ഖരണിയോ കാരിതാ ഹോന്തി. ഏകത്ഥ സുദം, ഭിക്ഖവേ, ഉപ്പലം വപ്പതി [പുപ്ഫതി (സീ॰ പീ॰)], ഏകത്ഥ പദുമം, ഏകത്ഥ പുണ്ഡരീകം, യാവദേവ മമത്ഥായ . ന ഖോ പനസ്സാഹം, ഭിക്ഖവേ, അകാസികം ചന്ദനം ധാരേമി [കാസികം ചന്ദനം ധാരേമി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰), അകാസികം ധാരേമി (?)]. കാസികം , ഭിക്ഖവേ, സു മേ തം വേഠനം ഹോതി, കാസികാ കഞ്ചുകാ, കാസികം നിവാസനം, കാസികോ ഉത്തരാസങ്ഗോ. രത്തിന്ദിവം [രത്തിദിവം (ക॰)] ഖോ പന മേ സു തം, ഭിക്ഖവേ, സേതച്ഛത്തം ധാരീയതി - 'മാ നം ഫുസി സീതം വാ ഉണ്ഹം വാ തിണം വാ രജോ വാ ഉസ്സാവോ വാ'"തി.

"തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, തയോ പാസാദാ അഹേസും - ഏകോ ഹേമന്തികോ, ഏകോ ഗിമ്ഹികോ, ഏകോ വസ്സികോ. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, വസ്സികേ പാസാദേ വസ്സികേ ചത്താരോ മാസേ നിപ്പുരിസേഹി തൂരിയേഹി പരിചാരയമാനോ [പരിചാരിയമാനോ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ന ഹേട്ഠാപാസാദം ഓരോഹാമി. യഥാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞേസം നിവേസനേ ദാസകമ്മകരപോരിസസ്സ കണാജകം ഭോജനം ദീയതി ബിലങ്ഗദുതിയം, ഏവമേവസ്സു മേ, ഭിക്ഖവേ, പിതു നിവേസനേ ദാസകമ്മകരപോരിസസ്സ സാലിമംസോദനോ ദീയതി.

"തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏവരൂപായ ഇദ്ധിയാ സമന്നാഗതസ്സ ഏവരൂപേന ച സുഖുമാലേന ഏതദഹോസി - 'അസ്സുതവാ ഖോ പുഥുജ്ജനോ അത്തനാ ജരാധമ്മോ സമാനോ ജരം അനതീതോ പരം ജിണ്ണം ദിസ്വാ അട്ടീയതി ഹരായതി ജിഗുച്ഛതി അത്താനംയേവ അതിസിത്വാ, അഹമ്പി ഖോമ്ഹി ജരാധമ്മോ ജരം അനതീതോ. അഹഞ്ചേവ [അഹഞ്ചേ (?)] ഖോ പന ജരാധമ്മോ സമാനോ ജരം അനതീതോ പരം ജിണ്ണം ദിസ്വാ അട്ടീയേയ്യം ഹരായേയ്യം ജിഗുച്ഛേയ്യം ന മേതം അസ്സ പതിരൂപ'ന്തി. തസ്സ മയ്ഹം,

ഭിക്ഖവേ, ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതോ യോ യോബ്ബനേ യോബ്ബനമദോ സോ സബ്ബസോ പഹീയി.

‘‘അസ്സുതവാ ഖോ പുഥുജ്ജനോ അത്തനാ ബ്യാധിധമ്മോ സമാനോ ബ്യാധിം അനതീതോ പരം ബ്യാധിതം ദിസ്വാ അട്ടീയതി ഹരായതി ജിഗുച്ഛതി അത്താനംയേവ അതിസിത്വാ - ‘അഹമ്പി ഖോമ്ഹി ബ്യാധിധമ്മോ ബ്യാധിം അനതീതോ, അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ബ്യാധിധമ്മോ സമാനോ ബ്യാധിം അനതീതോ പരം ബ്യാധികം ദിസ്വാ അട്ടീയേയ്യം ഹരായേയ്യം ജിഗുച്ഛേയ്യം, ന മേതം അസ്സ പതിരൂപ’ന്തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതോ യോ ആരോഗ്യേ ആരോഗ്യമദോ സോ സബ്ബസോ പഹീയി.

‘‘അസ്സുതവാ ഖോ പുഥുജ്ജനോ അത്തനാ മരണധമ്മോ സമാനോ മരണം അനതീതോ പരം മതം ദിസ്വാ അട്ടീയതി ഹരായതി ജിഗുച്ഛതി അത്താനംയേവ അതിസിത്വാ - ‘അഹമ്പി ഖോമ്ഹി മരണധമ്മോ, മരണം അനതീതോ, അഹം ചേവ ഖോ പന മരണധമ്മോ സമാനോ മരണം അനതീതോ പരം മതം ദിസ്വാ അട്ടീയേയ്യം ഹരായേയ്യം ജിഗുച്ഛേയ്യം, ന മേതം അസ്സ പതിരൂപ’ന്തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതോ യോ ജീവിതേ ജീവിതമദോ സോ സബ്ബസോ പഹീയീ’’തി.

‘‘തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, മദാ. കതമേ തയോ? യോബ്ബനമദോ, ആരോഗ്യമദോ, ജീവിതമദോ. യോബ്ബനമദമത്തോ വാ, ഭിക്ഖവേ, അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി. ആരോഗ്യമദമത്തോ വാ, ഭിക്ഖവേ, അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ...പേ॰... ജീവിതമദമത്തോ വാ, ഭിക്ഖവേ, അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ , വാചായ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി.

‘‘യോബ്ബനമദമത്തോ വാ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. ആരോഗ്യമദമത്തോ വാ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു...പേ॰... ജീവിതമദമത്തോ വാ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതീ’’തി.

‘‘ബ്യാധിധമ്മാ ജരാധമ്മാ, അഥോ മരണധമ്മിനോ;
യഥാധമ്മാ [ബ്യാധിധമ്മോ ജരാധമ്മോ, അഥോ മരണധമ്മികോ; യഥാ ധമ്മോ (ക॰)] തഥാസന്താ, ജിഗുച്ഛന്തി പുഥുജ്ജനാ.

‘‘അഹഞ്ചേ തം ജിഗുച്ഛേയ്യം, ഏവംധമ്മേസു പാണിസു;
ന മേതം പതിരൂപസ്സ, മമ ഏവം വിഹാരിനോ.

‘‘സോഹം ഏവം വിഹരന്തോ, ഞത്വാ ധമ്മം നിരൂപധിം;
ആരോഗ്യേ യോബ്ബനസ്മിഞ്ച, ജീവിതസ്മിഞ്ച യേ മദാ.

“സബ്ബേ മദേ അഭിഭോസ്മി [അതീതോസ്മി (ക॰)], നേക്ഖമ്മേ ദട്ഠു ഖേമതം;
തസ്സ മേ അഹു ഉസ്സാഹോ, നിബ്ബാനം അഭിപസ്സതോ.

“നാഹം ഭബ്ബോ എതരഹി, കാമാനി പടിസേവിതും;
അനിവത്തി ഭവിസ്സാമി, ബ്രഹ്മചരിയപരായണോ”തി. നവമം;

൧൦. ആധിപതേയ്യസുത്തം

൪൦. “തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ആധിപതേയ്യാനി. കതമാനി തീണി? അത്താധിപതേയ്യം, ലോകാധിപതേയ്യം, ധമ്മാധിപതേയ്യം. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അത്താധിപതേയ്യം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘ന ഖോ പനാഹം ചീവരഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. ന പിണ്ഡപാതഹേതു, ന സേനാസനഹേതു, ന ഇതിഭവാഭവഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. അപി ച ഖോമ്ഹി ഓതിണ്ണോ ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ. അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാതി. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന യാദിസകേ [യാദിസകേ വാ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] കാമേ ഓഹായ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ താദിസകേ വാ [ച (ക॰)] കാമേ പരിയേസേയ്യം തതോ വാ [ച (ക॰)] പാപിട്ഠതരേ, ന മേതം പതിരൂപ’ന്തി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘ആരദ്ധം ഖോ പന മേ വീരിയം ഭവിസ്സതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗ’ന്തി. സോ അത്താനംയേവ അധിപതിം കരിത്വാ അകുസലം പജഹതി, കുസലം ഭാവേതി, സാവജ്ജം പജഹതി, അനവജ്ജം ഭാവേതി, സുദ്ധം അത്താനം പരിഹരതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അത്താധിപതേയ്യം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ലോകാധിപതേയ്യം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘ന ഖോ പനാഹം ചീവരഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. ന പിണ്ഡപാതഹേതു, ന സേനാസനഹേതു, ന ഇതിഭവാഭവഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. അപി ച ഖോമ്ഹി ഓതിണ്ണോ ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ. അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ’തി. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ കാമവിതക്കം വാ വിതക്കേയ്യം, ബ്യാപാദവിതക്കം വാ വിതക്കേയ്യം, വിഹിംസാവിതക്കം വാ വിതക്കേയ്യം, മഹാ ഖോ പനായം ലോകസന്നിവാസോ. മഹന്തസ്മിം ഖോ പന ലോകസന്നിവാസേ സന്തി സമണബ്രാഹ്മണാ ഇദ്ധിമന്തോ ദിബ്ബചക്ഖുകാ പരചിത്തവിദുനോ. തേ ദൂരതോപി പസ്സന്തി, ആസന്നാപി ന ദിസ്സന്തി, ചേതസാപി ചിത്തം പജാനന്തി [ജാനന്തി (ക॰)]. തേപി മം ഏവം ജാനേയ്യും - ‘പസ്സഥ, ഭോ, ഇമം കുലപുത്തം സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ സമാനോ വോകിണ്ണോ വിഹരതി പാപകേഹി അകുസലേഹി ധമ്മേഹീ’തി. ദേവതാപി ഖോ സന്തി ഇദ്ധിമന്തിനിയോ ദിബ്ബചക്ഖുകാ പരചിത്തവിദുനിയോ.

താ ദൂരതോപി പസ്സന്തി, ആസന്നാപി ന ദിസ്സന്തി, ചേതസാപി ചിത്തം ജാനന്തി. താപി മം ഏവം ജാനേയ്യും - 'പസ്സഥ, ഭോ, ഇമം കുലപുത്തം സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ സമാനോ വോകിണ്ണോ വിഹരതി പാപകേഹി അകുസലേഹി ധമ്മേഹീ'തി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'ആരദ്ധം ഖോ പന മേ വീരിയം ഭവിസ്സതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗ'ന്തി. സോ ലോകംയേവ അധിപതിം കരിത്വാ അകുസലം പജഹതി, കുസലം ഭാവേതി, സാവജ്ജം പജഹതി, അനവജ്ജം ഭാവേതി, സുദ്ധം അത്താനം പരിഹരതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ലോകാധിപതേയ്യം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാധിപതേയ്യം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'ന ഖോ പനാഹം ചീവരഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. ന പിണ്ഡപാതഹേതു, ന സേനാസനഹേതു, ന ഇതിഭവാഭവഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. അപി ച ഖോമ്ഹി ഓതിണ്ണോ ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ. അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാതി. സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ സന്ദിട്ഠികോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീതി. സന്തി ഖോ പന മേ സബ്രഹ്മചാരീ ജാനം പസ്സം വിഹരന്തി. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ഏവം സ്വാക്ഖാതേ ധമ്മവിനയേ പബ്ബജിതോ സമാനോ കുസീതോ വിഹരേയ്യം പമത്തോ, ന മേതം അസ്സ പതിരൂപ'ന്തി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'ആരദ്ധം ഖോ പന മേ വീരിയം ഭവിസ്സതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗ'ന്തി. സോ ധമ്മംയേവ അധിപതിം കരിത്വാ അകുസലം പജഹതി, കുസലം ഭാവേതി, സാവജ്ജം പജഹതി, അനവജ്ജം ഭാവേതി, സുദ്ധം അത്താനം പരിഹരതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാധിപതേയ്യം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി ആധിപതേയ്യാനീ"തി.

"നത്ഥി ലോകേ രഹോ നാമ, പാപകമ്മം പകുബ്ബതോ;
അത്താ തേ പുരിസ ജാനാതി, സച്ചം വാ യദി വാ മുസാ.

"കല്യാണം വത ഭോ സക്ഖി, അത്താനം അതിമഞ്ഞസി;
യോ സന്തം അത്തനി പാപം, അത്താനം പരിഗൂഹസി.

"പസ്സന്തി ദേവാ ച തഥാഗതാ ച,
ലോകസ്മിം ബാലം വിസമം ചരന്തം;
തസ്മാ ഹി അത്താധിപതേയ്യകോ ച [അത്താധിപകോ സകോ ചരേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)],
ലോകാധിപോ ച നിപകോ ച ഝായീ.

"ധമ്മാധിപോ ച അനുധമ്മചാരീ,
ന ഹീയതി സച്ചപരക്കമോ മുനി;
പസയ്ഹ മാരം അഭിഭുയ്യ അന്തകം,
യോ ച ഫുസീ ജാതിക്ഖയം പധാനവാ;

സോ താദിസോ ലോകവിദൂ സുമേധോ,
സബ്ബേസു ധമ്മേസു അതമ്മയോ മുനീ''തി. ദസമം;

ദേവദൂതവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ബ്രഹ്മ ആനന്ദ സാരിപുത്തോ, നിദാനം ഹത്ഥകേന ച;
ദൂതാ ദുവേ ച രാജാനോ, സുഖുമാലാധിപതേയ്യേന ചാതി.

൪. ചൂളവഗ്ഗോ

൧. സമ്മുഖീഭാവസുത്തം

൪൧. ''തിണ്ണം , ഭിക്ഖവേ, സമ്മുഖീഭാവാ സദ്ധോ കുലപുത്തോ ബഹും പുഞ്ഞം പസവതി. കതമേസം തിണ്ണം? സദ്ധായ, ഭിക്ഖവേ, സമ്മുഖീഭാവാ സദ്ധോ കുലപുത്തോ ബഹും പുഞ്ഞം പസവതി. ദേയ്യധമ്മസ്സ, ഭിക്ഖവേ, സമ്മുഖീഭാവാ സദ്ധോ കുലപുത്തോ ബഹും പുഞ്ഞം പസവതി. ദക്ഖിണേയ്യാനം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മുഖീഭാവാ സദ്ധോ കുലപുത്തോ ബഹും പുഞ്ഞം പസവതി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം സമ്മുഖീഭാവാ സദ്ധോ കുലപുത്തോ ബഹും പുഞ്ഞം പസവതീ''തി. പഠമം.

൨. തിഠാനസുത്തം

൪൨. ''തീഹി , ഭിക്ഖവേ, ഠാനേഹി സദ്ധോ പസന്നോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി തീഹി? സീലവന്താനം ദസ്സനകാമോ ഹോതി, സദ്ധമ്മം സോതുകാമോ ഹോതി , വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസ്സഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ഠാനേഹി സദ്ധോ പസന്നോ വേദിതബ്ബോ''.

''ദസ്സനകാമോ സീലവതം, സദ്ധമ്മം സോതുമിച്ഛതി;
വിനയേ മച്ഛേരമലം, സ വേ സദ്ധോതി വുച്ചതീ''തി. ദുതിയം;

൩. അത്ഥവസസുത്തം

൪൩. ''തയോ , ഭിക്ഖവേ, അത്ഥവസേ സമ്പസ്സമാനേന അലമേവ പരേസം ധമ്മം ദേസേതും. കതമേ തയോ? യോ ധമ്മം ദേസേതി സോ അത്ഥപ്പടിസംവേദീ ച ഹോതി ധമ്മപ്പടിസംവേദീ ച. യോ ധമ്മം സുണാതി സോ അത്ഥപ്പടിസംവേദീ ച ഹോതി ധമ്മപ്പടിസംവേദീ ച. യോ ചേവ ധമ്മം ദേസേതി യോ ച ധമ്മം സുണാതി ഉഭോ അത്ഥപ്പടിസംവേദിനോ ച ഹോന്തി ധമ്മപ്പടിസംവേദിനോ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ അത്ഥവസേ സമ്പസ്സമാനേന അലമേവ പരേസം ധമ്മം ദേസേതു''ന്തി. തതിയം.

൪. കഥാപവത്തിസുത്തം

൪൪. ''തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ഠാനേഹി കഥാ പവത്തിനീ ഹോതി. കതമേഹി തീഹി? യോ ധമ്മം ദേസേതി സോ അത്ഥപ്പടിസംവേദീ ച ഹോതി ധമ്മപ്പടിസംവേദീ ച. യോ ധമ്മം സുണാതി സോ അത്ഥപ്പടിസംവേദീ ച ഹോതി ധമ്മപ്പടിസംവേദീ ച. യോ ചേവ ധമ്മം ദേസേതി യോ ച ധമ്മം സുണാതി ഉഭോ അത്ഥപ്പടിസംവേദിനോ ച ഹോന്തി ധമ്മപ്പടിസംവേദിനോ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ഠാനേഹി കഥാ പവത്തിനീ ഹോതീ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. പണ്ഡിതസുത്തം

൪൫. “തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതപഞ്ഞത്താനി സപ്പുരിസപഞ്ഞത്താനി. കതമാനി തീണി? ദാനം, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതപഞ്ഞത്തം സപ്പുരിസപഞ്ഞത്തം . പബ്ബജ്ജാ, ഭിക്ഖവേ , പണ്ഡിതപഞ്ഞത്താ സപ്പുരിസപഞ്ഞത്താ. മാതാപിതൂനം, ഭിക്ഖവേ, ഉപട്ഠാനം പണ്ഡിതപഞ്ഞത്തം സപ്പുരിസപഞ്ഞത്തം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി പണ്ഡിതപഞ്ഞത്താനി സപ്പുരിസപഞ്ഞത്താനീ”തി.

“സബ്ഭി ദാനം ഉപഞ്ഞത്തം, അഹിംസാ സംയമോ ദമോ;
മാതാപിതു ഉപട്ഠാനം, സന്താനം ബ്രഹ്മചാരിനം.

“സതം ഏതാനി ഠാനാനി, യാനി സേവേഥ പണ്ഡിതോ;
അരിയോ ദസ്സനസമ്പന്നോ, സ ലോകം ഭജതേ സിവ”ന്തി. പഞ്ചമം;

൬. സീലവന്തസുത്തം

൪൬. “യം, ഭിക്ഖവേ, സീലവന്തോ പബ്ബജിതാ ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി. തത്ഥ മനുസ്സാ തീഹി ഠാനേഹി ബഹും പുഞ്ഞം പസവന്തി. കതമേഹി തീഹി? കായേന , വാചായ , മനസാ. യം, ഭിക്ഖവേ, സീലവന്തോ പബ്ബജിതാ ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി. തത്ഥ മനുസ്സാ ഇമേഹി തീഹി ഠാനേഹി ബഹും പുഞ്ഞം പസവന്തീ”തി. ഛട്ഠം.

൭. സങ്ഖതലക്ഖണസുത്തം

൪൭. “തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, സങ്ഖതസ്സ സങ്ഖതലക്ഖണാനി. കതമാനി തീണി? ഉപ്പാദോ പഞ്ഞായതി, വയോ പഞ്ഞായതി, ഠിതസ്സ അഞ്ഞഥത്തം പഞ്ഞായതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി സങ്ഖതസ്സ സങ്ഖതലക്ഖണാനീ”തി. സത്തമം.

൮. അസങ്ഖതലക്ഖണസുത്തം

൪൮. “തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അസങ്ഖതസ്സ അസങ്ഖതലക്ഖണാനി. കതമാനി തീണി? ന ഉപ്പാദോ പഞ്ഞായതി, ന വയോ പഞ്ഞായതി, ന ഠിതസ്സ അഞ്ഞഥത്തം പഞ്ഞായതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി അസങ്ഖതസ്സ അസങ്ഖതലക്ഖണാനീ”തി. അട്ഠമം.

൯. പബ്ബതരാജസുത്തം

൪൯. “ഹിമവന്തം, ഭിക്ഖവേ, പബ്ബതരാജം നിസ്സായ മഹാസാലാ തീഹി വഡ്ഢീഹി വഡ്ഢന്തി. കതമാഹി തീഹി? സാഖാപത്തപലാസേന വഡ്ഢന്തി, തചപപടികായ വഡ്ഢന്തി , ഫേഗ്ഗുസാരേന വഡ്ഢന്തി. ഹിമവന്തം, ഭിക്ഖവേ, പബ്ബതരാജം നിസ്സായ മഹാസാലാ ഇമാഹി തീഹി വഡ്ഢീഹി വഡ്ഢന്തി.

“ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധം കുലപതിം നിസ്സായ അന്തോ ജനോ തീഹി വഡ്ഢീഹി വഡ്ഢതി. കതമാഹി തീഹി? സദ്ധായ വഡ്ഢതി, സീലേന വഡ്ഢതി, പഞ്ഞായ വഡ്ഢതി. സദ്ധം, ഭിക്ഖവേ, കുലപതിം നിസ്സായ അന്തോ ജനോ ഇമാഹി തീഹി വഡ്ഢീഹി വഡ്ഢതീ”തി.

“യഥാപി പബ്ബതോ സേലോ, അരഞ്ഞസ്മിം ബ്രഹാവനേ;

തം രുക്ഖാ ഉപനിസ്സായ, വഡ്ഢന്തേ തേ വനപ്പതീ.

“തഥേവ സീലസമ്പന്നം, സദ്ധം കുലപതിം ഇധ;
ഉപനിസ്സായ വഡ്ഢന്തി, പുത്തദാരാ ച ബന്ധവാ;
അമച്ചാ ഞാതിസങ്ഘാ ച, യേ ചസ്സ അനുജീവിനോ.

“ത്യാസ്സ സീലവതോ സീലം, ചാഗം സുചരിതാനി ച;
പസ്സമാനാനുകുബ്ബന്തി, അത്തമത്ഥം [യേ ഭവന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]
വിചക്ഖണാ.

“ഇധ ധമ്മം ചരിത്വാന, മഗ്ഗം സുഗതിഗാമിനം;
നന്ദിനോ ദേവലോകസ്മിം, മോദന്തി കാമകാമിനോ”തി. നവമം;

൧൦. ആതപ്പകരണീയസുത്തം

൫൦. “തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ഠാനേഹി ആതപ്പം കരണീയം. കതമേഹി തീഹി? അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ആതപ്പം കരണീയം , അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ആതപ്പം കരണീയം, ഉപ്പന്നാനം സാരീരികാനം വേദനാനം ദുക്ഖാനം തിബ്ബാനം ഖരാനം കടുകാനം അസാതാനം അമനാപാനം പാണഹരാനം അധിവാസനായ ആതപ്പം കരണീയം. ഇമേഹി തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ഠാനേഹി ആതപ്പം കരണീയം.

“യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ആതപ്പം കരോതി, അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ആതപ്പം കരോതി, ഉപ്പന്നാനം സാരീരികാനം വേദനാനം ദുക്ഖാനം തിബ്ബാനം ഖരാനം കടുകാനം അസാതാനം അമനാപാനം പാണഹരാനം അധിവാസനായ ആതപ്പം കരോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആതാപീ നിപകോ സതോ സമ്മാ ദുക്ഖസ്സ അന്തകിരിയായാ”തി. ദസമം.

൧൧. മഹാചോരസുത്തം

൫൧. “തീഹി, ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ മഹാചോരോ സന്ധിമ്പി ഛിന്ദതി, നില്ലോപമ്പി ഹരതി, ഏകാഗാരികമ്പി കരോതി, പരിപന്ഥേപി തിട്ഠതി. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, മഹാചോരോ വിസമനിസ്സിതോ ച ഹോതി, ഗഹനനിസ്സിതോ ച ഹോതി, ബലവനിസ്സിതോ ച ഹോതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, മഹാചോരോ വിസമനിസ്സിതോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, മഹാചോരോ നദീവിദുഗ്ഗം വാ നിസ്സിതോ ഹോതി പബ്ബതവിസമം വാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മഹാചോരോ വിസമനിസ്സിതോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, മഹാചോരോ ഗഹനനിസ്സിതോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, മഹാചോരോ തിണഗഹനം വാ നിസ്സിതോ ഹോതി, രുക്ഖഗഹനം വാ രോധം [ഗേധം (സീ॰ പീ॰)] വാ മഹാവനസണ്ഡം വാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മഹാചോരോ ഗഹനനിസ്സിതോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, മഹാചോരോ ബലവനിസ്സിതോ ഹോതി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, മഹാചോരോ രാജാനം വാ രാജമഹാമത്താനം വാ നിസ്സിതോ ഹോതി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘സചേ മം കോചി കിഞ്ചി വക്ഖതി, ഇമേ മേ

രാജാനോ വാ രാജമഹാമത്താ വാ പരിയോധായ അത്ഥം ഭണിസ്സന്തീ'തി. സചേ നം കോചി കിഞ്ചി ആഹ, ത്യാസ്സ രാജാനോ വാ രാജമഹാമത്താ വാ പരിയോധായ അത്ഥം ഭണന്തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മഹാചോരോ ബലവനിസ്സിതോ ഹോതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ മഹാചോരോ സന്ധിമ്പി ഛിന്ദതി, നില്ലോപമ്പി ഹരതി, ഏകാഗാരികമ്പി കരോതി, പരിപന്ഥേപി തിട്ഠതി.

''ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ പാപഭിക്ഖു ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പാപഭിക്ഖു വിസമനിസ്സിതോ ച ഹോതി ഗഹനനിസ്സിതോ ച ബലവനിസ്സിതോ ച.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പാപഭിക്ഖു വിസമനിസ്സിതോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പാപഭിക്ഖു വിസമേന കായകമ്മേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, വിസമേന വചീകമ്മേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, വിസമേന മനോകമ്മേന സമന്നാഗതോ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പാപഭിക്ഖു വിസമനിസ്സിതോ ഹോതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പാപഭിക്ഖു ഗഹനനിസ്സിതോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പാപഭിക്ഖു മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, അന്തഗ്ഗാഹികായ ദിട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പാപഭിക്ഖു ഗഹനനിസ്സിതോ ഹോതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പാപഭിക്ഖു ബലവനിസ്സിതോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പാപഭിക്ഖു രാജാനം വാ രാജമഹാമത്താനം വാ നിസ്സിതോ ഹോതി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'സചേ മം കോചി കിഞ്ചി വക്ഖതി, ഇമേ മേ രാജാനോ വാ രാജമഹാമത്താ വാ പരിയോധായ അത്ഥം ഭണിസ്സന്തീ'തി. സചേ നം കോചി കിഞ്ചി ആഹ, ത്യാസ്സ രാജാനോ വാ രാജമഹാമത്താ വാ പരിയോധായ അത്ഥം ഭണന്തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പാപഭിക്ഖു ബലവനിസ്സിതോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ , ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പാപഭിക്ഖു ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതീ''തി. ഏകാദസമം.

ചൂളവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സമ്മുഖീ ഠാനത്ഥവസം, പവത്തി പണ്ഡിത സീലവം;
സങ്ഖതം പബ്ബതാതപ്പം, മഹാചോരേനേകാദസാതി [മഹാചോരേന തേ ദസാതി (ക॰)].

പഠമോ പണ്ണാസകോ സമത്തോ.

൨. ദുതിയപണ്ണാസകം

(൬) ൧. ബ്രാഹ്മണവഗ്ഗോ

൧. പഠമദ്വേബ്രാഹ്മണസുത്തം

൫൨. അഥ ഖോ ദ്വേ ബ്രാഹ്മണാ ജിണ്ണാ വുദ്ധാ മഹല്ലകാ അദ്ധഗതാ വയോഅനുപ്പത്താ വീസവസ്സസതികാ ജാതിയാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "മയമസ്സു, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ജിണ്ണാ വുദ്ധാ മഹല്ലകാ അദ്ധഗതാ വയോഅനുപ്പത്താ വീസവസ്സസതികാ ജാതിയാ; തേ ചമ്ഹാ അകതകല്യാണാ അകതകുസലാ അകതഭീരുത്താണാ. ഓവദതു നോ ഭവം ഗോതമോ, അനുസാസതു നോ ഭവം ഗോതമോ യം അമ്ഹാകം അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ"തി.

"തഗ്ഘ തുമ്ഹേ, ബ്രാഹ്മണാ, ജിണ്ണാ വുദ്ധാ മഹല്ലകാ അദ്ധഗതാ വയോഅനുപ്പത്താ വീസവസ്സസതികാ ജാതിയാ; തേ ചത്ഥ അകതകല്യാണാ അകതകുസലാ അകതഭീരുത്താണാ. ഉപനീയതി ഖോ അയം, ബ്രാഹ്മണാ, ലോകോ ജരായ ബ്യാധിനാ മരണേന. ഏവം ഉപനീയമാനേ ഖോ, ബ്രാഹ്മണാ, ലോകേ ജരായ ബ്യാധിനാ മരണേന, യോ ഇധ കായേന സംയമോ വാചായ സംയമോ മനസാ സംയമോ, തം തസ്സ പേതസ്സ താണഞ്ച ലേണഞ്ച ദീപഞ്ച സരണഞ്ച പരായണഞ്ചാ"തി.

"ഉപനീയതി ജീവിതമപ്പമായു,
ജരൂപനീതസ്സ ന സന്തി താണാ;
ഏതം ഭയം മരണേ പേക്ഖമാനോ,
പുഞ്ഞാനി കയിരാഥ സുഖാവഹാനി.

"യോധ കായേന സംയമോ, വാചായ ഉദ ചേതസാ;
തം തസ്സ പേതസ്സ സുഖായ ഹോതി,
യം ജീവമാനോ പകരോതി പുഞ്ഞ"ന്തി. [സം॰ നി॰ ൧.൧൦൧] പഠമം;

൨. ദുതിയദ്വേബ്രാഹ്മണസുത്തം

൫൩. അഥ ഖോ ദ്വേ ബ്രാഹ്മണാ ജിണ്ണാ വുദ്ധാ മഹല്ലകാ അദ്ധഗതാ വയോഅനുപ്പത്താ വീസവസ്സസതികാ ജാതിയാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "മയമസ്സു, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ജിണ്ണാ വുദ്ധാ മഹല്ലകാ അദ്ധഗതാ വയോഅനുപ്പത്താ വീസവസ്സസതികാ ജാതിയാ; തേ ചമ്ഹാ അകതകല്യാണാ അകതകുസലാ അകതഭീരുത്താണാ. ഓവദതു നോ ഭവം ഗോതമോ, അനുസാസതു നോ ഭവം ഗോതമോ യം അമ്ഹാകം അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ"തി.

"തഗ്ഘ തുമ്ഹേ, ബ്രാഹ്മണാ, ജിണ്ണാ വുദ്ധാ മഹല്ലകാ അദ്ധഗതാ വയോഅനുപ്പത്താ വീസവസ്സസതികാ ജാതിയാ; തേ ചത്ഥ അകതകല്യാണാ

അകതകുസലാ അകതഭീരുത്താണാ. ആദിത്തോ ഖോ അയം, ബ്രാഹ്മണാ, ലോകോ ജരായ ബ്യാധിനാ മരണേന. ഏവം ആദിത്തേ ഖോ, ബ്രാഹ്മണാ, ലോകേ ജരായ ബ്യാധിനാ മരണേന, യോ ഇധ കായേന സംയമോ വാചായ സംയമോ മനസാ സംയമോ, തം തസ്സ പേതസ്സ താണഞ്ച ലേണഞ്ച ദീപഞ്ച സരണഞ്ച പരായണഞ്ചാ''തി.

''ആദിത്തസ്മിം അഗാരസ്മിം, യം നീഹരതി ഭാജനം;
തം തസ്സ ഹോതി അത്ഥായ, നോ ച യം തത്ഥ ഡയ്ഹതി.

''ഏവം ആദിത്തോ ഖോ [ഏവം ആദീവിതോ (സീ॰ പീ॰), ഏവം ആദിത്തകോ (സ്യാ॰ കം॰) സം॰ നി॰ ൧.൪൧] ലോകോ, ജരായ മരണേന ച;
നീഹരേഥേവ ദാനേന, ദിന്നം ഹോതി സുനീഹതം [സുനിബ്ഭതം (ക॰)].

''യോധ കായേന സംയമോ, വാചായ ഉദ ചേതസാ;
തം തസ്സ പേതസ്സ സുഖായ ഹോതി,
യം ജീവമാനോ പകരോതി പുഞ്ഞ''ന്തി. ദുതിയം;

൩. അഞ്ഞതരബ്രാഹ്മണസുത്തം

൫൩. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - '''സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ'തി, ഭോ ഗോതമ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ [ഓപനയികോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) പഞ്ചമസുത്തസ്സ ടീകാ ഓലോകേതബ്ബാ] പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ''തി?

''രത്തോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, രാഗേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. രാഗേ പഹീനേ നേവത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ചേതസികം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. (രത്തോ ഖോ...പേ॰... കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. രാഗേ പഹീനേ നേവ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, ന വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, ന മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. രത്തോ ഖോ...പേ॰... അത്തത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, പരത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, ഉഭയത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. രാഗേ പഹീനേ അത്തത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി, പരത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഉഭയത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി.) [( ) ഏത്ഥന്തരേ പാഠോ സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു ന ദിസ്സതി, ഇധപി ദുട്ഠമൂള്ഹവാരേസു] ഏവമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി... പേ॰....

''ദുട്ഠോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ദോസേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി,

ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. ദോസേ പഹീനേ നേവത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ചേതസികമ്പി [ന ചേതസികം (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)] ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. ഏവമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി...പേ॰....

''മൂള്ഹോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മോഹേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. മോഹേ പഹീനേ നേവത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ചേതസികം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി . ഏവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ''തി.

''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - 'ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ'തി; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. തതിയം.

൪. പരിബ്ബാജകസുത്തം

൫൪. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ബ്രാഹ്മണപരിബ്ബാജകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ബ്രാഹ്മണപരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - '''സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ'തി, ഭോ ഗോതമ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ''തി?

''രത്തോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, രാഗേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. രാഗേ പഹീനേ നേവത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി.

''രത്തോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, രാഗേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. രാഗേ പഹീനേ നേവ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, ന വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, ന മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി.

''രത്തോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, രാഗേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, പരത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി,

ഉഭയത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. രാഗേ പഹീനേ അത്തത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി , പരത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഉഭയത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി...പേ॰....

''ദുട്ഠോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ദോസേന...പേ॰... മൂള്ഹോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മോഹേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. മോഹേ പഹീനേ നേവത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ചേതസികം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി.

''മൂള്ഹോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മോഹേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ, കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. മോഹേ പഹീനേ നേവ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, ന വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, ന മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി.

''മൂള്ഹോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മോഹേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, പരത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി , ഉഭയത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. മോഹേ പഹീനേ അത്തത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി, പരത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഉഭയത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ''തി.

''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. ചതുത്ഥം.

൫. നിബ്ബുതസുത്തം

൫൬. അഥ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - '''സന്ദിട്ഠികം നിബ്ബാനം സന്ദിട്ഠികം നിബ്ബാന'ന്തി, ഭോ ഗോതമ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, സന്ദിട്ഠികം നിബ്ബാനം ഹോതി അകാലികം ഏഹിപസ്സികം ഓപനേയ്യികം പച്ചത്തം വേദിതബ്ബം വിഞ്ഞൂഹീ''തി?

''രത്തോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, രാഗേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. രാഗേ പഹീനേ നേവത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. ഏവമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സന്ദിട്ഠികം നിബ്ബാനം ഹോതി.

''ദുട്ഠോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ...പേ॰... മൂള്ഹോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മോഹേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി,

പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. മോഹേ പഹീനേ നേവത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ചേതസികം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. ഏവമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സന്ദിട്ഠികം നിബ്ബാനം ഹോതി.

''യതോ ഖോ അയം, ബ്രാഹ്മണ [യതോ ച ഖോ അയം ബ്രാഹ്മണ (സീ॰), യതോ ഖോ ബ്രാഹ്മണ അകാലികം ഏഹിപസ്സികം ഓപനേയ്യികം പച്ചത്തം വേദിതബ്ബം (ക॰)], അനവസേസം രാഗക്ഖയം പടിസംവേദേതി, അനവസേസം ദോസക്ഖയം പടിസംവേദേതി, അനവസേസം മോഹക്ഖയം പടിസംവേദേതി; ഏവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സന്ദിട്ഠികം നിബ്ബാനം ഹോതി അകാലികം ഏഹിപസ്സികം ഓപനേയ്യികം പച്ചത്തം വേദിതബ്ബം വിഞ്ഞൂഹീ''തി. ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. പലോകസുത്തം

൫൬. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സുതം മേതം, ഭോ ഗോതമ, പുബ്ബകാനം ബ്രാഹ്മണാനം വുദ്ധാനം മഹല്ലകാനം ആചരിയപാചരിയാനം ഭാസമാനാനം - 'പുബ്ബേ സുദം [പുബ്ബസ്സുദം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അയം ലോകോ അവീചി മഞ്ഞേ ഫുടോ അഹോസി മനുസ്സേഹി, കുക്കുടസംപാതികാ ഗാമനിഗമരാജധാനിയോ'തി. കോ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഹേതു കോ പച്ചയോ യേനേതരഹി മനുസ്സാനം ഖയോ ഹോതി, തനുത്തം പഞ്ഞായതി, ഗാമാപി അഗാമാ ഹോന്തി , നിഗമാപി അനിഗമാ ഹോന്തി, നഗരാപി അനഗരാ ഹോന്തി, ജനപദാപി അജനപദാ ഹോന്തീ''തി?

''ഏതരഹി, ബ്രാഹ്മണ, മനുസ്സാ അധമ്മരാഗരത്താ വിസമലോഭാഭിഭൂതാ മിച്ഛാധമ്മപരേതാ. തേ അധമ്മരാഗരത്താ വിസമലോഭാഭിഭൂതാ മിച്ഛാധമ്മപരേതാ തിണ്ഹാനി സത്ഥാനി ഗഹേത്വാ അഞ്ഞമഞ്ഞം [അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ (സബ്ബത്ഥ)] ജീവിതാ വോരോപേന്തി, തേന ബഹൂ മനുസ്സാ കാലം കരോന്തി. അയമ്പി ഖോ , ബ്രാഹ്മണ, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേനേതരഹി മനുസ്സാനം ഖയോ ഹോതി, തനുത്തം പഞ്ഞായതി, ഗാമാപി അഗാമാ ഹോന്തി, നിഗമാപി അനിഗമാ ഹോന്തി, നഗരാപി അനഗരാ ഹോന്തി, ജനപദാപി അജനപദാ ഹോന്തി.

''പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതരഹി മനുസ്സാ അധമ്മരാഗരത്താ വിസമലോഭാഭിഭൂതാ മിച്ഛാധമ്മപരേതാ. തേസം അധമ്മരാഗരത്താനം വിസമലോഭാഭിഭൂതാനം മിച്ഛാധമ്മപരേതാനം ദേവോ ന സമ്മാധാരം അനുപ്പവേച്ഛതി. തേന ദുബ്ഭിക്ഖം ഹോതി ദുസ്സസ്സം സേതട്ഠികം സലാകാവുത്തം. തേന ബഹൂ മനുസ്സാ കാലം കരോന്തി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേനേതരഹി മനുസ്സാനം ഖയോ ഹോതി, തനുത്തം പഞ്ഞായതി, ഗാമാപി അഗാമാ ഹോന്തി, നിഗമാപി അനിഗമാ ഹോന്തി, നഗരാപി അനഗരാ ഹോന്തി, ജനപദാപി അജനപദാ ഹോന്തി.

‘‘പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതരഹി മനുസ്സാ അധമ്മരാഗരത്താ വിസമലോഭാഭിഭൂതാ മിച്ഛാധമ്മപരേതാ. തേസം അധമ്മരാഗരത്താനം വിസമലോഭാഭിഭൂതാനം മിച്ഛാധമ്മപരേതാനം യക്ഖാ വാളേ അമനുസ്സേ ഓസ്സജ്ജന്തി [ഓസ്സജന്തി (സീ॰)], തേന ബഹൂ മനുസ്സാ കാലം കരോന്തി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേനേതരഹി മനുസ്സാനം ഖയോ ഹോതി, തനുത്തം പഞ്ഞായതി, ഗാമാപി അഗാമാ ഹോന്തി, നിഗമാപി അനിഗമാ ഹോന്തി, നഗരാപി അനഗരാ ഹോന്തി, ജനപദാപി അജനപദാ ഹോന്തീ’’തി.

‘‘അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത’’ന്തി. ഛട്ഠം.

൭. വച്ഛഗോത്തസുത്തം

൫൮. അഥ ഖോ വച്ഛഗോത്തോ [വച്ഛപുത്തോ (ക॰)] പരിബ്ബാജകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘സുതം മേതം, ഭോ ഗോതമ, സമണോ ഗോതമോ ഏവമാഹ - ‘മയ്ഹമേവ ദാനം ദാതബ്ബം , നാഞ്ഞേസം ദാനം ദാതബ്ബം; മയ്ഹമേവ സാവകാനം ദാനം ദാതബ്ബം, നാഞ്ഞേസം സാവകാനം ദാനം ദാതബ്ബം; മയ്ഹമേവ ദിന്നം മഹപ്ഫലം, നാഞ്ഞേസം ദിന്നം മഹപ്ഫലം; മയ്ഹമേവ സാവകാനം ദിന്നം മഹപ്ഫലം, നാഞ്ഞേസം സാവകാനം ദിന്നം മഹപ്ഫല’ന്തി. യേ തേ, ഭോ ഗോതമ, ഏവമാഹംസു ‘സമണോ ഗോതമോ ഏവമാഹ മയ്ഹമേവ ദാനം ദാതബ്ബം, നാഞ്ഞേസം ദാനം ദാതബ്ബം. മയ്ഹമേവ സാവകാനം ദാനം ദാതബ്ബം, നാഞ്ഞേസം സാവകാനം ദാനം ദാതബ്ബം. മയ്ഹമേവ ദിന്നം മഹപ്ഫലം, നാഞ്ഞേസം ദിന്നം മഹപ്ഫലം. മയ്ഹമേവ സാവകാനം ദിന്നം മഹപ്ഫലം, നാഞ്ഞേസം സാവകാനം ദിന്നം മഹപ്ഫല’ന്തി. കച്ചി തേ ഭോതോ ഗോതമസ്സ വുത്തവാദിനോ ച ഭവന്തം ഗോതമം അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖന്തി, ധമ്മസ്സ ചാനുധമ്മം ബ്യാകരോന്തി, ന ച കോചി സഹധമ്മികോ വാദാനുപാതോ [വാദാനുവാദോ (ക॰)] ഗാരയ്ഹം ഠാനം ആഗച്ഛതി? അനബ്ഭക്ഖാതുകാമാ ഹി മയം ഭവന്തം ഗോതമ’’ന്തി.

‘‘യേ തേ, വച്ഛ, ഏവമാഹംസു - ‘സമണോ ഗോതമോ ഏവമാഹ - മയ്ഹമേവ ദാനം ദാതബ്ബം...പേ॰... നാഞ്ഞേസം സാവകാനം ദിന്നം മഹപ്ഫല’ന്തി ന മേ തേ വുത്തവാദിനോ. അബ്ഭാചിക്ഖന്തി ച പന മം [ച പന മം തേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അസതാ അഭൂതേന. യോ ഖോ, വച്ഛ, പരം ദാനം ദദന്തം വാരേതി സോ തിണ്ണം അന്തരായകരോ ഹോതി, തിണ്ണം പാരിപന്ഥികോ. കതമേസം തിണ്ണം? ദായകസ്സ പുഞ്ഞന്തരായകരോ ഹോതി, പടിഗ്ഗാഹകാനം ലാഭന്തരായകരോ ഹോതി, പുബ്ബേവ ഖോ പനസ്സ അത്താ ഖതോ ച ഹോതി ഉപഹതോ ച. യോ ഖോ, വച്ഛ, പരം ദാനം ദദന്തം വാരേതി സോ ഇമേസം തിണ്ണം അന്തരായകരോ ഹോതി, തിണ്ണം പാരിപന്ഥികോ.

‘‘അഹം ഖോ പന, വച്ഛ, ഏവം വദാമി - യേ ഹി തേ ചന്ദനികായ വാ ഓലിഗല്ലേ വാ പാണാ, തത്രപി യോ ഥാലിധോവനം [ഥാലകധോവനം (ക॰)] വാ സരാവധോവനം വാ ഛഡ്ഡേതി - യേ തത്ഥ പാണാ തേ തേന യാപേന്തൂതി,

തതോ നിദാനമ്പാഹം, വച്ഛ, പുഞ്ഞസ്സ ആഗമം വദാമി. കോ പന വാദോ മനുസ്സഭൂതേ! അപി ചാഹം, വച്ഛ, സീലവതോ ദിന്നം മഹപ്ഫലം വദാമി, നോ തഥാ ദുസ്സീലസ്സ, സോ ച ഹോതി പഞ്ചങ്ഗവിപ്പഹീനോ പഞ്ചങ്ഗസമന്നാഗതോ.

“കതമാനി പഞ്ചങ്ഗാനി പഹീനാനി ഹോന്തി? കാമച്ഛന്ദോ പഹീനോ ഹോതി, ബ്യാപാദോ പഹീനോ ഹോതി , ഥിനമിദ്ധം പഹീനം ഹോതി, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം പഹീനം ഹോതി, വിചികിച്ഛാ പഹീനാ ഹോതി. ഇമാനി പഞ്ചങ്ഗാനി വിപ്പഹീനാനി ഹോന്തി.

“കതമേഹി പഞ്ചഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി? അസേക്ഖേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേക്ഖേന സമാധിക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേക്ഖേന പഞ്ഞാക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേക്ഖേന വിമുത്തിക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേക്ഖേന വിമുത്തിഞാണദസ്സനക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ ഹോതി; ഇമേഹി പഞ്ചഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി. ഇതി പഞ്ചങ്ഗവിപ്പഹീനേ പഞ്ചങ്ഗസമന്നാഗതേ ദിന്നം മഹപ്ഫലന്തി വദാമീ”തി.

“ഇതി കണ്ഹാസു സേതാസു, രോഹിണീസു ഹരീസു വാ;
കമ്മാസാസു സരൂപാസു, ഗോസു പാരേവതാസു വാ.

“യാസു കാസുചി ഏതാസു, ദന്തോ ജായതി പുങ്ഗവോ;
ധോരയ്ഹോ ബലസമ്പന്നോ, കല്യാണജവനിക്കമോ;
തമേവ ഭാരേ യുഞ്ജന്തി, നാസ്സ വണ്ണം പരിക്ഖരേ.

“ഏവമേവം മനുസ്സേസു, യസ്മിം കസ്മിഞ്ചി ജാതിയേ;
ഖത്തിയേ ബ്രാഹ്മണേ വേസ്സേ, സുദ്ദേ ചണ്ഡാലപുക്കുസേ.

“യാസു കാസുചി ഏതാസു, ദന്തോ ജായതി സുബ്ബതോ;
ധമ്മട്ഠോ സീലസമ്പന്നോ, സച്ചവാദീ ഹിരീമനോ.

“പഹീനജാതിമരണോ, ബ്രഹ്മചരിയസ്സ കേവലീ;
പന്നഭാരോ വിസംയുത്തോ, കതകിച്ചോ അനാസവോ.

“പാരഗൂ സബ്ബധമ്മാനം, അനുപാദായ നിബ്ബുതോ;
തസ്മിംയേവ [തസ്മിം വേ (സ്യാ॰ കം॰)] വിരജേ ഖേത്തേ, വിപുലാ ഹോതി ദക്ഖിണാ.

“ബാലാ ച അവിജാനന്താ, ദുമ്മേധാ അസ്സുതാവിനോ;
ബഹിദ്ധാ ദേന്തി ദാനാനി, ന ഹി സന്തേ ഉപാസരേ.

“യേ ച സന്തേ ഉപാസന്തി, സപ്പഞ്ഞേ ധീരസമ്മതേ;
സദ്ധാ ച നേസം സുഗതേ, മൂലജാതാ പതിട്ഠിതാ.

“ദേവലോകഞ്ച തേ യന്തി, കുലേ വാ ഇധ ജായരേ;
അനുപുബ്ബേന നിബ്ബാനം, അധിഗച്ഛന്തി പണ്ഡിതാ”തി. സത്തമം;

൮. തികണ്ണസുത്തം

൫൯. അഥ ഖോ തികണ്ണോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ തികണ്ണോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ സമ്മുഖാ തേവിജ്ജാനം സുദം ബ്രാഹ്മണാനം വണ്ണം ഭാസതി - ''ഏവമ്പി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ, ഇതിപി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ''തി.

''യഥാ കഥം പന, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം തേവിജ്ജം പഞ്ഞാപേന്തീ''തി? ''ഇധ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ ഉഭതോ സുജാതോ ഹോതി മാതിതോ ച പിതിതോ ച, സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ, അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന, അജ്ഝായകോ, മന്തധരോ, തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം, പദകോ, വേയ്യാകരണോ, ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോതി. ഏവം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ തേവിജ്ജം പഞ്ഞാപേന്തീ''തി.

''അഞ്ഞഥാ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം തേവിജ്ജം പഞ്ഞപേന്തി, അഞ്ഞഥാ ച പന അരിയസ്സ വിനയേ തേവിജ്ജോ ഹോതീ''തി. ''യഥാ കഥം പന, ഭോ ഗോതമ, അരിയസ്സ വിനയേ തേവിജ്ജോ ഹോതി? സാധു മേ ഭവം ഗോതമോ തഥാ ധമ്മം ദേസേതു യഥാ അരിയസ്സ വിനയേ തേവിജ്ജോ ഹോതീ''തി. ''തേന ഹി, ബ്രാഹ്മണ, സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി; ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ തികണ്ണോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ഇധ , ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - 'ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ'തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ, പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി.

''സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താരീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി, അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ - 'അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം. തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ

ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ'തി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. അയമസ്സ പഠമാ വിജ്ജാ അധിഗതാ ഹോതി; അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

"സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ, സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി - 'ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ...പേ॰... മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ. ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ, വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ, മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ'തി. ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ, സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി. അയമസ്സ ദുതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ ഹോതി; അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

"സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; 'ഇമേ ആസവാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി; വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി. അയമസ്സ തതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ ഹോതി; അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ''തി.

"അനുച്ചാവചസീലസ്സ, നിപകസ്സ ച ഝായിനോ;
ചിത്തം യസ്സ വസീഭൂതം, ഏകഗ്ഗം സുസമാഹിതം.

"തം വേ തമോനുദം ധീരം, തേവിജ്ജം മച്ചുഹായിനം;
ഹിതം ദേവമനുസ്സാനം, ആഹു സബ്ബപ്പഹായിനം.

“തീഹി വിജ്ജാഹി സമ്പന്നം, അസമ്മൂള്ഹവിഹാരിനം;
ബുദ്ധം അന്തിമദേഹിനം [അന്തിമസാരീരം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], തം നമസ്സന്തി ഗോതമം.

[ധ॰ പ॰ ൪൨൩; ഇതിവു॰ ൯൯] “പുബ്ബേനിവാസം യോ വേദീ,
സഗ്ഗാപായഞ്ച പസ്സതി;
അഥോ ജാതിക്ഖയം പത്തോ, അഭിഞ്ഞാവോസിതോ മുനി.

“ഏതാഹി തീഹി വിജ്ജാഹി, തേവിജ്ജോ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ;
തമഹം വദാമി തേവിജ്ജം, നാഞ്ഞം ലപിതലാപന”ന്തി.

“ഏവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അരിയസ്സ വിനയേ തേവിജ്ജോ ഹോതീ”തി. “അഞ്ഞഥാ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാനം തേവിജ്ജോ, അഞ്ഞഥാ ച പന അരിയസ്സ വിനയേ തേവിജ്ജോ ഹോതി. ഇമസ്സ ച പന, ഭോ ഗോതമ, അരിയസ്സ വിനയേ തേവിജ്ജസ്സ ബ്രാഹ്മണാനം തേവിജ്ജോ കലം നാഗ്ഘതി സോളസിം”.

“അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ…പേ॰… ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി. അട്ഠമം.

൯. ജാണുസ്സോണിസുത്തം

൬൦. അഥ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം…പേ॰… ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “യസ്സസ്സു, ഭോ ഗോതമ, യഞ്ഞോ വാ സദ്ധം വാ ഥാലിപാകോ വാ ദേയ്യധമ്മം വാ, തേവിജ്ജേസു ബ്രാഹ്മണേസു ദാനം ദദേയ്യാ”തി. “യഥാ കഥം പന, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രാഹ്മണാ തേവിജ്ജം പഞ്ഞപേന്തീ”തി? “ഇധ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ ഉഭതോ സുജാതോ ഹോതി മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന, അജ്ഝായകോ മന്തധരോ, തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം, പദകോ, വേയ്യാകരണോ, ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോതി. ഏവം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ തേവിജ്ജം പഞ്ഞപേന്തീ”തി.

“അഞ്ഞഥാ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം തേവിജ്ജം പഞ്ഞപേന്തി, അഞ്ഞഥാ ച പന അരിയസ്സ വിനയേ തേവിജ്ജോ ഹോതീ”തി. “യഥാ കഥം പന, ഭോ ഗോതമ, അരിയസ്സ വിനയേ തേവിജ്ജോ ഹോതി? സാധു മേ ഭവം ഗോതമോ തഥാ ധമ്മം ദേസേതു യഥാ അരിയസ്സ വിനയേ തേവിജ്ജോ ഹോതീ”തി . “തേന ഹി, ബ്രാഹ്മണ, സുണാഹി , സാധുകം മനസി കരോഹി; ഭാസിസ്സാമീ”തി . “ഏവം, ഭോ”തി ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“ഇധ പന, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി…പേ॰… ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി.

“സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. അയമസ്സ പഠമാ വിജ്ജാ അധിഗതാ ഹോതി; അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

“സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന...പേ॰... യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി. അയമസ്സ ദുതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ ഹോതി; അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

“സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; ‘ഇമേ ആസവാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി...പേ॰... ‘അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി; വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാതി. അയമസ്സ തതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ ഹോതി; അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ , ആലോകോ ഉപ്പന്നോ യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ”തി.

“യോ സീലബ്ബതസമ്പന്നോ, പഹിതത്തോ സമാഹിതോ;
ചിത്തം യസ്സ വസീഭൂതം, ഏകഗ്ഗം സുസമാഹിതം.

[ധ॰ പ॰ ൪൨൩; ഇതിവു॰ ൯൯] “പുബ്ബേനിവാസം യോ വേദീ,
സഗ്ഗാപായഞ്ച പസ്സതി;
അഥോ ജാതിക്ഖയം പത്തോ, അഭിഞ്ഞാവോസിതോ മുനി.

“ഏതാഹി തീഹി വിജ്ജാഹി, തേവിജ്ജോ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ;
തമഹം വദാമി തേവിജ്ജം, നാഞ്ഞം ലപിതലാപന”ന്തി.

“ഏവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അരിയസ്സ വിനയേ തേവിജ്ജോ ഹോതീ”തി. “അഞ്ഞഥാ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാനം തേവിജ്ജോ, അഞ്ഞഥാ ച പന അരിയസ്സ വിനയേ തേവിജ്ജോ ഹോതി. ഇമസ്സ ച, ഭോ ഗോതമ, അരിയസ്സ വിനയേ തേവിജ്ജസ്സ ബ്രാഹ്മണാനം തേവിജ്ജോ കലം നാഗ്ഘതി സോളസിം”.

“അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ…പേ॰… ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി. നവമം.

൧൦. സങ്ഗാരവസുത്തം

൬൧. അഥ ഖോ സങ്ഗാരവോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സങ്ഗാരവോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “മയമസ്സു, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ നാമ. യഞ്ഞം യജാമപി യജാപേമപി. തത്ര, ഭോ ഗോതമ, യോ ചേവ യജതി [യോ ചേവ യഞ്ഞം യജതി (സ്യാ॰ കം॰)] യോ ച യജാപേതി സബ്ബേ തേ അനേകസാരീരികം പുഞ്ഞപ്പടിപദം പടിപന്നാ ഹോന്തി, യദിദം യഞ്ഞാധികരണം. യോ പനായം, ഭോ ഗോതമ, യസ്സ വാ തസ്സ വാ കുലാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഏകമത്താനം ദമേതി, ഏകമത്താനം സമേതി, ഏകമത്താനം പരിനിബ്ബാപേതി, ഏവമസ്സായം ഏകസാരീരികം പുഞ്ഞപ്പടിപദം പടിപന്നോ ഹോതി, യദിദം പബ്ബജ്ജാധികരണ”ന്തി.

“തേന ഹി, ബ്രാഹ്മണ, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി. യഥാ തേ ഖമേയ്യ തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, ഇധ തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ. സോ ഏവമാഹ - ‘ഏഥായം മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ യഥാപടിപന്നോ അഹം അനുത്തരം ബ്രഹ്മചരിയോഗധം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേമി; ഏഥ [ഏതം (ക॰)], തുമ്ഹേപി തഥാ പടിപജ്ജഥ, യഥാപടിപന്നാ തുമ്ഹേപി അനുത്തരം ബ്രഹ്മചരിയോഗധം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ’തി. ഇതി അയഞ്ചേവ [സയം ചേവ (ക॰)] സത്ഥാ ധമ്മം ദേസേതി, പരേ ച തഥത്ഥായ പടിപജ്ജന്തി, താനി ഖോ പന ഹോന്തി അനേകാനിപി സതാനി അനേകാനിപി സഹസ്സാനി അനേകാനിപി സതസഹസ്സാനി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, ഇച്ചായം ഏവം സന്തേ ഏകസാരീരികാ വാ പുഞ്ഞപ്പടിപദാ ഹോതി അനേകസാരീരികാ വാ, യദിദം പബ്ബജ്ജാധികരണ”ന്തി? “ഇച്ചായമ്പി [ഇച്ചായന്തേ (ക॰)], ഭോ ഗോതമ, ഏവം സന്തേ അനേകസാരീരികാ പുഞ്ഞപ്പടിപദാ ഹോതി, യദിദം പബ്ബജ്ജാധികരണ”ന്തി.

ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സങ്ഗാരവം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - “ഇമാസം തേ, ബ്രാഹ്മണ, ദ്വിന്നം പടിപദാനം കതമാ പടിപദാ ഖമതി അപ്പത്ഥതരാ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരാ ച മഹപ്ഫലതരാ ച മഹാനിസംസതരാ ചാ”തി? ഏവം വുത്തേ സങ്ഗാരവോ ബ്രാഹ്മണോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - “സേയ്യഥാപി ഭവം ഗോതമോ ഭവം ചാനന്ദോ. ഏതേ മേ പുജ്ജാ, ഏതേ മേ പാസംസാ”തി.

ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സങ്ഗാരവം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - “ന ഖോ ത്യാഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവം പുച്ഛാമി - ‘കേ വാ തേ പുജ്ജാ കേ വാ തേ പാസംസാ’തി? ഏവം ഖോ ത്യാഹം, ബ്രാഹ്മണ, പുച്ഛാമി - ‘ഇമാസം തേ, ബ്രാഹ്മണ, ദ്വിന്നം പടിപദാനം കതമാ പടിപദാ ഖമതി അപ്പത്ഥതരാ ച

അപ്പസമാരമ്ഭതരാ ച മഹപ്ഫലതരാ ച മഹാനിസംസതരാ ചാ'''തി? ദുതിയമ്പി ഖോ സങ്ഗാരവോ ബ്രാഹ്മണോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ''സേയ്യഥാപി ഭവം ഗോതമോ ഭവം ചാനന്ദോ. ഏതേ മേ പുജ്ജാ, ഏതേ മേ പാസംസാ''തി.

തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സങ്ഗാരവം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - ''ന ഖോ ത്യാഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവം പുച്ഛാമി - 'കേ വാ തേ പുജ്ജാ കേ വാ തേ പാസംസാ'തി? ഏവം ഖോ ത്യാഹം, ബ്രാഹ്മണ, പുച്ഛാമി - 'ഇമാസം തേ, ബ്രാഹ്മണ, ദ്വിന്നം പടിപദാനം കതമാ പടിപദാ ഖമതി അപ്പത്ഥതരാ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരാ ച മഹപ്ഫലതരാ ച മഹാനിസംസതരാ ചാ'''തി? തതിയമ്പി ഖോ സങ്ഗാരവോ ബ്രാഹ്മണോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ''സേയ്യഥാപി ഭവം ഗോതമോ ഭവം ചാനന്ദോ. ഏതേ മേ പുജ്ജാ, ഏതേ മേ പാസംസാ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - ''യാവ തതിയമ്പി ഖോ സങ്ഗാരവോ ബ്രാഹ്മണോ ആനന്ദേന സഹധമ്മികം പഞ്ഹം പുട്ഠോ സംസാദേതി [മ॰ നി॰ ൨.൩൩൭] നോ വിസ്സജ്ജേതി. യംനൂനാഹം പരിമോചേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സങ്ഗാരവം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - ''കാ നജ്ജ, ബ്രാഹ്മണ, രാജന്തേപുരേ രാജപുരിസാനം [രാജപരിസായം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അന്തരാകഥാ ഉദപാദീ''തി? ''അയം ഖജ്ജ, ഭോ ഗോതമ, രാജന്തേപുരേ രാജപുരിസാനം സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അന്തരാകഥാ ഉദപാദി - 'പുബ്ബേ സുദം അപ്പതരാ ചേവ ഭിക്ഖൂ അഹേസും ബഹുതരാ ച ഉത്തരി മനുസ്സധമ്മാ ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം ദസ്സേസും; ഏതരഹി പന ബഹുതരാ ചേവ ഭിക്ഖൂ അപ്പതരാ ച ഉത്തരി മനുസ്സധമ്മാ ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം ദസ്സേന്തീ'തി. അയം ഖജ്ജ, ഭോ ഗോതമ, രാജന്തേപുരേ രാജപുരിസാനം സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അന്തരാകഥാ ഉദപാദീ''തി.

[പടി॰ മ॰ ൩.൩൦; ദീ॰ നി॰ ൧.൪൮൧] ''തീണി ഖോ ഇമാനി, ബ്രാഹ്മണ, പാടിഹാരിയാനി. കതമാനി തീണി? ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം, ആദേസനാപാടിഹാരിയം , അനുസാസനീപാടിഹാരിയം. കതമഞ്ച, ബ്രാഹ്മണ, ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - 'ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി; ആവിഭാവം, തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനോ ഗച്ഛതി, സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോതി, സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ ഗച്ഛതി, സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമതി, സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരിമസതി [പരാമസതി (ദീ॰ നി॰ ൧.൪൮൪; പടി॰ മ॰ ൧.൧൦൨)] പരിമജ്ജതി, യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി'. ഇദം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം .

''കതമഞ്ച, ബ്രാഹ്മണ, ആദേസനാപാടിഹാരിയം? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ നിമിത്തേന ആദിസതി - 'ഏവമ്പി തേ മനോ, ഇത്ഥമ്പി തേ മനോ, ഇതിപി തേ ചിത്ത'ന്തി. സോ ബഹും ചേപി ആദിസതി തഥേവ തം ഹോതി, നോ അഞ്ഞഥാ.

“ഇധ പന, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ ന ഹേവ ഖോ നിമിത്തേന ആദിസതി , അപി ച ഖോ മനുസ്സാനം വാ അമനുസ്സാനം വാ ദേവതാനം വാ സദ്ദം സുത്വാ ആദിസതി - ‘ഏവമ്പി തേ മനോ, ഇത്ഥമ്പി തേ മനോ, ഇതിപി തേ ചിത്ത’ന്തി. സോ ബഹും ചേപി ആദിസതി തഥേവ തം ഹോതി, നോ അഞ്ഞഥാ.

“ഇധ പന, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ ന ഹേവ ഖോ നിമിത്തേന ആദിസതി നപി മനുസ്സാനം വാ അമനുസ്സാനം വാ ദേവതാനം വാ സദ്ദം സുത്വാ ആദിസതി, അപി ച ഖോ വിതക്കയതോ വിചാരയതോ വിതക്കവിപ്ഫാരസദ്ദം സുത്വാ ആദിസതി - ‘ഏവമ്പി തേ മനോ, ഇത്ഥമ്പി തേ മനോ, ഇതിപി തേ ചിത്ത’ന്തി. സോ ബഹും ചേപി ആദിസതി തഥേവ തം ഹോതി, നോ അഞ്ഞഥാ.

“ഇധ പന, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ ന ഹേവ ഖോ നിമിത്തേന ആദിസതി, നപി മനുസ്സാനം വാ അമനുസ്സാനം വാ ദേവതാനം വാ സദ്ദം സുത്വാ ആദിസതി, നപി വിതക്കയതോ വിചാരയതോ വിതക്കവിപ്ഫാരസദ്ദം സുത്വാ ആദിസതി, അപി ച ഖോ അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിം സമാപന്നസ്സ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാതി - ‘യഥാ ഇമസ്സ ഭോതോ മനോസങ്ഖാരാ പണിഹിതാ ഇമസ്സ ചിത്തസ്സ അനന്തരാ അമും നാമ വിതക്കം വിതക്കേസ്സതീ’തി. സോ ബഹും ചേപി ആദിസതി തഥേവ തം ഹോതി, നോ അഞ്ഞഥാ. ഇദം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, ആദേസനാപാടിഹാരിയം.

“കതമഞ്ച, ബ്രാഹ്മണ, അനുസാസനീപാടിഹാരിയം? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ , ഏകച്ചോ ഏവമനുസാസതി - ‘ഏവം വിതക്കേഥ, മാ ഏവം വിതക്കയിത്ഥ; ഏവം മനസി കരോഥ, മാ ഏവം മനസാകത്ഥ; ഇദം പജഹഥ, ഇദം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരഥാ’തി. ഇദം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, അനുസാസനീപാടിഹാരിയം. ഇമാനി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, തീണി പാടിഹാരിയാനി. ഇമേസം തേ, ബ്രാഹ്മണ, തിണ്ണം പാടിഹാരിയാനം കതമം പാടിഹാരിയം ഖമതി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ചാ”തി?

“തത്ര, ഭോ ഗോതമ, യദിദം [യമിദം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പാടിഹാരിയം ഇധേകച്ചോ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി…പേ॰… യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി, ഇദം, ഭോ ഗോതമ, പാടിഹാരിയം യോവ [യോ ച (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] നം കരോതി സോവ [സോച ച (സ്യാ॰ കം പീ॰ ക॰)] നം പടിസംവേദേതി, യോവ [യോ ച (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] നം കരോതി തസ്സേവ [തസ്സമേവ (സീ॰ ക॰), തസ്സ ചേവ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] തം ഹോതി. ഇദം മേ, ഭോ ഗോതമ, പാടിഹാരിയം മായാസഹധമ്മരൂപം വിയ ഖായതി.

“യമ്പിദം , ഭോ ഗോതമ, പാടിഹാരിയം ഇധേകച്ചോ നിമിത്തേന ആദിസതി - ‘ഏവമ്പി തേ മനോ, ഇത്ഥമ്പി തേ മനോ, ഇതിപി തേ ചിത്ത’ന്തി, സോ ബഹും ചേപി ആദിസതി തഥേവ തം ഹോതി, നോ അഞ്ഞഥാ. ഇധ പന, ഭോ ഗോതമ, ഏകച്ചോ ന ഹേവ ഖോ നിമിത്തേന ആദിസതി, അപി ച ഖോ മനുസ്സാനം വാ അമനുസ്സാനം വാ ദേവതാനം വാ സദ്ദം സുത്വാ ആദിസതി… പേ॰… നപി മനുസ്സാനം വാ അമനുസ്സാനം വാ ദേവതാനം വാ സദ്ദം സുത്വാ ആദിസതി, അപി ച ഖോ വിതക്കയതോ വിചാരയതോ വിതക്കവിപ്ഫാരസദ്ദം സുത്വാ ആദിസതി…പേ॰… നപി വിതക്കയതോ വിചാരയതോ

വിതക്കവിപ്ഫാരസദ്ദം സുത്വാ ആദിസതി, അപി ച ഖോ അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിം സമാപന്നസ്സ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാതി - 'യഥാ ഇമസ്സ ഭോതോ മനോസങ്ഖാരാ പണിഹിതാ ഇമസ്സ ചിത്തസ്സ അനന്തരാ അമ്ഹം നാമ വിതക്കം വിതക്കേസ്സതീ'തി, സോ ബഹും ചേപി ആദിസതി തഥേവ തം ഹോതി, നോ അഞ്ഞഥാ. ഇദമ്പി, ഭോ ഗോതമ, പാടിഹാരിയം യോവ നം കരോതി സോവ നം പടിസംവേദേതി, യോവ നം കരോതി തസ്സേവ തം ഹോതി. ഇദമ്പി മേ, ഭോ ഗോതമ, പാടിഹാരിയം മായാസഹധമ്മരൂപം വിയ ഖായതി.

"യഞ്ച ഖോ ഇദം, ഭോ ഗോതമ, പാടിഹാരിയം ഇധേകച്ചോ ഏവം അനുസാസതി - 'ഏവം വിതക്കേഥ , മാ ഏവം വിതക്കയിത്ഥ; ഏവം മനസി കരോഥ, മാ ഏവം മനസാകത്ഥ; ഇദം പജഹഥ, ഇദം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരഥാ'തി. ഇദമേവ, ഭോ ഗോതമ, പാടിഹാരിയം ഖമതി ഇമേസം തിണ്ണം പാടിഹാരിയാനം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

"അച്ഛരിയം, ഭോ ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ! യാവസുഭാസിതമിദം ഭോതാ ഗോതമേന ഇമേഹി ച മയം തീഹി പാടിഹാരിയേഹി സമന്നാഗതം ഭവന്തം ഗോതമം ധാരേമ. ഭവഞ്ഹി ഗോതമോ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി, ഭവഞ്ഹി ഗോതമോ അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിം സമാപന്നസ്സ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാതി - 'യഥാ ഇമസ്സ ഭോതോ മനോസങ്ഖാരാ പണിഹിതാ ഇമസ്സ ചിത്തസ്സ അനന്തരാ അമും നാമ വിതക്കം വിതക്കേസ്സതീ'തി. ഭവഞ്ഹി ഗോതമോ ഏവമനുസാസതി - 'ഏവം വിതക്കേഥ, മാ ഏവം വിതക്കയിത്ഥ; ഏവം മനസി കരോഥ, മാ ഏവം മനസാകത്ഥ; ഇദം പജഹഥ, ഇദം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരഥാ'"തി.

"അദ്ധാ ഖോ ത്യാഹം, ബ്രാഹ്മണ, ആസജ്ജ ഉപനീയ വാചാ ഭാസിതാ; അപി ച ത്യാഹം ബ്യാകരിസ്സാമി. അഹഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോമി...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേമി. അഹഞ്ഹി , ബ്രാഹ്മണ, അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിം സമാപന്നസ്സ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - 'യഥാ ഇമസ്സ ഭോതോ മനോസങ്ഖാരാ പണിഹിതാ, ഇമസ്സ ചിത്തസ്സ അനന്തരാ അമും നാമ വിതക്കം വിതക്കേസ്സതീ'തി. അഹഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, ഏവമനുസാസാമി - 'ഏവം വിതക്കേഥ, മാ ഏവം വിതക്കയിത്ഥ; ഏവം മനസി കരോഥ, മാ ഏവം മനസാകത്ഥ; ഇദം പജഹഥ, ഇദം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരഥാ'"തി.

"അത്ഥി പന, ഭോ ഗോതമ, അഞ്ഞോ ഏകഭിക്ഖുപി യോ ഇമേഹി തീഹി പാടിഹാരിയേഹി സമന്നാഗതോ, അഞ്ഞത്ര ഭോതാ ഗോതമേനാ"തി? "ന ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകംയേവ സതം ന ദ്വേ സതാനി ന തീണി സതാനി ന ചത്താരി സതാനി ന പഞ്ച സതാനി, അഥ ഖോ ഭിയ്യോവ, യേ [തേ (ക॰) പസ്സ മ॰ നി॰ വ.ഫൻര] ഭിക്ഖൂ ഇമേഹി തീഹി പാടിഹാരിയേഹി സമന്നാഗതാ"തി. "കഹം പന, ഭോ ഗോതമ, ഏതരഹി തേ ഭിക്ഖൂ വിഹരന്തീ"തി? "ഇമസ്മിംയേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖുസങ്ഘേ"തി.

"അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ

വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - 'ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ'തി, ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി, ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. ദസമം.

ബ്രാഹ്മണവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദ്വേ ബ്രാഹ്മണാ ചഞ്ഞതരോ, പരിബ്ബാജകേന നിബ്ബുതം;
പലോകവച്ഛോ തികണ്ണോ, സോണി സങ്ഗാരവേന ചാതി.

(൭) ൨. മഹാവഗ്ഗോ

൧. തിത്ഥായതനാദിസുത്തം

൬൨. ''തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, തിത്ഥായതനാനി യാനി പണ്ഡിതേഹി സമനുയുഞ്ജിയമാനാനി [സമനുഗ്ഗാഹിയമാനാനി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] സമനുഗാഹിയമാനാനി സമനുഭാസിയമാനാനി പരമ്പി ഗന്ത്വാ അകിരിയായ സണ്ഠഹന്തി. കതമാനി തീണി? സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'യം കിഞ്ചായം പുരിസപുഗ്ഗലോ പടിസംവേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ സബ്ബം തം പുബ്ബേകതഹേതൂ'തി. സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'യം കിഞ്ചായം പുരിസപുഗ്ഗലോ പടിസംവേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ സബ്ബം തം ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതൂ'തി. സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'യം കിഞ്ചായം പുരിസപുഗ്ഗലോ പടിസംവേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ സബ്ബം തം അഹേതുഅപ്പച്ചയാ'''തി.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'യം കിഞ്ചായം പുരിസപുഗ്ഗലോ പടിസംവേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ സബ്ബം തം പുബ്ബേകതഹേതൂ'തി, ത്യാഹം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദാമി - 'സച്ചം കിര തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - യം കിഞ്ചായം പുരിസപുഗ്ഗലോ പടിസംവേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ സബ്ബം തം പുബ്ബേകതഹേതൂ'തി ? തേ ച മേ [തേ ചേ മേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഏവം പുട്ഠാ 'ആമാ'തി [ആമോതി (സീ॰)] പടിജാനന്തി. ത്യാഹം ഏവം വദാമി - 'തേനഹായസ്മന്തോ പാണാതിപാതിനോ ഭവിസ്സന്തി പുബ്ബേകതഹേതു, അദിന്നാദായിനോ ഭവിസ്സന്തി പുബ്ബേകതഹേതു, അബ്രഹ്മചാരിനോ ഭവിസ്സന്തി പുബ്ബേകതഹേതു, മുസാവാദിനോ ഭവിസ്സന്തി പുബ്ബേകതഹേതു, പിസുണവാചാ ഭവിസ്സന്തി പുബ്ബേകതഹേതു, ഫരുസവാചാ ഭവിസ്സന്തി പുബ്ബേകതഹേതു, സമ്ഫപ്പലാപിനോ ഭവിസ്സന്തി പുബ്ബേകതഹേതു, അഭിജ്ഝാലുനോ ഭവിസ്സന്തി പുബ്ബേകതഹേതു, ബ്യാപന്നചിത്താ ഭവിസ്സന്തി പുബ്ബേകതഹേതു, മിച്ഛാദിട്ഠികാ ഭവിസ്സന്തി പുബ്ബേകതഹേതു'''.

''പുബ്ബേകതം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സാരതോ പച്ചാഗച്ഛതം ന ഹോതി ഛന്ദോ വാ വായാമോ വാ ഇദം വാ കരണീയം ഇദം വാ അകരണീയന്തി. ഇതി കരണീയാകരണീയേ ഖോ പന സച്ചതോ ഥേതതോ അനുപലബ്ഭിയമാനേ മുട്ഠസ്സതീനം അനാരക്ഖാനം വിഹരതം ന ഹോതി പച്ചത്തം സഹധമ്മികോ സമണവാദോ . അയം ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, തേസു സമണബ്രാഹ്മണേസു ഏവംവാദീസു ഏവംദിട്ഠീസു പഠമോ സഹധമ്മികോ നിഗ്ഗഹോ ഹോതി.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'യം കിഞ്ചായം പുരിസപുഗ്ഗലോ പടിസംവേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ സബ്ബം തം ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതൂ'തി, ത്യാഹം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദാമി - 'സച്ചം കിര തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ

ഏവംവാദിനോ ഏവദിട്ഠിനോ - യം കിഞ്ചായം പുരിസപുഗ്ഗലോ പടിസംവേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ സബ്ബം തം ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതൂ’തി? തേ ച മേ ഏവം പുട്ഠാ ‘ആമാ’തി പടിജാനന്തി. ത്യാഹം ഏവം വദാമി - ‘തേനഹായസ്മന്തോ പാണാതിപാതിനോ ഭവിസ്സന്തി ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതു, അദിന്നാദായിനോ ഭവിസ്സന്തി ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതു, അബ്രഹ്മചാരിനോ ഭവിസ്സന്തി ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതു, മുസാവാദിനോ ഭവിസ്സന്തി ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതു, പിസുണവാചാ ഭവിസ്സന്തി ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതു, ഫരുസവാചാ ഭവിസ്സന്തി ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതു, സമ്ഫപ്പലാപിനോ ഭവിസ്സന്തി ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതു, അഭിജ്ഝാലുനോ ഭവിസ്സന്തി ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതു, ബ്യാപന്നചിത്താ ഭവിസ്സന്തി ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതു, മിച്ഛാദിട്ഠികാ ഭവിസ്സന്തി ഇസ്സരനിമ്മാനഹേതു’’’.

“ഇസ്സരനിമ്മാനം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സാരതോ പച്ചാഗച്ഛതം ന ഹോതി ഛന്ദോ വാ വായാമോ വാ ഇദം വാ കരണീയം ഇദം വാ അകരണീയന്തി. ഇതി കരണീയാകരണീയേ ഖോ പന സച്ചതോ ഥേതതോ അനുപലബ്ഭിയമാനേ മുട്ഠസ്സതീനം അനാരക്ഖാനം വിഹരതം ന ഹോതി പച്ചത്തം സഹധമ്മികോ സമണവാദോ. അയം ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, തേസു സമണബ്രാഹ്മണേസു ഏവംവാദീസു ഏവംദിട്ഠീസു ദുതിയോ സഹധമ്മികോ നിഗ്ഗഹോ ഹോതി.

“തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘യം കിം ചായം പുരിസപുഗ്ഗലോ പടിസംവേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ സബ്ബം തം അഹേതുഅപ്പച്ചയാ’തി, ത്യാഹം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദാമി - ‘സച്ചം കിര തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - യം കിം ചായം പുരിസപുഗ്ഗലോ പടിസംവേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ സബ്ബം തം അഹേതുഅപ്പച്ചയാ’തി? തേ ച മേ ഏവം പുട്ഠാ ‘ആമാ’തി പടിജാനന്തി . ത്യാഹം ഏവം വദാമി - ‘തേനഹായസ്മന്തോ പാണാതിപാതിനോ ഭവിസ്സന്തി അഹേതുഅപ്പച്ചയാ...പേ॰... മിച്ഛാദിട്ഠികാ ഭവിസ്സന്തി അഹേതുഅപ്പച്ചയാ’’’.

“അഹേതുഅപ്പച്ചയം [അഹേതും (സീ॰), അഹേതു (സ്യാ॰ കം॰), അഹേതുഅപ്പച്ചയാ (പീ॰), അഹേതും അപ്പച്ചയം (ക॰)] ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സാരതോ പച്ചാഗച്ഛതം ന ഹോതി ഛന്ദോ വാ വായാമോ വാ ഇദം വാ കരണീയം ഇദം വാ അകരണീയന്തി. ഇതി കരണീയാകരണീയേ ഖോ പന സച്ചതോ ഥേതതോ അനുപലബ്ഭിയമാനേ മുട്ഠസ്സതീനം അനാരക്ഖാനം വിഹരതം ന ഹോതി പച്ചത്തം സഹധമ്മികോ സമണവാദോ. അയം ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, തേസു സമണബ്രാഹ്മണേസു ഏവംവാദീസു ഏവംദിട്ഠീസു തതിയോ സഹധമ്മികോ നിഗ്ഗഹോ ഹോതി.

“ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി തിത്ഥായതനാനി യാനി പണ്ഡിതേഹി സമനുയുഞ്ജിയമാനാനി സമനുഗാഹിയമാനാനി സമനുഭാസിയമാനാനി പരമ്പി ഗന്ത്വാ അകിരിയായ സണ്ഠഹന്തി.

“അയം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി

വിഞ്ഞൂഹി? ഇമാ ഛ ധാതുയോതി, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി. ഇമാനി ഛ ഫസ്സായതനാനീതി, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി. ഇമേ അട്ഠാരസ മനോപവിചാരാതി, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി. ഇമാനി ചത്താരി അരിയസച്ചാനീതി, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി.

“ഇമാ ഛ ധാതുയോതി, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീതി. ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഛയിമാ, ഭിക്ഖവേ , ധാതുയോ - പഥവീധാതു, ആപോധാതു, തേജോധാതു, വായോധാതു, ആകാസധാതു, വിഞ്ഞാണധാതു. ഇമാ ഛ ധാതുയോതി, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീതി. ഇതി യം തം വുത്തം, ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“ഇമാനി ഛ ഫസ്സായതനാനീതി, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീതി. ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഛയിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഫസ്സായതനാനി - ചക്ഖു ഫസ്സായതനം, സോതം ഫസ്സായതനം, ഘാനം ഫസ്സായതനം, ജിവ്ഹാ ഫസ്സായതനം, കായോ ഫസ്സായതനം, മനോ ഫസ്സായതനം. ഇമാനി ഛ ഫസ്സായതനാനീതി, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീതി. ഇതി യം തം വുത്തം, ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“ഇമേ അട്ഠാരസ മനോപവിചാരാതി, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീതി. ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ സോമനസ്സട്ഠാനിയം രൂപം ഉപവിചരതി ദോമനസ്സട്ഠാനിയം രൂപം ഉപവിചരതി ഉപേക്ഖാട്ഠാനിയം രൂപം ഉപവിചരതി, സോതേന സദ്ദം സുത്വാ… ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ… ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ… കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ… മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ സോമനസ്സട്ഠാനിയം ധമ്മം ഉപവിചരതി ദോമനസ്സട്ഠാനിയം ധമ്മം ഉപവിചരതി ഉപേക്ഖാട്ഠാനിയം ധമ്മം ഉപവിചരതി. ഇമേ അട്ഠാരസ മനോപവിചാരാതി, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീതി. ഇതി യം തം വുത്തം, ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“ഇമാനി ചത്താരി അരിയസച്ചാനീതി, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീതി. ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച

വുത്തം? ഛന്നം, ഭിക്ഖവേ, ധാതൂനം ഉപാദായ ഗബ്ഭസ്സാവക്കന്തി ഹോതി; ഓക്കന്തിയാ സതി നാമരൂപം, നാമരൂപപച്ചയാ സളായതനം, സളായതനപച്ചയാ ഫസ്സോ, ഫസ്സപച്ചയാ വേദനാ. വേദിയമാനസ്സ ഖോ പനാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇദം ദുക്ഖന്തി പഞ്ഞപേമി, അയം ദുക്ഖസമുദയോതി പഞ്ഞപേമി, അയം ദുക്ഖനിരോധോതി പഞ്ഞപേമി, അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാതി പഞ്ഞപേമി.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം അരിയസച്ചം? ജാതിപി ദുക്ഖാ, ജരാപി ദുക്ഖാ , ( ) [(ബ്യാധിപി ദുക്ഖോ) (സീ॰ പീ॰ ക॰) അട്ഠകഥായ സംസന്ദേതബ്ബം വിസുദ്ധി॰ ൨.൫൩൯] മരണമ്പി ദുക്ഖം , സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാപി ദുക്ഖാ, (അപ്പിയേഹി സമ്പയോഗോ ദുക്ഖോ, പിയേഹി വിപ്പയോഗോ ദുക്ഖോ,) [(നത്ഥി കത്ഥചി)] യമ്പിച്ഛം ന ലഭതി തമ്പി ദുക്ഖം. സംഖിത്തേന പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ ദുക്ഖാ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം അരിയസച്ചം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസമുദയം [ദുക്ഖസമുദയോ (സ്യാ॰ കം॰)] അരിയസച്ചം? അവിജ്ജാപച്ചയാ സങ്ഖാരാ, സങ്ഖാരപച്ചയാ വിഞ്ഞാണം, വിഞ്ഞാണപച്ചയാ നാമരൂപം, നാമരൂപപച്ചയാ സളായതനം, സളായതനപച്ചയാ ഫസ്സോ, ഫസ്സപച്ചയാ വേദനാ, വേദനാപച്ചയാ തണ്ഹാ, തണ്ഹാപച്ചയാ ഉപാദാനം, ഉപാദാനപച്ചയാ ഭവോ, ഭവപച്ചയാ ജാതി, ജാതിപച്ചയാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ സമ്ഭവന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ സമുദയോ ഹോതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധം [ദുക്ഖനിരോധോ (സ്യാ॰ കം॰)] അരിയസച്ചം? അവിജ്ജായ ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ സങ്ഖാരനിരോധോ, സങ്ഖാരനിരോധാ വിഞ്ഞാണനിരോധോ, വിഞ്ഞാണനിരോധാ നാമരൂപനിരോധോ, നാമരൂപനിരോധാ സളായതനനിരോധോ, സളായതനനിരോധാ ഫസ്സനിരോധോ, ഫസ്സനിരോധാ വേദനാനിരോധോ, വേദനാനിരോധാ തണ്ഹാനിരോധോ, തണ്ഹാനിരോധാ ഉപാദാനനിരോധോ, ഉപാദാനനിരോധാ ഭവനിരോധോ, ഭവനിരോധാ ജാതിനിരോധോ, ജാതിനിരോധാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ നിരുജ്ഝന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ നിരോധോ ഹോതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി, സമ്മാസങ്കപ്പോ, സമ്മാവാചാ, സമ്മാകമ്മന്തോ, സമ്മാആജീവോ, സമ്മാവായാമോ, സമ്മാസതി, സമ്മാസമാധി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം. 'ഇമാനി ചത്താരി അരിയസച്ചാനീ'തി, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ അനിഗ്ഗഹിതോ അസംകിലിട്ഠോ അനുപവജ്ജോ അപ്പടികുട്ഠോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീതി. ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്ത''ന്തി. പഠമം.

൬൩. “തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, അമാതാപുത്തികാനി ഭയാനീതി അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ഭാസതി. കതമാനി തീണി? ഹോതി സോ, ഭിക്ഖവേ, സമയോ യം മഹാഅഗ്ഗിഡാഹോ വുട്ഠാതി. മഹാഅഗ്ഗിഡാഹേ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, വുട്ഠിതേ തേന ഗാമാപി ഡയ്ഹന്തി നിഗമാപി ഡയ്ഹന്തി നഗരാപി ഡയ്ഹന്തി. ഗാമേസുപി ഡയ്ഹമാനേസു നിഗമേസുപി ഡയ്ഹമാനേസു നഗരേസുപി ഡയ്ഹമാനേസു തത്ഥ മാതാപി പുത്തം നപ്പടിലഭതി, പുത്തോപി മാതരം നപ്പടിലഭതി . ഇദം, ഭിക്ഖവേ, പഠമം അമാതാപുത്തികം ഭയന്തി അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ഭാസതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി സോ സമയോ യം മഹാമേഘോ വുട്ഠാതി. മഹാമേഘേ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, വുട്ഠിതേ മഹാഉദകവാഹകോ സഞ്ജായതി. മഹാഉദകവാഹകേ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സഞ്ജായന്തേ തേന ഗാമാപി വുയ്ഹന്തി നിഗമാപി വുയ്ഹന്തി നഗരാപി വുയ്ഹന്തി. ഗാമേസുപി വുയ്ഹമാനേസു നിഗമേസുപി വുയ്ഹമാനേസു നഗരേസുപി വുയ്ഹമാനേസു തത്ഥ മാതാപി പുത്തം നപ്പടിലഭതി, പുത്തോപി മാതരം നപ്പടിലഭതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയം അമാതാപുത്തികം ഭയന്തി അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ഭാസതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി സോ സമയോ യം ഭയം ഹോതി അടവിസങ്കോപോ, ചക്കസമാരുള്ഹാ ജാനപദാ പരിയായന്തി. ഭയേ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സതി അടവിസങ്കോപേ ചക്കസമാരുള്ഹേസു ജാനപദേസു പരിയായന്തേസു തത്ഥ മാതാപി പുത്തം നപ്പടിലഭതി, പുത്തോപി മാതരം നപ്പടിലഭതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, തതിയം അമാതാപുത്തികം ഭയന്തി അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ഭാസതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി അമാതാപുത്തികാനി ഭയാനീതി അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ഭാസതി.

“താനി ഖോ പനിമാനി [ഇമാനി ഖോ (സീ॰), ഇമാനി ഖോ പന (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, തീണി സമാതാപുത്തികാനിയേവ ഭയാനി അമാതാപുത്തികാനി ഭയാനീതി അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ഭാസതി. കതമാനി തീണി? ഹോതി സോ, ഭിക്ഖവേ, സമയോ യം മഹാഅഗ്ഗിഡാഹോ വുട്ഠാതി. മഹാഅഗ്ഗിഡാഹേ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, വുട്ഠിതേ തേന ഗാമാപി ഡയ്ഹന്തി നിഗമാപി ഡയ്ഹന്തി നഗരാപി ഡയ്ഹന്തി. ഗാമേസുപി ഡയ്ഹമാനേസു നിഗമേസുപി ഡയ്ഹമാനേസു നഗരേസുപി ഡയ്ഹമാനേസു ഹോതി സോ സമയോ യം കദാചി കരഹചി മാതാപി പുത്തം പടിലഭതി, പുത്തോപി മാതരം പടിലഭതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, പഠമം സമാതാപുത്തികംയേവ ഭയം അമാതാപുത്തികം ഭയന്തി അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ഭാസതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി സോ സമയോ യം മഹാമേഘോ വുട്ഠാതി. മഹാമേഘേ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, വുട്ഠിതേ മഹാഉദകവാഹകോ സഞ്ജായതി. മഹാഉദകവാഹകേ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സഞ്ജാതേ തേന ഗാമാപി വുയ്ഹന്തി നിഗമാപി വുയ്ഹന്തി നഗരാപി വുയ്ഹന്തി. ഗാമേസുപി വുയ്ഹമാനേസു നിഗമേസുപി വുയ്ഹമാനേസു നഗരേസുപി വുയ്ഹമാനേസു ഹോതി സോ സമയോ യം കദാചി കരഹചി മാതാപി പുത്തം പടിലഭതി, പുത്തോപി മാതരം പടിലഭതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയം സമാതാപുത്തികംയേവ ഭയം അമാതാപുത്തികം ഭയന്തി അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ഭാസതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി സോ സമയോ യം ഭയം ഹോതി അടവിസങ്കോപോ, ചക്കസമാരുള്ഹാ ജാനപദാ പരിയായന്തി. ഭയേ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സതി അടവിസങ്കോപേ ചക്കസമാരുള്ഹേസു ജാനപദേസു പരിയായന്തേസു ഹോതി സോ സമയോ യം കദാചി കരഹചി മാതാപി പുത്തം പടിലഭതി, പുത്തോപി മാതരം പടിലഭതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, തതിയം സമാതാപുത്തികംയേവ ഭയം അമാതാപുത്തികം ഭയന്തി അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ഭാസതി. “ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി സമാതാപുത്തികാനിയേവ ഭയാനി അമാതാപുത്തികാനി ഭയാനീതി അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ഭാസതി”.

“തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അമാതാപുത്തികാനി ഭയാനി. കതമാനി തീണി? ജരാഭയം, ബ്യാധിഭയം, മരണഭയന്തി. ന, ഭിക്ഖവേ, മാതാ പുത്തം ജീരമാനം ഏവം ലഭതി - ‘അഹം ജീരാമി, മാ മേ പുത്തോ ജീരീ’തി; പുത്തോ വാ പന മാതരം ജീരമാനം ന ഏവം ലഭതി - ‘അഹം ജീരാമി, മാ മേ മാതാ ജീരീ’”തി.

“ന, ഭിക്ഖവേ, മാതാ പുത്തം ബ്യാധിയമാനം ഏവം ലഭതി - ‘അഹം ബ്യാധിയാമി, മാ മേ പുത്തോ ബ്യാധിയീ’തി; പുത്തോ വാ പന മാതരം ബ്യാധിയമാനം ന ഏവം ലഭതി - ‘അഹം ബ്യാധിയാമി, മാ മേ മാതാ ബ്യാധിയീ’”തി.

“ന, ഭിക്ഖവേ, മാതാ പുത്തം മീയമാനം ഏവം ലഭതി - ‘അഹം മീയാമി, മാ മേ പുത്തോ മീയീ’തി; പുത്തോ വാ പന മാതരം മീയമാനം ന ഏവം ലഭതി - ‘അഹം മീയാമി, മാ മേ മാതാ മീയീ’തി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി അമാതാപുത്തികാനി ഭയാനീ”തി.

“അത്ഥി , ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ അത്ഥി പടിപദാ ഇമേസഞ്ച തിണ്ണം സമാതാപുത്തികാനം ഭയാനം ഇമേസഞ്ച തിണ്ണം അമാതാപുത്തികാനം ഭയാനം പഹാനായ സമതിക്കമായ സംവത്തതി. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ കതമാ ച പടിപദാ ഇമേസഞ്ച തിണ്ണം സമാതാപുത്തികാനം ഭയാനം ഇമേസഞ്ച തിണ്ണം അമാതാപുത്തികാനം ഭയാനം പഹാനായ സമതിക്കമായ സംവത്തതി? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി, സമ്മാസങ്കപ്പോ, സമ്മാവാചാ, സമ്മാകമ്മന്തോ, സമ്മാആജീവോ, സമ്മാവായാമോ, സമ്മാസതി, സമ്മാസമാധി. അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ ഇമേസഞ്ച തിണ്ണം സമാതാപുത്തികാനം ഭയാനം ഇമേസഞ്ച തിണ്ണം അമാതാപുത്തികാനം ഭയാനം പഹാനായ സമതിക്കമായ സംവത്തതീ”തി. ദുതിയം.

൩. വേനാഗപുരസുത്തം

൬൪. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന വേനാഗപുരം നാമ കോസലാനം ബ്രാഹ്മണഗാമോ തദവസരി. അസ്സോസും ഖോ വേനാഗപുരികാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ - “സമണോ ഖലു , ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ വേനാഗപുരം അനുപ്പത്തോ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ

ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’തി [ഭഗവാ (സീ॰ സ്യാ കം॰ പീ॰) ഇദം സുത്തവണ്ണനായ അട്ഠകഥായ സംസന്ദേതബ്ബം പാരാ॰ ഫ; ദീ॰ നി॰ ഫ.റ൨൫ പസ്സിതബ്ബം]. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ”തി.

അഥ ഖോ വേനാഗപുരികാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ അപ്പേകച്ചേ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു, അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു, സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു, അപ്പേകച്ചേ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു, അപ്പേകച്ചേ നാമഗോത്തം സാവേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു, അപ്പേകച്ചേ തുണ്ഹീഭൂതാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ വേനാഗപുരികോ വച്ഛഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“അച്ഛരിയം , ഭോ ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ! യാവഞ്ചിദം ഭോതോ ഗോതമസ്സ വിപ്പസന്നാനി ഇന്ദ്രിയാനി, പരിസുദ്ധോ ഛവിവണ്ണോ പരിയോദാതോ. സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, സാരദം ബദരപണ്ഡും [മണ്ഡം (ക॰)] പരിസുദ്ധം ഹോതി പരിയോദാതം; ഏവമേവം ഭോതോ ഗോതമസ്സ വിപ്പസന്നാനി ഇന്ദ്രിയാനി പരിസുദ്ധോ ഛവിവണ്ണോ പരിയോദാതോ. സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, താലപക്കം സമ്പതി ബന്ധനാ പമുത്തം [മുത്തം (സീ॰ പീ॰ ക॰)] പരിസുദ്ധം ഹോതി പരിയോദാതം; ഏവമേവം ഭോതോ ഗോതമസ്സ വിപ്പസന്നാനി ഇന്ദ്രിയാനി പരിസുദ്ധോ ഛവിവണ്ണോ പരിയോദാതോ. സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നേക്ഖം [നിക്ഖം-ഇതിപി (മ॰ നി॰ ന.ഫറ൮)] ജമ്ബോനദം ദക്ഖകമ്മാരപുത്തസുപരികമ്മകതം ഉക്കാമുഖേ സുകുസലസമ്പഹട്ഠം പണ്ഡുകമ്ബലേ നിക്ഖിത്തം ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതി ച; ഏവമേവം ഭോതോ ഗോതമസ്സ വിപ്പസന്നാനി ഇന്ദ്രിയാനി പരിസുദ്ധോ ഛവിവണ്ണോ പരിയോദാതോ. യാനി താനി, ഭോ ഗോതമ, ഉച്ചാസയനമഹാസയനാനി, സേയ്യഥിദം - ആസന്ദി പല്ലങ്കോ ഗോനകോ ചിത്തകോ പടികാ പടലികാ തൂലികാ വികതികാ ഉദ്ദലോമീ ഏകന്തലോമീ കട്ടിസ്സം കോസേയ്യം കുത്തകം ഹത്ഥത്ഥരം അസ്സത്ഥരം രഥത്ഥരം അജിനപ്പവേണീ കദലിമിഗപവരപച്ചത്ഥരണം [കാദലിമിഗപവരപച്ചത്ഥരണം (സീ॰)] സഉത്തരച്ഛദം ഉഭതോലോഹിതകൂപധാനം, ഏവരൂപാനം നൂന ഭവം ഗോതമോ ഉച്ചാസയനമഹാസയനാനം നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ”തി.

“യാനി ഖോ പന താനി, ബ്രാഹ്മണ, ഉച്ചാസയനമഹാസയനാനി, സേയ്യഥിദം - ആസന്ദി പല്ലങ്കോ ഗോനകോ ചിത്തകോ പടികാ പടലികാ തൂലികാ വികതികാ ഉദ്ദലോമീ ഏകന്തലോമീ കട്ടിസ്സം കോസേയ്യം കുത്തകം ഹത്ഥത്ഥരം അസ്സത്ഥരം രഥത്ഥരം അജിനപ്പവേണീ കദലിമിഗപവരപച്ചത്ഥരണം സഉത്തരച്ഛദം ഉഭതോലോഹിതകൂപധാനം. ദുല്ലഭാനി താനി പബ്ബജിതാനം ലദ്ധാ ച പന [ലദ്ധാനി ച (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰), ലദ്ധാ ച (പീ॰)] ന കപ്പന്തി.

“തീണി ഖോ, ഇമാനി, ബ്രാഹ്മണ, ഉച്ചാസയനമഹാസയനാനി, യേസാഹം ഏതരഹി നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ. കതമാനി തീണി? ദിബ്ബം ഉച്ചാസയനമഹാസയനം, ബ്രഹ്മം ഉച്ചാസയനമഹാസയനം, അരിയം ഉച്ചാസയനമഹാസയനം. ഇമാനി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, തീണി ഉച്ചാസയനമഹാസയനാനി, യേസാഹം ഏതരഹി നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ”തി.

“കതമം പന തം, ഭോ ഗോതമ, ദിബ്ബം ഉച്ചാസയനമഹാസയനം, യസ്സ ഭവം ഗോതമോ ഏതരഹി നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ”തി? “ഇധാഹം, ബ്രാഹ്മണ, യം ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരാമി, സോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ തമേവ ഗാമം വാ നിഗമം വാ പിണ്ഡായ പവിസാമി. സോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ വനന്തഞ്ഞേവ പവിസാമി [പചാരയാമി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)]. സോ യദേവ തത്ഥ ഹോന്തി തിണാനി വാ പണ്ണാനി വാ താനി ഏകജ്ഝം സങ്ഘരിത്വാ നിസീദാമി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമി; വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമി; പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരാമി സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേമി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമി; സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമി. സോ ചേ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവംഭൂതോ ചങ്കമാമി, ദിബ്ബോ മേ ഏസോ തസ്മിം സമയേ ചങ്കമോ ഹോതി. സോ ചേ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവംഭൂതോ തിട്ഠാമി, ദിബ്ബം മേ ഏതം തസ്മിം സമയേ ഠാനം ഹോതി. സോ ചേ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവംഭൂതോ നിസീദാമി, ദിബ്ബം മേ ഏതം തസ്മിം സമയേ ആസനം ഹോതി. സോ ചേ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവംഭൂതോ സേയ്യം കപ്പേമി, ദിബ്ബം മേ ഏതം തസ്മിം സമയേ ഉച്ചാസയനമഹാസയനം ഹോതി. ഇദം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ദിബ്ബം ഉച്ചാസയനമഹാസയനം, യസ്സാഹം ഏതരഹി നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ”തി.

“അച്ഛരിയം, ഭോ ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ! കോ ചഞ്ഞോ ഏവരൂപസ്സ ദിബ്ബസ്സ ഉച്ചാസയനമഹാസയനസ്സ നികാമലാഭീ ഭവിസ്സതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, അഞ്ഞത്ര ഭോതാ ഗോതമേന!

“കതമം പന തം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രഹ്മം ഉച്ചാസയനമഹാസയനം, യസ്സ ഭവം ഗോതമോ ഏതരഹി നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ”തി? “ഇധാഹം, ബ്രാഹ്മണ, യം ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരാമി, സോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ തമേവ ഗാമം വാ നിഗമം വാ പിണ്ഡായ പവിസാമി. സോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ വനന്തഞ്ഞേവ പവിസാമി. സോ യദേവ തത്ഥ ഹോന്തി തിണാനി വാ പണ്ണാനി വാ താനി ഏകജ്ഝം സങ്ഘരിത്വാ നിസീദാമി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും

കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരാമി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം, ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ഝേന [അബ്യാപജ്ഝേന (സബ്ബത്ഥ)] ഫരിത്വാ വിഹരാമി. കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരാമി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം , തഥാ ചതുത്ഥം [ചതുത്ഥിം (സീ॰)], ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരാമി. സോ ചേ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവംഭൂതോ ചങ്കമാമി, ബ്രഹ്മാ മേ ഏസോ തസ്മിം സമയേ ചങ്കമോ ഹോതി. സോ ചേ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവംഭൂതോ തിട്ഠാമി...പേ॰... നിസീദാമി...പേ॰... സേയ്യം കപ്പേമി, ബ്രഹ്മം മേ ഏതം തസ്മിം സമയേ ഉച്ചാസയനമഹാസയനം ഹോതി. ഇദം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രഹ്മം ഉച്ചാസയനമഹാസയനം, യസ്സാഹം ഏതരഹി നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ''തി.

''അച്ഛരിയം , ഭോ ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ! കോ ചഞ്ഞോ ഏവരൂപസ്സ ബ്രഹ്മസ്സ ഉച്ചാസയനമഹാസയനസ്സ നികാമലാഭീ ഭവിസ്സതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, അഞ്ഞത്ര ഭോതാ ഗോതമേന!

''കതമം പന തം, ഭോ ഗോതമ, അരിയം ഉച്ചാസയനമഹാസയനം, യസ്സ ഭവം ഗോതമോ ഏതരഹി നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ''തി? ''ഇധാഹം, ബ്രാഹ്മണ, യം ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരാമി, സോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ തമേവ ഗാമം വാ നിഗമം വാ പിണ്ഡായ പവിസാമി. സോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ വനന്തഞ്ഞേവ പവിസാമി. സോ യദേവ തത്ഥ ഹോന്തി തിണാനി വാ പണ്ണാനി വാ താനി ഏകജ്ഝം സങ്ഘരിത്വാ നിസീദാമി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ ഏവം ജാനാമി - 'രാഗോ മേ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ; ദോസോ മേ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവങ്കതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ; മോഹോ മേ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവങ്കതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ'. സോ ചേ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവംഭൂതോ ചങ്കമാമി, അരിയോ മേ ഏസോ തസ്മിം സമയേ ചങ്കമോ ഹോതി. സോ ചേ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവംഭൂതോ തിട്ഠാമി...പേ॰... നിസീദാമി...പേ॰... സേയ്യം കപ്പേമി, അരിയം മേ ഏതം തസ്മിം സമയേ ഉച്ചാസയനമഹാസയനം ഹോതി. ഇദം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അരിയം ഉച്ചാസയനമഹാസയനം, യസ്സാഹം ഏതരഹി നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ''തി.

''അച്ഛരിയം, ഭോ ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ! കോ ചഞ്ഞോ ഏവരൂപസ്സ അരിയസ്സ ഉച്ചാസയനമഹാസയനസ്സ നികാമലാഭീ ഭവിസ്സതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, അഞ്ഞത്ര ഭോതാ ഗോതമേന!

''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ

വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ‘ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ’തി; ഏവമേവം ഖോ ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏതേ മയം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമ ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകേ നോ ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതേ സരണം ഗതേ”തി. തതിയം.

൪. സരഭസുത്തം

൬൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. തേന ഖോ പന സമയേന സരഭോ നാമ പരിബ്ബാജകോ അചിരപക്കന്തോ ഹോതി ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ. സോ രാജഗഹേ പരിസതി [പരിസതിം (സീ॰ പീ॰)] ഏവം വാചം ഭാസതി - “അഞ്ഞാതോ മയാ സമണാനം സക്യപുത്തികാനം ധമ്മോ. അഞ്ഞായ ച പനാഹം സമണാനം സക്യപുത്തികാനം ധമ്മം ഏവാഹം തസ്മാ ധമ്മവിനയാ അപക്കന്തോ”തി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ രാജഗഹം പിണ്ഡായ പവിസിംസു. അസ്സോസും ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ സരഭസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ രാജഗഹേ പരിസതി ഏവം വാചം ഭാസമാനസ്സ - “അഞ്ഞാതോ മയാ സമണാനം സക്യപുത്തികാനം ധമ്മോ. അഞ്ഞായ ച പനാഹം സമണാനം സക്യപുത്തികാനം ധമ്മം ഏവാഹം തസ്മാ ധമ്മവിനയാ അപക്കന്തോ”തി.

അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ രാജഗഹേ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - “സരഭോ നാമ, ഭന്തേ, പരിബ്ബാജകോ അചിരപക്കന്തോ ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ. സോ രാജഗഹേ പരിസതി ഏവം വാചം ഭാസതി - ‘അഞ്ഞാതോ മയാ സമണാനം സക്യപുത്തികാനം ധമ്മോ. അഞ്ഞായ ച പനാഹം സമണാനം സക്യപുത്തികാനം ധമ്മം ഏവാഹം തസ്മാ ധമ്മവിനയാ അപക്കന്തോ’തി. സാധു ഭന്തേ, ഭഗവാ യേന സിപ്പിനികാതീരം [സപ്പിനികാതീരം (സീ॰ പീ॰), സപ്പിനിയാ തീരം (സ്യാ॰ കം॰)] പരിബ്ബാജകാരാമോ യേന സരഭോ പരിബ്ബാജകോ തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ”തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന സിപ്പിനികാതീരം പരിബ്ബാജകാരാമോ യേന സരഭോ പരിബ്ബാജകോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി . നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ സരഭം പരിബ്ബാജകം ഏതദവോച - “സച്ചം കിര ത്വം, സരഭ, ഏവം വദേസി - ‘അഞ്ഞാതോ മയാ സമണാനം സക്യപുത്തികാനം ധമ്മോ. അഞ്ഞായ ച പനാഹം സമണാനം സക്യപുത്തികാനം ധമ്മം ഏവാഹം തസ്മാ ധമ്മവിനയാ അപക്കന്തോ’”തി? ഏവം വുത്തേ സരഭോ പരിബ്ബാജകോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

ദുതിയമ്പി ഖോ, ഭഗവാ സരഭം പരിബ്ബാജകം ഏതദവോച - “വദേഹി, സരഭ, കിന്തി തേ അഞ്ഞാതോ സമണാനം സക്യപുത്തികാനം ധമ്മോ? സചേ തേ അപരിപൂരം ഭവിസ്സതി, അഹം പരിപൂരേസ്സാമി. സചേ പന തേ

പരിപൂരം ഭവിസ്സതി, അഹം അനുമോദിസ്സാമീ”തി. ദുതിയമ്പി ഖോ സരഭോ പരിബ്ബാജകോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ സരഭം പരിബ്ബാജകം ഏതദവോച - (“യോ [മയാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഖോ സരഭ പഞ്ഞായതി സമണാനം സക്യപുത്തികാനം ധമ്മോ) [( ) സീ॰ പോത്ഥകേ നത്ഥി] “വദേഹി, സരഭ, കിന്തി തേ അഞ്ഞാതോ സമണാനം സക്യപുത്തികാനം ധമ്മോ? സചേ തേ അപരിപൂരം ഭവിസ്സതി, അഹം പരിപൂരേസ്സാമി. സചേ പന തേ പരിപൂരം ഭവിസ്സതി, അഹം അനുമോദിസ്സാമീ”തി. തതിയമ്പി ഖോ സരഭോ പരിബ്ബാജകോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

അഥ ഖോ തേ പരിബ്ബാജകാ സരഭം പരിബ്ബാജകം ഏതദവോചും - “യദേവ ഖോ ത്വം, ആവുസോ സരഭ, സമണം ഗോതമം യാചേയ്യാസി തദേവ തേ സമണോ ഗോതമോ പവാരേതി. വദേഹാവുസോ സരഭ, കിന്തി തേ അഞ്ഞാതോ സമണാനം സക്യപുത്തികാനം ധമ്മോ? സചേ തേ അപരിപൂരം ഭവിസ്സതി, സമണോ ഗോതമോ പരിപൂരേസ്സതി. സചേ പന തേ പരിപൂരം ഭവിസ്സതി, സമണോ ഗോതമോ അനുമോദിസ്സതീ”തി. ഏവം വുത്തേ സരഭോ പരിബ്ബാജകോ തുണ്ഹീഭൂതോ മങ്കുഭൂതോ പത്തക്ഖന്ധോ അധോമുഖോ പജ്ഝായന്തോ അപ്പടിഭാനോ നിസീദി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സരഭം പരിബ്ബാജകം തുണ്ഹീഭൂതം മങ്കുഭൂതം പത്തക്ഖന്ധം അധോമുഖം പജ്ഝായന്തം അപ്പടിഭാനം വിദിത്വാ തേ പരിബ്ബാജകേ ഏതദവോച -

“യോ ഖോ മം, പരിബ്ബാജകാ [പരിബ്ബാജകോ (പീ॰ ക॰)], ഏവം വദേയ്യ - ‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ തേ പടിജാനതോ ഇമേ ധമ്മാ അനഭിസമ്ബുദ്ധാ’തി, തമഹം തത്ഥ സാധുകം സമനുയുഞ്ജേയ്യം സമനുഗാഹേയ്യം സമനുഭാസേയ്യം. സോ വത മയാ സാധുകം സമനുയുഞ്ജിയമാനോ സമനുഗാഹിയമാനോ സമനുഭാസിയമാനോ അട്ഠാനമേതം അനവകാസോ യം സോ തിണ്ണം ഠാനാനം നാഞ്ഞതരം [അഞ്ഞതരം (ക॰)] ഠാനം നിഗച്ഛേയ്യ, അഞ്ഞേന വാ അഞ്ഞം പടിചരിസ്സതി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേസ്സതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരിസ്സതി, തുണ്ഹീഭൂതോ മങ്കുഭൂതോ [തുണ്ഹീഭൂതോ വാ മങ്കുഭൂതോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰), തുണ്ഹീഭൂതോ വാ മങ്കുഭൂതോ വാ (പീ॰)] പത്തക്ഖന്ധോ അധോമുഖോ പജ്ഝായന്തോ അപ്പടിഭാനോ നിസീദിസ്സതി, സേയ്യഥാപി സരഭോ പരിബ്ബാജകോ.

“യോ ഖോ മം, പരിബ്ബാജകാ, ഏവം വദേയ്യ - ‘ഖീണാസവസ്സ തേ പടിജാനതോ ഇമേ ആസവാ അപരിക്ഖീണാ’തി, തമഹം തത്ഥ സാധുകം സമനുയുഞ്ജേയ്യം സമനുഗാഹേയ്യം സമനുഭാസേയ്യം. സോ വത മയാ സാധുകം സമനുയുഞ്ജിയമാനോ സമനുഗാഹിയമാനോ സമനുഭാസിയമാനോ അട്ഠാനമേതം അനവകാസോ യം സോ തിണ്ണം ഠാനാനം നാഞ്ഞതരം ഠാനം നിഗച്ഛേയ്യ, അഞ്ഞേന വാ അഞ്ഞം പടിചരിസ്സതി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേസ്സതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരിസ്സതി, തുണ്ഹീഭൂതോ മങ്കുഭൂതോ പത്തക്ഖന്ധോ അധോമുഖോ പജ്ഝായന്തോ അപ്പടിഭാനോ നിസീദിസ്സതി, സേയ്യഥാപി സരഭോ പരിബ്ബാജകോ.

‘‘യോ ഖോ മം, പരിബ്ബാജകാ, ഏവം വദേയ്യ - ‘യസ്സ ഖോ പന തേ അത്ഥായ ധമ്മോ ദേസിതോ, സോ ന നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായാ’തി, തമഹം തത്ഥ സാധുകം സമനുയുഞ്ജേയ്യം സമനുഗാഹേയ്യം സമനുഭാസേയ്യം. സോ വത മയാ സാധുകം സമനുയുഞ്ജിയമാനോ സമനുഗാഹിയമാനോ സമനുഭാസിയമാനോ അട്ഠാനമേതം അനവകാസോ യം സോ തിണ്ണം ഠാനാനം നാഞ്ഞതരം ഠാനം നിഗച്ഛേയ്യ, അഞ്ഞേന വാ അഞ്ഞം പടിചരിസ്സതി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേസ്സതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരിസ്സതി, തുണ്ഹീഭൂതോ മങ്കുഭൂതോ പത്തക്ഖന്ധോ അധോമുഖോ പജ്ഝായന്തോ അപ്പടിഭാനോ നിസീദിസ്സതി, സേയ്യഥാപി സരഭോ പരിബ്ബാജകോ’’തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സിപ്പിനികാതീരേ പരിബ്ബാജകാരാമേ തിക്ഖത്തും സീഹനാദം നദിത്വാ വേഹാസം പക്കാമി.

അഥ ഖോ തേ പരിബ്ബാജകാ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ സരഭം പരിബ്ബാജകം സമന്തതോ വാചായസന്നിതോദകേന [വാചാസത്തിതോദകേന (സീ॰)] സഞ്ജമ്ഭരിമകംസു [സഞ്ചുമ്ഭരിമകംസു (പീ॰, ദീ॰ നി॰ ൧.൪൨൨) സം॰ നി॰ ൨.൨൪൩ ഉപരിപാഠോ വിയ] - ‘‘സേയ്യഥാപി, ആവുസോ സരഭ, ബ്രഹാരഞ്ഞേ ജരസിങ്ഗാലോ ‘സീഹനാദം നദിസ്സാമീ’തി സിങ്ഗാലകംയേവ [സേഗാലകംയേവ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നദതി, ഭേരണ്ഡകംയേവ നദതി [ഭേദണ്ഡകം (ക॰)]; ഏവമേവം ഖോ ത്വം, ആവുസോ സരഭ, അഞ്ഞത്രേവ സമണേന ഗോതമേന ‘സീഹനാദം നദിസ്സാമീ’തി സിങ്ഗാലകംയേവ നദസി ഭേരണ്ഡകംയേവ നദസി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ സരഭ, അമ്ബുകസഞ്ചരീ [അമ്ബകമദ്ദരീ (സീ॰)] ‘പുരിസകരവിതം [ഫുസ്സകരവിതം (സീ॰), പുസ്സകരവിതം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] രവിസ്സാമീ’തി അമ്ബുകസഞ്ചരിരവിതംയേവ രവതി; ഏവമേവം ഖോ ത്വം, ആവുസോ സരഭ, അഞ്ഞത്രേവ സമണേന ഗോതമേന ‘പുരിസകരവിതം രവിസ്സാമീ’തി, അമ്ബുകസഞ്ചരിരവിതംയേവ രവസി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ സരഭ, ഉസഭോ സുഞ്ഞായ ഗോസാലായ ഗമ്ഭീരം നദിതബ്ബം മഞ്ഞതി; ഏവമേവം ഖോ ത്വം, ആവുസോ സരഭ, അഞ്ഞത്രേവ സമണേന ഗോതമേന ഗമ്ഭീരം നദിതബ്ബം മഞ്ഞസീ’’തി. അഥ ഖോ തേ പരിബ്ബാജകാ സരഭം പരിബ്ബാജകം സമന്തതോ വാചായസന്നിതോദകേന സഞ്ജമ്ഭരിമകംസൂതി. ചതുത്ഥം.

൫. കേസമുത്തിസുത്തം

൬൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന കേസമുത്തം [കേസപുത്തം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നാമ കാലാമാനം നിഗമോ തദവസരി. അസ്സോസും ഖോ കേസമുത്തിയാ കാലാമാ - ‘‘സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ കേസമുത്തം അനുപ്പത്തോ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ’’’തി.

അഥ ഖോ കേസമുത്തിയാ കാലാമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ അപ്പേകച്ചേ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു, അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു, സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം

വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു, അപ്പേകച്ചേ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു, അപ്പേകച്ചേ നാമഗോത്തം സാവേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു, അപ്പേകച്ചേ തുണ്ഹീഭൂതാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ കേസമുത്തിയാ കാലാമാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

"സന്തി, ഭന്തേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ കേസമുത്തം ആഗച്ഛന്തി. തേ സകംയേവ വാദം ദീപേന്തി ജോതേന്തി, പരപ്പവാദം പന ഖുംസേന്തി വമ്ഭേന്തി പരിഭവന്തി ഓമക്ഖിം [ഓപപക്ഖിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), ഓമക്ഖികം (ക॰)] കരോന്തി. അപരേപി, ഭന്തേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ കേസമുത്തം ആഗച്ഛന്തി . തേപി സകംയേവ വാദം ദീപേന്തി ജോതേന്തി, പരപ്പവാദം പന ഖുംസേന്തി വമ്ഭേന്തി പരിഭവന്തി ഓമക്ഖിം കരോന്തി. തേസം നോ, ഭന്തേ , അമ്ഹാകം ഹോതേവ കങ്ഖാ ഹോതി വിചികിച്ഛാ - 'കോ സു നാമ ഇമേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം സച്ചം ആഹ, കോ മുസാ'"തി? "അലഞ്ഹി വോ, കാലാമാ, കങ്ഖിതും അലം വിചികിച്ഛിതും. കങ്ഖനീയേവ പന [കങ്ഖനീയേവ ച പന (സംയുത്തനികായേ)] വോ ഠാനേ വിചികിച്ഛാ ഉപ്പന്നാ".

"ഏഥ തുമ്ഹേ, കാലാമാ, മാ അനുസ്സവേന, മാ പരമ്പരായ, മാ ഇതികിരായ, മാ പിടകസമ്പദാനേന, മാ തക്കഹേതു, മാ നയഹേതു, മാ ആകാരപരിവിതക്കേന , മാ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ, മാ ഭബ്ബരൂപതായ, മാ സമണോ നോ ഗരൂതി. യദാ തുമ്ഹേ, കാലാമാ, അത്തനാവ ജാനേയ്യാഥ - 'ഇമേ ധമ്മാ അകുസലാ, ഇമേ ധമ്മാ സാവജ്ജാ, ഇമേ ധമ്മാ വിഞ്ഞുഗരഹിതാ, ഇമേ ധമ്മാ സമത്താ സമാദിന്നാ [സമാദിണ്ണാ (ക॰)] അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തീ'"തി, അഥ തുമ്ഹേ, കാലാമാ, പജഹേയ്യാഥ.

"തം കിം മഞ്ഞഥ, കാലാമാ, ലോഭോ പുരിസസ്സ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി ഹിതായ വാ അഹിതായ വാ"തി?

"അഹിതായ, ഭന്തേ".

"ലുദ്ധോ പനായം, കാലാമാ, പുരിസപുഗ്ഗലോ ലോഭേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ പാണമ്പി ഹനതി, അദിന്നമ്പി ആദിയതി, പരദാരമ്പി ഗച്ഛതി, മുസാപി ഭണതി, പരമ്പി തഥത്തായ [തദത്ഥായ (ക॰)] സമാദപേതി, യം സ [യം തസ്സ (ക॰) അനന്തരസുത്തേ പന "യം' സ" ഇച്ചേവ സബ്ബത്ഥപി ദിസ്സതി] ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ"തി.

"ഏവം, ഭന്തേ".

"തം കിം മഞ്ഞഥ, കാലാമാ, ദോസോ പുരിസസ്സ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി ഹിതായ വാ അഹിതായ വാ"തി?

"അഹിതായ, ഭന്തേ".

"ദുട്ഠോ പനായം, കാലാമാ, പുരിസപുഗ്ഗലോ ദോസേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ പാണമ്പി ഹനതി [ഹന്തി (സീ॰ പീ॰)], അദിന്നമ്പി

ആദിയതി, പരദാരമ്പി ഗച്ഛതി, മുസാപി ഭണതി, പരമ്പി തഥത്തായ സമാദപേതി, യം സ ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ''തി.

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''തം കിം മഞ്ഞഥ, കാലാമാ, മോഹോ പുരിസസ്സ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി ഹിതായ വാ അഹിതായ വാ''തി?

''അഹിതായ, ഭന്തേ''.

''മൂള്ഹോ പനായം, കാലാമാ, പുരിസപുഗ്ഗലോ മോഹേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ പാണമ്പി ഹനതി, അദിന്നമ്പി ആദിയതി, പരദാരമ്പി ഗച്ഛതി, മുസാപി ഭണതി, പരമ്പി തഥത്തായ സമാദപേതി, യം സ ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ''തി.

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''തം കിം മഞ്ഞഥ, കാലാമാ, ഇമേ ധമ്മാ കുസലാ വാ അകുസലാ വാ''തി?

''അകുസലാ, ഭന്തേ''.

''സാവജ്ജാ വാ അനവജ്ജാ വാ''തി?

''സാവജ്ജാ, ഭന്തേ''.

''വിഞ്ഞുഗരഹിതാ വാ വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ വാ''തി?

''വിഞ്ഞുഗരഹിതാ, ഭന്തേ''.

''സമത്താ സമാദിന്നാ അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തി, നോ വാ? കഥം വാ [കഥം വാ വോ (?)] ഏത്ഥ ഹോതീ''തി ?

''സമത്താ, ഭന്തേ, സമാദിന്നാ അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തീതി. ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതീ''തി.

''ഇതി ഖോ, കാലാമാ, യം തം അവോചുമ്ഹാ [അവോചുമ്ഹ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) അം॰ നി॰ ൧.൧൮൮] - 'ഏഥ തുമ്ഹേ, കാലാമാ! മാ അനുസ്സവേന, മാ പരമ്പരായ, മാ ഇതികിരായ, മാ പിടകസമ്പദാനേന, മാ തക്കഹേതു, മാ നയഹേതു, മാ ആകാരപരിവിതക്കേന, മാ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ, മാ ഭബ്ബരൂപതായ, മാ സമണോ നോ ഗരൂതി. യദാ തുമ്ഹേ കാലാമാ അത്തനാവ ജാനേയ്യാഥ - 'ഇമേ ധമ്മാ അകുസലാ, ഇമേ ധമ്മാ സാവജ്ജാ, ഇമേ ധമ്മാ വിഞ്ഞുഗരഹിതാ, ഇമേ ധമ്മാ സമത്താ സമാദിന്നാ അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തീതി, അഥ തുമ്ഹേ, കാലാമാ, പജഹേയ്യാഥാ'തി, ഇതി യം തം വുത്തം, ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

''ഏഥ തുമ്ഹേ, കാലാമാ, മാ അനുസ്സവേന, മാ പരമ്പരായ, മാ ഇതികിരായ, മാ പിടകസമ്പദാനേന, മാ തക്കഹേതു, മാ നയഹേതു, മാ ആകാരപരിവിതക്കേന, മാ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ, മാ ഭബ്ബരൂപതായ, മാ

സമണോ നോ ഗരൂതി. യദാ തുമ്ഹേ, കാലാമാ, അത്തനാവ ജാനേയ്യാഥ - ‘ഇമേ ധമ്മാ കുസലാ, ഇമേ ധമ്മാ അനവജ്ജാ, ഇമേ ധമ്മാ വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ, ഇമേ ധമ്മാ സമത്താ സമാദിന്നാ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തീ’തി, അഥ തുമ്ഹേ, കാലാമാ, ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാഥ.

“തം കിം മഞ്ഞഥ, കാലാമാ, അലോഭോ പുരിസസ്സ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി ഹിതായ വാ അഹിതായ വാ”തി?

“ഹിതായ, ഭന്തേ”.

“അലുദ്ധോ പനായം, കാലാമാ, പുരിസപുഗ്ഗലോ ലോഭേന അനഭിഭൂതോ അപരിയാദിന്നചിത്തോ നേവ പാണം ഹനതി, ന അദിന്നം ആദിയതി, ന പരദാരം ഗച്ഛതി, ന മുസാ ഭണതി, ന പരമ്പി തഥത്തായ സമാദപേതി , യം സ ഹോതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ”തി.

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“തം കിം മഞ്ഞഥ, കാലാമാ, അദോസോ പുരിസസ്സ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി...പേ॰... അമോഹോ പുരിസസ്സ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി...പേ॰... ഹിതായ സുഖായാ”തി.

“ഏവം ഭന്തേ” .

“തം കിം മഞ്ഞഥ, കാലാമാ, ഇമേ ധമ്മാ കുസലാ വാ അകുസലാ വാ”തി?

“കുസലാ , ഭന്തേ”.

“സാവജ്ജാ വാ അനവജ്ജാ വാ”തി?

“അനവജ്ജാ, ഭന്തേ”.

“വിഞ്ഞുഗരഹിതാ വാ വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ വാ”തി?

“വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ, ഭന്തേ”.

“സമത്താ സമാദിന്നാ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തി നോ വാ? കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ”തി?

“സമത്താ, ഭന്തേ, സമാദിന്നാ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തി. ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതീ”തി.

“ഇതി ഖോ, കാലാമാ, യം തം അവോചുമ്ഹാ - ‘ഏഥ തുമ്ഹേ, കാലാമാ! മാ അനുസ്സവേന, മാ പരമ്പരായ, മാ ഇതികിരായ, മാ പിടകസമ്പദാനേന, മാ തക്കഹേതു, മാ നയഹേതു, മാ ആകാരപരിവിതക്കേന, മാ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ, മാ ഭബ്ബരൂപതായ, മാ സമണോ നോ ഗരൂതി. യദാ തുമ്ഹേ, കാലാമാ, അത്തനാവ ജാനേയ്യാഥ - ഇമേ ധമ്മാ കുസലാ, ഇമേ ധമ്മാ അനവജ്ജാ, ഇമേ ധമ്മാ വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ, ഇമേ ധമ്മാ സമത്താ സമാദിന്നാ

ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തീതി, അഥ തുമ്ഹേ, കാലാമാ, ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാഥാ’തി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“സ ഖോ സോ [യോ ഖോ (ക॰)], കാലാമാ, അരിയസാവകോ ഏവം വിഗതാഭിജ്ഝോ വിഗതബ്യാപാദോ അസമ്മൂള്ഹോ സമ്പജാനോ പതിസ്സതോ [സതോ (ക॰)] മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം, ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ…പേ॰… മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ…പേ॰… ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം , തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം, ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി.

“സ [സചേ (ക॰)] ഖോ സോ, കാലാമാ, അരിയസാവകോ ഏവം അവേരചിത്തോ ഏവം അബ്യാപജ്ഝചിത്തോ ഏവം അസംകിലിട്ഠചിത്തോ ഏവം വിസുദ്ധചിത്തോ. തസ്സ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ചത്താരോ അസ്സാസാ അധിഗതാ ഹോന്തി. ‘സചേ ഖോ പന അത്ഥി പരോ ലോകോ, അത്ഥി സുകതദുക്കടാനം [സുകടദുക്കടാനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ, അഥാഹം [ഠാനമഹം (സീ॰ പീ॰), ഠാനമേതം യേനാഹം (സ്യാ॰ കം॰)] കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിസ്സാമീ’തി, അയമസ്സ പഠമോ അസ്സാസോ അധിഗതോ ഹോതി.

“‘സചേ ഖോ പന നത്ഥി പരോ ലോകോ, നത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ, അഥാഹം [ഇധാഹം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അവേരം അബ്യാപജ്ഝം അനീഘം സുഖിം [സുഖം (സീ॰), സുഖീ (സ്യാ॰ കം॰)] അത്താനം പരിഹരാമീ’തി, അയമസ്സ ദുതിയോ അസ്സാസോ അധിഗതോ ഹോതി.

“‘സചേ ഖോ പന കരോതോ കരീയതി പാപം, ന ഖോ പനാഹം കസ്സചി പാപം ചേതേമി. അകരോന്തം ഖോ പന മം പാപകമ്മം കുതോ ദുക്ഖം ഫുസിസ്സതീ’തി, അയമസ്സ തതിയോ അസ്സാസോ അധിഗതോ ഹോതി.

“‘സചേ ഖോ പന കരോതോ ന കരീയതി പാപം, അഥാഹം ഉഭയേനേവ വിസുദ്ധം അത്താനം സമനുപസ്സാമീ’തി, അയമസ്സ ചതുത്ഥോ അസ്സാസോ അധിഗതോ ഹോതി.

“സ ഖോ സോ, കാലാമാ, അരിയസാവകോ ഏവം അവേരചിത്തോ ഏവം അബ്യാപജ്ഝചിത്തോ ഏവം അസംകിലിട്ഠചിത്തോ ഏവം വിസുദ്ധചിത്തോ. തസ്സ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ഇമേ ചത്താരോ അസ്സാസാ അധിഗതാ ഹോന്തീ”തി.

“ഏവമേതം, ഭഗവാ, ഏവമേതം, സുഗത! സ ഖോ സോ, ഭന്തേ, അരിയസാവകോ ഏവം അവേരചിത്തോ ഏവം അബ്യാപജ്ഝചിത്തോ ഏവം അസംകിലിട്ഠചിത്തോ ഏവം വിസുദ്ധചിത്തോ. തസ്സ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ചത്താരോ അസ്സാസാ അധിഗതാ ഹോന്തി. ‘സചേ ഖോ പന അത്ഥി പരോ ലോകോ, അത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ, അഥാഹം

കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിസ്സാമീ’തി, അയമസ്സ പഠമോ അസ്സാസോ അധിഗതോ ഹോതി.

‘‘‘സചേ ഖോ പന നത്ഥി പരോ ലോകോ, നത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ, അഥാഹം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അവേരം അബ്യാപജ്ഝം അനീഘം സുഖിം അത്താനം പരിഹരാമീ’തി, അയമസ്സ ദുതിയോ അസ്സാസോ അധിഗതോ ഹോതി.

‘‘സചേ ഖോ പന കരോതോ കരീയതി പാപം, ന ഖോ പനാഹം - കസ്സചി പാപം ചേതേമി, അകരോന്തം ഖോ പന മം പാപകമ്മം കുതോ ദുക്ഖം ഫുസിസ്സതീ’തി, അയമസ്സ തതിയോ അസ്സാസോ അധിഗതോ ഹോതി.

‘‘‘സചേ ഖോ പന കരോതോ ന കരീയതി പാപം, അഥാഹം ഉഭയേനേവ വിസുദ്ധം അത്താനം സമനുപസ്സാമീ’തി, അയമസ്സ ചതുത്ഥോ അസ്സാസോ അധിഗതോ ഹോതി.

‘‘സ ഖോ സോ, ഭന്തേ, അരിയസാവകോ ഏവം അവേരചിത്തോ ഏവം അബ്യാപജ്ഝചിത്തോ ഏവം അസംകിലിട്ഠചിത്തോ ഏവം വിസുദ്ധചിത്തോ. തസ്സ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ഇമേ ചത്താരോ അസ്സാസാ അധിഗതാ ഹോന്തി.

‘‘അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ…പേ॰… ഏതേ മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമ ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകേ നോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതേ സരണം ഗതേ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. സാള്ഹസുത്തം

൬൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ നന്ദകോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. അഥ ഖോ സാള്ഹോ ച മിഗാരനത്താ സാണോ ച സേഖുനിയനത്താ [രോഹണോ ച പേഖുണിയനത്താ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] യേനായസ്മാ നന്ദകോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം നന്ദകം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ സാള്ഹം മിഗാരനത്താരം ആയസ്മാ നന്ദകോ ഏതദവോച -

‘‘ഏഥ തുമ്ഹേ, സാള്ഹാ, മാ അനുസ്സവേന, മാ പരമ്പരായ, മാ ഇതികിരായ, മാ പിടകസമ്പദാനേന, മാ തക്കഹേതു, മാ നയഹേതു, മാ ആകാരപരിവിതക്കേന, മാ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ, മാ ഭബ്ബരൂപതായ, മാ സമണോ നോ ഗരൂതി. യദാ തുമ്ഹേ, സാള്ഹാ , അത്തനാവ ജാനേയ്യാഥ ‘ഇമേ ധമ്മാ അകുസലാ, ഇമേ ധമ്മാ സാവജ്ജാ, ഇമേ ധമ്മാ വിഞ്ഞുഗരഹിതാ, ഇമേ ധമ്മാ സമത്താ സമാദിന്നാ അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തീ’തി, അഥ തുമ്ഹേ സാള്ഹാ പജഹേയ്യാഥ.

‘‘തം കിം മഞ്ഞഥ, സാള്ഹാ, അത്ഥി ലോഭോ’’തി?

‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’.

‘‘അഭിജ്ഝാതി ഖോ അഹം, സാള്ഹാ, ഏതമത്ഥം വദാമി. ലുദ്ധോ ഖോ അയം, സാള്ഹാ, അഭിജ്ഝാലു പാണമ്പി ഹനതി, അദിന്നമ്പി ആദിയതി,

പരദാരമ്പി ഗച്ഛതി, മുസാപി ഭണതി, പരമ്പി തഥത്തായ സമാദപേതി, യം സ ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ''തി.

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''തം കിം മഞ്ഞഥ, സാള്ഹാ, അത്ഥി ദോസോ''തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''ബ്യാപാദോതി ഖോ അഹം, സാള്ഹാ, ഏതമത്ഥം വദാമി. ദുട്ഠോ ഖോ അയം, സാള്ഹാ, ബ്യാപന്നചിത്തോ പാണമ്പി ഹനതി, അദിന്നമ്പി ആദിയതി, പരദാരമ്പി ഗച്ഛതി, മുസാപി ഭണതി, പരമ്പി തഥത്തായ സമാദപേതി, യം സ ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ''തി.

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''തം കിം മഞ്ഞഥ, സാള്ഹാ, അത്ഥി മോഹോ''തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''അവിജ്ജാതി ഖോ അഹം, സാള്ഹാ, ഏതമത്ഥം വദാമി. മൂള്ഹോ ഖോ അയം, സാള്ഹാ , അവിജ്ജാഗതോ പാണമ്പി ഹനതി, അദിന്നമ്പി ആദിയതി, പരദാരമ്പി ഗച്ഛതി, മുസാപി ഭണതി, പരമ്പി തഥത്തായ സമാദപേതി, യം സ ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ''തി.

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''തം കിം മഞ്ഞഥ, സാള്ഹാ, ഇമേ ധമ്മാ കുസലാ വാ അകുസലാ വാ''തി?

''അകുസലാ, ഭന്തേ''.

''സാവജ്ജാ വാ അനവജ്ജാ വാ''തി?

''സാവജ്ജാ, ഭന്തേ''.

''വിഞ്ഞുഗരഹിതാ വാ വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ വാ''തി?

''വിഞ്ഞുഗരഹിതാ, ഭന്തേ''.

''സമത്താ സമാദിന്നാ അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തി, നോ വാ? കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ''തി?

''സമത്താ , ഭന്തേ, സമാദിന്നാ അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തീതി. ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതീ''തി.

''ഇതി ഖോ, സാള്ഹാ, യം തം അവോചുമ്ഹാ - 'ഏഥ തുമ്ഹേ, സാള്ഹാ, മാ അനുസ്സവേന, മാ പരമ്പരായ, മാ ഇതികിരായ, മാ പിടകസമ്പദാനേന, മാ തക്കഹേതു, മാ നയഹേതു, മാ ആകാരപരിവിതക്കേന,

മാ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ, മാ ഭബ്ബരൂപതായ, മാ സമണോ നോ ഗരൂതി. യദാ തുമ്ഹേ, സാള്ഹാ, അത്തനാവ ജാനേയ്യാഥ - ഇമേ ധമ്മാ അകുസലാ, ഇമേ ധമ്മാ സാവജ്ജാ, ഇമേ ധമ്മാ വിഞ്ഞുഗരഹിതാ, ഇമേ ധമ്മാ സമത്താ സമാദിന്നാ അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തീതി, അഥ തുമ്ഹേ, സാള്ഹാ, പജഹേയ്യാഥാ’തി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“ഏഥ തുമ്ഹേ, സാള്ഹാ, മാ അനുസ്സവേന, മാ പരമ്പരായ, മാ ഇതികിരായ, മാ പിടകസമ്പദാനേന, മാ തക്കഹേതു, മാ നയഹേതു, മാ ആകാരപരിവിതക്കേന, മാ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ, മാ ഭബ്ബരൂപതായ, മാ സമണോ നോ ഗരൂതി. യദാ തുമ്ഹേ, സാള്ഹാ, അത്തനാവ ജാനേയ്യാഥ - ‘ഇമേ ധമ്മാ കുസലാ, ഇമേ ധമ്മാ അനവജ്ജാ, ഇമേ ധമ്മാ വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ, ഇമേ ധമ്മാ സമത്താ സമാദിന്നാ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തീ’തി, അഥ തുമ്ഹേ, സാള്ഹാ, ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാഥ.

“തം കിം മഞ്ഞഥ, സാള്ഹാ, അത്ഥി അലോഭോ”തി?

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“അനഭിജ്ഝാതി ഖോ അഹം, സാള്ഹാ, ഏതമത്ഥം വദാമി. അലുദ്ധോ ഖോ അയം, സാള്ഹാ, അനഭിജ്ഝാലു നേവ പാണം ഹനതി, ന അദിന്നം ആദിയതി, ന പരദാരം ഗച്ഛതി, ന മുസാ ഭണതി, പരമ്പി ന തഥത്തായ സമാദപേതി, യം സ ഹോതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ”തി.

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“തം കിം മഞ്ഞഥ, സാള്ഹാ, അത്ഥി അദോസോ”തി?

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“അബ്യാപാദോതി ഖോ അഹം, സാള്ഹാ, ഏതമത്ഥം വദാമി. അദുട്ഠോ ഖോ അയം, സാള്ഹാ, അബ്യാപന്നചിത്തോ നേവ പാണം ഹനതി, ന അദിന്നം ആദിയതി, ന പരദാരം ഗച്ഛതി, ന മുസാ ഭണതി, പരമ്പി ന തഥത്തായ സമാദപേതി, യം സ ഹോതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ”തി.

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“തം കിം മഞ്ഞഥ, സാള്ഹാ, അത്ഥി അമോഹോ”തി?

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“വിജ്ജാതി ഖോ അഹം, സാള്ഹാ, ഏതമത്ഥം വദാമി. അമൂള്ഹോ ഖോ അയം, സാള്ഹാ, വിജ്ജാഗതോ നേവ പാണം ഹനതി, ന അദിന്നം ആദിയതി, ന പരദാരം ഗച്ഛതി, ന മുസാ ഭണതി, പരമ്പി ന തഥത്തായ സമാദപേതി, യം സ ഹോതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ”തി.

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“തം കിം മഞ്ഞഥ, സാള്ഹാ, ഇമേ ധമ്മാ കുസലാ വാ അകുസലാ വാ”തി?

“കുസലാ, ഭന്തേ”.

“സാവജ്ജാ വാ അനവജ്ജാ വാ”തി?

“അനവജ്ജാ, ഭന്തേ”.

“വിഞ്ഞുഗരഹിതാ വാ വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ വാ”തി?

“വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ , ഭന്തേ”.

“സമത്താ സമാദിന്നാ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തി, നോ വാ? കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ”തി?

“സമത്താ, ഭന്തേ, സമാദിന്നാ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തീതി. ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതീ”തി.

“ഇതി ഖോ, സാള്ഹാ, യം തം അവോചുമ്ഹാ - ‘ഏഥ തുമ്ഹേ, സാള്ഹാ, മാ അനുസ്സവേന, മാ പരമ്പരായ, മാ ഇതികിരായ, മാ പിടകസമ്പദാനേന, മാ തക്കഹേതു, മാ നയഹേതു, മാ ആകാരപരിവിതക്കേന, മാ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ, മാ ഭബ്ബരൂപതായ, മാ സമണോ നോ ഗരൂതി. യദാ തുമ്ഹേ, സാള്ഹാ, അത്തനാവ ജാനേയ്യാഥ - ഇമേ ധമ്മാ കുസലാ, ഇമേ ധമ്മാ അനവജ്ജാ, ഇമേ ധമ്മാ വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ, ഇമേ ധമ്മാ സമത്താ സമാദിന്നാ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തീതി, അഥ തുമ്ഹേ, സാള്ഹാ, ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാഥാ’തി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“സ ഖോ സോ, സാള്ഹാ, അരിയസാവകോ ഏവം വിഗതാഭിജ്ഝോ വിഗതബ്യാപാദോ അസമ്മൂള്ഹോ സമ്പജാനോ പതിസ്സതോ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... കരുണാ...പേ॰... മുദിതാ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം, ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. സോ ഏവം പജാനാതി - ‘അത്ഥി ഇദം, അത്ഥി ഹീനം, അത്ഥി പണീതം, അത്ഥി ഇമസ്സ സഞ്ഞാഗതസ്സ ഉത്തരി [ഉത്തരിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നിസ്സരണ’ന്തി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി; വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാതി.

“സോ ഏവം പജാനാതി - ‘അഹു പുബ്ബേ ലോഭോ, തദഹു അകുസലം, സോ ഏതരഹി നത്ഥി, ഇച്ചേതം കുസലം; അഹു പുബ്ബേ ദോസോ...പേ॰... അഹു പുബ്ബേ മോഹോ, തദഹു അകുസലം, സോ ഏതരഹി നത്ഥി, ഇച്ചേതം കുസല’ന്തി. സോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതിഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതീ”തി. ഛട്ഠം.

൭. കഥാവത്ഥുസുത്തം

൬൮. “തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, കഥാവത്ഥൂനി. കതമാനി തീണി? അതീതം വാ, ഭിക്ഖവേ, അദ്ധാനം ആരബ്ഭ കഥം കഥേയ്യ - ‘ഏവം അഹോസി അതീതമദ്ധാന’ന്തി. അനാഗതം വാ, ഭിക്ഖവേ, അദ്ധാനം ആരബ്ഭ കഥം കഥേയ്യ - ‘ഏവം ഭവിസ്സതി അനാഗതമദ്ധാന’ന്തി. ഏതരഹി വാ, ഭിക്ഖവേ, പച്ചുപ്പന്നം അദ്ധാനം ആരബ്ഭ കഥം കഥേയ്യ - ‘ഏവം ഹോതി ഏതരഹി പച്ചുപ്പന്നമദ്ധാന’’’ന്തി [ഏവം ഏതരഹി പച്ചുപ്പന്നന്തി (സീ॰ പീ॰ ക॰), ഏവം ഹോതി ഏതരഹി പച്ചുപ്പന്നന്തി (സ്യാ॰ കം॰)].

“കഥാസമ്പയോഗേന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വേദിതബ്ബോ യദി വാ കച്ഛോ യദി വാ അകച്ഛോതി. സചായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ ഏകംസബ്യാകരണീയം പഞ്ഹം ന ഏകംസേന ബ്യാകരോതി, വിഭജ്ജബ്യാകരണീയം പഞ്ഹം ന വിഭജ്ജ ബ്യാകരോതി, പടിപുച്ഛാബ്യാകരണീയം പഞ്ഹം ന പടിപുച്ഛാ ബ്യാകരോതി, ഠപനീയം പഞ്ഹം ന ഠപേതി [ഥപനീയം പഞ്ഹം ന ഥപേതി (ക॰)], ഏവം സന്തായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അകച്ഛോ ഹോതി. സചേ പനായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ ഏകംസബ്യാകരണീയം പഞ്ഹം ഏകംസേന ബ്യാകരോതി, വിഭജ്ജബ്യാകരണീയം പഞ്ഹം വിഭജ്ജ ബ്യാകരോതി, പടിപുച്ഛാബ്യാകരണീയം പഞ്ഹം പടിപുച്ഛാ ബ്യാകരോതി , ഠപനീയം പഞ്ഹം ഠപേതി, ഏവം സന്തായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കച്ഛോ ഹോതി.

“കഥാസമ്പയോഗേന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വേദിതബ്ബോ യദി വാ കച്ഛോ യദി വാ അകച്ഛോതി. സചായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ ഠാനാഠാനേ ന സണ്ഠാതി പരികപ്പേ ന സണ്ഠാതി അഞ്ഞാതവാദേ [അഞ്ഞവാദേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), അഞ്ഞാതവാരേ (ക॰)] ന സണ്ഠാതി പടിപദായ ന സണ്ഠാതി, ഏവം സന്തായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അകച്ഛോ ഹോതി. സചേ പനായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ ഠാനാഠാനേ സണ്ഠാതി പരികപ്പേ സണ്ഠാതി അഞ്ഞാതവാദേ സണ്ഠാതി പടിപദായ സണ്ഠാതി, ഏവം സന്തായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കച്ഛോ ഹോതി.

“കഥാസമ്പയോഗേന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വേദിതബ്ബോ യദി വാ കച്ഛോ യദി വാ അകച്ഛോതി. സചായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി, ഏവം സന്തായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അകച്ഛോ ഹോതി. സചേ പനായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ ന അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി ന ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, ന കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി, ഏവം സന്തായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കച്ഛോ ഹോതി.

“കഥാസമ്പയോഗേന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വേദിതബ്ബോ യദി വാ കച്ഛോ യദി വാ അകച്ഛോതി. സചായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ അഭിഹരതി അഭിമദ്ദതി അനുപജഗ്ഘതി [അനുസംജഗ്ഘതി (ക॰)] ഖലിതം ഗണ്ഹാതി, ഏവം സന്തായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അകച്ഛോ ഹോതി. സചേ പനായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ നാഭിഹരതി

നാഭിമദ്ദതി ന അനുപജഗ്ഘതി ന ഖലിതം ഗണ്ഹാതി, ഏവം സന്തായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കച്ഛോ ഹോതി.

‘‘കഥാസമ്പയോഗേന , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വേദിതബ്ബോ യദി വാ സഉപനിസോ യദി വാ അനുപനിസോതി. അനോഹിതസോതോ, ഭിക്ഖവേ, അനുപനിസോ ഹോതി, ഓഹിതസോതോ സഉപനിസോ ഹോതി. സോ സഉപനിസോ സമാനോ അഭിജാനാതി ഏകം ധമ്മം, പരിജാനാതി ഏകം ധമ്മം, പജഹതി ഏകം ധമ്മം, സച്ഛികരോതി ഏകം ധമ്മം. സോ അഭിജാനന്തോ ഏകം ധമ്മം, പരിജാനന്തോ ഏകം ധമ്മം, പജഹന്തോ ഏകം ധമ്മം, സച്ഛികരോന്തോ ഏകം ധമ്മം സമ്മാവിമുത്തിം ഫുസതി. ഏതദത്ഥാ, ഭിക്ഖവേ, കഥാ; ഏതദത്ഥാ മന്തനാ; ഏതദത്ഥാ ഉപനിസാ; ഏതദത്ഥം സോതാവധാനം, യദിദം അനുപാദാ ചിത്തസ്സ വിമോക്ഖോതി.

‘‘യേ വിരുദ്ധാ സല്ലപന്തി, വിനിവിട്ഠാ സമുസ്സിതാ;
അനരിയഗുണമാസജ്ജ, അഞ്ഞോഞ്ഞവിവരേസിനോ.

‘‘ദുബ്ഭാസിതം വിക്ഖലിതം, സമ്പമോഹം [സസമ്മോഹം (ക॰)] പരാജയം;
അഞ്ഞോഞ്ഞസ്സാഭിനന്ദന്തി, തദരിയോ കഥനാചരേ [തദരിയോ ന കഥം വദേ (ക॰)].

‘‘സചേ ചസ്സ കഥാകാമോ, കാലമഞ്ഞായ പണ്ഡിതോ;
ധമ്മട്ഠപടിസംയുത്താ, യാ അരിയചരിതാ [അരിയഞ്ചരിതാ (സീ॰), അരിയാദികാ (ക॰)] കഥാ.

‘‘തം കഥം കഥയേ ധീരോ, അവിരുദ്ധോ അനുസ്സിതോ;
അനുന്നതേന മനസാ, അപളാസോ അസാഹസോ.

‘‘അനുസൂയായമാനോ സോ, സമ്മദഞ്ഞായ ഭാസതി;
സുഭാസിതം അനുമോദേയ്യ, ദുബ്ഭട്ഠേ നാപസാദയേ [നാവസാദയേ (സീ॰ പീ॰)].

‘‘ഉപാരമ്ഭം ന സിക്ഖേയ്യ, ഖലിതഞ്ച ന ഗാഹയേ [ന ഭാസയേ (ക॰)];
നാഭിഹരേ നാഭിമദ്ദേ, ന വാചം പയുതം ഭണേ.

‘‘അഞ്ഞാതത്ഥം പസാദത്ഥം, സതം വേ ഹോതി മന്തനാ;
ഏവം ഖോ അരിയാ മന്തേന്തി, ഏസാ അരിയാന മന്തനാ;
ഏതദഞ്ഞായ മേധാവീ, ന സമുസ്സേയ്യ മന്തയേ’’തി. സത്തമം;

൮. അഞ്ഞതിത്ഥിയസുത്തം

൬൮. ‘‘സചേ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം പുച്ഛേയ്യും – ‘തയോമേ, ആവുസോ, ധമ്മാ. കതമേ തയോ? രാഗോ, ദോസോ, മോഹോ – ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, തയോ ധമ്മാ. ഇമേസം, ആവുസോ, തിണ്ണം ധമ്മാനം കോ വിസേസോ കോ അധിപ്പയാസോ [അധിപ്പായോ (സീ॰) അധിപ്പായാസോ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) അധി + പ + യസു + ണ = അധിപ്പയാസോ] കിം

നാനാകരണ’ന്തി? ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം കിന്തി ബ്യാകരേയ്യാഥാ”തി? “ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭഗവംനേത്തികാ ഭഗവംപടിസരണാ. സാധു വത, ഭന്തേ, ഭഗവന്തംയേവ പടിഭാതു ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ. ഭഗവതോ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ”തി. “തേന ഹി, ഭിക്ഖവേ, സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ”തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“സചേ , ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - ‘തയോമേ, ആവുസോ, ധമ്മാ. കതമേ തയോ? രാഗോ, ദോസോ, മോഹോ - ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, തയോ ധമ്മാ; ഇമേസം, ആവുസോ, തിണ്ണം ധമ്മാനം കോ വിസേസോ കോ അധിപ്പയാസോ കിം നാനാകരണ’ന്തി? ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരേയ്യാഥ - ‘രാഗോ ഖോ, ആവുസോ, അപ്പസാവജ്ജോ ദന്ധവിരാഗീ, ദോസോ മഹാസാവജ്ജോ ഖിപ്പവിരാഗീ, മോഹോ മഹാസാവജ്ജോ ദന്ധവിരാഗീ’” തി.

“‘കോ പനാവുസോ, ഹേതു കോ പച്ചയോ യേന അനുപ്പന്നോ വാ രാഗോ ഉപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ വാ രാഗോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതീ’തി? ‘സുഭനിമിത്തന്തിസ്സ വചനീയം. തസ്സ സുഭനിമിത്തം അയോനിസോ മനസി കരോതോ അനുപ്പന്നോ വാ രാഗോ ഉപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ വാ രാഗോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി. അയം ഖോ, ആവുസോ, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേന അനുപ്പന്നോ വാ രാഗോ ഉപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ വാ രാഗോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതീ’”തി.

“‘കോ പനാവുസോ, ഹേതു കോ പച്ചയോ യേന അനുപ്പന്നോ വാ ദോസോ ഉപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ വാ ദോസോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതീ’തി? ‘പടിഘനിമിത്തം തിസ്സ വചനീയം. തസ്സ പടിഘനിമിത്തം അയോനിസോ മനസി കരോതോ അനുപ്പന്നോ വാ ദോസോ ഉപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ വാ ദോസോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി. അയം ഖോ, ആവുസോ, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേന അനുപ്പന്നോ വാ ദോസോ ഉപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ വാ ദോസോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതീ’”തി.

“‘കോ പനാവുസോ, ഹേതു കോ പച്ചയോ യേന അനുപ്പന്നോ വാ മോഹോ ഉപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ വാ മോഹോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതീ’തി? ‘അയോനിസോ മനസികാരോ തിസ്സ വചനീയം. തസ്സ അയോനിസോ മനസി കരോതോ അനുപ്പന്നോ വാ മോഹോ ഉപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ വാ മോഹോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി. അയം ഖോ, ആവുസോ, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേന അനുപ്പന്നോ വാ മോഹോ ഉപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ വാ മോഹോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതീ’”തി.

“‘കോ പനാവുസോ, ഹേതു കോ പച്ചയോ യേന അനുപ്പന്നോ ചേവ രാഗോ നുപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ ച രാഗോ പഹീയതീ’തി? ‘അസുഭനിമിത്തന്തിസ്സ വചനീയം. തസ്സ അസുഭനിമിത്തം യോനിസോ മനസി കരോതോ അനുപ്പന്നോ ചേവ രാഗോ നുപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ ച രാഗോ പഹീയതി. അയം ഖോ,

ആവുസോ , ഹേതു അയം പച്ചയോ യേന അനുപ്പന്നോ ചേവ രാഗോ നുപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ ച രാഗോ പഹീയതീ’”തി.

“‘കോ പനാവുസോ, ഹേതു കോ പച്ചയോ യേന അനുപ്പന്നോ ചേവ ദോസോ നുപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ ച ദോസോ പഹീയതീ’തി? ‘മേത്താ ചേതോവിമുത്തീ തിസ്സ വചനീയം. തസ്സ മേത്തം ചേതോവിമുത്തിം യോനിസോ മനസി കരോതോ അനുപ്പന്നോ ചേവ ദോസോ നുപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ ച ദോസോ പഹീയതി. അയം ഖോ, ആവുസോ, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേന അനുപ്പന്നോ ചേവ ദോസോ നുപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ ച ദോസോ പഹീയതീ’”തി.

“‘കോ പനാവുസോ, ഹേതു കോ പച്ചയോ യേന അനുപ്പന്നോ ചേവ മോഹോ നുപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ ച മോഹോ പഹീയതീ’തി? ‘യോനിസോമനസികാരോ തിസ്സ വചനീയം. തസ്സ യോനിസോ മനസി കരോതോ അനുപ്പന്നോ ചേവ മോഹോ നുപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ ച മോഹോ പഹീയതി. അയം ഖോ, ആവുസോ, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേന അനുപ്പന്നോ വാ മോഹോ നുപ്പജ്ജതി ഉപ്പന്നോ ച മോഹോ പഹീയതീ’”തി. അട്ഠമം.

൯. അകുസലമൂലസുത്തം

൭൦. “തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, അകുസലമൂലാനി. കതമാനി തീണി? ലോഭോ അകുസലമൂലം, ദോസോ അകുസലമൂലം, മോഹോ അകുസലമൂലം.

“യദപി, ഭിക്ഖവേ, ലോഭോ തദപി അകുസലമൂലം [അകുസലം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]; യദപി ലുദ്ധോ അഭിസങ്ഖരോതി കായേന വാചായ മനസാ തദപി അകുസലം [അകുസലമൂലം (ക॰)]; യദപി ലുദ്ധോ ലോഭേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ പരസ്സ അസതാ ദുക്ഖം ഉപ്പാദയതി [ഉപദഹതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വധേന വാ ബന്ധനേന വാ ജാനിയാ വാ ഗരഹായ വാ പബ്ബാജനായ വാ ബലവമ്ഹി ബലത്ഥോ ഇതിപി തദപി അകുസലം [ഇദം പന സബ്ബത്ഥപി ഏവമേവ ദിസ്സതി]. ഇതിസ്സമേ ലോഭജാ ലോഭനിദാനാ ലോഭസമുദയാ ലോഭപച്ചയാ അനേകേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ സമ്ഭവന്തി.

“യദപി, ഭിക്ഖവേ, ദോസോ തദപി അകുസലമൂലം; യദപി ദുട്ഠോ അഭിസങ്ഖരോതി കായേന വാചായ മനസാ തദപി അകുസലം; യദപി ദുട്ഠോ ദോസേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ പരസ്സ അസതാ ദുക്ഖം ഉപ്പാദയതി വധേന വാ ബന്ധനേന വാ ജാനിയാ വാ ഗരഹായ വാ പബ്ബാജനായ വാ ബലവമ്ഹി ബലത്ഥോ ഇതിപി തദപി അകുസലം. ഇതിസ്സമേ ദോസജാ ദോസനിദാനാ ദോസസമുദയാ ദോസപച്ചയാ അനേകേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ സമ്ഭവന്തി.

“യദപി, ഭിക്ഖവേ, മോഹോ തദപി അകുസലമൂലം; യദപി മൂള്ഹോ അഭിസങ്ഖരോതി കായേന വാചായ മനസാ തദപി അകുസലം; യദപി മൂള്ഹോ മോഹേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ പരസ്സ അസതാ ദുക്ഖം ഉപ്പാദയതി വധേന വാ ബന്ധനേന വാ ജാനിയാ വാ ഗരഹായ വാ പബ്ബാജനായ വാ ബലവമ്ഹി ബലത്ഥോ ഇതിപി തദപി അകുസലം. ഇതിസ്സമേ മോഹജാ മോഹനിദാനാ മോഹസമുദയാ മോഹപച്ചയാ അനേകേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ സമ്ഭവന്തി. ഏവരൂപോ ചായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ

വുച്ചതി അകാലവാദീതിപി, അഭൂതവാദീതിപി, അനത്ഥവാദീതിപി, അധമ്മവാദീതിപി, അവിനയവാദീതിപി.

“കസ്മാ ചായം, ഭിക്ഖവേ, ഏവരൂപോ പുഗ്ഗലോ വുച്ചതി അകാലവാദീതിപി, അഭൂതവാദീതിപി, അനത്ഥവാദീതിപി, അധമ്മവാദീതിപി, അവിനയവാദീതിപി? തഥാഹായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരസ്സ അസതാ ദുക്ഖം ഉപ്പാദയതി വധേന വാ ബന്ധനേന വാ ജാനിയാ വാ ഗരഹായ വാ പബ്ബാജനായ വാ ബലവമ്ഹി ബലത്ഥോ ഇതിപി. ഭൂതേന ഖോ പന വുച്ചമാനോ അവജാനാതി, നോ പടിജാനാതി; അഭൂതേന വുച്ചമാനോ ന ആതപ്പം കരോതി, തസ്സ നിബ്ബേഠനായ ഇതിപേതം അതച്ഛം ഇതിപേതം അഭൂതന്തി. തസ്മാ ഏവരൂപോ പുഗ്ഗലോ വുച്ചതി അകാലവാദീതിപി, അഭൂതവാദീതിപി, അനത്ഥവാദീതിപി, അധമ്മവാദീതിപി, അവിനയവാദീതിപി.

“ഏവരൂപോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ലോഭജേഹി പാപകേഹി അകുസലേഹി ധമ്മേഹി അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ ദിട്ഠേ ചേവ ധമ്മേ ദുക്ഖം വിഹരതി, സവിഘാതം സഉപായാസം സപരിളാഹം. കായസ്സ ച ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ.

“ദോസജേഹി...പേ॰... മോഹജേഹി പാപകേഹി അകുസലേഹി ധമ്മേഹി അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ ദിട്ഠേ ചേവ ധമ്മേ ദുക്ഖം വിഹരതി, സവിഘാതം സഉപായാസം സപരിളാഹം. കായസ്സ ച ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സാലോ വാ ധവോ വാ ഫന്ദനോ വാ തീഹി മാലുവാലതാഹി ഉദ്ധസ്തോ പരിയോനദ്ധോ അനയം ആപജ്ജതി, ബ്യസനം ആപജ്ജതി, അനയബ്യസനം ആപജ്ജതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവരൂപോ പുഗ്ഗലോ ലോഭജേഹി പാപകേഹി അകുസലേഹി ധമ്മേഹി അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ ദിട്ഠേ ചേവ ധമ്മേ ദുക്ഖം വിഹരതി, സവിഘാതം സഉപായാസം സപരിളാഹം. കായസ്സ ച ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ.

“ദോസജേഹി...പേ॰... മോഹജേഹി പാപകേഹി അകുസലേഹി ധമ്മേഹി അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ ദിട്ഠേ ചേവ ധമ്മേ ദുക്ഖം വിഹരതി സവിഘാതം സഉപായാസം സപരിളാഹം. കായസ്സ ച ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി അകുസലമൂലാനീതി.

“തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, കുസലമൂലാനി. കതമാനി തീണി? അലോഭോ കുസലമൂലം, അദോസോ കുസലമൂലം, അമോഹോ കുസലമൂലം.

“യദപി , ഭിക്ഖവേ, അലോഭോ തദപി കുസലമൂലം [കുസലം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]; യദപി അലുദ്ധോ അഭിസങ്ഖരോതി കായേന വാചായ മനസാ തദപി കുസലം [കുസലമൂലം (ക॰)]; യദപി അലുദ്ധോ ലോഭേന അനഭിഭൂതോ അപരിയാദിന്നചിത്തോ ന പരസ്സ അസതാ ദുക്ഖം ഉപ്പാദയതി വധേന വാ ബന്ധനേന വാ ജാനിയാ വാ ഗരഹായ വാ പബ്ബാജനായ വാ ബലവമ്ഹി ബലത്ഥോ ഇതിപി തദപി കുസലം. ഇതിസ്സമേ അലോഭജാ അലോഭനിദാനാ അലോഭസമുദയാ അലോഭപച്ചയാ അനേകേ കുസലാ ധമ്മാ സമ്ഭവന്തി.

“യദപി, ഭിക്ഖവേ, അദോസോ തദപി കുസലമൂലം; യദപി അദുട്ഠോ അഭിസങ്ഖരോതി കായേന വാചായ മനസാ തദപി കുസലം; യദപി അദുട്ഠോ ദോസേന അനഭിഭൂതോ അപരിയാദിന്നചിത്തോ ന പരസ്സ അസതാ ദുക്ഖം ഉപ്പാദയതി വധേന വാ ബന്ധനേന വാ ജാനിയാ വാ ഗരഹായ വാ പബ്ബാജനായ വാ ബലവമ്ഹി ബലത്ഥോ ഇതിപി തദപി കുസലം. ഇതിസ്സമേ അദോസജാ അദോസനിദാനാ അദോസസമുദയാ അദോസപച്ചയാ അനേകേ കുസലാ ധമ്മാ സമ്ഭവന്തി.

“യദപി, ഭിക്ഖവേ, അമോഹോ തദപി കുസലമൂലം; യദപി അമൂള്ഹോ അഭിസങ്ഖരോതി കായേന വാചായ മനസാ തദപി കുസലം; യദപി അമൂള്ഹോ മോഹേന അനഭിഭൂതോ അപരിയാദിന്നചിത്തോ ന പരസ്സ അസതാ ദുക്ഖം ഉപ്പാദയതി വധേന വാ ബന്ധനേന വാ ജാനിയാ വാ ഗരഹായ വാ പബ്ബാജനായ വാ ബലവമ്ഹി ബലത്ഥോ ഇതിപി തദപി കുസലം. ഇതിസ്സമേ അമോഹജാ അമോഹനിദാനാ അമോഹസമുദയാ അമോഹപച്ചയാ അനേകേ കുസലാ ധമ്മാ സമ്ഭവന്തി. ഏവരൂപോ ചായം , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വുച്ചതി കാലവാദീതിപി, ഭൂതവാദീതിപി, അത്ഥവാദീതിപി, ധമ്മവാദീതിപി, വിനയവാദീതിപി.

“കസ്മാ ചായം, ഭിക്ഖവേ, ഏവരൂപോ പുഗ്ഗലോ വുച്ചതി കാലവാദീതിപി, ഭൂതവാദീതിപി, അത്ഥവാദീതിപി, ധമ്മവാദീതിപി, വിനയവാദീതിപി? തഥാഹായം, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ന പരസ്സ അസതാ ദുക്ഖം ഉപ്പാദയതി വധേന വാ ബന്ധനേന വാ ജാനിയാ വാ ഗരഹായ വാ പബ്ബാജനായ വാ ബലവമ്ഹി ബലത്ഥോ ഇതിപി. ഭൂതേന ഖോ പന വുച്ചമാനോ പടിജാനാതി നോ അവജാനാതി; അഭൂതേന വുച്ചമാനോ ആതപ്പം കരോതി തസ്സ നിബ്ബേഠനായ - ‘ഇതിപേതം അതച്ഛം, ഇതിപേതം അഭൂത’ന്തി . തസ്മാ ഏവരൂപോ പുഗ്ഗലോ വുച്ചതി കാലവാദീതിപി, അത്ഥവാദീതിപി, ധമ്മവാദീതിപി, വിനയവാദീതിപി.

“ഏവരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ ലോഭജാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സുഖം വിഹരതി അവിഘാതം അനുപായാസം അപരിളാഹം. ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പരിനിബ്ബായതി.

“ദോസജാ…പേ॰… പരിനിബ്ബായതി. മോഹജാ…പേ॰… പരിനിബ്ബായതി. സേയ്യഥാപി ഭിക്ഖവേ, സാലോ വാ ധവോ വാ ഫന്ദനോ വാ തീഹി മാലുവാലതാഹി ഉദ്ധസ്തോ പരിയോനദ്ധോ. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ കുദ്ദാല-പിടകം [കുദ്ദാലപിടകം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ആദായ. സോ തം മാലുവാലതം മൂലേ ഛിന്ദേയ്യ, മൂലേ ഛേത്വാ പലിഖണേയ്യ, പലിഖണിത്വാ മൂലാനി ഉദ്ധരേയ്യ, അന്തമസോ ഉസീരനാളിമത്താനിപി [ഉസീരനാളമത്താനിപി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. സോ തം മാലുവാലതം ഖണ്ഡാഖണ്ഡികം ഛിന്ദേയ്യ, ഖണ്ഡാഖണ്ഡികം ഛേത്വാ ഫാലേയ്യ, ഫാലേത്വാ സകലികം സകലികം കരേയ്യ, സകലികം സകലികം കരിത്വാ വാതാതപേ വിസോസേയ്യ, വാതാതപേ വിസോസേത്വാ അഗ്ഗിനാ ഡഹേയ്യ, അഗ്ഗിനാ ഡഹിത്വാ മസിം കരേയ്യ, മസിം കരിത്വാ മഹാവാതേ വാ ഓഫുണേയ്യ നദിയാ വാ സീഘസോതായ പവാഹേയ്യ. ഏവമസ്സ [ഏവമസ്സു (സീ॰), ഏവസ്സു (ക॰)] താ, ഭിക്ഖവേ, മാലുവാലതാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം

അനുപ്പാദധമ്മാ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവരൂപസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ലോഭജാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സുഖം വിഹരതി അവിഘാതം അനുപായാസം അപരിളാഹം. ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പരിനിബ്ബായതി.

''ദോസജാ ...പേ... മോഹജാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സുഖം വിഹരതി അവിഘാതം അനുപായാസം അപരിളാഹം. ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പരിനിബ്ബായതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി കുസലമൂലാനീ''തി. നവമം.

൧൦. ഉപോസഥസുത്തം

൭൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. അഥ ഖോ വിസാഖാ മിഗാരമാതാ തദഹുപോസഥേ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ വിസാഖം മിഗാരമാതരം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ഹന്ദ കുതോ നു ത്വം, വിസാഖേ, ആഗച്ഛസി ദിവാ ദിവസ്സാ''തി? ''ഉപോസഥാഹം, ഭന്തേ, അജ്ജ ഉപവസാമീ''തി.

''തയോ ഖോമേ, വിസാഖേ, ഉപോസഥാ. കതമേ തയോ? ഗോപാലകുപോസഥോ, നിഗണ്ഠുപോസഥോ, അരിയുപോസഥോ. കഥഞ്ച, വിസാഖേ, ഗോപാലകുപോസഥോ ഹോതി? സേയ്യഥാപി, വിസാഖേ, ഗോപാലകോ സായന്ഹസമയേ സാമികാനം ഗാവോ നിയ്യാതേത്വാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അജ്ജ ഖോ ഗാവോ അമുകസ്മിഞ്ച അമുകസ്മിഞ്ച പദേസേ ചരിംസു, അമുകസ്മിഞ്ച അമുകസ്മിഞ്ച പദേസേ പാനീയാനി പിവിംസു; സ്വേ ദാനി ഗാവോ അമുകസ്മിഞ്ച അമുകസ്മിഞ്ച പദേസേ ചരിസ്സന്തി, അമുകസ്മിഞ്ച അമുകസ്മിഞ്ച പദേസേ പാനീയാനി പിവിസ്സന്തീ'തി; ഏവമേവം ഖോ, വിസാഖേ, ഇധേകച്ചോ ഉപോസഥികോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അഹം ഖജ്ജ ഇദഞ്ചിദഞ്ച ഖാദനീയം ഖാദിം, ഇദഞ്ചിദഞ്ച ഭോജനീയം ഭുഞ്ജിം ; സ്വേ ദാനാഹം ഇദഞ്ചിദഞ്ച ഖാദനീയം ഖാദിസ്സാമി, ഇദം ചിദഞ്ച ഭോജനീയം ഭുഞ്ജിസ്സാമീ'തി. സോ തേന അഭിജ്ഝാസഹഗതേന ചേതസാ ദിവസം അതിനാമേതി. ഏവം ഖോ വിസാഖേ, ഗോപാലകുപോസഥോ ഹോതി. ഏവം ഉപവുത്ഥോ ഖോ, വിസാഖേ, ഗോപാലകുപോസഥോ ന മഹപ്ഫലോ ഹോതി ന മഹാനിസംസോ ന മഹാജുതികോ ന മഹാവിപ്ഫാരോ.

''കഥഞ്ച, വിസാഖേ, നിഗണ്ഠുപോസഥോ ഹോതി? അത്ഥി, വിസാഖേ, നിഗണ്ഠാ നാമ സമണജാതികാ. തേ സാവകം ഏവം സമാദപേന്തി - 'ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, യേ പുരത്ഥിമായ ദിസായ പാണാ പരം യോജനസതം തേസു ദണ്ഡം നിക്ഖിപാഹി; യേ പച്ഛിമായ ദിസായ പാണാ പരം യോജനസതം തേസു ദണ്ഡം നിക്ഖിപാഹി; യേ ഉത്തരായ ദിസായ പാണാ പരം യോജനസതം തേസു ദണ്ഡം നിക്ഖിപാഹി; യേ ദക്ഖിണായ ദിസായ പാണാ പരം യോജനസതം തേസു ദണ്ഡം നിക്ഖിപാഹീ'തി. ഇതി ഏകച്ചാനം പാണാനം അനുദ്ദയായ അനുകമ്പായ സമാദപേന്തി, ഏകച്ചാനം പാണാനം നാനുദ്ദയായ നാനുകമ്പായ സമാദപേന്തി. തേ തദഹുപോസഥേ സാവകം ഏവം

സമാദപേന്തി - ‘ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, സബ്ബചേലാനി [സബ്ബവേരാനി (ക॰)] നിക്ഖിപിത്വാ ഏവം വദേഹി - നാഹം ക്വചനി കസ്സചി കിഞ്ചനതസ്മിം [കിഞ്ചനതസ്മി (?) കിരിയാപദമേതം യഥാ കിഞ്ചനതത്ഥീതി], ന ച മമ ക്വചനി കത്ഥചി കിഞ്ചനതത്ഥീ’തി. ജാനന്തി ഖോ പനസ്സ മാതാപിതരോ - ‘അയം അമ്ഹാകം പുത്തോ’തി; സോപി ജാനാതി - ‘ഇമേ മയ്ഹം മാതാപിതരോ’തി. ജാനാതി ഖോ പനസ്സ പുത്തദാരോ - ‘അയം മയ്ഹം ഭത്താ’തി; സോപി ജാനാതി - ‘അയം മയ്ഹം പുത്തദാരോ’തി. ജാനന്തി ഖോ പനസ്സ ദാസകമ്മകരപോരിസാ - ‘അയം അമ്ഹാകം അയ്യോ’തി; സോപി ജാനാതി - ‘ഇമേ മയ്ഹം ദാസകമ്മകരപോരിസാ’തി. ഇതി യസ്മിം സമയേ സച്ചേ സമാദപേതബ്ബാ മുസാവാദേ തസ്മിം സമയേ സമാദപേന്തി. ഇദം തസ്സ മുസാവാദസ്മിം വദാമി. സോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന ഭോഗേ അദിന്നംയേവ പരിഭുഞ്ജതി. ഇദം തസ്സ അദിന്നാദാനസ്മിം വദാമി. ഏവം ഖോ, വിസാഖേ, നിഗണ്ഠുപോസഥോ ഹോതി. ഏവം ഉപവുത്ഥോ ഖോ, വിസാഖേ, നിഗണ്ഠുപോസഥോ ന മഹപ്ഫലോ ഹോതി ന മഹാനിസംസോ ന മഹാജുതികോ ന മഹാവിപ്ഫാരോ.

“കഥഞ്ച, വിസാഖേ, അരിയുപോസഥോ ഹോതി? ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ , വിസാഖേ, ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി. കഥഞ്ച, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ [പരിയോദാപനാ (?)] ഹോതി? ഇധ, വിസാഖേ, അരിയസാവകോ തഥാഗതം അനുസ്സരതി - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’തി. തസ്സ തഥാഗതം അനുസ്സരതോ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി. യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി, സേയ്യഥാപി, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ സീസസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ സീസസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? കക്കഞ്ച പടിച്ച മത്തികഞ്ച പടിച്ച ഉദകഞ്ച പടിച്ച പുരിസസ്സ ച തജ്ജം വായാമം പടിച്ച, ഏവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ സീസസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി. ഏവമേവം ഖോ , വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച , വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? ഇധ, വിസാഖേ, അരിയസാവകോ തഥാഗതം അനുസ്സരതി - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’തി. തസ്സ തഥാഗതം അനുസ്സരതോ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി. അയം വുച്ചതി, വിസാഖേ - ‘അരിയസാവകോ ബ്രഹ്മുപോസഥം ഉപവസതി, ബ്രഹ്മുനാ സദ്ധിം സംവസതി, ബ്രഹ്മഞ്ചസ്സ [ബ്രഹ്മഞ്ച (ക॰)] ആരബ്ഭ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി’. ഏവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ, വിസാഖേ, ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി. കഥഞ്ച, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? ഇധ, വിസാഖേ, അരിയസാവകോ ധമ്മം അനുസ്സരതി -

‘സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ സന്ദിട്ഠികോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ’തി. തസ്സ ധമ്മം അനുസ്സരതോ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി, സേയ്യഥാപി, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ കായസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ കായസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? സോത്തിഞ്ച പടിച്ച, ചുണ്ണഞ്ച പടിച്ച, ഉദകഞ്ച പടിച്ച, പുരിസസ്സ ച തജ്ജം വായാമം പടിച്ച. ഏവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ കായസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി. ഏവമേവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? ഇധ, വിസാഖേ, അരിയസാവകോ ധമ്മം അനുസ്സരതി - ‘സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ സന്ദിട്ഠികോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ’തി. തസ്സ ധമ്മം അനുസ്സരതോ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി. അയം വുച്ചതി, വിസാഖേ, ‘അരിയസാവകോ ധമ്മുപോസഥം ഉപവസതി, ധമ്മേന സദ്ധിം സംവസതി, ധമ്മഞ്ചസ്സ ആരബ്ഭ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി’. ഏവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ , വിസാഖേ, ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി. കഥഞ്ച, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? ഇധ, വിസാഖേ, അരിയസാവകോ സങ്ഘം അനുസ്സരതി - ‘സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, ഉജുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, ഞായപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, സാമീചിപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, യദിദം ചത്താരി പുരിസയുഗാനി അട്ഠ പുരിസപുഗ്ഗലാ ഏസ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ ആഹുനേയ്യോ പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ’തി. തസ്സ സങ്ഘം അനുസ്സരതോ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി, സേയ്യഥാപി, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ വത്ഥസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ വത്ഥസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? ഉസ്മഞ്ച [ഊസഞ്ച (സ്യാ॰ കം॰ അട്ഠകഥായമ്പി പാഠന്തരം, സം॰ നി॰ ന.വ്വൻ ഖേമകസുത്തപാളിയാപി സമേതി.) ഉസുമഞ്ച (സീ॰)] പടിച്ച, ഖാരഞ്ച പടിച്ച, ഗോമയഞ്ച പടിച്ച, ഉദകഞ്ച പടിച്ച, പുരിസസ്സ ച തജ്ജം വായാമം പടിച്ച. ഏവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ വത്ഥസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി. ഏവമേവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? ഇധ, വിസാഖേ, അരിയസാവകോ സങ്ഘം അനുസ്സരതി - ‘സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം

ലോകസ്സാ’തി. തസ്സ സങ്ഘം അനുസ്സരതോ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി. അയം വുച്ചതി, വിസാഖേ, ‘അരിയസാവകോ സങ്ഘുപോസഥം ഉപവസതി, സങ്ഘേന സദ്ധിം സംവസതി, സങ്ഘഞ്ചസ്സ ആരബ്ഭ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി’. ഏവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ, വിസാഖേ, ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി. കഥഞ്ച, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? ഇധ, വിസാഖേ, അരിയസാവകോ അത്തനോ സീലാനി അനുസ്സരതി അഖണ്ഡാനി അച്ഛിദ്ദാനി അസബലാനി അകമ്മാസാനി ഭുജിസ്സാനി വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാനി അപരാമട്ഠാനി സമാധിസംവത്തനികാനി. തസ്സ സീലം അനുസ്സരതോ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി, സേയ്യഥാപി, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ആദാസസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച , വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ആദാസസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? തേലഞ്ച പടിച്ച , ഛാരികഞ്ച പടിച്ച, വാലണ്ഡുപകഞ്ച പടിച്ച, പുരിസസ്സ ച തജ്ജം വായാമം പടിച്ച. ഏവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ആദാസസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി. ഏവമേവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? ഇധ , വിസാഖേ, അരിയസാവകോ അത്തനോ സീലാനി അനുസ്സരതി അഖണ്ഡാനി…പേ… സമാധിസംവത്തനികാനി. തസ്സ സീലം അനുസ്സരതോ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി. അയം വുച്ചതി, വിസാഖേ, ‘അരിയസാവകോ സീലുപോസഥം ഉപവസതി, സീലേന സദ്ധിം സംവസതി, സീലഞ്ചസ്സ ആരബ്ഭ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി’. ഏവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ, വിസാഖേ, ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി. കഥഞ്ച, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? ഇധ വിസാഖേ, അരിയസാവകോ ദേവതാ അനുസ്സരതി - ‘സന്തി ദേവാ ചാതുമഹാരാജികാ [ചാതുമ്മഹാരാജികാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സന്തി ദേവാ താവതിംസാ, സന്തി ദേവാ യാമാ, സന്തി ദേവാ തുസിതാ, സന്തി ദേവാ നിമ്മാനരതിനോ, സന്തി ദേവാ പരനിമ്മിതവസവത്തിനോ, സന്തി ദേവാ ബ്രഹ്മകായികാ, സന്തി ദേവാ തതുത്തരി [തതുത്തരിം (സീ॰ പീ॰)]. യഥാരൂപായ സദ്ധായ സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥുപപന്നാ [തത്ഥുപ്പന്നാ (സീ॰ പീ॰)], മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപാ സദ്ധാ സംവിജ്ജതി. യഥാരൂപേന സീലേന സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥുപപന്നാ, മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപം സീലം സംവിജ്ജതി. യഥാരൂപേന സുതേന സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥുപപന്നാ, മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപം സുതം സംവിജ്ജതി. യഥാരൂപേന ചാഗേന സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥുപപന്നാ, മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപോ ചാഗോ സംവിജ്ജതി. യഥാരൂപായ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥുപപന്നാ, മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപാ പഞ്ഞാ

സംവിജ്ജതീ’തി. തസ്സ അത്തനോ ച താസഞ്ച ദേവതാനം സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരതോ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി, സേയ്യഥാപി, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ജാതരൂപസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച , വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ജാതരൂപസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? ഉക്കഞ്ച പടിച്ച, ലോണഞ്ച പടിച്ച, ഗേരുകഞ്ച പടിച്ച, നാളികസണ്ഡാസഞ്ച [നാളികഞ്ച പടിച്ച സണ്ഡാസഞ്ച (പീ॰ ക॰)] പടിച്ച, പുരിസസ്സ ച തജ്ജം വായാമം പടിച്ച. ഏവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ജാതരൂപസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി. ഏവമേവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച , വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി? ഇധ, വിസാഖേ, അരിയസാവകോ ദേവതാ അനുസ്സരതി - ‘സന്തി ദേവാ ചാതുമഹാരാജികാ, സന്തി ദേവാ താവതിംസാ...പേ॰... സന്തി ദേവാ തതുത്തരി. യഥാരൂപായ സദ്ധായ സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥുപപന്നാ, മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപാ സദ്ധാ സംവിജ്ജതി. യഥാരൂപേന സീലേന... പേ॰... സുതേന...പേ॰... ചാഗേന...പേ॰... പഞ്ഞായ സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥുപപന്നാ, മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപാ പഞ്ഞാ സംവിജ്ജതീ’തി. തസ്സ അത്തനോ ച താസഞ്ച ദേവതാനം സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരതോ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി. അയം വുച്ചതി, വിസാഖേ, ‘അരിയസാവകോ ദേവതുപോസഥം ഉപവസതി, ദേവതാഹി സദ്ധിം സംവസതി, ദേവതാ ആരബ്ഭ ചിത്തം പസീദതി, പാമോജ്ജം ഉപ്പജ്ജതി, യേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ തേ പഹീയന്തി’. ഏവം ഖോ, വിസാഖേ, ഉപക്കിലിട്ഠസ്സ ചിത്തസ്സ ഉപക്കമേന പരിയോദപനാ ഹോതി.

“സ ഖോ സോ, വിസാഖേ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘യാവജീവം അരഹന്തോ പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതാ നിഹിതദണ്ഡാ നിഹിതസത്ഥാ ലജ്ജീ ദയാപന്നാ സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരന്തി; അഹമ്പജ്ജ ഇമഞ്ച രത്തിം ഇമഞ്ച ദിവസം പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ നിഹിതദണ്ഡോ നിഹിതസത്ഥോ ലജ്ജീ ദയാപന്നോ സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരാമി. ഇമിനാപി [ഇമിനാപഹം (സീ॰) അ॰ നി॰ വ്യ.ർ൧] അങ്ഗേന അരഹതം അനുകരോമി, ഉപോസഥോ ച മേ ഉപവുത്ഥോ ഭവിസ്സതി.

“യാവജീവം അരഹന്തോ അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതാ ദിന്നാദായീ ദിന്നപാടികങ്ഖീ, അഥേനേന സുചിഭൂതേന അത്തനാ വിഹരന്തി; അഹമ്പജ്ജ ഇമഞ്ച രത്തിം ഇമഞ്ച ദിവസം അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ദിന്നാദായീ ദിന്നപാടികങ്ഖീ, അഥേനേന സുചിഭൂതേന അത്തനാ വിഹരാമി. ഇമിനാപി അങ്ഗേന അരഹതം അനുകരോമി, ഉപോസഥോ ച മേ ഉപവുത്ഥോ ഭവിസ്സതി.

“യാവജീവം അരഹന്തോ അബ്രഹ്മചരിയം പഹായ ബ്രഹ്മചാരീ ആരാചാരീ [അനാചാരീ (പീ॰)] വിരതാ മേഥുനാ ഗാമധമ്മാ; അഹമ്പജ്ജ ഇമഞ്ച രത്തിം ഇമഞ്ച ദിവസം അബ്രഹ്മചരിയം പഹായ ബ്രഹ്മചാരീ ആരാചാരീ വിരതോ

മേഥുനാ ഗാമധമ്മാ. ഇമിനാപി അങ്ഗേന അരഹതം അനുകരോമി, ഉപോസഥോ ച മേ ഉപവുത്ഥോ ഭവിസ്സതി.

“യാവജീവം അരഹന്തോ മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതാ സച്ചവാദീ സച്ചസന്ധാ ഥേതാ പച്ചയികാ അവിസംവാദകാ ലോകസ്സ; അഹമ്പജ്ജ ഇമഞ്ച രത്തിം ഇമഞ്ച ദിവസം മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതോ സച്ചവാദീ സച്ചസന്ധോ ഥേതോ പച്ചയികോ അവിസംവാദകോ ലോകസ്സ. ഇമിനാപി അങ്ഗേന അരഹതം അനുകരോമി, ഉപോസഥോ ച മേ ഉപവുത്ഥോ ഭവിസ്സതി.

“യാവജീവം അരഹന്തോ സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനം പഹായ സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതാ; അഹമ്പജ്ജ ഇമഞ്ച രത്തിം ഇമഞ്ച ദിവസം സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനം പഹായ സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ. ഇമിനാപി അങ്ഗേന അരഹതം അനുകരോമി, ഉപോസഥോ ച മേ ഉപവുത്ഥോ ഭവിസ്സതി.

“യാവജീവം അരഹന്തോ ഏകഭത്തികാ രത്തൂപരതാ വിരതാ വികാലഭോജനാ; അഹമ്പജ്ജ ഇമഞ്ച രത്തിം ഇമഞ്ച ദിവസം ഏകഭത്തികോ രത്തൂപരതോ വിരതോ വികാലഭോജനാ. ഇമിനാപി അങ്ഗേന അരഹതം അനുകരോമി, ഉപോസഥോ ച മേ ഉപവുത്ഥോ ഭവിസ്സതി.

“യാവജീവം അരഹന്തോ നച്ചഗീതവാദിതവിസൂകദസ്സനമാലാഗന്ധവിലേപനധാരണമണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാ പടിവിരതാ; അഹമ്പജ്ജ ഇമഞ്ച രത്തിം ഇമഞ്ച ദിവസം നച്ചഗീതവാദിതവിസൂകദസ്സനമാലാഗന്ധവിലേപനധാരണമണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാ പടിവിരതോ . ഇമിനാപി അങ്ഗേന അരഹതം അനുകരോമി, ഉപോസഥോ ച മേ ഉപവുത്ഥോ ഭവിസ്സതി.

“യാവജീവം അരഹന്തോ ഉച്ചാസയനമഹാസയനം പഹായ ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ പടിവിരതാ നീചസേയ്യം കപ്പേന്തി മഞ്ചകേ വാ തിണസന്ഥാരകേ വാ; അഹമ്പജ്ജ ഇമഞ്ച രത്തിം ഇമഞ്ച ദിവസം ഉച്ചാസയനമഹാസയനം പഹായ ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ പടിവിരതോ നീചസേയ്യം കപ്പേമി മഞ്ചകേ വാ തിണസന്ഥാരകേ വാ. ഇമിനാപി അങ്ഗേന അരഹതം അനുകരോമി, ഉപോസഥോ ച മേ ഉപവുത്ഥോ ഭവിസ്സതീ”തി.

“ഏവം ഖോ, വിസാഖേ, അരിയുപോസഥോ ഹോതി. ഏവം ഉപവുത്ഥോ ഖോ, വിസാഖേ, അരിയുപോസഥോ മഹപ്ഫലോ ഹോതി മഹാനിസംസോ മഹാജുതികോ മഹാവിപ്ഫാരോ”.

“കീവമഹപ്ഫലോ ഹോതി കീവമഹാനിസംസോ കീവമഹാജുതികോ കീവമഹാവിപ്ഫാരോ”? “സേയ്യഥാപി, വിസാഖേ, യോ ഇമേസം സോളസന്നം മഹാജനപദാനം പഹൂതരത്തരതനാനം [പഹൂതസത്തരതനാനം (ക॰ സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) ടീകായം ദസ്സിതപാളിയേവ. അം॰ നി॰ വ്യ.ർവ] ഇസ്സരിയാധിപച്ചം രജ്ജം കാരേയ്യ , സേയ്യഥിദം - അങ്ഗാനം, മഗധാനം, കാസീനം, കോസലാനം, വജ്ജീനം, മല്ലാനം, ചേതീനം, വങ്ഗാനം, കുരൂനം, പഞ്ചാലാനം, മച്ഛാനം [മച്ചാനം (ക॰)], സൂരസേനാനം, അസ്സകാനം, അവന്തീനം, ഗന്ധാരാനം,

കമ്ബോജാനം, അട്ഠങ്ഗസമന്നാഗതസ്സ ഉപോസഥസ്സ ഏതം [ഏകം (ക॰)] കലം നാഗ്ഘതി സോളസിം. തം കിസ്സ ഹേതു? കപണം, വിസാഖേ, മാനുസകം രജ്ജം ദിബ്ബം സുഖം ഉപനിധായ''.

''യാനി, വിസാഖേ, മാനുസകാനി പഞ്ഞാസ വസ്സാനി, ചാതുമഹാരാജികാനം ദേവാനം ഏസോ ഏകോ രത്തിന്ദിവോ [രത്തിദിവോ (ക॰)]. തായ രത്തിയാ തിംസരത്തിയോ മാസോ. തേന മാസേന ദ്വാദസമാസിയോ സംവച്ഛരോ. തേന സംവച്ഛരേന ദിബ്ബാനി പഞ്ച വസ്സസതാനി ചാതുമഹാരാജികാനം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം. ഠാനം ഖോ പനേതം, വിസാഖേ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ അട്ഠങ്ഗസമന്നാഗതം ഉപോസഥം ഉപവസിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ചാതുമഹാരാജികാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. ഇദം ഖോ പനേതം, വിസാഖേ, സന്ധായ ഭാസിതം - 'കപണം മാനുസകം രജ്ജം ദിബ്ബം സുഖം ഉപനിധായ'''.

''യം , വിസാഖേ, മാനുസകം വസ്സസതം, താവതിംസാനം ദേവാനം ഏസോ ഏകോ രത്തിന്ദിവോ. തായ രത്തിയാ തിംസരത്തിയോ മാസോ. തേന മാസേന ദ്വാദസമാസിയോ സംവച്ഛരോ. തേന സംവച്ഛരേന ദിബ്ബം വസ്സസഹസ്സം താവതിംസാനം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം. ഠാനം ഖോ പനേതം, വിസാഖേ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ അട്ഠങ്ഗസമന്നാഗതം ഉപോസഥം ഉപവസിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ താവതിംസാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. ഇദം ഖോ പനേതം, വിസാഖേ, സന്ധായ ഭാസിതം - 'കപണം മാനുസകം രജ്ജം ദിബ്ബം സുഖം ഉപനിധായ'''.

''യാനി, വിസാഖേ, മാനുസകാനി ദ്വേ വസ്സസതാനി, യാമാനം ദേവാനം ഏസോ ഏകോ രത്തിന്ദിവോ. തായ രത്തിയാ തിംസരത്തിയോ മാസോ. തേന മാസേന ദ്വാദസമാസിയോ സംവച്ഛരോ. തേന സംവച്ഛരേന ദിബ്ബാനി ദ്വേ വസ്സസഹസ്സാനി യാമാനം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം. ഠാനം ഖോ പനേതം, വിസാഖേ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ അട്ഠങ്ഗസമന്നാഗതം ഉപോസഥം ഉപവസിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ യാമാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. ഇദം ഖോ പനേതം, വിസാഖേ, സന്ധായ ഭാസിതം - 'കപണം മാനുസകം രജ്ജം ദിബ്ബം സുഖം ഉപനിധായ'''.

''യാനി, വിസാഖേ, മാനുസകാനി ചത്താരി വസ്സസതാനി, തുസിതാനം ദേവാനം ഏസോ ഏകോ രത്തിന്ദിവോ. തായ രത്തിയാ തിംസരത്തിയോ മാസോ. തേന മാസേന ദ്വാദസമാസിയോ സംവച്ഛരോ. തേന സംവച്ഛരേന ദിബ്ബാനി ചത്താരി വസ്സസഹസ്സാനി തുസിതാനം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം. ഠാനം ഖോ പനേതം, വിസാഖേ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ അട്ഠങ്ഗസമന്നാഗതം ഉപോസഥം ഉപവസിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ തുസിതാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. ഇദം ഖോ പനേതം, വിസാഖേ, സന്ധായ ഭാസിതം - 'കപണം മാനുസകം രജ്ജം ദിബ്ബം സുഖം ഉപനിധായ'''.

''യാനി, വിസാഖേ, മാനുസകാനി അട്ഠ വസ്സസതാനി, നിമ്മാനരതീനം ദേവാനം ഏസോ ഏകോ രത്തിന്ദിവോ. തായ രത്തിയാ തിംസരത്തിയോ മാസോ. തേന മാസേന ദ്വാദസമാസിയോ സംവച്ഛരോ. തേന സംവച്ഛരേന ദിബ്ബാനി അട്ഠ വസ്സസഹസ്സാനി നിമ്മാനരതീനം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം. ഠാനം ഖോ പനേതം, വിസാഖേ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ

അട്ഠങ്ഗസമന്നാഗതം ഉപോസഥം ഉപവസിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ നിമ്മാനരതീനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. ഇദം ഖോ പനേതം, വിസാഖേ, സന്ധായ ഭാസിതം - 'കപണം മാനുസകം രജ്ജം ദിബ്ബം സുഖം ഉപനിധായ'".

"യാനി, വിസാഖേ, മാനുസകാനി സോളസ വസ്സസതാനി, പരനിമ്മിതവസവത്തീനം ദേവാനം ഏസോ ഏകോ രത്തിന്ദിവോ. തായ രത്തിയാ തിംസരത്തിയോ മാസോ. തേന മാസേന ദ്വാദസമാസിയോ സംവച്ഛരോ. തേന സംവച്ഛരേന ദിബ്ബാനി സോളസ വസ്സസഹസ്സാനി പരനിമ്മിതവസവത്തീനം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം. ഠാനം ഖോ പനേതം, വിസാഖേ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ അട്ഠങ്ഗസമന്നാഗതം ഉപോസഥം ഉപവസിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ പരനിമ്മിതവസവത്തീനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. ഇദം ഖോ പനേതം, വിസാഖേ, സന്ധായ ഭാസിതം - 'കപണം മാനുസകം രജ്ജം ദിബ്ബം സുഖം ഉപനിധായാ'"തി.

> "പാണം ന ഹഞ്ഞേ [ന ഹാനേ (സീ॰ പീ॰), ന ഹനേ (ക॰)] ന ചദിന്നമാദിയേ,
> മുസാ ന ഭാസേ ന ച മജ്ജപോ സിയാ;
> അബ്രഹ്മചരിയാ വിരമേയ്യ മേഥുനാ,
> രത്തിം ന ഭുഞ്ജേയ്യ വികാലഭോജനം.
>
> "മാലം ന ധാരേ ന ച ഗന്ധമാചരേ,
> മഞ്ചേ ഛമായം വ സയേഥ സന്ഥതേ;
> ഏതഞ്ഹി അട്ഠങ്ഗികമാഹുപോസഥം,
> ബുദ്ധേന ദുക്ഖന്തഗുനാ പകാസിതം.
>
> "ചന്ദോ ച സൂരിയോ ച ഉഭോ സുദസ്സനാ,
> ഓഭാസയം അനുപരിയന്തി യാവതാ;
> തമോനുദാ തേ പന അന്തലിക്ഖഗാ,
> നഭേ പഭാസന്തി ദിസാവിരോചനാ.
>
> "ഏതസ്മിം യം വിജ്ജതി അന്തരേ ധനം,
> മുത്താ മണി വേളുരിയഞ്ച ഭദ്ദകം;
> സിങ്ഗീ സുവണ്ണം അഥ വാപി കഞ്ചനം,
> യം ജാതരൂപം ഹടകന്തി വുച്ചതി.
>
> "അട്ഠങ്ഗുപേതസ്സ ഉപോസഥസ്സ,
> കലമ്പി തേ നാനുഭവന്തി സോളസിം;
> ചന്ദപ്പഭാ താരഗണാ ച സബ്ബേ.
> "തസ്മാ ഹി നാരീ ച നരോ ച സീലവാ,
> അട്ഠങ്ഗുപേതം ഉപവസ്സുപോസഥം;
> പുഞ്ഞാനി കത്വാന സുഖുദ്രയാനി,
> അനിന്ദിതാ സഗ്ഗമുപേന്തി ഠാന"ന്തി. ദസമം;

മഹാവഗ്ഗോ സത്തമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

തിത്ഥഭയഞ്ച വേനാഗോ, സരഭോ കേസമുത്തിയാ;
സാള്ഹോ ചാപി കഥാവത്ഥു, തിത്ഥിയമൂലുപോസഥോതി.

(൭) ൯. ആനന്ദവഗ്ഗോ

൧. ഛന്നസുത്തം

൭൨. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ഛന്നോ പരിബ്ബാജകോ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഛന്നോ പരിബ്ബാജകോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - "തുമ്ഹേപി, ആവുസോ ആനന്ദ, രാഗസ്സ പഹാനം പഞ്ഞാപേഥ, ദോസസ്സ പഹാനം പഞ്ഞാപേഥ, മോഹസ്സ പഹാനം പഞ്ഞാപേഥാതി. മയം ഖോ, ആവുസോ, രാഗസ്സ പഹാനം പഞ്ഞാപേമ, ദോസസ്സ പഹാനം പഞ്ഞാപേമ, മോഹസ്സ പഹാനം പഞ്ഞപേമാ"തി.

"കിം പന തുമ്ഹേ, ആവുസോ, രാഗേ ആദീനവം ദിസ്വാ രാഗസ്സ പഹാനം പഞ്ഞാപേഥ, കിം ദോസേ ആദീനവം ദിസ്വാ ദോസസ്സ പഹാനം പഞ്ഞാപേഥ, കിം മോഹേ ആദീനവം ദിസ്വാ മോഹസ്സ പഹാനം പഞ്ഞാപേഥാ"തി?

"രത്തോ ഖോ, ആവുസോ, രാഗേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; രാഗേ പഹീനേ നേവത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ചേതസികം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. രത്തോ ഖോ, ആവുസോ, രാഗേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി; രാഗേ പഹീനേ നേവ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, ന വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, ന മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. രത്തോ ഖോ, ആവുസോ, രാഗേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, പരത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, ഉഭയത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി; രാഗേ പഹീനേ അത്തത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി, പരത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഉഭയത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി. രാഗോ ഖോ, ആവുസോ, അന്ധകരണോ അചക്ഖുകരണോ അഞ്ഞാണകരണോ പഞ്ഞാനിരോധികോ വിഘാതപക്ഖികോ അനിബ്ബാനസംവത്തനികോ.

"ദുട്ഠോ ഖോ, ആവുസോ, ദോസേന...പേ॰... മൂള്ഹോ ഖോ, ആവുസോ, മോഹേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; മോഹേ പഹീനേ നേവത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ചേതസികം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. മൂള്ഹോ ഖോ, ആവുസോ, മോഹേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി; മോഹേ പഹീനേ നേവ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, ന വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, ന മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. മൂള്ഹോ ഖോ, ആവുസോ, മോഹേന അഭിഭൂതോ

പരിയാദിന്നചിത്തോ അത്തത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, പരത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, ഉഭയത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി; മോഹേ പഹീനേ അത്തത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി, പരത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഉഭയത്ഥമ്പി യഥാഭൂതം പജാനാതി. മോഹോ ഖോ, ആവുസോ, അന്ധകരണോ അചക്ഖുകരണോ അഞ്ഞാണകരണോ പഞ്ഞാനിരോധികോ വിഘാതപക്ഖികോ അനിബ്ബാനസംവത്തനികോ. ഇദം ഖോ മയം, ആവുസോ, രാഗേ ആദീനവം ദിസ്വാ രാഗസ്സ പഹാനം പഞ്ഞാപേമ. ഇദം ദോസേ ആദീനവം ദിസ്വാ ദോസസ്സ പഹാനം പഞ്ഞാപേമ. ഇദം മോഹേ ആദീനവം ദിസ്വാ മോഹസ്സ പഹാനം പഞ്ഞാപേമാ''തി.

''അത്ഥി പനാവുസോ, മഗ്ഗോ അത്ഥി പടിപദാ ഏതസ്സ രാഗസ്സ ദോസസ്സ മോഹസ്സ പഹാനായാ''തി? ''അത്ഥാവുസോ, മഗ്ഗോ അത്ഥി പടിപദാ ഏതസ്സ രാഗസ്സ ദോസസ്സ മോഹസ്സ പഹാനായാ''തി. ''കതമോ പനാവുസോ, മഗ്ഗോ കതമാ പടിപദാ ഏതസ്സ രാഗസ്സ ദോസസ്സ മോഹസ്സ പഹാനായാ''തി? ''അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. അയം ഖോ, ആവുസോ, മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ ഏതസ്സ രാഗസ്സ ദോസസ്സ മോഹസ്സ പഹാനായാ''തി. ''ഭദ്ദകോ ഖോ, ആവുസോ, മഗ്ഗോ ഭദ്ദികാ പടിപദാ ഏതസ്സ രാഗസ്സ ദോസസ്സ മോഹസ്സ പഹാനായ. അലഞ്ച പനാവുസോ ആനന്ദ, അപ്പമാദായാ''തി. പഠമം.

൨. ആജീവകസുത്തം

൭൩. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ആനന്ദോ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ആജീവകസാവകോ ഗഹപതി യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ആജീവകസാവകോ ഗഹപതി ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച -

''കേസം നോ, ഭന്തേ ആനന്ദ, ധമ്മോ സ്വാക്ഖാതോ? കേ ലോകേ സുപ്പടിപന്നാ? കേ ലോകേ സുകതാ''തി [സുഗതാതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]? ''തേന ഹി, ഗഹപതി, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി, യഥാ തേ ഖമേയ്യ തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, യേ രാഗസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേന്തി, ദോസസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേന്തി, മോഹസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേന്തി, തേസം ധമ്മോ സ്വാക്ഖാതോ നോ വാ? കഥം വാ തേ ഏത്ഥ ഹോതീ''തി? ''യേ , ഭന്തേ, രാഗസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേന്തി, ദോസസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേന്തി, മോഹസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേന്തി, തേസം ധമ്മോ സ്വാക്ഖാതോ. ഏവം മേ ഏത്ഥ ഹോതീ''തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, യേ രാഗസ്സ പഹാനായ പടിപന്നാ, ദോസസ്സ പഹാനായ പടിപന്നാ, മോഹസ്സ പഹാനായ പടിപന്നാ, തേ ലോകേ സുപ്പടിപന്നാ നോ വാ? കഥം വാ തേ ഏത്ഥ ഹോതീ''തി? ''യേ, ഭന്തേ, രാഗസ്സ പഹാനായ പടിപന്നാ, ദോസസ്സ പഹാനായ പടിപന്നാ, മോഹസ്സ പഹാനായ പടിപന്നാ, തേ ലോകേ സുപ്പടിപന്നാ. ഏവം മേ ഏത്ഥ ഹോതീ''തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, യേസം രാഗോ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ, യേസം ദോസോ

പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവങ്കതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ, യേസം മോഹോ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ, തേ ലോകേ സുകതാ നോ വാ? കഥം വാ തേ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "യേസം, ഭന്തേ, രാഗോ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ, യേസം ദോസോ പഹീനോ...പേ॰... യേസം മോഹോ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ, തേ ലോകേ സുകതാ. ഏവം മേ എത്ഥ ഹോതീ"തി.

"ഇതി ഖോ, ഗഹപതി, തയാവേതം [തയാ ചേതം (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ബ്യാകതം - 'യേ, ഭന്തേ, രാഗസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേന്തി, ദോസസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേന്തി, മോഹസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേന്തി, തേസം ധമ്മോ സ്വാക്ഖാതോ'തി. തയാവേതം ബ്യാകതം - 'യേ, ഭന്തേ, രാഗസ്സ പഹാനായ പടിപന്നാ, ദോസസ്സ പഹാനായ പടിപന്നാ, മോഹസ്സ പഹാനായ പടിപന്നാ, തേ ലോകേ സുപ്പടിപന്നാ'തി. തയാവേതം ബ്യാകതം - 'യേസം, ഭന്തേ, രാഗോ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവങ്കതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ, യേസം ദോസോ പഹീനോ...പേ॰... യേസം മോഹോ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവങ്കതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ, തേ ലോകേ സുകതാ'"തി.

"അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! ന ചേവ നാമ സധമ്മുക്കംസനാ ഭവിസ്സതി, ന ച പരധമ്മാപസാദനാ [ന പരധമ്മാപസാദനാ (സീ॰ പീ॰), ന പരധമ്മവമ്ഭനാ (മ॰ നി॰ ൨.൨൩൬)]. ആയതനേവ [ആയതനേ ച (മ॰ നി॰ ൨.൨൩൬)] ധമ്മദേസനാ, അത്ഥോ ച വുത്തോ, അത്താ ച അനുപനീതോ. തുമ്ഹേ, ഭന്തേ ആനന്ദ, രാഗസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേഥ, ദോസസ്സ...പേ॰... മോഹസ്സ പഹനായ ധമ്മം ദേസേഥ. തുമ്ഹാകം, ഭന്തേ ആനന്ദ, ധമ്മോ സ്വാക്ഖാതോ. തുമ്ഹേ, ഭന്തേ ആനന്ദ, രാഗസ്സ പഹാനായ പടിപന്നാ, ദോസസ്സ...പേ॰... മോഹസ്സ പഹാനായ പടിപന്നാ. തുമ്ഹേ, ഭന്തേ, ലോകേ സുപ്പടിപന്നാ. തുമ്ഹാകം, ഭന്തേ ആനന്ദ, രാഗോ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവങ്കതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ, തുമ്ഹാകം ദോസോ പഹീനോ...പേ॰... തുമ്ഹാകം മോഹോ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവങ്കതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ. തുമ്ഹേ ലോകേ സുകതാ.

"അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ! സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - 'ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ'തി; ഏവമേവം അയ്യേന ആനന്ദേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭന്തേ ആനന്ദ, തം ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം അയ്യോ ആനന്ദോ ധാരേതു, അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത"ന്തി. ദുതിയം.

൩. മഹാനാമസക്കസുത്തം

൭൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ

ഗിലാനാവുട്ഠിതോ [ഗിലാനവുട്ഠിതോ (സദ്ദനീതി)] ഹോതി അചിരവുട്ഠിതോ ഗേലഞ്ഞാ. അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ദീഘരത്താഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ഏവം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി - 'സമാഹിതസ്സ ഞാണം, നോ അസമാഹിതസ്സാ'തി. സമാധി നു ഖോ, ഭന്തേ, പുബ്ബേ, പച്ഛാ ഞാണം; ഉദാഹു ഞാണം പുബ്ബേ, പച്ഛാ സമാധീ"തി? അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഏതദഹോസി - "ഭഗവാ ഖോ ഗിലാനവുട്ഠിതോ അചിരവുട്ഠിതോ ഗേലഞ്ഞാ . അയഞ്ച മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവന്തം അതിഗമ്ഭീരം പഞ്ഹം പുച്ഛതി. യംനൂനാഹം മഹാനാമം സക്കം ഏകമന്തം അപനേത്വാ ധമ്മം ദേസേയ്യ"ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ മഹാനാമം സക്കം ബാഹായം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം അപനേത്വാ മഹാനാമം സക്കം ഏതദവോച - "സേഖമ്പി ഖോ, മഹാനാമ, സീലം വുത്തം ഭഗവതാ, അസേഖമ്പി സീലം വുത്തം ഭഗവതാ; സേഖോപി സമാധി വുത്തോ ഭഗവതാ , അസേഖോപി സമാധി വുത്തോ ഭഗവതാ; സേഖാപി പഞ്ഞാ വുത്താ ഭഗവതാ, അസേഖാപി പഞ്ഞാ വുത്താ ഭഗവതാ. കതമഞ്ച, മഹാനാമ , സേഖം സീലം? ഇധ, മഹാനാമ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ വിഹരതി...പേ॰... സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. ഇദം വുച്ചതി, മഹാനാമ, സേഖം സീലം".

"കതമോ ച, മഹാനാമ, സേഖോ സമാധി? ഇധ, മഹാനാമ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, മഹാനാമ, സേഖോ സമാധി.

"കതമാ ച, മഹാനാമ, സേഖാ പഞ്ഞാ? ഇധ, മഹാനാമ, ഭിക്ഖു ഇദം ദുക്ഖന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി...പേ॰... അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാതി യഥാഭൂതം പജാനാതി. അയം വുച്ചതി, മഹാനാമ, സേഖാ പഞ്ഞാ.

"സ ഖോ സോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ഏവം സീലസമ്പന്നോ ഏവം സമാധിസമ്പന്നോ ഏവം പഞ്ഞാസമ്പന്നോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, മഹാനാമ, സേഖമ്പി സീലം വുത്തം ഭഗവതാ, അസേഖമ്പി സീലം വുത്തം ഭഗവതാ; സേഖോപി സമാധി വുത്തോ ഭഗവതാ, അസേഖോപി സമാധി വുത്തോ ഭഗവതാ; സേഖാപി പഞ്ഞാ വുത്താ ഭഗവതാ, അസേഖാപി പഞ്ഞാ വുത്താ ഭഗവതാ"തി. തതിയം.

൪. നിഗണ്ഠസുത്തം

൭൪. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ആനന്ദോ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. അഥ ഖോ അഭയോ ച ലിച്ഛവി പണ്ഡിതകുമാരകോ ച ലിച്ഛവി യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ അഭയോ ലിച്ഛവി ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - "നിഗണ്ഠോ, ഭന്തേ, നാടപുത്തോ [നാഥപുത്തോ (സീ॰ പീ॰)] സബ്ബഞ്ഞൂ സബ്ബദസ്സാവീ അപരിസേസം ഞാണദസ്സനം പടിജാനാതി - 'ചരതോ ച മേ തിട്ഠതോ ച സുത്തസ്സ ച ജാഗരസ്സ ച സതതം സമിതം ഞാണദസ്സനം

പച്ചുപട്ഠിത’ന്തി. സോ പുരാണാനം കമ്മാനം തപസാ ബ്യന്തീഭാവം പഞ്ഞപേതി നവാനം കമ്മാനം അകരണാ സേതുഘാതം . ഇതി കമ്മക്ഖയാ ദുക്ഖക്ഖയോ, ദുക്ഖക്ഖയാ വേദനാക്ഖയോ, വേദനാക്ഖയാ സബ്ബം ദുക്ഖം നിജ്ജിണ്ണം ഭവിസ്സതി - ഏവമേതിസ്സാ സന്ദിട്ഠികായ നിജ്ജരായ വിസുദ്ധിയാ സമതിക്കമോ ഹോതി. ഇധ, ഭന്തേ, ഭഗവാ കിമാഹാ”തി?

“തിസ്സോ ഖോ ഇമാ, അഭയ, നിജ്ജരാ വിസുദ്ധിയോ തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സമ്മദക്ഖാതാ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ. കതമാ തിസ്സോ? ഇധ, അഭയ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി...പേ॰... സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. സോ നവഞ്ച കമ്മം ന കരോതി, പുരാണഞ്ച കമ്മം ഫുസ്സ ഫുസ്സ ബ്യന്തീകരോതി. സന്ദിട്ഠികാ നിജ്ജരാ അകാലികാ ഏഹിപസ്സികാ ഓപനേയ്യികാ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബാ വിഞ്ഞൂഹീതി.

“സ ഖോ സോ, അഭയ, ഭിക്ഖു ഏവം സീലസമ്പന്നോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ, പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ നവഞ്ച കമ്മം ന കരോതി, പുരാണഞ്ച കമ്മം ഫുസ്സ ഫുസ്സ ബ്യന്തീകരോതി. സന്ദിട്ഠികാ നിജ്ജരാ അകാലികാ ഏഹിപസ്സികാ ഓപനേയ്യികാ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബാ വിഞ്ഞൂഹീതി.

“സ ഖോ സോ, അഭയ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാധിസമ്പന്നോ [ഏവം സീലസമ്പന്നോ ഏവം സമാധിസമ്പന്നോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ നവഞ്ച കമ്മം ന കരോതി, പുരാണഞ്ച കമ്മം ഫുസ്സ ഫുസ്സ ബ്യന്തീകരോതി. സന്ദിട്ഠികാ നിജ്ജരാ അകാലികാ ഏഹിപസ്സികാ ഓപനേയ്യികാ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബാ വിഞ്ഞൂഹീതി. ഇമാ ഖോ, അഭയ, തിസ്സോ നിജ്ജരാ വിസുദ്ധിയോ തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സമ്മദക്ഖാതാ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായാ”തി.

ഏവം വുത്തേ പണ്ഡിതകുമാരകോ ലിച്ഛവി അഭയം ലിച്ഛവിം ഏതദവോച - “കിം പന ത്വം, സമ്മ അഭയ, ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ സുഭാസിതം സുഭാസിതതോ നാബ്ഭനുമോദസീ”തി? “ക്യാഹം, സമ്മ പണ്ഡിതകുമാരക, ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ സുഭാസിതം സുഭാസിതതോ

നാബ്ഭനുമോദിസ്സാമി! മുദ്ധാപി തസ്സ വിപതേയ്യ യോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ സുഭാസിതം സുഭാസിതതോ നാബ്ഭനുമോദേയ്യാ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. നിവേസകസുത്തം

൭൫. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഭഗവാ ഏതദവോച -

''യേ, ആനന്ദ, അനുകമ്പേയ്യാഥ യേ ച സോതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യും മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതീ വാ സാലോഹിതാ വാ തേ വോ, ആനന്ദ, തീസു ഠാനേസു സമാദപേതബ്ബാ [സമാദാപേതബ്ബാ (?)] നിവേസേതബ്ബാ പതിട്ഠാപേതബ്ബാ. കതമേസു തീസു? ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേ സമാദപേതബ്ബാ നിവേസേതബ്ബാ പതിട്ഠാപേതബ്ബാ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി; സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം, ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേ സമാദപേതബ്ബാ നിവേസേതബ്ബാ പതിട്ഠാപേതബ്ബാ - 'സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ സന്ദിട്ഠികോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ'തി, സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേ സമാദപേതബ്ബാ നിവേസേതബ്ബാ പതിട്ഠാപേതബ്ബാ - 'സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ ഉജുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ ഞായപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ സാമീചിപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, യദിദം ചത്താരി പുരിസയുഗാനി അട്ഠ പുരിസപുഗ്ഗലാ ഏസ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ ആഹുനേയ്യോ പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ'''തി.

''സിയാ, ആനന്ദ, ചതുന്നം മഹാഭൂതാനം അഞ്ഞഥത്തം - പഥവീധാതുയാ ആപോധാതുയാ തേജോധാതുയാ വായോധാതുയാ, ന ത്വേവ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതസ്സ അരിയസാവകസ്സ സിയാ അഞ്ഞഥത്തം തത്രിദം അഞ്ഞഥത്തം. സോ വതാനന്ദ, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ നിരയം വാ തിരച്ഛാനയോനിം വാ പേത്തിവിസയം വാ ഉപപജ്ജിസ്സതീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

''സിയാ , ആനന്ദ, ചതുന്നം മഹാഭൂതാനം അഞ്ഞഥത്തം - പഥവീധാതുയാ ആപോധാതുയാ തേജോധാതുയാ വായോധാതുയാ, ന ത്വേവ ധമ്മേ...പേ॰... ന ത്വേവ സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതസ്സ അരിയസാവകസ്സ സിയാ അഞ്ഞഥത്തം തത്രിദം അഞ്ഞഥത്തം. സോ വതാനന്ദ, സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ നിരയം വാ തിരച്ഛാനയോനിം വാ പേത്തിവിസയം വാ ഉപപജ്ജിസ്സതീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

''യേ, ആനന്ദ, അനുകമ്പേയ്യാഥ യേ ച സോതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യും മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതീ വാ സാലോഹിതാ വാ തേ വോ, ആനന്ദ, ഇമേസു തീസു ഠാനേസു സമാദപേതബ്ബാ നിവേസേതബ്ബാ പതിട്ഠാപേതബ്ബാ''തി. പഞ്ചമം.

൬. പഠമഭവസുത്തം

൭൭. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഭവോ, ഭവോതി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭവോ ഹോതീ"തി?

"കാമധാതുവേപക്കഞ്ച, ആനന്ദ, കമ്മം നാഭവിസ്സ, അപി നു ഖോ കാമഭവോ പഞ്ഞായേഥാ"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ". "ഇതി ഖോ, ആനന്ദ, കമ്മം ഖേത്തം, വിഞ്ഞാണം ബീജം, തണ്ഹാ സ്നേഹോ [സിനേഹോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. അവിജ്ജാനീവരണാനം സത്താനം തണ്ഹാസംയോജനാനം ഹീനായ ധാതുയാ വിഞ്ഞാണം പതിട്ഠിതം ഏവം ആയതിം [ആയതി (സീ॰)] പുനബ്ഭവാഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി. ( ) [(ഏവം ഖോ ആനന്ദ ഭവോ ഹോതീതി) (ക॰) ദുതിയസുത്തേ പന ഇദം പാഠനാനത്തം നത്ഥി]

"രൂപധാതുവേപക്കഞ്ച, ആനന്ദ, കമ്മം നാഭവിസ്സ, അപി നു ഖോ രൂപഭവോ പഞ്ഞായേഥാ"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ". "ഇതി ഖോ ആനന്ദ, കമ്മം ഖേത്തം, വിഞ്ഞാണം ബീജം, തണ്ഹാ സ്നേഹോ. അവിജ്ജാനീവരണാനം സത്താനം തണ്ഹാസംയോജനാനം മജ്ഝിമായ ധാതുയാ വിഞ്ഞാണം പതിട്ഠിതം ഏവം ആയതിം പുനബ്ഭവാഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി. ( ) [(ഏവം ഖോ ആനന്ദ ഭവോ ഹോതീതി) (ക॰) ദുതിയസുത്തേ പന ഇദം പാഠനാനത്തം നത്ഥി]

"അരൂപധാതുവേപക്കഞ്ച, ആനന്ദ, കമ്മം നാഭവിസ്സ, അപി നു ഖോ അരൂപഭവോ പഞ്ഞായേഥാ"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ". "ഇതി ഖോ, ആനന്ദ, കമ്മം ഖേത്തം, വിഞ്ഞാണം ബീജം, തണ്ഹാ സ്നേഹോ. അവിജ്ജാനീവരണാനം സത്താനം തണ്ഹാസംയോജനാനം പണീതായ ധാതുയാ വിഞ്ഞാണം പതിട്ഠിതം ഏവം ആയതിം പുനബ്ഭവാഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, ഭവോ ഹോതീ"തി. ഛട്ഠം.

൭. ദുതിയഭവസുത്തം

൭൮. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി...പേ॰... ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഭവോ, ഭവോതി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭവോ ഹോതീ"തി?

"കാമധാതുവേപക്കഞ്ച, ആനന്ദ, കമ്മം നാഭവിസ്സ, അപി നു ഖോ കാമഭവോ പഞ്ഞായേഥാ"തി? "നോ ഹേതം ഭന്തേ". "ഇതി ഖോ, ആനന്ദ, കമ്മം ഖേത്തം, വിഞ്ഞാണം ബീജം, തണ്ഹാ സ്നേഹോ. അവിജ്ജാനീവരണാനം സത്താനം തണ്ഹാസംയോജനാനം ഹീനായ ധാതുയാ ചേതനാ പതിട്ഠിതാ പത്ഥനാ പതിട്ഠിതാ ഏവം ആയതിം പുനബ്ഭവാഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി".

"രൂപധാതുവേപക്കഞ്ച, ആനന്ദ, കമ്മം നാഭവിസ്സ, അപി നു ഖോ രൂപഭവോ പഞ്ഞായേഥാ"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ". "ഇതി ഖോ, ആനന്ദ, കമ്മം ഖേത്തം, വിഞ്ഞാണം ബീജം, തണ്ഹാ സ്നേഹോ. അവിജ്ജാനീവരണാനം സത്താനം തണ്ഹാസംയോജനാനം മജ്ഝിമായ ധാതുയാ ചേതനാ പതിട്ഠിതാ പത്ഥനാ പതിട്ഠിതാ ഏവം ആയതിം പുനബ്ഭവാഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി".

“അരൂപധാതുവേപക്കഞ്ച, ആനന്ദ, കമ്മം നാഭവിസ്സ, അപി നു ഖോ അരൂപഭവോ പഞ്ഞായേഥാ”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “ഇതി ഖോ, ആനന്ദ, കമ്മം ഖേത്തം, വിഞ്ഞാണം ബീജം, തണ്ഹാ സ്നേഹോ. അവിജ്ജാനീവരണാനം സത്താനം തണ്ഹാസംയോജനാനം പണീതായ ധാതുയാ ചേതനാ പതിട്ഠിതാ പത്ഥനാ പതിട്ഠിതാ ഏവം ആയതിം പുനബ്ഭവാഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, ഭവോ ഹോതീ”തി. സത്തമം.

൮. സീലബ്ബതസുത്തം

൭൯. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഭഗവാ ഏതദവോച - “സബ്ബം നു ഖോ, ആനന്ദ, സീലബ്ബതം ജീവിതം ബ്രഹ്മചരിയം ഉപട്ഠാനസാരം സഫല”ന്തി? “ന ഖ്വേത്ഥ, ഭന്തേ, ഏകംസേനാ”തി. “തേന ഹാനന്ദ, വിഭജസ്സൂ”തി.

“യഞ്ഹിസ്സ [യഥാരൂപം ഹിസ്സ (?) സേവിതബ്ബാസേവിതബ്ബസുത്താനുരൂപം], ഭന്തേ, സീലബ്ബതം ജീവിതം ബ്രഹ്മചരിയം ഉപട്ഠാനസാരം സേവതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, ഏവരൂപം സീലബ്ബതം ജീവിതം ബ്രഹ്മചരിയം ഉപട്ഠാനസാരം അഫലം. യഞ്ച ഖ്വാസ്സ [യഞ്ഹിസ്സ (ക॰), യഥാരൂപഞ്ച ഖ്വാസ്സ (?)], ഭന്തേ, സീലബ്ബതം ജീവിതം ബ്രഹ്മചരിയം ഉപട്ഠാനസാരം സേവതോ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, ഏവരൂപം സീലബ്ബതം ജീവിതം ബ്രഹ്മചരിയം ഉപട്ഠാനസാരം സഫല”ന്തി. ഇദമവോച ആയസ്മാ ആനന്ദോ; സമനുഞ്ഞോ സത്ഥാ അഹോസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ “സമനുഞ്ഞോ മേ സത്ഥാ”തി, ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ഭഗവാ അചിരപക്കന്തേ ആയസ്മന്തേ ആനന്ദേ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “സേഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനന്ദോ; ന ച പനസ്സ സുലഭരൂപോ സമസമോ പഞ്ഞായാ”തി. അട്ഠമം.

൯. ഗന്ധജാതസുത്തം

൮൦. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“തീണിമാനി, ഭന്തേ, ഗന്ധജാതാനി, യേസം അനുവാതംയേവ ഗന്ധോ ഗച്ഛതി, നോ പടിവാതം. കതമാനി തീണി? മൂലഗന്ധോ, സാരഗന്ധോ, പുപ്ഫഗന്ധോ - ഇമാനി ഖോ, ഭന്തേ, തീണി ഗന്ധജാതാനി, യേസം അനുവാതംയേവ ഗന്ധോ ഗച്ഛതി, നോ പടിവാതം. അത്ഥി നു ഖോ, ഭന്തേ, കിഞ്ചി ഗന്ധജാതം യസ്സ അനുവാതമ്പി ഗന്ധോ ഗച്ഛതി, പടിവാതമ്പി ഗന്ധോ ഗച്ഛതി, അനുവാതപടിവാതമ്പി ഗന്ധോ ഗച്ഛതീ”തി?

“അത്ഥാനന്ദ, കിഞ്ചി ഗന്ധജാതം [അത്ഥാനന്ദ ഗന്ധജാതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] യസ്സ അനുവാതമ്പി ഗന്ധോ ഗച്ഛതി , പടിവാതമ്പി ഗന്ധോ ഗച്ഛതി,

അനുവാതപടിവാതമ്പി ഗന്ധോ ഗച്ഛതീ''തി. ''കതമഞ്ച പന, ഭന്തേ, ഗന്ധജാതം യസ്സ അനുവാതമ്പി ഗന്ധോ ഗച്ഛതി, പടിവാതമ്പി ഗന്ധോ ഗച്ഛതി, അനുവാതപടിവാതമ്പി ഗന്ധോ ഗച്ഛതീ''തി?

''ഇധാനന്ദ , യസ്മിം ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ ബുദ്ധം സരണം ഗതോ ഹോതി, ധമ്മം സരണം ഗതോ ഹോതി, സങ്ഘം സരണം ഗതോ ഹോതി, പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി , സീലവാ ഹോതി കല്യാണധമ്മോ, വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസ്സഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ.

''തസ്സ ദിസാസു സമണബ്രാഹ്മണാ വണ്ണം ഭാസന്തി - 'അമുകസ്മിം [അസുകസ്മിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നാമ ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ ബുദ്ധം സരണം ഗതോ ഹോതി, ധമ്മം സരണം ഗതോ ഹോതി, സങ്ഘം സരണം ഗതോ ഹോതി, പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, സീലവാ ഹോതി കല്യാണധമ്മോ, വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസ്സഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ'''തി.

''ദേവതാപിസ്സ [ദേവതാപിസ്സ അമനുസ്സാ (സീ॰ പീ॰), ദേവതാപിസ്സ അമനുസ്സാപി (കം॰), ദേവതാപിസ്സ...പേ॰... മനുസ്സാപിസ്സ (?)] വണ്ണം ഭാസന്തി - 'അമുകസ്മിം നാമ ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ ബുദ്ധം സരണം ഗതോ ഹോതി, ധമ്മം സരണം ഗതോ ഹോതി, സങ്ഘം സരണം ഗതോ ഹോതി, പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി...പേ॰... സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, സീലവാ ഹോതി കല്യാണധമ്മോ, വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസ്സഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ'തി. ഇദം ഖോ തം, ആനന്ദ, ഗന്ധജാതം യസ്സ അനുവാതമ്പി ഗന്ധോ ഗച്ഛതി, പടിവാതമ്പി ഗന്ധോ ഗച്ഛതി, അനുവാതപടിവാതമ്പി ഗന്ധോ ഗച്ഛതീ''തി.

''ന പുപ്ഫഗന്ധോ പടിവാതമേതി,
ന ചന്ദനം തഗരമല്ലികാ [തഗ്ഗരമല്ലികാ (പീ॰)] വാ;
സതഞ്ച ഗന്ധോ പടിവാതമേതി,
സബ്ബാ ദിസാ സപ്പുരിസോ പവായതീ''തി. നവമം;

൧൦. ചൂളനികാസുത്തം

൮൧. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി . ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സമ്മുഖാമേതം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - 'ഭഗവതോ, ആനന്ദ, സിഖിസ്സ

അഭിഭൂ നാമ സാവകോ ബ്രഹ്മലോകേ ഠിതോ സഹസ്സിലോകധാതും [സഹസ്സീലോകധാതും (പീ॰) സം॰ നി॰ ൧.൧൮൫ വിത്ഥാരോ] സരേന വിഞ്ഞാപേസീ'തി. ഭഗവാ പന, ഭന്തേ, അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ കീവതകം പഹോതി സരേന വിഞ്ഞാപേതു''ന്തി? ''സാവകോ സോ, ആനന്ദ, അപ്പമേയ്യാ തഥാഗതാ''തി.

ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സമ്മുഖാ മേതം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - 'ഭഗവതോ, ആനന്ദ, സിഖിസ്സ അഭിഭൂ നാമ സാവകോ ബ്രഹ്മലോകേ ഠിതോ സഹസ്സിലോകധാതും സരേന വിഞ്ഞാപേസീ'തി. ഭഗവാ പന, ഭന്തേ, അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ കീവതകം പഹോതി സരേന വിഞ്ഞാപേതു''ന്തി? ''സാവകോ സോ, ആനന്ദ, അപ്പമേയ്യാ തഥാഗതാ''തി.

തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സമ്മുഖാമേതം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - 'ഭഗവതോ, ആനന്ദ, സിഖിസ്സ അഭിഭൂ നാമ സാവകോ ബ്രഹ്മലോകേ ഠിതോ സഹസ്സിലോകധാതും സരേന വിഞ്ഞാപേസീ'തി. ഭഗവാ പന, ഭന്തേ, അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ കീവതകം പഹോതി സരേന വിഞ്ഞാപേതു''ന്തി? ''സുതാ തേ, ആനന്ദ, സഹസ്സീ ചൂളനികാ ലോകധാതൂ''തി? ''ഏതസ്സ, ഭഗവാ, കാലോ; ഏതസ്സ, സുഗത, കാലോ! യം ഭഗവാ ഭാസേയ്യ. ഭഗവതോ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ''തി. ''തേനഹാനന്ദ, സുണാഹി സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''യാവതാ, ആനന്ദ, ചന്ദിമസൂരിയാ [ചന്ദിമസുരിയാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പരിഹരന്തി, ദിസാ ഭന്തി വിരോചനാ, താവ സഹസ്സധാ ലോകോ. തസ്മിം സഹസ്സധാ ലോകേ സഹസ്സം [തസ്മിം സഹസ്സം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ചന്ദാനം, സഹസ്സം സൂരിയാനം, സഹസ്സം സിനേരുപബ്ബതരാജാനം, സഹസ്സം ജമ്ബുദീപാനം, സഹസ്സം അപരഗോയാനാനം, സഹസ്സം ഉത്തരകുരൂനം, സഹസ്സം പുബ്ബവിദേഹാനം, ചത്താരി മഹാസമുദ്ദസഹസ്സാനി, ചത്താരി മഹാരാജസഹസ്സാനി, സഹസ്സം ചാതുമഹാരാജികാനം, സഹസ്സം താവതിംസാനം , സഹസ്സം യാമാനം , സഹസ്സം തുസിതാനം, സഹസ്സം നിമ്മാനരതീനം, സഹസ്സം പരനിമ്മിതവസവത്തീനം, സഹസ്സം ബ്രഹ്മലോകാനം - അയം വുച്ചതാനന്ദ, സഹസ്സീ ചൂളനികാ ലോകധാതു.

''യാവതാനന്ദ , സഹസ്സീ ചൂളനികാ ലോകധാതു താവ സഹസ്സധാ ലോകോ. അയം വുച്ചതാനന്ദ, ദ്വിസഹസ്സീ മജ്ഝിമികാ ലോകധാതു.

''യാവതാനന്ദ, ദ്വിസഹസ്സീ മജ്ഝിമികാ ലോകധാതു താവ സഹസ്സധാ ലോകോ. അയം വുച്ചതാനന്ദ, തിസഹസ്സീ മഹാസഹസ്സീ ലോകധാതു.

''ആകങ്ഖമാനോ, ആനന്ദ, തഥാഗതോ തിസഹസ്സിമഹാസഹസ്സിലോകധാതും [തിസഹസ്സി മഹാസഹസ്സിം ലോകധാതും (സ്യാ॰ കം॰), തിസഹസ്സീമഹാസഹസ്സീലോകധാതും (പീ॰)] സരേന വിഞ്ഞാപേയ്യ, യാവതാ പന ആകങ്ഖേയ്യാ''തി.

‘‘യഥാ കഥം പന, ഭന്തേ, ഭഗവാ തിസഹസ്സിമഹാസഹസ്സിലോകധാതും സരേന വിഞ്ഞാപേയ്യ, യാവതാ പന ആകങ്ഖേയ്യാ’’തി? ‘‘ഇധാനന്ദ, തഥാഗതോ തിസഹസ്സിമഹാസഹസ്സിലോകധാതും ഓഭാസേന ഫരേയ്യ. യദാ തേ സത്താ തം ആലോകം സഞ്ജാനേയ്യും, അഥ തഥാഗതോ ഘോസം കരേയ്യ സദ്ദമനുസ്സാവേയ്യ. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതോ തിസഹസ്സിമഹാസഹസ്സിലോകധാതും സരേന വിഞ്ഞാപേയ്യ, യാവതാ പന ആകങ്ഖേയ്യാ’’തി.

ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ ആനന്ദോ (ആയസ്മന്തം ഉദായിം) [(ഭഗവന്തം) (സീ॰), ( ) നത്ഥി സ്യാ॰ കം॰ പോത്ഥകേസു. അട്ഠകഥായ സമേതി] ഏതദവോച - ‘‘ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, യസ്സ മേ സത്ഥാ ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ’’തി. ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ ഉദായീ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ‘‘കിം തുയ്ഹേത്ഥ, ആവുസോ ആനന്ദ, യദി തേ സത്ഥാ ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ’’തി? ഏവം വുത്തേ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ഉദായിം ഏതദവോച - ‘‘മാ ഹേവം, ഉദായി, മാ ഹേവം, ഉദായി. സചേ, ഉദായി, ആനന്ദോ അവീതരാഗോ കാലം കരേയ്യ, തേന ചിത്തപ്പസാദേന സത്തക്ഖത്തും ദേവേസു ദേവരജ്ജം കാരേയ്യ, സത്തക്ഖത്തും ഇമസ്മിംയേവ ജമ്ബുദീപേ മഹാരജ്ജം കാരേയ്യ. അപി ച, ഉദായി, ആനന്ദോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പരിനിബ്ബായിസ്സതീ’’തി. ദസമം.

ആനന്ദവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛന്നോ ആജീവകോ സക്കോ, നിഗണ്ഠോ ച നിവേസകോ;
ദുവേ ഭവാ സീലബ്ബതം, ഗന്ധജാതഞ്ച ചൂളനീതി.

(൯) ೪. സമണവഗ്ഗോ

൧. സമണസുത്തം

൮൨. "തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, സമണസ്സ സമണിയാനി സമണകരണീയാനി. കതമാനി തീണി? അധിസീലസിക്ഖാസമാദാനം, അധിചിത്തസിക്ഖാസമാദാനം, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാസമാദാനം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി സമണസ്സ സമണിയാനി സമണകരണീയാനി.

"തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'തിബ്ബോ നോ ഛന്ദോ ഭവിസ്സതി അധിസീലസിക്ഖാസമാദാനേ, തിബ്ബോ നോ ഛന്ദോ ഭവിസ്സതി അധിചിത്തസിക്ഖാസമാദാനേ, തിബ്ബോ നോ ഛന്ദോ ഭവിസ്സതി അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാസമാദാനേ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ"ന്തി. പഠമം.

൨. ഗദ്രഭസുത്തം

൮൩. "സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗദ്രഭോ ഗോഗണം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധോ ഹോതി - 'അഹമ്പി ദമ്മോ, അഹമ്പി ദമ്മോ'തി [അഹമ്പി ഗോ അമ്ഹാ അഹമ്പി ഗോ അമ്ഹാതി (സീ॰), അഹമ്പി അമ്ഹാ അഹമ്പി അമ്ഹാതി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), അഹമ്പി ഗോ അഹമ്പി ഗോതി (?)]. തസ്സ ന താദിസോ വണ്ണോ ഹോതി സേയ്യഥാപി ഗുന്നം, ന താദിസോ സരോ ഹോതി സേയ്യഥാപി ഗുന്നം, ന താദിസം പദം ഹോതി സേയ്യഥാപി ഗുന്നം. സോ ഗോഗണംയേവ പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധോ ഹോതി - 'അഹമ്പി ദമ്മോ, അഹമ്പി ദമ്മോ'"തി.

"ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു ഭിക്ഖുസങ്ഘം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധോ ഹോതി - 'അഹമ്പി ഭിക്ഖു, അഹമ്പി ഭിക്ഖൂ'തി. തസ്സ ന താദിസോ ഛന്ദോ ഹോതി അധിസീലസിക്ഖാസമാദാനേ സേയ്യഥാപി അഞ്ഞേസം ഭിക്ഖൂനം, ന താദിസോ ഛന്ദോ ഹോതി അധിചിത്തസിക്ഖാസമാദാനേ സേയ്യഥാപി അഞ്ഞേസം ഭിക്ഖൂനം, ന താദിസോ ഛന്ദോ ഹോതി അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാസമാദാനേ സേയ്യഥാപി അഞ്ഞേസം ഭിക്ഖൂനം. സോ ഭിക്ഖുസങ്ഘംയേവ പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധോ ഹോതി - 'അഹമ്പി ഭിക്ഖു, അഹമ്പി ഭിക്ഖൂ'"തി.

"തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'തിബ്ബോ നോ ഛന്ദോ ഭവിസ്സതി അധിസീലസിക്ഖാസമാദാനേ, തിബ്ബോ നോ ഛന്ദോ ഭവിസ്സതി അധിചിത്തസിക്ഖാസമാദാനേ, തിബ്ബോ നോ ഛന്ദോ ഭവിസ്സതി അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാസമാദാനേ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ"ന്തി. ദുതിയം.

൩. ഖേത്തസുത്തം

൮൪. "തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, കസ്സകസ്സ ഗഹപതിസ്സ പുബ്ബേ കരണീയാനി. കതമാനി തീണി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, കസ്സകോ ഗഹപതി പടികച്ചേവ [പടിഗച്ചേവ (സീ॰ പീ॰)] ഖേത്തം സുകട്ഠം കരോതി സുമതികതം [സുമത്തികതം (ക॰), ഏത്ഥ

മതിസദ്ദോ കട്ഠവേത്തസ്സ സമീകരണസാധനേ ദാരുഭണ്ഡേ വത്തതീതി സക്കതഅഭിധാനേസു ആഗതം. തം “മതിയാ സുട്ഠു സമീകത”ന്തി അട്ഠകഥായ സമേതി]. പടികച്ചേവ ഖേത്തം സുകട്ഠം കരിത്വാ സുമതികതം കാലേന ബീജാനി പതിട്ഠാപേതി. കാലേന ബീജാനി പതിട്ഠാപേത്വാ സമയേന ഉദകം അഭിനേതിപി അപനേതിപി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി കസ്സകസ്സ ഗഹപതിസ്സ പുബ്ബേ കരണീയാനി.

“ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണിമാനി ഭിക്ഖുസ്സ പുബ്ബേ കരണീയാനി. കതമാനി തീണി? അധിസീലസിക്ഖാസമാദാനം, അധിചിത്തസിക്ഖാസമാദാനം, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാസമാദാനം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി ഭിക്ഖുസ്സ പുബ്ബേ കരണീയാനി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘തിബ്ബോ നോ ഛന്ദോ ഭവിസ്സതി അധിസീലസിക്ഖാസമാദാനേ, തിബ്ബോ നോ ഛന്ദോ ഭവിസ്സതി അധിചിത്തസിക്ഖാസമാദാനേ, തിബ്ബോ നോ ഛന്ദോ ഭവിസ്സതി അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാസമാദാനേ’തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ”ന്തി. തതിയം.

൪. വജ്ജിപുത്തസുത്തം

൮൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ വജ്ജിപുത്തകോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ വജ്ജിപുത്തകോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “സാധികമിദം, ഭന്തേ, ദിയഡ്ഢസിക്ഖാപദസതം [ദിയഡ്ഢം സിക്ഖാപദസതം (സീ॰)] അന്വദ്ധമാസം ഉദ്ദേസം ആഗച്ഛതി. നാഹം , ഭന്തേ, ഏത്ഥ സക്കോമി സിക്ഖിതു”ന്തി. “സക്ഖിസ്സസി പന ത്വം, ഭിക്ഖു, തീസു സിക്ഖാസു സിക്ഖിതും - അധിസീലസിക്ഖായ, അധിചിത്തസിക്ഖായ അധിപഞ്ഞാസിക്ഖായാ”തി? “സക്കോമഹം, ഭന്തേ, തീസു സിക്ഖാസു സിക്ഖിതും - അധിസീലസിക്ഖായ, അധിചിത്തസിക്ഖായ, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖായാ”തി. “തസ്മാതിഹ ത്വം, ഭിക്ഖു, തീസു സിക്ഖാസു സിക്ഖസ്സു - അധിസീലസിക്ഖായ, അധിചിത്തസിക്ഖായ, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖായ”.

“യതോ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, അധിസീലമ്പി സിക്ഖിസ്സസി, അധിചിത്തമ്പി സിക്ഖിസ്സസി, അധിപഞ്ഞമ്പി സിക്ഖിസ്സസി, തസ്സ തുയ്ഹം ഭിക്ഖു അധിസീലമ്പി സിക്ഖതോ അധിചിത്തമ്പി സിക്ഖതോ അധിപഞ്ഞമ്പി സിക്ഖതോ രാഗോ പഹീയിസ്സതി, ദോസോ പഹീയിസ്സതി, മോഹോ പഹീയിസ്സതി. സോ ത്വം രാഗസ്സ പഹാനാ ദോസസ്സ പഹാനാ മോഹസ്സ പഹാനാ യം അകുസലം ന തം കരിസ്സസി, യം പാപം ന തം സേവിസ്സസീ”തി.

അഥ ഖോ സോ ഭിക്ഖു അപരേന സമയേന അധിസീലമ്പി സിക്ഖി, അധിചിത്തമ്പി സിക്ഖി, അധിപഞ്ഞമ്പി സിക്ഖി. തസ്സ അധിസീലമ്പി സിക്ഖതോ അധിചിത്തമ്പി സിക്ഖതോ അധിപഞ്ഞമ്പി സിക്ഖതോ രാഗോ പഹീയി, ദോസോ പഹീയി, മോഹോ പഹീയി. സോ രാഗസ്സ പഹാനാ

ദോസസ്സ പഹാനാ മോഹസ്സ പഹാനാ യം അകുസലം തം നാകാസി, യം പാപം തം ന സേവീതി. ചതുത്ഥം.

൫. സേക്ഖസുത്തം

൮൯. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"'സേഖോ, സേഖോ'തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, സേഖോ ഹോതീ"തി? "സിക്ഖതീതി ഖോ, ഭിക്ഖു, തസ്മാ സേഖോതി വുച്ചതി. കിഞ്ച സിക്ഖതി? അധിസീലമ്പി സിക്ഖതി, അധിചിത്തമ്പി സിക്ഖതി, അധിപഞ്ഞമ്പി സിക്ഖതി. സിക്ഖതീതി ഖോ, ഭിക്ഖു, തസ്മാ സേഖോതി വുച്ചതീ"തി.

"സേഖസ്സ സിക്ഖമാനസ്സ, ഉജുമഗ്ഗാനുസാരിനോ;
ഖയസ്മിം പഠമം ഞാണം, തതോ അഞ്ഞാ അനന്തരാ.

"തതോ അഞ്ഞാവിമുത്തസ്സ [അഞ്ഞാവിമുത്തിയാ (ക॰)], ഞാണം വേ [ഞാണഞ്ച (ക॰)] ഹോതി താദിനോ;
അകുപ്പാ മേ വിമുത്തീതി, ഭവസംയോജനക്ഖയേ"തി. പഞ്ചമം; ( ) [(അട്ഠമം ഭാണവാരം നിട്ഠിതം) (ക॰)]

൬. പഠമസിക്ഖാസുത്തം

൯൦. "സാധികമിദം , ഭിക്ഖവേ, ദിയഡ്ഢസിക്ഖാപദസതം അന്വദ്ധമാസം ഉദ്ദേസം ആഗച്ഛതി, യത്ഥ അത്തകാമാ കുലപുത്താ സിക്ഖന്തി. തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാ യത്ഥേതം സബ്ബം സമോധാനം ഗച്ഛതി. കതമാ തിസ്സോ? അധിസീലസിക്ഖാ, അധിചിത്തസിക്ഖാ അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ സിക്ഖാ, യത്ഥേതം സബ്ബം സമോധാനം ഗച്ഛതി.

"ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലേസു പരിപൂരകാരീ ഹോതി സമാധിസ്മിം മത്തസോ കാരീ പഞ്ഞായ മത്തസോ കാരീ. സോ യാനി താനി ഖുദ്ദാനുഖുദ്ദകാനി സിക്ഖാപദാനി താനി ആപജ്ജതിപി വുട്ഠാതിപി. തം കിസ്സ ഹേതു? ന ഹി മേത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, അഭബ്ബതാ വുത്താ. യാനി ച ഖോ താനി സിക്ഖാപദാനി ആദിബ്രഹ്മചരിയകാനി ബ്രഹ്മചരിയസാരുപ്പാനി, തത്ഥ ധുവസീലോ [ധുവസീലീ (സീ॰) പു॰ പ॰ ൧൧൭-൧൧൮ (ഥോകം വിസദിസം)] ച ഹോതി ഠിതസീലോ [ഠിതസീലീ (സീ॰)] ച, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. സോ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ.

"ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലേസു പരിപൂരകാരീ ഹോതി സമാധിസ്മിം മത്തസോ കാരീ പഞ്ഞായ മത്തസോ കാരീ. സോ യാനി താനി ഖുദ്ദാനുഖുദ്ദകാനി സിക്ഖാപദാനി താനി ആപജ്ജതിപി വുട്ഠാതിപി. തം കിസ്സ ഹേതു? ന ഹി മേത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, അഭബ്ബതാ വുത്താ. യാനി ച ഖോ താനി സിക്ഖാപദാനി ആദിബ്രഹ്മചരിയകാനി ബ്രഹ്മചരിയസാരുപ്പാനി തത്ഥ

ധുവസീലോ ച ഹോതി ഠിതസീലോ ച, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. സോ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമീ ഹോതി, സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലേസു പരിപൂരകാരീ ഹോതി സമാധിസ്മിം പരിപൂരകാരീ പഞ്ഞായ മത്തസോ കാരീ. സോ യാനി താനി ഖുദ്ദാനുഖുദ്ദകാനി സിക്ഖാപദാനി താനി ആപജ്ജതിപി വുട്ഠാതിപി. തം കിസ്സ ഹേതു? ന ഹി മേത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, അഭബ്ബതാ വുത്താ. യാനി ച ഖോ താനി സിക്ഖാപദാനി ആദിബ്രഹ്മചരിയകാനി ബ്രഹ്മചരിയസാരുപ്പാനി തത്ഥ ധുവസീലോ ച ഹോതി ഠിതസീലോ ച, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. സോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലേസു പരിപൂരകാരീ ഹോതി സമാധിസ്മിം പരിപൂരകാരീ പഞ്ഞായ പരിപൂരകാരീ. സോ യാനി താനി ഖുദ്ദാനുഖുദ്ദകാനി സിക്ഖാപദാനി താനി ആപജ്ജതിപി വുട്ഠാതിപി. തം കിസ്സ ഹേതു? ന ഹി മേത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, അഭബ്ബതാ വുത്താ. യാനി ച ഖോ താനി സിക്ഖാപദാനി ആദിബ്രഹ്മചരിയകാനി ബ്രഹ്മചരിയസാരുപ്പാനി തത്ഥ ധുവസീലോ ച ഹോതി ഠിതസീലോ ച, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. സോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി.

“ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പദേസം പദേസകാരീ ആരാധേതി പരിപൂരം പരിപൂരകാരീ. അവഞ്ഝാനി ത്വേവാഹം [അവഞ്ചുവനേവാഹം (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാപദാനി വദാമീ”തി. ഛട്ഠം.

൭. ദുതിയസിക്ഖാസുത്തം

൮൮. “സാധികമിദം, ഭിക്ഖവേ, ദിയഡ്ഢസിക്ഖാപദസതം അന്വദ്ധമാസം ഉദ്ദേസം ആഗച്ഛതി യത്ഥ അത്തകാമാ കുലപുത്താ സിക്ഖന്തി. തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാ യത്ഥേതം സബ്ബം സമോധാനം ഗച്ഛതി. കതമാ തിസ്സോ? അധിസീലസിക്ഖാ, അധിചിത്തസിക്ഖാ, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ സിക്ഖാ യത്ഥേതം സബ്ബം സമോധാനം ഗച്ഛതി.

“ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലേസു പരിപൂരകാരീ ഹോതി സമാധിസ്മിം മത്തസോ കാരീ പഞ്ഞായ മത്തസോ കാരീ. സോ യാനി താനി ഖുദ്ദാനുഖുദ്ദകാനി സിക്ഖാപദാനി താനി ആപജ്ജതിപി വുട്ഠാതിപി. തം കിസ്സ ഹേതു? ന ഹി മേത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, അഭബ്ബതാ വുത്താ. യാനി ച ഖോ താനി സിക്ഖാപദാനി ആദിബ്രഹ്മചരിയകാനി ബ്രഹ്മചരിയസാരുപ്പാനി തത്ഥ ധുവസീലോ ച ഹോതി ഠിതസീലോ ച, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. സോ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സത്തക്ഖത്തുപരമോ ഹോതി . സത്തക്ഖത്തുപരമം ദേവേ ച മനുസ്സേ ച സന്ധാവിത്വാ സംസരിത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി. സോ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ കോലംകോലോ ഹോതി, ദ്വേ വാ തീണി വാ കുലാനി സന്ധാവിത്വാ സംസരിത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി. സോ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഏകബീജീ ഹോതി, ഏകംയേവ മാനുസകം ഭവം നിബ്ബത്തേത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം

കരോതി. സോ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമീ ഹോതി, സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി.

"ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലേസു പരിപൂരകാരീ ഹോതി സമാധിസ്മിം പരിപൂരകാരീ പഞ്ഞായ മത്തസോ കാരീ. സോ യാനി താനി ഖുദ്ദാനുഖുദ്ദകാനി സിക്ഖാപദാനി താനി ആപജ്ജതിപി വുട്ഠാതിപി. തം കിസ്സ ഹേതു? ന ഹി മേത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, അഭബ്ബതാ വുത്താ. യാനി ച ഖോ താനി സിക്ഖാപദാനി ആദിബ്രഹ്മചരിയകാനി ബ്രഹ്മചരിയസാരുപ്പാനി തത്ഥ ധുവസീലോ ച ഹോതി ഠിതസീലോ ച, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. സോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഉദ്ധംസോതോ അകനിട്ഠഗാമീ. സോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. സോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. സോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. സോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി.

"ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലേസു പരിപൂരകാരീ ഹോതി സമാധിസ്മിം പരിപൂരകാരീ പഞ്ഞായ പരിപൂരകാരീ. സോ യാനി താനി ധുവസീലോ ച ഹോതി ഠിതസീലോ ച, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. സോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി.

"ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പദേസം പദേസകാരീ ആരാധേതി, പരിപൂരം പരിപൂരകാരീ, അവഞ്ഝാനി ത്വേവാഹം, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാപദാനി വദാമീ"തി. സത്തമം.

൮. തതിയസിക്ഖാസുത്തം

൮൮. "സാധികമിദം , ഭിക്ഖവേ, ദിയഡ്ഢസിക്ഖാപദസതം അന്വദ്ധമാസം ഉദ്ദേസം ആഗച്ഛതി യത്ഥ അത്തകാമാ കുലപുത്താ സിക്ഖന്തി. തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാ യത്ഥേതം സബ്ബം സമോധാനം ഗച്ഛതി. കതമാ തിസ്സോ? അധിസീലസിക്ഖാ, അധിചിത്തസിക്ഖാ, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ സിക്ഖാ യത്ഥേതം സബ്ബം സമോധാനം ഗച്ഛതി.

"ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലേസു പരിപൂരകാരീ ഹോതി സമാധിസ്മിം പരിപൂരകാരീ പഞ്ഞായ പരിപൂരകാരീ. സോ യാനി താനി ഖുദ്ദാനുഖുദ്ദകാനി സിക്ഖാപദാനി താനി ആപജ്ജതിപി വുട്ഠാതിപി. തം കിസ്സ ഹേതു? ന ഹി മേത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, അഭബ്ബതാ വുത്താ. യാനി ച ഖോ താനി സിക്ഖാപദാനി ആദിബ്രഹ്മചരിയകാനി ബ്രഹ്മചരിയസാരുപ്പാനി തത്ഥ ധുവസീലോ ച ഹോതി ഠിതസീലോ ച, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. സോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തം വാ പന അനഭിസമ്ഭവം അപ്പടിവിജ്ഝം പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. തം വാ പന അനഭിസമ്ഭവം അപ്പടിവിജ്ഝം

പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. തം വാ പന അനഭിസമ്ഭവം അപ്പടിവിജ്ഝം പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. തം വാ പന അനഭിസമ്ഭവം അപ്പടിവിജ്ഝം പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. തം വാ പന അനഭിസമ്ഭവം അപ്പടിവിജ്ഝം പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഉദ്ധംസോതോ ഹോതി അകനിട്ഠഗാമീ തം വാ പന അനഭിസമ്ഭവം അപ്പടിവിജ്ഝം തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ, രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമീ ഹോതി, സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി. തം വാ പന അനഭിസമ്ഭവം അപ്പടിവിജ്ഝം തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഏകബീജീ ഹോതി, ഏകംയേവ മാനുസകം ഭവം നിബ്ബത്തേത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി. തം വാ പന അനഭിസമ്ഭവം അപ്പടിവിജ്ഝം തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ കോലംകോലോ ഹോതി, ദ്വേ വാ തീണി വാ കുലാനി സന്ധാവിത്വാ സംസരിത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി. തം വാ പന അനഭിസമ്ഭവം അപ്പടിവിജ്ഝം തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സത്തക്ഖത്തുപരമോ ഹോതി, സത്തക്ഖത്തുപരമം ദേവേ ച മനുസ്സേ ച സന്ധാവിത്വാ സംസരിത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി.

''ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിപൂരം പരിപൂരകാരീ ആരാധേതി പദേസം പദേസകാരീ. അവഞ്ഝാനിത്വേവാഹം , ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാപദാനി വദാമീ''തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമസിക്ഖത്തയസുത്തം

൯൦. ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാ. കതമാ തിസ്സോ? അധിസീലസിക്ഖാ, അധിചിത്തസിക്ഖാ, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാ.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അധിസീലസിക്ഖാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി...പേ॰... സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അധിസീലസിക്ഖാ.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അധിചിത്തസിക്ഖാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അധിചിത്തസിക്ഖാ.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ സിക്ഖാ''തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയസിക്ഖത്തയസുത്തം

൯൧. ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാ. കതമാ തിസ്സോ? അധിസീലസിക്ഖാ, അധിചിത്തസിക്ഖാ, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അധിസീലസിക്ഖാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി…പേ॰… സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അധിസീലസിക്ഖാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അധിചിത്തസിക്ഖാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി…പേ॰… ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അധിചിത്തസിക്ഖാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അധിപഞ്ഞാ സിക്ഖാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ സിക്ഖാ”തി.

“അധിസീലം അധിചിത്തം, അധിപഞ്ഞഞ്ച വീരിയവാ;
ഥാമവാ ധിതിമാ ഝായീ, സതോ ഗുത്തിന്ദ്രിയോ [ഉപ്പത്തിന്ദ്രിയോ (ക॰)] ചരേ.

“യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ;
യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ.

“യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ;
അഭിഭുയ്യ ദിസാ സബ്ബാ, അപ്പമാണസമാധിനാ.

“തമാഹു സേഖം പടിപദം [പാടിപദം (?) മ॰ നി॰ ൨.൨൭ പസ്സിതബ്ബം], അഥോ സംസുദ്ധചാരിയം [സംസുദ്ധചാരണം (സീ॰ പീ॰), സംസുദ്ധചാരിനം (സ്യാ॰ കം॰)];
തമാഹു ലോകേ സമ്ബുദ്ധം, ധീരം പടിപദന്തഗും.

“വിഞ്ഞാണസ്സ നിരോധേന, തണ്ഹാക്ഖയവിമുത്തിനോ;
പജ്ജോതസ്സേവ നിബ്ബാനം, വിമോക്ഖോ ഹോതി ചേതസോ”തി. ദസമം;

൧൧. സങ്കവാസുത്തം

൯൧. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന സങ്കവാ [പങ്കധാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നാമ കോസലാനം നിഗമോ തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ സങ്കവായം വിഹരതി. തേന ഖോ പന സമയേന കസ്സപഗോത്തോ നാമ ഭിക്ഖു സങ്കവായം ആവാസികോ ഹോതി. തത്ര സുദം ഭഗവാ സിക്ഖാപദപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ ഭിക്ഖൂ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. അഥ ഖോ കസ്സപഗോത്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഭഗവതി സിക്ഖാപദപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ ഭിക്ഖൂ സന്ദസ്സേന്തേ സമാദപേന്തേ സമുത്തേജേന്തേ സമ്പഹംസേന്തേ അഹുദേവ അക്ഖന്തി അഹു അപ്പച്ചയോ - “അധിസല്ലിഖതേവായം [അധിസല്ലേഖതേവായം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] സമണോ”തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സങ്കവായം യഥാഭിരന്തം വിഹരിത്വാ യേന രാജഗഹം തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന രാജഗഹം തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി.

അഥ ഖോ കസ്സപഗോത്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ അഹുദേവ കുക്കുച്ചം അഹു വിപ്പടിസാരോ - "അലാഭാ വത മേ, ന വത മേ ലാഭാ ; ദുല്ലദ്ധം വത മേ, ന വത മേ സുലദ്ധം; യസ്സ മേ ഭഗവതി സിക്ഖാപദപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ ഭിക്ഖൂ സന്ദസ്സേന്തേ സമാദപേന്തേ സമുത്തേജേന്തേ സമ്പഹംസേന്തേ അഹുദേവ അക്ഖന്തി അഹു അപ്പച്ചയോ - 'അധിസല്ലിഖതേവായം സമണോ'തി. യംനൂനാഹം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമേയ്യം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ സന്തികേ അച്ചയം അച്ചയതോ ദേസേയ്യ"ന്തി. അഥ ഖോ കസ്സപഗോത്തോ ഭിക്ഖു സേനാസനം സംസാമേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന രാജഗഹം തേന പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന യേന രാജഗഹം യേന ഗിജ്ഝകൂടോ പബ്ബതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ കസ്സപഗോത്തോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"ഏകമിദം, ഭന്തേ, സമയം ഭഗവാ സങ്കവായം വിഹരതി, സങ്കവാ നാമ കോസലാനം നിഗമോ. തത്ര, ഭന്തേ, ഭഗവാ സിക്ഖാപദപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ ഭിക്ഖൂ സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി. തസ്സ മയ്ഹം ഭഗവതി സിക്ഖാപദപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ ഭിക്ഖൂ സന്ദസ്സേന്തേ സമാദപേന്തേ സമുത്തേജേന്തേ സമ്പഹംസേന്തേ അഹുദേവ അക്ഖന്തി അഹു അപ്പച്ചയോ - 'അധിസല്ലിഖതേവായം സമണോ'തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സങ്കവായം യഥാഭിരന്തം വിഹരിത്വാ യേന രാജഗഹം തേന ചാരികം പക്കാമി. ( ) [(അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന രാജഗഹം തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി. അഥ ഖോ (ക॰)] തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ അഹുദേവ കുക്കുച്ചം അഹു വിപ്പടിസാരോ - അലാഭാ വത മേ, ന വത മേ ലാഭാ; ദുല്ലദ്ധം വത മേ, ന വത മേ സുലദ്ധം; യസ്സ മേ ഭഗവതി സിക്ഖാപദപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ ഭിക്ഖൂ സന്ദസ്സേന്തേ സമാദപേന്തേ സമുത്തേജേന്തേ സമ്പഹംസേന്തേ അഹുദേവ അക്ഖന്തി അഹു അപ്പച്ചയോ - 'അധിസല്ലിഖതേവായം സമണോ'തി. യംനൂനാഹം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമേയ്യം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ സന്തികേ അച്ചയം അച്ചയതോ ദേസേയ്യന്തി. അച്ചയോ മം, ഭന്തേ , അച്ചഗമാ യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം യസ്സ മേ ഭഗവതി സിക്ഖാപദപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ ഭിക്ഖൂ സന്ദസ്സേന്തേ സമാദപേന്തേ സമുത്തേജേന്തേ സമ്പഹംസേന്തേ അഹുദേവ അക്ഖന്തി അഹു അപ്പച്ചയോ - 'അധിസല്ലിഖതേവായം സമണോ'തി. തസ്സ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ അച്ചയം അച്ചയതോ പടിഗ്ഗണ്ഹാതു, ആയതിം സംവരായാ"തി.

"തഗ്ഘ തം [തഗ്ഘ ത്വം (സീ॰ പീ॰)], കസ്സപ, അച്ചയോ അച്ചഗമാ യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം, യസ്സ തേ മയി സിക്ഖാപദപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ ഭിക്ഖൂ സന്ദസ്സേന്തേ സമാദപേന്തേ സമുത്തേജേന്തേ സമ്പഹംസേന്തേ അഹുദേവ അക്ഖന്തി അഹു അപ്പച്ചയോ - 'അധിസല്ലിഖതേവായം സമണോ'തി. യതോ ച ഖോ ത്വം, കസ്സപ, അച്ചയം അച്ചയതോ ദിസ്വാ യഥാധമ്മം പടികരോസി, തം തേ മയം പടിഗ്ഗണ്ഹാമ. വുദ്ധിഹേസാ, കസ്സപ, അരിയസ്സ വിനയേ യോ അച്ചയം അച്ചയതോ ദിസ്വാ യഥാധമ്മം പടികരോതി, ആയതിം സംവരം ആപജ്ജതി.

‘‘ഥേരോ ചേപി , കസ്സപ, ഭിക്ഖു ഹോതി ന സിക്ഖാകാമോ ന സിക്ഖാസമാദാനസ്സ വണ്ണവാദീ, യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ ന സിക്ഖാകാമാ തേ ച ന സിക്ഖായ സമാദപേതി, യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ സിക്ഖാകാമാ തേസഞ്ച ന വണ്ണം ഭണതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, ഏവരൂപസ്സാഹം, കസ്സപ, ഥേരസ്സ ഭിക്ഖുനോ ന വണ്ണം ഭണാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? സത്ഥാ ഹിസ്സ വണ്ണം ഭണതീതി അഞ്ഞേ നം [തം (സീ॰ പീ॰)] ഭിക്ഖൂ ഭജേയ്യും, യേ നം ഭജേയ്യും ത്യാസ്സ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജേയ്യും, യ്യാസ്സ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജേയ്യും തേസം തം അസ്സ ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാതി. തസ്മാഹം, കസ്സപ, ഏവരൂപസ്സ ഥേരസ്സ ഭിക്ഖുനോ ന വണ്ണം ഭണാമി.

‘‘മജ്ഝിമോ ചേപി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു ഹോതി…പേ॰… നവോ ചേപി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു ഹോതി ന സിക്ഖാകാമോ ന സിക്ഖാസമാദാനസ്സ വണ്ണവാദീ, യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ ന സിക്ഖാകാമാ തേ ച ന സിക്ഖായ സമാദപേതി, യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ സിക്ഖാകാമാ തേസഞ്ച ന വണ്ണം ഭണതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, ഏവരൂപസ്സാഹം, കസ്സപ, നവസ്സ ഭിക്ഖുനോ ന വണ്ണം ഭണാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? സത്ഥാ ഹിസ്സ വണ്ണം ഭണതീതി അഞ്ഞേ നം ഭിക്ഖൂ ഭജേയ്യും, യേ നം ഭജേയ്യും ത്യാസ്സ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജേയ്യും, യ്യാസ്സ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജേയ്യും തേസം തം അസ്സ ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാതി. തസ്മാഹം, കസ്സപ, ഏവരൂപസ്സ നവസ്സ ഭിക്ഖുനോ ന വണ്ണം ഭണാമി.

‘‘ഥേരോ ചേപി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു ഹോതി സിക്ഖാകാമോ സിക്ഖാസമാദാനസ്സ വണ്ണവാദീ, യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ ന സിക്ഖാകാമാ തേ ച സിക്ഖായ സമാദപേതി, യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ സിക്ഖാകാമാ തേസഞ്ച വണ്ണം ഭണതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, ഏവരൂപസ്സാഹം, കസ്സപ, ഥേരസ്സ ഭിക്ഖുനോ വണ്ണം ഭണാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? സത്ഥാ ഹിസ്സ വണ്ണം ഭണതീതി അഞ്ഞേ നം ഭിക്ഖൂ ഭജേയ്യും, യേ നം ഭജേയ്യും ത്യാസ്സ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജേയ്യും, യ്യാസ്സ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജേയ്യും തേസം തം അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാതി. തസ്മാഹം, കസ്സപ, ഏവരൂപസ്സ ഥേരസ്സ ഭിക്ഖുനോ വണ്ണം ഭണാമി.

‘‘മജ്ഝിമോ ചേപി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു ഹോതി സിക്ഖാകാമോ…പേ॰… നവോ ചേപി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു ഹോതി സിക്ഖാകാമോ സിക്ഖാസമാദാനസ്സ വണ്ണവാദീ, യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ ന സിക്ഖാകാമാ തേ ച സിക്ഖായ സമാദപേതി, യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ സിക്ഖാകാമാ തേസഞ്ച വണ്ണം ഭണതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, ഏവരൂപസ്സാഹം, കസ്സപ, നവസ്സ ഭിക്ഖുനോ വണ്ണം ഭണാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? സത്ഥാ ഹിസ്സ വണ്ണം ഭണതീതി അഞ്ഞേ നം ഭിക്ഖൂ ഭജേയ്യും, യേ നം ഭജേയ്യും ത്യാസ്സ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജേയ്യും, യ്യാസ്സ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജേയ്യും തേസം തം അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാതി. തസ്മാഹം, കസ്സപ, ഏവരൂപസ്സ നവസ്സ ഭിക്ഖുനോ വണ്ണം ഭണാമീ’’തി. ഏകാദസമം.

സമണവഗ്ഗോ നവമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സമണോ ഗദ്രഭോ ഖേത്തം, വജ്ജിപുത്തോ ച സേക്ഖകം;

തയോ ച സിക്ഖനാ വുത്താ, ദ്വേ സിക്ഖാ സങ്കവായ ചാതി.

(൧൩) ൩. ലോണകപല്ലവഗ്ഗോ

൧. അച്ചായികസുത്തം

൯൩. ‘‘തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, കസ്സകസ്സ ഗഹപതിസ്സ അച്ചായികാനി കരണീയാനി. കതമാനി തീണി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, കസ്സകോ ഗഹപതി സീഘം സീഘം ഖേത്തം സുകട്ഠം കരോതി സുമതികതം. സീഘം സീഘം ഖേത്തം സുകട്ഠം കരിത്വാ സുമതികതം സീഘം സീഘം ബീജാനി പതിട്ഠാപേതി. സീഘം സീഘം ബീജാനി പതിട്ഠാപേത്വാ സീഘം സീഘം ഉദകം അഭിനേതിപി അപനേതിപി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി കസ്സകസ്സ ഗഹപതിസ്സ അച്ചായികാനി കരണീയാനി. തസ്സ ഖോ തം, ഭിക്ഖവേ, കസ്സകസ്സ ഗഹപതിസ്സ നത്ഥി സാ ഇദ്ധി വാ ആനുഭാവോ വാ - ‘അജ്ജേവ മേ ധഞ്ഞാനി ജായന്തു, സ്വേവ ഗബ്ഭീനി ഹോന്തു, ഉത്തരസ്വേവ പച്ചന്തൂ’തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി സോ സമയോ യം തസ്സ കസ്സകസ്സ ഗഹപതിസ്സ താനി ധഞ്ഞാനി ഉതുപരിണാമിനി ജായന്തിപി ഗബ്ഭീനിപി ഹോന്തി പച്ചന്തിപി.

‘‘ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണിമാനി ഭിക്ഖുസ്സ അച്ചായികാനി കരണീയാനി. കതമാനി തീണി? അധിസീലസിക്ഖാസമാദാനം, അധിചിത്തസിക്ഖാസമാദാനം, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാസമാദാനം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി ഭിക്ഖുസ്സ അച്ചായികാനി കരണീയാനി. തസ്സ ഖോ തം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ നത്ഥി സാ ഇദ്ധി വാ അനുഭാവോ വാ - ‘അജ്ജേവ മേ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുച്ചതു സ്വേ വാ ഉത്തരസ്വേ വാ’തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി സോ സമയോ യം തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അധിസീലമ്പി സിക്ഖതോ അധിചിത്തമ്പി സിക്ഖതോ അധിപഞ്ഞമ്പി സിക്ഖതോ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുച്ചതി.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘തിബ്ബോ നോ ഛന്ദോ ഭവിസ്സതി അധിസീലസിക്ഖാസമാദാനേ, തിബ്ബോ ഛന്ദോ ഭവിസ്സതി അധിചിത്തസിക്ഖാസമാദാനേ , തിബ്ബോ ഛന്ദോ ഭവിസ്സതി അധിപഞ്ഞാസിക്ഖാസമാദാനേ’തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ’’ന്തി. പഠമം.

൨. പവിവേകസുത്തം

൯൪. ‘‘തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ പവിവേകാനി പഞ്ഞാപേന്തി. കതമാനി തീണി? ചീവരപവിവേകം, പിണ്ഡപാതപവിവേകം, സേനാസനപവിവേകം.

‘‘തത്രിദം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ചീവരപവിവേകസ്മിം പഞ്ഞാപേന്തി, സാണാനിപി ധാരേന്തി, മസാണാനിപി ധാരേന്തി, ഛവദുസ്സാനിപി ധാരേന്തി, പംസുകൂലാനിപി ധാരേന്തി, തിരീടാനിപി ധാരേന്തി, അജിനമ്പി ധാരേന്തി, അജിനക്ഖിപമ്പി ധാരേന്തി, കുസചീരമ്പി ധാരേന്തി, വാകചീരമ്പി ധാരേന്തി, ഫലകചീരമ്പി ധാരേന്തി, കേസകമ്ബലമ്പി ധാരേന്തി, വാലകമ്ബലമ്പി ധാരേന്തി , ഉലൂകപക്ഖികമ്പി ധാരേന്തി. ഇദം ഖോ,

ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ചീവരപവിവേകസ്മിം പഞ്ഞാപേന്തി.

“തത്രിദം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ പിണ്ഡപാതപവിവേകസ്മിം പഞ്ഞാപേന്തി. സാകഭക്ഖാപി ഹോന്തി, സാമാകഭക്ഖാപി ഹോന്തി, നീവാരഭക്ഖാപി ഹോന്തി, ദദ്ദുലഭക്ഖാപി ഹോന്തി, ഹടഭക്ഖാപി ഹോന്തി, കണഭക്ഖാപി ഹോന്തി, ആചാമഭക്ഖാപി ഹോന്തി, പിഞ്ഞാകഭക്ഖാപി ഹോന്തി, തിണഭക്ഖാപി ഹോന്തി, ഗോമയഭക്ഖാപി ഹോന്തി, വനമൂലഫലാഹാരാ യാപേന്തി പവത്തഫലഭോജീ. ഇദം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ പിണ്ഡപാതപവിവേകസ്മിം പഞ്ഞാപേന്തി.

“തത്രിദം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ സേനാസനപവിവേകസ്മിം പഞ്ഞാപേന്തി അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം സുസാനം [രുക്ഖമൂലം ഭുസാഗാരം സുസാനം (ക॰)] വനപത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം ഭുസാഗാരം [സുഞ്ഞാഗാരം (ക॰)]. ഇദം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ സേനാസനപവിവേകസ്മിം പഞ്ഞാപേന്തി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ പവിവേകാനി പഞ്ഞാപേന്തി.

“തീണി ഖോ പനിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ഭിക്ഖുനോ പവിവേകാനി. കതമാനി തീണി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ച ഹോതി, ദുസ്സീല്യഞ്ചസ്സ പഹീനം ഹോതി, തേന ച വിവിത്തോ ഹോതി; സമ്മാദിട്ഠികോ ച ഹോതി, മിച്ഛാദിട്ഠി ചസ്സ പഹീനാ ഹോതി, തായ ച വിവിത്തോ ഹോതി; ഖീണാസവോ ച ഹോതി, ആസവാ ചസ്സ പഹീനാ ഹോന്തി, തേഹി ച വിവിത്തോ ഹോതി . യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി, ദുസ്സീല്യഞ്ചസ്സ പഹീനം ഹോതി, തേന ച വിവിത്തോ ഹോതി; സമ്മാദിട്ഠികോ ച ഹോതി, മിച്ഛാദിട്ഠി ചസ്സ പഹീനാ ഹോതി, തായ ച വിവിത്തോ ഹോതി; ഖീണാസവോ ച ഹോതി, ആസവാ ചസ്സ പഹീനാ ഹോന്തി, തേഹി ച വിവിത്തോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ‘ഭിക്ഖു അഗ്ഗപ്പത്തോ സാരപ്പത്തോ സുദ്ധോ സാരേ പതിട്ഠിതോ’”.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, കസ്സകസ്സ ഗഹപതിസ്സ സമ്പന്നം സാലിക്ഖേത്തം. തമേനം കസ്സകോ ഗഹപതി സീഘം സീഘം [സീഘസീഘം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ലവാപേയ്യ. സീഘം സീഘം ലവാപേത്വാ സീഘം സീഘം സങ്ഘരാപേയ്യ. സീഘം സീഘം സങ്ഘരാപേത്വാ സീഘം സീഘം ഉബ്ബഹാപേയ്യ [ഉബ്ബാഹാപേയ്യ (സ്യാ॰ കം॰)]. സീഘം സീഘം ഉബ്ബഹാപേത്വാ സീഘം സീഘം പുഞ്ജം കാരാപേയ്യ. സീഘം സീഘം പുഞ്ജം കാരാപേത്വാ സീഘം സീഘം മദ്ദാപേയ്യ. സീഘം സീഘം മദ്ദാപേത്വാ സീഘം സീഘം പലാലാനി ഉദ്ധരാപേയ്യ. സീഘം സീഘം പലാലാനി ഉദ്ധരാപേത്വാ സീഘം സീഘം ഭുസികം ഉദ്ധരാപേയ്യ. സീഘം സീഘം ഭുസികം ഉദ്ധരാപേത്വാ സീഘം സീഘം ഓപുനാപേയ്യ. സീഘം സീഘം ഓപുനാപേത്വാ സീഘം സീഘം അതിഹരാപേയ്യ. സീഘം സീഘം അതിഹരാപേത്വാ സീഘം സീഘം കോട്ടാപേയ്യ. സീഘം സീഘം കോട്ടാപേത്വാ സീഘം സീഘം ഥുസാനി ഉദ്ധരാപേയ്യ. ഏവമസ്സു [ഏവസ്സു (ക॰)] താനി,

ഭിക്ഖവേ, കസ്സകസ്സ ഗഹപതിസ്സ ധഞ്ഞാനി അഗ്ഗപ്പത്താനി സാരപ്പത്താനി സുദ്ധാനി സാരേ പതിട്ഠിതാനി.

"ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യതോ ഭിക്ഖു സീലവാ ച ഹോതി, ദുസ്സീല്യഞ്ചസ്സ പഹീനം ഹോതി, തേന ച വിവിത്തോ ഹോതി; സമ്മാദിട്ഠികോ ച ഹോതി, മിച്ഛാദിട്ഠി ചസ്സ പഹീനാ ഹോതി, തായ ച വിവിത്തോ ഹോതി; ഖീണാസവോ ച ഹോതി, ആസവാ ചസ്സ പഹീനാ ഹോന്തി, തേഹി ച വിവിത്തോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, 'ഭിക്ഖു അഗ്ഗപ്പത്തോ സാരപ്പത്തോ സുദ്ധോ സാരേ പതിട്ഠിതോ'"തി. ദുതിയം.

൩. സരദസുത്തം

൯൩. "സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സരദസമയേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ ആദിച്ചോ നഭം അബ്ഭുസ്സക്കമാനോ [അബ്ഭുസ്സുക്കമാനോ (സീ॰ പീ॰)] സബ്ബം ആകാസഗതം തമഗതം അഭിവിഹച്ച ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതി ച.

"ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യതോ അരിയസാവകസ്സ വിരജം വീതമലം ധമ്മചക്ഖും ഉപ്പജ്ജതി [ഉദപാദി (സബ്ബത്ഥ)], സഹ ദസ്സനുപ്പാദാ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ തീണി സംയോജനാനി പഹീയന്തി - സക്കായദിട്ഠി, വിചികിച്ഛാ, സീലബ്ബതപരാമാസോ.

"അഥാപരം ദ്വീഹി ധമ്മേഹി നിയ്യാതി അഭിജ്ഝായ ച ബ്യാപാദേന ച. സോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തസ്മിം ചേ, ഭിക്ഖവേ, സമയേ അരിയസാവകോ കാലം കരേയ്യ, നത്ഥി തം [തസ്സ (ക॰)] സംയോജനം യേന സംയോജനേന സംയുത്തോ അരിയസാവകോ പുന ഇമം [പുനയിമം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ലോകം ആഗച്ഛേയ്യാ"തി. തതിയം.

൪. പരിസാസുത്തം

൯൪. "തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പരിസാ. കതമാ തിസ്സോ? അഗ്ഗവതീ പരിസാ, വഗ്ഗാ പരിസാ, സമഗ്ഗാ പരിസാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അഗ്ഗവതീ പരിസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, യസ്സം പരിസായം ഥേരാ ഭിക്ഖൂ ന ബാഹുലികാ ഹോന്തി ന സാഥലികാ, ഓക്കമനേ നിക്ഖിത്തധുരാ പവിവേകേ പുബ്ബങ്ഗമാ, വീരിയം ആരഭന്തി അപ്പത്തസ്സ പത്തിയാ അനധിഗതസ്സ അധിഗമായ അസച്ഛികതസ്സ സച്ഛികിരിയായ, തേസം പച്ഛിമാ ജനതാ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജതി. സാപി ഹോതി ന ബാഹുലികാ ന സാഥലികാ ഓക്കമനേ നിക്ഖിത്തധുരാ പവിവേകേ പുബ്ബങ്ഗമാ, വീരിയം ആരഭതി അപ്പത്തസ്സ പത്തിയാ അനധിഗതസ്സ അധിഗമായ അസച്ഛികതസ്സ സച്ഛികിരിയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അഗ്ഗവതീ പരിസാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, വഗ്ഗാ പരിസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, യസ്സം പരിസായം ഭിക്ഖൂ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, വഗ്ഗാ പരിസാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമഗ്ഗാ പരിസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, യസ്സം പരിസായം ഭിക്ഖൂ സമഗ്ഗാ സമ്മോദമാനാ അവിവദമാനാ ഖീരോദകീഭൂതാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയചക്ഖൂഹി സമ്പസ്സന്താ വിഹരന്തി, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമഗ്ഗാ പരിസാ.

“യസ്മിം , ഭിക്ഖവേ, സമയേ ഭിക്ഖൂ സമഗ്ഗാ സമ്മോദമാനാ അവിവദമാനാ ഖീരോദകീഭൂതാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയചക്ഖൂഹി സമ്പസ്സന്താ വിഹരന്തി, ബഹും, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ തസ്മിം സമയേ പുഞ്ഞം പസവന്തി. ബ്രഹ്മം, ഭിക്ഖവേ, വിഹാരം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖൂ വിഹരന്തി, യദിദം മുദിതായ ചേതോവിമുത്തിയാ. പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദിയതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഉപരിപബ്ബതേ ഥുല്ലഫുസിതകേ ദേവേ വസ്സന്തേ തം ഉദകം യഥാനിന്നം പവത്തമാനം പബ്ബതകന്ദരപദരസാഖാ പരിപൂരേതി, പബ്ബതകന്ദരപദരസാഖാ പരിപൂരാ കുസോബ്ഭേ [കുസ്സുമ്ഭേ (സീ॰ പീ॰), കുസുമ്ഭേ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] പരിപൂരേന്തി, കുസോബ്ഭാ പരിപൂരാ മഹാസോബ്ഭേ പരിപൂരേന്തി, മഹാസോബ്ഭാ പരിപൂരാ കുന്നദിയോ പരിപൂരേന്തി, കുന്നദിയോ പരിപൂരാ മഹാനദിയോ പരിപൂരേന്തി, മഹാനദിയോ പരിപൂരാ സമുദ്ദം [സമുദ്ദസാഗരേ (ക॰)] പരിപൂരേന്തി.

“ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖൂ സമഗ്ഗാ സമ്മോദമാനാ അവിവദമാനാ ഖീരോദകീഭൂതാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയചക്ഖൂഹി സമ്പസ്സന്താ വിഹരന്തി, ബഹും, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ തസ്മിം സമയേ പുഞ്ഞം പസവന്തി. ബ്രഹ്മം, ഭിക്ഖവേ, വിഹാരം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖൂ വിഹരന്തി, യദിദം മുദിതായ ചേതോവിമുത്തിയാ. പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദിയതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ പരിസാ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമആജാനീയസുത്തം

൯൭. “തീഹി, ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ [ഭദ്ദോ (ക॰)] അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖ്യം [സങ്ഖം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഗച്ഛതി. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ വണ്ണസമ്പന്നോ ച ഹോതി ബലസമ്പന്നോ ച ജവസമ്പന്നോ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി തീഹി ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ച ഹോതി ബലസമ്പന്നോ ച ജവസമ്പന്നോ ച.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി, പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ വിഹരതി ആചാരഗോചരസമ്പന്നോ അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ, സമാദായ

സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബലസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരതി അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബലസമ്പന്നോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജവസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജവസമ്പന്നോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ”തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയആജാനീയസുത്തം

൯൭. “തീഹി, ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖയം ഗച്ഛതി. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ വണ്ണസമ്പന്നോ ച ഹോതി ബലസമ്പന്നോ ച ജവസമ്പന്നോ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ച ഹോതി ബലസമ്പന്നോ ച ജവസമ്പന്നോ ച.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി…പേ॰… സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബലസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരതി അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബലസമ്പന്നോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജവസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജവസമ്പന്നോ ഹോതി. ഇമേഹി

ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. തതിയആജാനീയസുത്തം

൯൯. ‘‘തീഹി, ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖയം ഗച്ഛതി. കതമേഹി തീഹി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ വണ്ണസമ്പന്നോ ച ഹോതി ബലസമ്പന്നോ ച ജവസമ്പന്നോ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ച ഹോതി ബലസമ്പന്നോ ച ജവസമ്പന്നോ ച.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി , പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ വിഹരതി ആചാരഗോചരസമ്പന്നോ അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബലസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരതി അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബലസമ്പന്നോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജവസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജവസമ്പന്നോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ’’തി. സത്തമം.

൮. പോത്ഥകസുത്തം

൧൦൦. ‘‘നവോപി , ഭിക്ഖവേ, പോത്ഥകോ ദുബ്ബണ്ണോ ച ഹോതി ദുക്ഖസമ്ഫസ്സോ ച അപ്പഗ്ഘോ ച; മജ്ഝിമോപി, ഭിക്ഖവേ, പോത്ഥകോ ദുബ്ബണ്ണോ ച ഹോതി ദുക്ഖസമ്ഫസ്സോ ച അപ്പഗ്ഘോ ച; ജിണ്ണോപി, ഭിക്ഖവേ, പോത്ഥകോ ദുബ്ബണ്ണോ ച ഹോതി ദുക്ഖസമ്ഫസ്സോ ച അപ്പഗ്ഘോ ച. ജിണ്ണമ്പി, ഭിക്ഖവേ, പോത്ഥകം ഉക്ഖലിപരിമജ്ജനം വാ കരോന്തി സങ്കാരകൂടേ വാ നം [തം (സീ॰), ഠാനേ (ക॰)] ഛഡ്ഡേന്തി.

“ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നവോ ചേപി ഭിക്ഖു ഹോതി ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ. ഇദമസ്സ ദുബ്ബണ്ണതായ വദാമി. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, പോത്ഥകോ ദുബ്ബണ്ണോ തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. യേ ഖോ പനസ്സ സേവന്തി ഭജന്തി പയിരുപാസന്തി ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജന്തി, തേസം തം ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ. ഇദമസ്സ ദുക്ഖസമ്ഫസ്സതായ വദാമി. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, പോത്ഥകോ ദുക്ഖസമ്ഫസ്സോ തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. യേസം ഖോ പന സോ [യേസം ഖോ പന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), യേസം സോ (ക॰) പു॰ പ॰ ഫന്ദ പസ്സിതബ്ബം] പടിഗ്ഗണ്ഹാതി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരം, തേസം തം ന മഹപ്ഫലം ഹോതി ന മഹാനിസംസം. ഇദമസ്സ അപ്പഗ്ഘതായ വദാമി . സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, പോത്ഥകോ അപ്പഗ്ഘോ തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. മജ്ഝിമോ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഹോതി…പേ॰… ഥേരോ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഹോതി ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ, ഇദമസ്സ ദുബ്ബണ്ണതായ വദാമി. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, പോത്ഥകോ ദുബ്ബണ്ണോ തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. യേ ഖോ പനസ്സ സേവന്തി ഭജന്തി പയിരുപാസന്തി ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജന്തി, തേസം തം ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ. ഇദമസ്സ ദുക്ഖസമ്ഫസ്സതായ വദാമി. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, പോത്ഥകോ ദുക്ഖസമ്ഫസ്സോ തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. യേസം ഖോ പന സോ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരം, തേസം തം ന മഹപ്ഫലം ഹോതി ന മഹാനിസംസം. ഇദമസ്സ അപ്പഗ്ഘതായ വദാമി. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, പോത്ഥകോ അപ്പഗ്ഘോ തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

“ഏവരൂപോ ചായം, ഭിക്ഖവേ, ഥേരോ ഭിക്ഖു സങ്ഘമജ്ഝേ ഭണതി. തമേനം ഭിക്ഖൂ ഏവമാഹംസു - ‘കിം നു ഖോ തുയ്ഹം ബാലസ്സ അബ്യത്തസ്സ ഭണിതേന, ത്വമ്പി നാമ ഭണിതബ്ബം മഞ്ഞസീ’തി! സോ കുപിതോ അനത്തമനോ തഥാരൂപിം വാചം നിച്ഛാരേതി യഥാരൂപായ വാചായ സങ്ഘോ തം ഉക്ഖിപതി, സങ്കാരകൂടേവ നം പോത്ഥകം.

“നവമ്പി, ഭിക്ഖവേ, കാസികം വത്ഥം വണ്ണവന്തഞ്ചേവ ഹോതി സുഖസമ്ഫസ്സഞ്ച മഹഗ്ഘഞ്ച; മജ്ഝിമമ്പി, ഭിക്ഖവേ , കാസികം വത്ഥം വണ്ണവന്തഞ്ചേവ ഹോതി സുഖസമ്ഫസ്സഞ്ച മഹഗ്ഘഞ്ച; ജിണ്ണമ്പി, ഭിക്ഖവേ, കാസികം വത്ഥം വണ്ണവന്തഞ്ചേവ ഹോതി സുഖസമ്ഫസ്സഞ്ച മഹഗ്ഘഞ്ച. ജിണ്ണമ്പി, ഭിക്ഖവേ, കാസികം വത്ഥം രതനപലിവേഠനം വാ കരോതി ഗന്ധകരണ്ഡകേ വാ നം പക്ഖിപന്തി.

“ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നവോ ചേപി ഭിക്ഖു ഹോതി സീലവാ കല്യാണധമ്മോ, ഇദമസ്സ സുവണ്ണതായ വദാമി. സേയ്യഥാപി തം, ഭിക്ഖവേ, കാസികം വത്ഥം വണ്ണവന്തം തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. യേ ഖോ പനസ്സ സേവന്തി ഭജന്തി പയിരുപാസന്തി ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജന്തി, തേസം തം ഹോതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. ഇദമസ്സ സുഖസമ്ഫസ്സതായ വദാമി. സേയ്യഥാപി തം, ഭിക്ഖവേ, കാസികം വത്ഥം സുഖസമ്ഫസ്സം

തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. യേസം ഖോ പന സോ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരം , തേസം തം മഹപ്ഫലം ഹോതി മഹാനിസംസം. ഇദമസ്സ മഹഗ്ഘതായ വദാമി. സേയ്യഥാപി തം, ഭിക്ഖവേ, കാസികം വത്ഥം മഹഗ്ഘം തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. മജ്ഝിമോ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഹോതി...പേ॰... ഥേരോ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഹോതി...പേ॰... പുഗ്ഗലം വദാമി.

''ഏവരൂപോ ചായം, ഭിക്ഖവേ, ഥേരോ ഭിക്ഖു സങ്ഘമജ്ഝേ ഭണതി . തമേനം ഭിക്ഖൂ ഏവമാഹംസു - 'അപ്പസദ്ദോ ആയസ്മന്തോ ഹോഥ, ഥേരോ ഭിക്ഖു ധമ്മഞ്ച വിനയഞ്ച ഭണതീ'തി. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'കാസികവത്ഥൂപമാ ഭവിസ്സാമ, ന പോത്ഥകൂപമാ'തി [കാസികം വത്ഥം തഥൂപമാഹം ഭവിസ്സാമി, ന പോത്ഥകൂപമാഹന്തി (ക॰)]. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ''ന്തി. അട്ഠമം.

ൻ. ലോണകപല്ലസുത്തം

൱൦൱. ''യോ [യോ ഖോ (സ്യാ॰ കം॰), യോ ച ഖോ (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, ഏവം വദേയ്യ - 'യഥാ യഥായം പുരിസോ കമ്മം കരോതി തഥാ തഥാ തം പടിസംവേദിയതീ'തി, ഏവം സന്തം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയവാസോ ന ഹോതി, ഓകാസോ ന പഞ്ഞായതി സമ്മാ ദുക്ഖസ്സ അന്തകിരിയായ . യോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം വദേയ്യ - 'യഥാ യഥാ വേദനീയം അയം പുരിസോ കമ്മം കരോതി തഥാ തഥാസ്സ വിപാകം പടിസംവേദിയതീ'തി, ഏവം സന്തം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയവാസോ ഹോതി, ഓകാസോ പഞ്ഞായതി സമ്മാ ദുക്ഖസ്സ അന്തകിരിയായ. ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ അപ്പമത്തകമ്പി പാപകമ്മം [പാപം കമ്മം (സീ॰ പീ॰)] കതം തമേനം നിരയം ഉപനേതി. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാ'ണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ.

''കഥംരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ അപ്പമത്തകമ്പി പാപകമ്മം കതം തമേനം നിരയം ഉപനേതി? ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അഭാവിതകായോ ഹോതി അഭാവിതസീലോ അഭാവിതചിത്തോ അഭാവിതപഞ്ഞോ പരിത്തോ അപ്പാതുമോ അപ്പദുക്ഖവിഹാരീ. ഏവരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ അപ്പമത്തകമ്പി പാപകമ്മം കതം തമേനം നിരയം ഉപനേതി.

''കഥംരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാ'ണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഭാവിതകായോ ഹോതി ഭാവിതസീലോ ഭാവിതചിത്തോ ഭാവിതപഞ്ഞോ അപരിത്തോ മഹത്തോ [മഹത്താ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അപ്പമാണവിഹാരീ. ഏവരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ.

''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ലോണകപല്ലം [ലോണഫലം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പരിത്തേ ഉദകമല്ലകേ [ഉദകകപല്ലകേ (ക॰)] പക്ഖിപേയ്യ. തം കിം

മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു തം പരിത്തം ഉദകം [ഉദകമല്ലകേ ഉദകം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അമുനാ ലോണകപല്ലേന ലോണം അസ്സ അപേയ്യ''ന്തി? ''ഏവം, ഭന്തേ''. ''തം കിസ്സ ഹേതു''? ''അദുഞ്ഹി, ഭന്തേ, പരിത്തം ഉദകകപല്ലകേ ഉദകം, തം അമുനാ ലോണകപല്ലേന ലോണം അസ്സ അപേയ്യ''ന്തി. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ലോണകപല്ലകം ഗങ്ഗായ നദിയാ പക്ഖിപേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു സാ ഗങ്ഗാ നദീ അമുനാ ലോണകപല്ലേന ലോണം അസ്സ അപേയ്യാ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''. ''തം കിസ്സ ഹേതു''? ''അസു ഹി, ഭന്തേ, ഗങ്ഗായ നദിയാ മഹാ ഉദകക്ഖന്ധോ സോ അമുനാ ലോണകപല്ലേന ലോണോ ന അസ്സ അപേയ്യോ''തി [ലോണം നേവസ്സ അപേയ്യന്തി (സീ॰), ന ലോണോ അസ്സ അപേയ്യോതി (പീ॰)].

''ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ അപ്പമത്തകമ്പി പാപകമ്മം കതം തമേനം നിരയം ഉപനേതി. ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ.

''കഥംരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ അപ്പമത്തകമ്പി പാപകമ്മം കതം തമേനം നിരയം ഉപനേതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അഭാവിതകായോ ഹോതി അഭാവിതസീലോ അഭാവിതചിത്തോ അഭാവിതപഞ്ഞോ പരിത്തോ അപ്പാതുമോ അപ്പദുക്ഖവിഹാരീ. ഏവരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ അപ്പമത്തകമ്പി പാപകമ്മം കതം തമേനം നിരയം ഉപനേതി.

''കഥംരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഭാവിതകായോ ഹോതി ഭാവിതസീലോ ഭാവിതചിത്തോ ഭാവിതപഞ്ഞോ അപരിത്തോ മഹത്തോ അപ്പമാണവിഹാരീ. ഏവരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ.

''ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അഡ്ഢകഹാപണേനപി ബന്ധനം നിഗച്ഛതി, കഹാപണേനപി ബന്ധനം നിഗച്ഛതി, കഹാപണസതേനപി ബന്ധനം നിഗച്ഛതി. ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അഡ്ഢകഹാപണേനപി ന ബന്ധനം നിഗച്ഛതി, കഹാപണേനപി ന ബന്ധനം നിഗച്ഛതി, കഹാപണസതേനപി ന ബന്ധനം നിഗച്ഛതി.

''കഥംരൂപോ, ഭിക്ഖവേ, അഡ്ഢകഹാപണേനപി ബന്ധനം നിഗച്ഛതി, കഹാപണേനപി ബന്ധനം നിഗച്ഛതി, കഹാപണസതേനപി ബന്ധനം നിഗച്ഛതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ദലിദ്ദോ ഹോതി അപ്പസ്സകോ അപ്പഭോഗോ. ഏവരൂപോ, ഭിക്ഖവേ, അഡ്ഢകഹാപണേനപി ബന്ധനം നിഗച്ഛതി, കഹാപണേനപി ബന്ധനം നിഗച്ഛതി, കഹാപണസതേനപി ബന്ധനം നിഗച്ഛതി.

''കഥംരൂപോ, ഭിക്ഖവേ, അഡ്ഢകഹാപണേനപി ന ബന്ധനം നിഗച്ഛതി, കഹാപണേനപി ന ബന്ധനം നിഗച്ഛതി, കഹാപണസതേനപി ന ബന്ധനം നിഗച്ഛതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അഡ്ഢോ ഹോതി മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ. ഏവരൂപോ, ഭിക്ഖവേ, അഡ്ഢകഹാപണേനപി ന ബന്ധനം

നിഗച്ഛതി, കഹാപണേനപി ന ബന്ധനം നിഗച്ഛതി, കഹാപണസതേനപി ന ബന്ധനം നിഗച്ഛതി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം. തമേനം നിരയം ഉപനേതി. ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ.

“കഥംരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം, തമേനം നിരയം ഉപനേതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അഭാവിതകായോ ഹോതി അഭാവിതസീലോ അഭാവിതചിത്തോ അഭാവിതപഞ്ഞോ പരിത്തോ അപ്പാതുമോ അപ്പദുക്ഖവിഹാരീ. ഏവരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം തമേനം നിരയം ഉപനേതി.

“കഥംരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഭാവിതകായോ ഹോതി ഭാവിതസീലോ ഭാവിതചിത്തോ ഭാവിതപഞ്ഞോ അപരിത്തോ മഹത്തോ അപ്പമാണവിഹാരീ. ഏവരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ.

“ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഭാവിതകായോ ഹോതി ഭാവിതസീലോ ഭാവിതചിത്തോ ഭാവിതപഞ്ഞോ അപരിത്തോ മഹത്തോ അപ്പമാണവിഹാരീ. ഏവരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഓരബ്ഭികോ വാ ഉരബ്ഭഘാതകോ വാ അപ്പേകച്ചം ഉരബ്ഭം അദിന്നം ആദിയമാനം പഹോതി ഹന്തും വാ ബന്ധിതും വാ ജാപേതും വാ യഥാപച്ചയം വാ കാതും, അപ്പേകച്ചം ഉരബ്ഭം അദിന്നം ആദിയമാനം നപ്പഹോതി ഹന്തും വാ ബന്ധിതും വാ ജാപേതും വാ യഥാപച്ചയം വാ കാതും.

“കഥംരൂപം, ഭിക്ഖവേ, ഓരബ്ഭികോ വാ ഉരബ്ഭഘാതകോ വാ ഉരബ്ഭം അദിന്നം ആദിയമാനം പഹോതി ഹന്തും വാ ബന്ധിതും വാ ജാപേതും വാ യഥാപച്ചയം വാ കാതും? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ദലിദ്ദോ ഹോതി അപ്പസ്സകോ അപ്പഭോഗോ. ഏവരൂപം , ഭിക്ഖവേ, ഓരബ്ഭികോ വാ ഉരബ്ഭഘാതകോ വാ ഉരബ്ഭം അദിന്നം ആദിയമാനം പഹോതി ഹന്തും വാ ബന്ധിതും വാ ജാപേതും വാ യഥാപച്ചയം വാ കാതും.

“കഥംരൂപം, ഭിക്ഖവേ, ഓരബ്ഭികോ വാ ഉരബ്ഭഘാതകോ വാ ഉരബ്ഭം അദിന്നം ആദിയമാനം നപ്പഹോതി ഹന്തും വാ ബന്ധിതും വാ ജാപേതും വാ യഥാപച്ചയം വാ കാതും . ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അഡ്ഢോ ഹോതി മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ രാജാ വാ രാജമഹാമത്തോ വാ. ഏവരൂപം, ഭിക്ഖവേ, ഓരബ്ഭികോ വാ ഉരബ്ഭഘാതകോ വാ ഉരബ്ഭം അദിന്നം ആദിയമാനം നപ്പഹോതി ഹന്തും വാ ബന്ധിതും വാ ജാപേതും വാ യഥാപച്ചയം വാ കാതും. അഞ്ഞദത്ഥു പഞ്ജലികോവ [പഞ്ജലികോ (ക॰)] നം [പരം (ക॰)] യാചതി – ‘ദേഹി മേ, മാരിസ, ഉരബ്ഭം വാ ഉരബ്ഭധനം വാ’തി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകമ്പി പാപകമ്മം കതം തമേനം നിരയം ഉപനേതി. ഇധ പന,

ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ.

“കഥംരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ അപ്പമത്തകമ്പി പാപകമ്മം കതം തമേനം നിരയം ഉപനേതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അഭാവിതകായോ ഹോതി അഭാവിതസീലോ അഭാവിതചിത്തോ അഭാവിതപഞ്ഞോ പരിത്തോ അപ്പാതുമോ അപ്പദുക്ഖവിഹാരീ. ഏവരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ അപ്പമത്തകമ്പി പാപകമ്മം കതം തമേനം നിരയം ഉപനേതി.

“കഥംരൂപസ്സ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഭാവിതകായോ ഹോതി ഭാവിതസീലോ ഭാവിതചിത്തോ ഭാവിതപഞ്ഞോ അപരിത്തോ മഹത്തോ അപ്പമാണവിഹാരീ. ഏവരൂപസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലസ്സ താദിസംയേവ അപ്പമത്തകം പാപകമ്മം കതം ദിട്ഠധമ്മവേദനീയം ഹോതി, നാണുപി ഖായതി, കിം ബഹുദേവ.

“യോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം വദേയ്യ - ‘യഥാ യഥായം പുരിസോ കമ്മം കരോതി തഥാ തഥാ തം പടിസംവേദേതീ’തി, ഏവം സന്തം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയവാസോ ന ഹോതി, ഓകാസോ ന പഞ്ഞായതി സമ്മാ ദുക്ഖസ്സ അന്തകിരിയായ. യോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം വദേയ്യ - ‘യഥാ യഥാ വേദനീയം അയം പുരിസോ കമ്മം കരോതി തഥാ തഥാ തസ്സ വിപാകം പടിസംവേദേതീ’തി, ഏവം സന്തം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയവാസോ ഹോതി, ഓകാസോ പഞ്ഞായതി സമ്മാ ദുക്ഖസ്സ അന്തകിരിയായാ”തി. നവമം.

൧൦. പംസുധോവകസുത്തം

൧൦൨. “സന്തി , ഭിക്ഖവേ, ജാതരൂപസ്സ ഓളാരികാ ഉപക്കിലേസാ പംസുവാലുകാ [പംസുവാലികാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സക്ഖരകഠലാ. തമേനം പംസുധോവകോ വാ പംസുധോവകന്തേവാസീ വാ ദോണിയം ആകിരിത്വാ ധോവതി സന്ധോവതി നിദ്ധോവതി. തസ്മിം പഹീനേ തസ്മിം ബ്യന്തീകതേ സന്തി ജാതരൂപസ്സ മജ്ഝിമസഹഗതാ ഉപക്കിലേസാ സുഖുമസക്ഖരാ ഥൂലവാലുകാ [ഥൂലവാലികാ (സീ॰ പീ॰), ഥുല്ലവാലികാ (സ്യാ॰ കം॰)]. തമേനം പംസുധോവകോ വാ പംസുധോവകന്തേവാസീ വാ ധോവതി സന്ധോവതി നിദ്ധോവതി. തസ്മിം പഹീനേ തസ്മിം ബ്യന്തീകതേ സന്തി ജാതരൂപസ്സ സുഖുമസഹഗതാ ഉപക്കിലേസാ സുഖുമവാലുകാ കാളജല്ലികാ. തമേനം പംസുധോവകോ വാ പംസുധോവകന്തേവാസീ വാ ധോവതി സന്ധോവതി നിദ്ധോവതി. തസ്മിം പഹീനേ തസ്മിം ബ്യന്തീകതേ അഥാപരം സുവണ്ണസികതാവസിസ്സന്തി [സുവണ്ണജാതരൂപകാവസിസ്സന്തി (കം॰)]. തമേനം സുവണ്ണകാരോ വാ സുവണ്ണകാരന്തേവാസീ വാ ജാതരൂപം മൂസായം പക്ഖിപിത്വാ ധമതി സന്ധമതി നിദ്ധമതി . തം ഹോതി ജാതരൂപം ധന്തം സന്ധന്തം [അധന്തം അസന്ധന്തം (സ്യാ॰ കം॰)] നിദ്ധന്തം അനിദ്ധന്തകസാവം [അനിദ്ധന്തം അനിഹിതം അനിന്നീതകസാവം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ന ചേവ മുദു ഹോതി ന ച കമ്മനിയം, ന ച പഭസ്സരം പഭങ്ഗു ച, ന ച സമ്മാ ഉപേതി കമ്മായ. ഹോതി സോ, ഭിക്ഖവേ, സമയോ യം സുവണ്ണകാരോ വാ

സുവണ്ണകാരന്തേവാസീ വാ തം ജാതരൂപം ധമതി സന്ധമതി നിദ്ധമതി. തം ഹോതി ജാതരൂപം ധന്തം സന്ധന്തം നിദ്ധന്തം നിദ്ധന്തകസാവം [നിഹിതം നിന്നീതകസാവം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], മുദു ച ഹോതി കമ്മനിയഞ്ച പഭസ്സരഞ്ച, ന ച പഭങ്ഗു, സമ്മാ ഉപേതി കമ്മായ. യസ്സാ യസ്സാ ച പിലന്ധനവികതിയാ ആകങ്ഖതി - യദി പട്ടികായ [മുദ്ദികായ (അം॰ നി॰ ๑.൨൩], യദി കുണ്ഡലായ, യദി ഗീവേയ്യകേ [ഗീവേയ്യകേന (ക॰), ഗീവേയ്യകായ (?)], യദി സുവണ്ണമാലായ - തഞ്ചസ്സ അത്ഥം അനുഭോതി.

"ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സന്തി അധിചിത്തമനുയുത്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഓളാരികാ ഉപക്കിലേസാ കായദുച്ചരിതം വചീദുച്ചരിതം മനോദുച്ചരിതം, തമേനം സചേതസോ ഭിക്ഖു ദബ്ബജാതികോ പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി. തസ്മിം പഹീനേ തസ്മിം ബ്യന്തീകതേ സന്തി അധിചിത്തമനുയുത്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ മജ്ഝിമസഹഗതാ ഉപക്കിലേസാ കാമവിതക്കോ ബ്യാപാദവിതക്കോ വിഹിംസാവിതക്കോ, തമേനം സചേതസോ ഭിക്ഖു ദബ്ബജാതികോ പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി. തസ്മിം പഹീനേ തസ്മിം ബ്യന്തീകതേ സന്തി അധിചിത്തമനുയുത്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ സുഖുമസഹഗതാ ഉപക്കിലേസാ ഞാതിവിതക്കോ ജനപദവിതക്കോ അനവഞ്ഞത്തിപടിസംയുത്തോ വിതക്കോ, തമേനം സചേതസോ ഭിക്ഖു ദബ്ബജാതികോ പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി. തസ്മിം പഹീനേ തസ്മിം ബ്യന്തീകതേ അഥാപരം ധമ്മവിതക്കാവസിസ്സതി [ധമ്മവിതക്കോവസിസ്സതി (ക॰)]. സോ ഹോതി സമാധി ന ചേവ സന്തോ ന ച പണീതോ നപ്പടിപ്പസ്സദ്ധലദ്ധോ ന ഏകോദിഭാവാധിഗതോ സസങ്ഖാരനിഗ്ഗയ്ഹവാരിതഗതോ [സസങ്ഖാരനിഗ്ഗയ്ഹവാരിതവതോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), സസങ്ഖാരനിഗ്ഗയ്ഹവാരിവാവതോ (ക॰), സസങ്ഖാരനിഗ്ഗയ്ഹവാരിയാധിഗതോ (?) അം॰ നി॰ ൻ.൩൭; ദീ॰ നി॰ ൩.൩൫൫] ഹോതി. സോ, ഭിക്ഖവേ, സമയോ യം തം ചിത്തം അജ്ഝത്തംയേവ സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി [ഏകോദിഭാവം ഗച്ഛതി (സീ॰), ഏകോദിഭാവോ ഹോതി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰), ഏകോദിഹോതി (പീ॰)] സമാധിയതി. സോ ഹോതി സമാധി സന്തോ പണീതോ പടിപ്പസ്സദ്ധിലദ്ധോ ഏകോദിഭാവാധിഗതോ ന സസങ്ഖാരനിഗ്ഗയ്ഹവാരിതഗതോ. യസ്സ യസ്സ ച അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികരണീയസ്സ ധമ്മസ്സ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികിരിയായ തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണാതി സതി സതിആയതനേ.

"സോ സചേ ആകങ്ഖതി - 'അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭവേയ്യം - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ അസ്സം, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ അസ്സം; ആവിഭാവം, തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനോ ഗച്ഛേയ്യം, സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരേയ്യം, സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ [അഭിജ്ജമാനോ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ഗച്ഛേയ്യം, സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമേയ്യം , സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരിമസേയ്യം പരിമജ്ജേയ്യം; യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേയ്യ'ന്തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണാതി സതി സതിആയതനേ.

“സോ സചേ ആകങ്ഖതി - ‘ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണേയ്യം ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച യേ ദൂരേ സന്തികേ ചാ’തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണാതി സതി സതിആയതനേ.

“സോ സചേ ആകങ്ഖതി - ‘പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനേയ്യം - സരാഗം വാ ചിത്തം സരാഗം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, വീതരാഗം വാ ചിത്തം വീതരാഗം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സദോസം വാ ചിത്തം സദോസം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, വീതദോസം വാ ചിത്തം വീതദോസം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സമോഹം വാ ചിത്തം സമോഹം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, വീതമോഹം വാ ചിത്തം വീതമോഹം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സംഖിത്തം വാ ചിത്തം സംഖിത്തം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, വിക്ഖിത്തം വാ ചിത്തം വിക്ഖിത്തം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; മഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം മഹഗ്ഗതം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, അമഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം അമഹഗ്ഗതം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സഉത്തരം വാ ചിത്തം സഉത്തരം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, അനുത്തരം വാ ചിത്തം അനുത്തരം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സമാഹിതം വാ ചിത്തം സമാഹിതം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, അസമാഹിതം വാ ചിത്തം അസമാഹിതം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; വിമുത്തം വാ ചിത്തം വിമുത്തം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, അവിമുത്തം വാ ചിത്തം അവിമുത്തം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യ’ന്തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണാതി സതി സതിആയതനേ.

“സോ സചേ ആകങ്ഖതി - ‘അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരേയ്യം, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ - അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോതി, ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരേയ്യ’ന്തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണാതി സതി സതിആയതനേ.

“സോ സചേ ആകങ്ഖതി - ‘ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സേയ്യം ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ, സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനേയ്യം - ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ , തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ; ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാതി, ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന

അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സേയ്യം ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ, സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനേയ്യ’ന്തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണാതി സതി സതിആയതനേ.

“സോ സചേ ആകങ്ഖതി - ‘ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണാതി സതി സതിആയതനേ”തി. ദസമം.

൧൧. നിമിത്തസുത്തം

൧൦൩. “അധിചിത്തമനുയുത്തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ തീണി നിമിത്താനി കാലേന കാലം മനസി കാതബ്ബാനി - കാലേന കാലം സമാധിനിമിത്തം മനസി കാതബ്ബം, കാലേന കാലം പഗ്ഗഹനിമിത്തം മനസി കാതബ്ബം, കാലേന കാലം ഉപേക്ഖാനിമിത്തം മനസി കാതബ്ബം. സചേ, ഭിക്ഖവേ, അധിചിത്തമനുയുത്തോ ഭിക്ഖു ഏകന്തം സമാധിനിമിത്തംയേവ മനസി കരേയ്യ, ഠാനം തം ചിത്തം കോസജ്ജായ സംവത്തേയ്യ. സചേ, ഭിക്ഖവേ, അധിചിത്തമനുയുത്തോ ഭിക്ഖു ഏകന്തം പഗ്ഗഹനിമിത്തംയേവ മനസി കരേയ്യ, ഠാനം തം ചിത്തം ഉദ്ധച്ചായ സംവത്തേയ്യ. സചേ, ഭിക്ഖവേ , അധിചിത്തമനുയുത്തോ ഭിക്ഖു ഏകന്തം ഉപേക്ഖാനിമിത്തംയേവ മനസി കരേയ്യ, ഠാനം തം ചിത്തം ന സമ്മാ സമാധിയേയ്യ ആസവാനം ഖയായ. യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അധിചിത്തമനുയുത്തോ ഭിക്ഖു കാലേന കാലം സമാധിനിമിത്തം മനസി കരോതി, കാലേന കാലം പഗ്ഗഹനിമിത്തം മനസി കരോതി, കാലേന കാലം ഉപേക്ഖാനിമിത്തം മനസി കരോതി, തം ഹോതി ചിത്തം മുദുഞ്ച കമ്മനിയഞ്ച പഭസ്സരഞ്ച, ന ച പഭങ്ഗു, സമ്മാ സമാധിയതി ആസവാനം ഖയായ.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സുവണ്ണകാരോ വാ സുവണ്ണകാരന്തേവാസീ വാ ഉക്കം ബന്ധേയ്യ [ബന്ധതി... ആലിമ്പതി (വിസുദ്ധി॰ ൧.൧൭൨ തംടീകായം ച) മ॰ നി॰ അട്ഠ॰ ൧.൭൪; മ॰ നി॰ ൩.൩൬൦ തംഅട്ഠകഥാടീകാസു ച പസ്സിതബ്ബം], ഉക്കം ബന്ധിത്വാ ഉക്കാമുഖം ആലിമ്പേയ്യ, ഉക്കാമുഖം ആലിമ്പേത്വാ സണ്ഡാസേന ജാതരൂപം ഗഹേത്വാ ഉക്കാമുഖേ പക്ഖിപേയ്യ [പക്ഖിപതി (വിസുദ്ധി॰ ൧.൧൭൨)], ഉക്കാമുഖേ പക്ഖിപിത്വാ കാലേന കാലം അഭിധമതി, കാലേന കാലം ഉദകേന പരിപ്ഫോസേതി, കാലേന കാലം അജ്ഝുപേക്ഖതി. സചേ, ഭിക്ഖവേ, സുവണ്ണകാരോ വാ സുവണ്ണകാരന്തേവാസീ വാ തം ജാതരൂപം ഏകന്തം അഭിധമേയ്യ, ഠാനം തം ജാതരൂപം ഡഹേയ്യ. സചേ, ഭിക്ഖവേ, സുവണ്ണകാരോ വാ സുവണ്ണകാരന്തേവാസീ വാ തം ജാതരൂപം ഏകന്തം ഉദകേന പരിപ്ഫോസേയ്യ, ഠാനം തം ജാതരൂപം നിബ്ബാപേയ്യ [നിബ്ബായേയ്യ (സീ॰)]. സചേ, ഭിക്ഖവേ, സുവണ്ണകാരോ വാ സുവണ്ണകാരന്തേവാസീ വാ തം ജാതരൂപം ഏകന്തം അജ്ഝുപേക്ഖേയ്യ, ഠാനം തം ജാതരൂപം ന സമ്മാ പരിപാകം ഗച്ഛേയ്യ. യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സുവണ്ണകാരോ വാ സുവണ്ണകാരന്തേവാസീ വാ തം ജാതരൂപം കാലേന കാലം അഭിധമതി, കാലേന കാലം ഉദകേന പരിപ്ഫോസേതി, കാലേന കാലം അജ്ഝുപേക്ഖതി, തം ഹോതി ജാതരൂപം മുദുഞ്ച കമ്മനിയഞ്ച പഭസ്സരഞ്ച, ന ച പഭങ്ഗു, സമ്മാ ഉപേതി കമ്മായ. യസ്സാ യസ്സാ ച പിലന്ധനവികതിയാ

ആകങ്ഖതി - യദി പട്ടികായ, യദി കുണ്ഡലായ, യദി ഗീവേയ്യകേ, യദി സുവണ്ണമാലായ - തഞ്ചസ്സ അത്ഥം അനുഭോതി.

“ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അധിചിത്തമനുയുത്തേന ഭിക്ഖുനാ തീണി നിമിത്താനി കാലേന കാലം മനസി കാതബ്ബാനി - കാലേന കാലം സമാധിനിമിത്തം മനസി കാതബ്ബം, കാലേന കാലം പഗ്ഗഹനിമിത്തം മനസി കാതബ്ബം, കാലേന കാലം ഉപേക്ഖാനിമിത്തം മനസി കാതബ്ബം. സചേ, ഭിക്ഖവേ, അധിചിത്തമനുയുത്തോ ഭിക്ഖു ഏകന്തം സമാധിനിമിത്തംയേവ മനസി കരേയ്യ , ഠാനം തം ചിത്തം കോസജ്ജായ സംവത്തേയ്യ. സചേ, ഭിക്ഖവേ, അധിചിത്തമനുയുത്തോ ഭിക്ഖു ഏകന്തം പഗ്ഗഹനിമിത്തംയേവ മനസി കരേയ്യ, ഠാനം തം ചിത്തം ഉദ്ധച്ചായ സംവത്തേയ്യ. സചേ, ഭിക്ഖവേ, അധിചിത്തമനുയുത്തോ ഭിക്ഖു ഏകന്തം ഉപേക്ഖാനിമിത്തംയേവ മനസി കരേയ്യ, ഠാനം തം ചിത്തം ന സമ്മാ സമാധിയേയ്യ ആസവാനം ഖയായ. യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അധിചിത്തമനുയുത്തോ ഭിക്ഖു കാലേന കാലം സമാധിനിമിത്തം മനസി കരോതി, കാലേന കാലം പഗ്ഗഹനിമിത്തം മനസി കരോതി, കാലേന കാലം ഉപേക്ഖാനിമിത്തം മനസി കരോതി, തം ഹോതി ചിത്തം മുദുഞ്ച കമ്മനിയഞ്ച പഭസ്സരഞ്ച, ന ച പഭങ്ഗു, സമ്മാ സമാധിയതി ആസവാനം ഖയായ. യസ്സ യസ്സ ച അഭിഞ്ഞാസച്ഛികരണീയസ്സ ധമ്മസ്സ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി അഭിഞ്ഞാസച്ഛികിരിയായ, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണാതി സതി സതിആയതനേ.

“സോ സചേ ആകങ്ഖതി - ‘അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭവേയ്യം… പേ॰… (ഛ അഭിഞ്ഞാ വിത്ഥാരേതബ്ബാ) ആസവാനം ഖയാ…പേ॰… സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണാതി സതി സതിആയതനേ”തി. ഏകാദസമം.

ലോണകപല്ലവഗ്ഗോ [ലോണഫലവഗ്ഗോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അച്ചായികം പവിവേകം, സരദോ പരിസാ തയോ;
ആജാനീയാ പോത്ഥകോ ച, ലോണം ധോവതി നിമിത്താനീതി.

ദുതിയോ പണ്ണാസകോ സമത്തോ.

൩. തതിയപണ്ണാസകം

(൧൧) ൧. സമ്ബോധവഗ്ഗോ

൧. പുബ്ബേവസമ്ബോധസുത്തം

൧൦൪. ''പുബ്ബേവ മേ, ഭിക്ഖവേ, സമ്ബോധാ അനഭിസമ്ബുദ്ധസ്സ ബോധിസത്തസ്സേവ സതോ ഏതദഹോസി - 'കോ നു ഖോ ലോകേ അസ്സാദോ, കോ ആദീനവോ, കിം നിസ്സരണ'ന്തി? തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'യം ഖോ ലോകം [ലോകേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സുഖം സോമനസ്സം, അയം ലോകേ അസ്സാദോ. യം ലോകോ [ലോകേ (പീ॰ ക॰)] അനിച്ചോ ദുക്ഖോ വിപരിണാമധമ്മോ, അയം ലോകേ ആദീനവോ. യോ ലോകേ ഛന്ദരാഗവിനയോ ഛന്ദരാഗപ്പഹാനം, ഇദം ലോകേ നിസ്സരണ'ന്തി [ലോകനിസ്സരണം (അട്ഠ॰) ''ലോകേ നിസ്സരണ''ന്തി പദേന സംസന്ദിതബ്ബം]. യാവകീവഞ്ചാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ലോകസ്സ അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം നാബ്ഭഞ്ഞാസിം, നേവ താവാഹം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ 'അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി [അഭിസമ്ബുദ്ധോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] പച്ചഞ്ഞാസിം. യതോ ച ഖ്വാഹം [ഖോ അഹം (സീ॰ പീ॰), ഖോഹം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], ഭിക്ഖവേ, ഏവം ലോകസ്സ അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, അഥാഹം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ 'അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി പച്ചഞ്ഞാസിം. ഞാണഞ്ച പന മേ ദസ്സനം ഉദപാദി - 'അകുപ്പാ മേ വിമുത്തി [ചേതോവിമുത്തി (സീ॰ പീ॰ ക॰)], അയമന്തിമാ ജാതി, നത്ഥി ദാനി പുനബ്ഭവോ'''തി. പഠമം.

൨. പഠമഅസ്സാദസുത്തം

൧൦൫. ''ലോകസ്സാഹം , ഭിക്ഖവേ, അസ്സാദപരിയേസനം അചരിം. യോ ലോകേ അസ്സാദോ തദജ്ഝഗമം. യാവതകോ ലോകേ അസ്സാദോ, പഞ്ഞായ മേ സോ സുദിട്ഠോ. ലോകസ്സാഹം, ഭിക്ഖവേ, ആദീനവപരിയേസനം അചരിം . യോ ലോകേ ആദീനവോ തദജ്ഝഗമം. യാവതകോ ലോകേ ആദീനവോ, പഞ്ഞായ മേ സോ സുദിട്ഠോ. ലോകസ്സാഹം, ഭിക്ഖവേ, നിസ്സരണപരിയേസനം അചരിം. യം ലോകേ നിസ്സരണം തദജ്ഝഗമം. യാവതകം ലോകേ നിസ്സരണം, പഞ്ഞായ മേ തം സുദിട്ഠം. യാവകീവഞ്ചാഹം, ഭിക്ഖവേ, ലോകസ്സ അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം നാബ്ഭഞ്ഞാസിം, നേവ താവാഹം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ 'അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി പച്ചഞ്ഞാസിം. യതോ ച ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, ലോകസ്സ അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, അഥാഹം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ 'അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി പച്ചഞ്ഞാസിം. ഞാണഞ്ച പന മേ ദസ്സനം ഉദപാദി - 'അകുപ്പാ മേ വിമുത്തി, അയമന്തിമാ ജാതി, നത്ഥി ദാനി പുനബ്ഭവോ'''തി. ദുതിയം.

൩. ദുതിയഅസ്സാദസുത്തം

൧൦൮. ''നോ ചേദം [നോ ചേതം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰) സം॰ നി॰ ൩.൨൭ പസ്സിതബ്ബം], ഭിക്ഖവേ, ലോകേ അസ്സാദോ അഭവിസ്സ, നയിദം സത്താ ലോകേ സാരജ്ജേയ്യും. യസ്മാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അത്ഥി ലോകേ അസ്സാദോ, തസ്മാ സത്താ ലോകേ സാരജ്ജന്തി. നോ ചേദം, ഭിക്ഖവേ, ലോകേ ആദീനവോ അഭവിസ്സ, നയിദം സത്താ ലോകേ നിബ്ബിന്ദേയ്യും. യസ്മാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അത്ഥി ലോകേ ആദീനവോ, തസ്മാ സത്താ ലോകേ നിബ്ബിന്ദന്തി. നോ ചേദം, ഭിക്ഖവേ, ലോകേ നിസ്സരണം അഭവിസ്സ, നയിദം സത്താ ലോകമ്ഹാ [ലോകേ (ക॰)] നിസ്സരേയ്യും. യസ്മാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അത്ഥി ലോകേ നിസ്സരണം, തസ്മാ സത്താ ലോകമ്ഹാ നിസ്സരന്തി. യാവകീവഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സത്താ ലോകസ്സ അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം നാബ്ഭഞ്ഞാസും [നാബ്ഭഞ്ഞംസു (സം॰ നി॰ ൩.൨൭)], നേവ താവ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ സദേവകാ ലോകാ സമാരകാ സബ്രഹ്മകാ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ നിസ്സടാ വിസംയുത്താ വിപ്പമുത്താ [വിപ്പയുത്താ (ക॰)] വിമരിയാദീകതേന [വിമരിയാദികതേന (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ചേതസാ വിഹരിംസു. യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ ലോകസ്സ അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസും, അഥ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ സദേവകാ ലോകാ സമാരകാ സബ്രഹ്മകാ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ നിസ്സടാ വിസംയുത്താ വിപ്പമുത്താ വിമരിയാദീകതേന ചേതസാ വിഹരന്തീ''തി. തതിയം.

൪. സമണബ്രാഹ്മണസുത്തം

൧൦൯. ''യേ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ലോകസ്സ അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, ന മേ തേ [ന തേ (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു വാ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു വാ ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, ന ച പന തേ ആയസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥം വാ ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥം വാ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി. യേ ച ഖോ കേചി , ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ലോകസ്സ അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം പജാനന്തി, തേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു വാ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു വാ ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, തേ ച പനായസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥഞ്ച ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തീ''തി [വിഹരിസ്സന്തി (സീ॰ പീ॰)]. ചതുത്ഥം.

൫. രുണ്ണസുത്തം

൧൧൦. ''രുണ്ണമിദം , ഭിക്ഖവേ, അരിയസ്സ വിനയേ യദിദം ഗീതം. ഉമ്മത്തകമിദം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസ്സ വിനയേ യദിദം നച്ചം. കോമാരകമിദം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസ്സ വിനയേ യദിദം അതിവേലം ദന്തവിദംസകഹസിതം [ദന്തവിദംസകം ഹസിതം (സീ॰ പീ॰)]. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, സേതുഘാതോ

ഗീതേ, സേതുഘാതോ നച്ചേ, അലം വോ ധമ്മപ്പമോദിതാനം സതം സിതം സിതമത്തായാ''തി. പഞ്ചമം.

൬. അതിത്തിസുത്തം

൧൩൭. ''തിണ്ണം, ഭിക്ഖവേ, പടിസേവനായ നത്ഥി തിത്തി. കതമേസം തിണ്ണം? സോപ്പസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പടിസേവനായ നത്ഥി തിത്തി. സുരാമേരയപാനസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പടിസേവനായ നത്ഥി തിത്തി. മേഥുനധമ്മസമാപത്തിയാ, ഭിക്ഖവേ, പടിസേവനായ നത്ഥി തിത്തി. ഇമേസം, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം പടിസേവനായ നത്ഥി തിത്തീ''തി. ഛട്ഠം.

൭. അരക്ഖിതസുത്തം

൧൩൮. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ചിത്തേ, ഗഹപതി, അരക്ഖിതേ കായകമ്മമ്പി അരക്ഖിതം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി അരക്ഖിതം ഹോതി , മനോകമ്മമ്പി അരക്ഖിതം ഹോതി. തസ്സ അരക്ഖിതകായകമ്മന്തസ്സ അരക്ഖിതവചീകമ്മന്തസ്സ അരക്ഖിതമനോകമ്മന്തസ്സ കായകമ്മമ്പി അവസ്സുതം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി അവസ്സുതം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി അവസ്സുതം ഹോതി. തസ്സ അവസ്സുതകായകമ്മന്തസ്സ അവസ്സുതവചീകമ്മന്തസ്സ അവസ്സുതമനോകമ്മന്തസ്സ കായകമ്മമ്പി പൂതികം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി പൂതികം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി പൂതികം ഹോതി. തസ്സ പൂതികായകമ്മന്തസ്സ പൂതിവചീകമ്മന്തസ്സ പൂതിമനോകമ്മന്തസ്സ ന ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ന ഭദ്ദികാ കാലങ്കിരിയാ.

''സേയ്യഥാപി, ഗഹപതി, കൂടാഗാരേ ദുച്ഛന്നേ കൂടമ്പി അരക്ഖിതം ഹോതി, ഗോപാനസിയോപി അരക്ഖിതാ ഹോന്തി, ഭിത്തിപി അരക്ഖിതാ ഹോതി; കൂടമ്പി അവസ്സുതം ഹോതി, ഗോപാനസിയോപി അവസ്സുതാ ഹോന്തി, ഭിത്തിപി അവസ്സുതാ ഹോതി; കൂടമ്പി പൂതികം ഹോതി, ഗോപാനസിയോപി പൂതികാ ഹോന്തി, ഭിത്തിപി പൂതികാ ഹോതി.

''ഏവമേവം ഖോ, ഗഹപതി, ചിത്തേ അരക്ഖിതേ കായകമ്മമ്പി അരക്ഖിതം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി അരക്ഖിതം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി അരക്ഖിതം ഹോതി. തസ്സ അരക്ഖിതകായകമ്മന്തസ്സ അരക്ഖിതവചീകമ്മന്തസ്സ അരക്ഖിതമനോകമ്മന്തസ്സ കായകമ്മമ്പി അവസ്സുതം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി അവസ്സുതം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി അവസ്സുതം ഹോതി. തസ്സ അവസ്സുതകായകമ്മന്തസ്സ അവസ്സുതവചീകമ്മന്തസ്സ അവസ്സുതമനോകമ്മന്തസ്സ കായകമ്മമ്പി പൂതികം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി പൂതികം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി പൂതികം ഹോതി. തസ്സ പൂതികായകമ്മന്തസ്സ പൂതിവചീകമ്മന്തസ്സ പൂതിമനോകമ്മന്തസ്സ ന ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ന ഭദ്ദികാ കാലങ്കിരിയാ.

''ചിത്തേ , ഗഹപതി, രക്ഖിതേ കായകമ്മമ്പി രക്ഖിതം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി രക്ഖിതം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി രക്ഖിതം ഹോതി. തസ്സ രക്ഖിതകായകമ്മന്തസ്സ രക്ഖിതവചീകമ്മന്തസ്സ രക്ഖിതമനോകമ്മന്തസ്സ കായകമ്മമ്പി അനവസ്സുതം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി അനവസ്സുതം ഹോതി,

മനോകമ്മമ്പി അനവസ്സുതം ഹോതി. തസ്സ അനവസ്സുതകായകമ്മന്തസ്സ അനവസ്സുതവചീകമ്മന്തസ്സ അനവസ്സുതമനോകമ്മന്തസ്സ കായകമ്മമ്പി അപൂതികം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി അപൂതികം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി അപൂതികം ഹോതി. തസ്സ അപൂതികായകമ്മന്തസ്സ അപൂതിവചീകമ്മന്തസ്സ അപൂതിമനോകമ്മന്തസ്സ ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ഭദ്ദികാ കാലങ്കിരിയാ.

''സേയ്യഥാപി, ഗഹപതി , കൂടാഗാരേ സുച്ഛന്നേ കൂടമ്പി രക്ഖിതം ഹോതി, ഗോപാനസിയോപി രക്ഖിതാ ഹോന്തി, ഭിത്തിപി രക്ഖിതാ ഹോതി; കൂടമ്പി അനവസ്സുതം ഹോതി, ഗോപാനസിയോപി അനവസ്സുതാ ഹോന്തി, ഭിത്തിപി അനവസ്സുതാ ഹോതി; കൂടമ്പി അപൂതികം ഹോതി, ഗോപാനസിയോപി അപൂതികാ ഹോന്തി, ഭിത്തിപി അപൂതികാ ഹോതി.

ഏവമേവം ഖോ, ഗഹപതി, ചിത്തേ രക്ഖിതേ കായകമ്മമ്പി രക്ഖിതം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി രക്ഖിതം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി രക്ഖിതം ഹോതി. തസ്സ രക്ഖിതകായകമ്മന്തസ്സ രക്ഖിതവചീകമ്മന്തസ്സ രക്ഖിതമനോകമ്മന്തസ്സ കായകമ്മമ്പി അനവസ്സുതം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി അനവസ്സുതം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി അനവസ്സുതം ഹോതി. തസ്സ അനവസ്സുതകായകമ്മന്തസ്സ അനവസ്സുതവചീകമ്മന്തസ്സ അനവസ്സുതമനോകമ്മന്തസ്സ കായകമ്മമ്പി അപൂതികം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി അപൂതികം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി അപൂതികം ഹോതി. തസ്സ അപൂതികായകമ്മന്തസ്സ അപൂതിവചീകമ്മന്തസ്സ അപൂതിമനോകമ്മന്തസ്സ ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ഭദ്ദികാ കാലങ്കിരിയാ''തി. സത്തമം.

൮. ബ്യാപന്നസുത്തം

൧൧൧. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ചിത്തേ, ഗഹപതി, ബ്യാപന്നേ കായകമ്മമ്പി ബ്യാപന്നം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി ബ്യാപന്നം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി ബ്യാപന്നം ഹോതി. തസ്സ ബ്യാപന്നകായകമ്മന്തസ്സ ബ്യാപന്നവചീകമ്മന്തസ്സ ബ്യാപന്നമനോകമ്മന്തസ്സ ന ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ന ഭദ്ദികാ കാലങ്കിരിയാ. സേയ്യഥാപി, ഗഹപതി, കൂടാഗാരേ ദുച്ഛന്നേ കൂടമ്പി ബ്യാപന്നം ഹോതി, ഗോപാനസിയോപി ബ്യാപന്നാ ഹോന്തി, ഭിത്തിപി ബ്യാപന്നാ ഹോതി; ഏവമേവം ഖോ, ഗഹപതി, ചിത്തേ ബ്യാപന്നേ കായകമ്മമ്പി ബ്യാപന്നം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി ബ്യാപന്നം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി ബ്യാപന്നം ഹോതി. തസ്സ ബ്യാപന്നകായകമ്മന്തസ്സ ബ്യാപന്നവചീകമ്മന്തസ്സ ബ്യാപന്നമനോകമ്മന്തസ്സ ന ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ന ഭദ്ദികാ കാലങ്കിരിയാ.

''ചിത്തേ , ഗഹപതി, അബ്യാപന്നേ കായകമ്മമ്പി അബ്യാപന്നം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി അബ്യാപന്നം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി അബ്യാപന്നം ഹോതി. തസ്സ അബ്യാപന്നകായകമ്മന്തസ്സ അബ്യാപന്നവചീകമ്മന്തസ്സ അബ്യാപന്നമനോകമ്മന്തസ്സ ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ഭദ്ദികാ കാലങ്കിരിയാ. സേയ്യഥാപി, ഗഹപതി, കൂടാഗാരേ സുച്ഛന്നേ കൂടമ്പി അബ്യാപന്നം ഹോതി, ഗോപാനസിയോപി അബ്യാപന്നാ ഹോന്തി, ഭിത്തിപി അബ്യാപന്നാ ഹോതി; ഏവമേവം ഖോ, ഗഹപതി, ചിത്തേ അബ്യാപന്നേ കായകമ്മമ്പി അബ്യാപന്നം ഹോതി, വചീകമ്മമ്പി അബ്യാപന്നം ഹോതി, മനോകമ്മമ്പി അബ്യാപന്നം ഹോതി. തസ്സ അബ്യാപന്നകായകമ്മന്തസ്സ...പേ॰... അബ്യാപന്നമനോകമ്മന്തസ്സ ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ഭദ്ദികാ കാലങ്കിരിയാ''തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമനിദാനസുത്തം

൧൧൨. ''തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായ. കതമാനി തീണി? ലോഭോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ, ദോസോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ, മോഹോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ. യം, ഭിക്ഖവേ, ലോഭപകതം കമ്മം ലോഭജം ലോഭനിദാനം ലോഭസമുദയം, തം കമ്മം അകുസലം തം കമ്മം സാവജ്ജം തം കമ്മം ദുക്ഖവിപാകം, തം കമ്മം കമ്മസമുദയായ സംവത്തതി, ന തം കമ്മം കമ്മനിരോധായ സംവത്തതി. യം, ഭിക്ഖവേ, ദോസപകതം കമ്മം ദോസജം ദോസനിദാനം ദോസസമുദയം, തം കമ്മം അകുസലം തം കമ്മം സാവജ്ജം തം കമ്മം ദുക്ഖവിപാകം, തം കമ്മം കമ്മസമുദയായ സംവത്തതി, ന തം കമ്മം കമ്മനിരോധായ സംവത്തതി. യം, ഭിക്ഖവേ, മോഹപകതം കമ്മം മോഹജം മോഹനിദാനം മോഹസമുദയം, തം കമ്മം അകുസലം തം കമ്മം സാവജ്ജം തം കമ്മം ദുക്ഖവിപാകം, തം കമ്മം കമ്മസമുദയായ സംവത്തതി, ന തം കമ്മം കമ്മനിരോധായ സംവത്തതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായ.

''തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായ. കതമാനി തീണി? അലോഭോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ, അദോസോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ, അമോഹോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ. യം, ഭിക്ഖവേ, അലോഭപകതം കമ്മം അലോഭജം അലോഭനിദാനം അലോഭസമുദയം, തം കമ്മം കുസലം തം കമ്മം അനവജ്ജം തം കമ്മം സുഖവിപാകം, തം കമ്മം കമ്മനിരോധായ സംവത്തതി, ന തം കമ്മം കമ്മസമുദയായ സംവത്തതി. യം, ഭിക്ഖവേ, അദോസപകതം കമ്മം അദോസജം അദോസനിദാനം അദോസസമുദയം, തം കമ്മം കുസലം തം കമ്മം അനവജ്ജം തം കമ്മം സുഖവിപാകം, തം കമ്മം കമ്മനിരോധായ സംവത്തതി, ന തം കമ്മം കമ്മസമുദയായ സംവത്തതി. യം, ഭിക്ഖവേ, അമോഹപകതം കമ്മം അമോഹജം അമോഹനിദാനം അമോഹസമുദയം, തം കമ്മം കുസലം തം കമ്മം അനവജ്ജം തം കമ്മം സുഖവിപാകം, തം കമ്മം കമ്മനിരോധായ സംവത്തതി, ന തം കമ്മം കമ്മസമുദയായ സംവത്തതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായാ''തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയനിദാനസുത്തം

൧൧൩. ''തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായ. കതമാനി തീണി? അതീതേ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ജായതി; അനാഗതേ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ജായതി; പച്ചുപ്പന്നേ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ജായതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അതീതേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ജായതി? അതീതേ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ചേതസാ അനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി. തസ്സ അതീതേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ചേതസാ അനുവിതക്കയതോ അനുവിചാരയതോ ഛന്ദോ ജായതി. ഛന്ദജാതോ തേഹി ധമ്മേഹി സംയുത്തോ ഹോതി. ഏതമഹം, ഭിക്ഖവേ, സംയോജനം വദാമി യോ ചേതസോ സാരാഗോ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അതീതേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ജായതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ജായതി? അനാഗതേ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ചേതസാ അനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി. തസ്സ അനാഗതേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ചേതസാ അനുവിതക്കയതോ അനുവിചാരയതോ ഛന്ദോ ജായതി. ഛന്ദജാതോ തേഹി ധമ്മേഹി സംയുത്തോ ഹോതി. ഏതമഹം, ഭിക്ഖവേ, സംയോജനം വദാമി യോ ചേതസോ സാരാഗോ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ജായതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പച്ചുപ്പന്നേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ജായതി? പച്ചുപ്പന്നേ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ചേതസാ അനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി. തസ്സ പച്ചുപ്പന്നേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ചേതസാ അനുവിതക്കയതോ അനുവിചാരയതോ ഛന്ദോ ജായതി. ഛന്ദജാതോ തേഹി ധമ്മേഹി സംയുത്തോ ഹോതി. ഏതമഹം, ഭിക്ഖവേ, സംയോജനം വദാമി യോ ചേതസോ സാരാഗോ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പച്ചുപ്പന്നേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ജായതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായ.

‘‘തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായ. കതമാനി തീണി? അതീതേ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ന ജായതി; അനാഗതേ ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ന ജായതി; പച്ചുപ്പന്നേ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ന ജായതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അതീതേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ന ജായതി? അതീതാനം, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയാനം ധമ്മാനം ആയതിം വിപാകം പജാനാതി. ആയതിം വിപാകം വിദിത്വാ തദഭിനിവത്തേതി. തദഭിനിവത്തേത്വാ [തദഭിനിവജ്ജേതി, തദഭിനിവജ്ജേത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ചേതസാ അഭിനിവിജ്ഝിത്വാ [അഭിവിരാജേത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പഞ്ഞായ അതിവിജ്ഝ [അഭിനിവിജ്ഝ (ക॰)] പസ്സതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അതീതേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ന ജായതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ന ജായതി? അനാഗതാനം, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയാനം ധമ്മാനം ആയതിം വിപാകം പജാനാതി. ആയതിം വിപാകം വിദിത്വാ തദഭിനിവത്തേതി. തദഭിനിവത്തേത്വാ ചേതസാ അഭിനിവിജ്ഝിത്വാ പഞ്ഞായ അതിവിജ്ഝ പസ്സതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ന ജായതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പച്ചുപ്പന്നേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ന ജായതി? പച്ചുപ്പന്നാനം, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയാനം ധമ്മാനം ആയതിം വിപാകം പജാനാതി, ആയതിം വിപാകം വിദിത്വാ തദഭിനിവത്തേതി, തദഭിനിവത്തേത്വാ ചേതസാ അഭിനിവിജ്ഝിത്വാ പഞ്ഞായ അതിവിജ്ഝ പസ്സതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പച്ചുപ്പന്നേ ഛന്ദരാഗട്ഠാനിയേ ധമ്മേ ആരബ്ഭ ഛന്ദോ ന ജായതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായാ’’തി. ദസമം.

സമ്ബോധവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പുബ്ബേവ ദുവേ അസ്സാദാ, സമണോ രുണ്ണപഞ്ചമം;
അതിത്തി ദ്വേ ച വുത്താനി, നിദാനാനി അപരേ ദുവേതി.

(൧൨) ൨. ആപായികവഗ്ഗോ

൧. ആപായികസുത്തം

൧൧൪. “തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, ആപായികാ നേരയികാ ഇദമപ്പഹായ. കതമേ തയോ? യോ ച അബ്രഹ്മചാരീ ബ്രഹ്മചാരിപടിഞ്ഞോ, യോ ച സുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തം അമൂലകേന [അഭൂതേന (ക॰)] അബ്രഹ്മചരിയേന അനുദ്ധംസേതി, യോ ചായം ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - ‘നത്ഥി കാമേസു ദോസോ’തി, സോ തായ കാമേസു പാതബ്യതം ആപജ്ജതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ആപായികാ നേരയികാ ഇദമപ്പഹായാ”തി. പഠമം.

൨. ദുല്ലഭസുത്തം

൧൧൫. “തിണ്ണം, ഭിക്ഖവേ, പാതുഭാവോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം. കതമേസം തിണ്ണം? തഥാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം, തഥാഗതപ്പവേദിതസ്സ ധമ്മവിനയസ്സ ദേസേതാ പുഗ്ഗലോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം, കതഞ്ഞൂ കതവേദീ പുഗ്ഗലോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം പാതുഭാവോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മി”ന്തി. ദുതിയം.

൩. അപ്പമേയ്യസുത്തം

൧൧൬. “തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? സുപ്പമേയ്യോ, ദുപ്പമേയ്യോ, അപ്പമേയ്യോ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സുപ്പമേയ്യോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഉദ്ധതോ ഹോതി ഉന്നളോ ചപലോ മുഖരോ വികിണ്ണവാചോ മുട്ഠസ്സതി അസമ്പജാനോ അസമാഹിതോ വിബ്ഭന്തചിത്തോ പാകതിന്ദ്രിയോ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സുപ്പമേയ്യോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദുപ്പമേയ്യോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അനുദ്ധതോ ഹോതി അനുന്നളോ അചപലോ അമുഖരോ അവികിണ്ണവാചോ ഉപട്ഠിതസ്സതി സമ്പജാനോ സമാഹിതോ ഏകഗ്ഗചിത്തോ സംവുതിന്ദ്രിയോ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദുപ്പമേയ്യോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അപ്പമേയ്യോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഹോതി ഖീണാസവോ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അപ്പമേയ്യോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി”ന്തി. തതിയം.

൪. ആനേഞ്ജസുത്തം

൧൧൭. “തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ തദസ്സാദേതി തം നികാമേതി തേന ച വിത്തിം ആപജ്ജതി,

തത്ര ഠിതോ തദധിമുത്തോ തബ്ബഹുലവിഹാരീ അപരിഹീനോ കാലം കുരുമാനോ ആകാസാനഞ്ചായതനൂപഗാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. ആകാസാനഞ്ചായതനൂപഗാനം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം വീസതി കപ്പസഹസ്സാനി ആയുപ്പമാണം. തത്ഥ പുഥുജ്ജനോ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ നിരയമ്പി ഗച്ഛതി തിരച്ഛാനയോനിമ്പി ഗച്ഛതി പേത്തിവിസയമ്പി ഗച്ഛതി. ഭഗവതോ പന സാവകോ തത്ഥ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ തസ്മിംയേവ ഭവേ പരിനിബ്ബായതി. അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വിസേസോ അയം അധിപ്പയാസോ ഇദം നാനാകരണം സുതവതോ അരിയസാവകസ്സ അസ്സുതവതാ പുഥുജ്ജനേന, യദിദം ഗതിയാ ഉപപത്തിയാ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ 'അനന്തം വിഞ്ഞാണ'ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ തദസ്സാദേതി തം നികാമേതി തേന ച വിത്തിം ആപജ്ജതി, തത്ര ഠിതോ തദധിമുത്തോ തബ്ബഹുലവിഹാരീ അപരിഹീനോ കാലം കുരുമാനോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനൂപഗാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനൂപഗാനം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം ചത്താരീസം കപ്പസഹസ്സാനി ആയുപ്പമാണം. തത്ഥ പുഥുജ്ജനോ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ നിരയമ്പി ഗച്ഛതി തിരച്ഛാനയോനിമ്പി ഗച്ഛതി പേത്തിവിസയമ്പി ഗച്ഛതി. ഭഗവതോ പന സാവകോ തത്ഥ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ തസ്മിംയേവ ഭവേ പരിനിബ്ബായതി. അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വിസേസോ അയം അധിപ്പയാസോ ഇദം നാനാകരണം സുതവതോ അരിയസാവകസ്സ അസ്സുതവതാ പുഥുജ്ജനേന, യദിദം ഗതിയാ ഉപപത്തിയാ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ 'നത്ഥി കിഞ്ചീ'തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ തദസ്സാദേതി തം നികാമേതി തേന ച വിത്തിം ആപജ്ജതി, തത്ര ഠിതോ തദധിമുത്തോ തബ്ബഹുലവിഹാരീ അപരിഹീനോ കാലം കുരുമാനോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനൂപഗാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനൂപഗാനം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം സട്ഠി കപ്പസഹസ്സാനി ആയുപ്പമാണം. തത്ഥ പുഥുജ്ജനോ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ നിരയമ്പി ഗച്ഛതി തിരച്ഛാനയോനിമ്പി ഗച്ഛതി പേത്തിവിസയമ്പി ഗച്ഛതി. ഭഗവതോ പന സാവകോ തത്ഥ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ തസ്മിംയേവ ഭവേ പരിനിബ്ബായതി. അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വിസേസോ , അയം അധിപ്പയാസോ ഇദം നാനാകരണം സുതവതോ അരിയസാവകസ്സ അസ്സുതവതാ പുഥുജ്ജനേന, യദിദം ഗതിയാ ഉപപത്തിയാ. 'ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി'''ന്തി. ചതുത്ഥം.

൫. വിപത്തിസമ്പദാസുത്തം

ഛഛ്വ്വ. "തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, വിപത്തിയോ. കതമാ തിസ്സോ? സീലവിപത്തി, ചിത്തവിപത്തി, ദിട്ഠിവിപത്തി. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സീലവിപത്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി, അദിന്നാദായീ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, മുസാവാദീ ഹോതി, പിസുണവാചോ ഹോതി, ഫരുസവാചോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സീലവിപത്തി.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തവിപത്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അഭിജ്ഝാലു ഹോതി ബ്യാപന്നചിത്തോ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തവിപത്തി.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിവിപത്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി വിപരീതദസ്സനോ - 'നത്ഥി ദിന്നം, നത്ഥി യിട്ഠം, നത്ഥി ഹുതം, നത്ഥി സുകതദുക്കടാനം , കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ, നത്ഥി അയം ലോകോ, നത്ഥി പരോ ലോകോ, നത്ഥി മാതാ, നത്ഥി പിതാ, നത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ, നത്ഥി ലോകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സമ്മഗ്ഗതാ സമ്മാപടിപന്നാ യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ'തി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിവിപത്തി. സീലവിപത്തിഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി; ചിത്തവിപത്തിഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി; ദിട്ഠിവിപത്തിഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ വിപത്തിയോതി.

"തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, സമ്പദാ. കതമാ തിസ്സോ? സീലസമ്പദാ, ചിത്തസമ്പദാ, ദിട്ഠിസമ്പദാ. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സീലസമ്പദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സീലസമ്പദാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തസമ്പദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി അബ്യാപന്നചിത്തോ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തസമ്പദാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി അവിപരീതദസ്സനോ - 'അത്ഥി ദിന്നം, അത്ഥി യിട്ഠം, അത്ഥി ഹുതം, അത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ, അത്ഥി അയം ലോകോ, അത്ഥി പരോ ലോകോ, അത്ഥി മാതാ, അത്ഥി പിതാ, അത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ, അത്ഥി ലോകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സമ്മഗ്ഗതാ സമ്മാപടിപന്നാ യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ'തി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പദാ. സീലസമ്പദാഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തി; ചിത്തസമ്പദാഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ,

സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തി ; ദിട്ഠിസമ്പദാഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തി. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ സമ്പദാ''തി. പഞ്ചമം.

൬. അപണ്ണകസുത്തം

൧൧൬. ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, വിപത്തിയോ. കതമാ തിസ്സോ? സീലവിപത്തി, ചിത്തവിപത്തി, ദിട്ഠിവിപത്തി. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സീലവിപത്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി...പേ॰... സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സീലവിപത്തി.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തവിപത്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അഭിജ്ഝാലു ഹോതി ബ്യാപന്നചിത്തോ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തവിപത്തി.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിവിപത്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി വിപരീതദസ്സനോ - 'നത്ഥി ദിന്നം, നത്ഥി യിട്ഠം...പേ॰... യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ'തി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിവിപത്തി. സീലവിപത്തിഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... ദിട്ഠിവിപത്തിഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അപണ്ണകോ മണി ഉദ്ധം ഖിത്തോ യേന യേനേവ പതിട്ഠാതി സുപ്പതിട്ഠിതംയേവ പതിട്ഠാതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സീലവിപത്തിഹേതു വാ സത്താ...പേ॰... ഉപപജ്ജന്തി. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ വിപത്തിയോതി.

''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, സമ്പദാ. കതമാ തിസ്സോ? സീലസമ്പദാ, ചിത്തസമ്പദാ, ദിട്ഠിസമ്പദാ . കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സീലസമ്പദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി...പേ॰... അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സീലസമ്പദാ.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തസമ്പദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി അബ്യാപന്നചിത്തോ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തസമ്പദാ.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി അവിപരീതദസ്സനോ - 'അത്ഥി ദിന്നം, അത്ഥി യിട്ഠം...പേ॰... യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ'തി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പദാ. സീലസമ്പദാഹേതു വാ , ഭിക്ഖവേ, സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തി. ചിത്തസമ്പദാഹേതു വാ...പേ॰... ദിട്ഠിസമ്പദാഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അപണ്ണകോ മണി ഉദ്ധം ഖിത്തോ യേന യേനേവ പതിട്ഠാതി സുപ്പതിട്ഠിതംയേവ പതിട്ഠാതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സീലസമ്പദാഹേതു വാ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ

സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തി, ചിത്തസമ്പദാഹേതു വാ സത്താ…പേ॰… ദിട്ഠിസമ്പദാഹേതു വാ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തി. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ സമ്പദാ''തി. ഛട്ഠം.

൭. കമ്മന്തസുത്തം

൧൨൦. ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, വിപത്തിയോ. കതമാ തിസ്സോ? കമ്മന്തവിപത്തി, ആജീവവിപത്തി, ദിട്ഠിവിപത്തി. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മന്തവിപത്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി…പേ॰… സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി . അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മന്തവിപത്തി.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ആജീവവിപത്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ മിച്ഛാആജീവോ ഹോതി, മിച്ഛാആജീവേന ജീവികം [ജീവിതം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] കപ്പേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ആജീവവിപത്തി.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിവിപത്തി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി വിപരീതദസ്സനോ - 'നത്ഥി ദിന്നം, നത്ഥി യിട്ഠം…പേ॰… യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ'തി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിവിപത്തി. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ വിപത്തിയോതി.

''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, സമ്പദാ. കതമാ തിസ്സോ? കമ്മന്തസമ്പദാ, ആജീവസമ്പദാ, ദിട്ഠിസമ്പദാ. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മന്തസമ്പദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി…പേ॰… സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മന്തസമ്പദാ.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ആജീവസമ്പദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമ്മാആജീവോ ഹോതി, സമ്മാആജീവേന ജീവികം കപ്പേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ആജീവസമ്പദാ.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി അവിപരീതദസ്സനോ - 'അത്ഥി ദിന്നം, അത്ഥി യിട്ഠം…പേ॰… യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ'തി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പദാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ സമ്പദാ''തി. സത്തമം.

൮. പഠമസോചേയ്യസുത്തം

൧൨൧. ''തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, സോചേയ്യാനി. കതമാനി തീണി? കായസോചേയ്യം, വചീസോചേയ്യം, മനോസോചേയ്യം. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കായസോചേയ്യം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കായസോചേയ്യം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, വചീസോചേയ്യം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ

ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദം വുച്ചതി ഭിക്ഖവേ, വചീസോചേയ്യം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, മനോസോചേയ്യം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി അബ്യാപന്നചിത്തോ സമ്മാദിട്ഠികോ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, മനോസോചേയ്യം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി സോചേയ്യാനീ''തി. അട്ഠമം.

൯. ദുതിയസോചേയ്യസുത്തം

൧൨൨. ''തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, സോചേയ്യാനി. കതമാനി തീണി? കായസോചേയ്യം, വചീസോചേയ്യം, മനോസോചേയ്യം. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കായസോചേയ്യം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, അബ്രഹ്മചരിയാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കായസോചേയ്യം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, വചീസോചേയ്യം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, വചീസോചേയ്യം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, മനോസോചേയ്യം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സന്തം വാ അജ്ഝത്തം കാമച്ഛന്ദം - 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം കാമച്ഛന്ദോ'തി പജാനാതി; അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം കാമച്ഛന്ദം - 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം കാമച്ഛന്ദോ'തി പജാനാതി; യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ കാമച്ഛന്ദസ്സ പഹാനം ഹോതി , തഞ്ച പജാനാതി; യഥാ ച പഹീനസ്സ കാമച്ഛന്ദസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ബ്യാപാദം - 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ബ്യാപാദോ'തി പജാനാതി; അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം ബ്യാപാദം - 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ബ്യാപാദോ'തി പജാനാതി; യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ ബ്യാപാദസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ ബ്യാപാദസ്സ പഹാനം ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; യഥാ ച പഹീനസ്സ ബ്യാപാദസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ഥിനമിദ്ധം - 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ഥിനമിദ്ധ'ന്തി പജാനാതി; അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം ഥിനമിദ്ധം - 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ഥിനമിദ്ധ'ന്തി പജാനാതി; യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ ഥിനമിദ്ധസ്സ പഹാനം ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; യഥാ ച പഹീനസ്സ ഥിനമിദ്ധസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം - 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ച'ന്തി പജാനാതി; അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം - 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ച'ന്തി പജാനാതി; യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ പഹാനം ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; യഥാ ച പഹീനസ്സ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; സന്തം വാ അജ്ഝത്തം വിചികിച്ഛം - 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം വിചികിച്ഛാ'തി പജാനാതി; അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം വിചികിച്ഛം - 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം

വിചികിച്ഛാ’തി പജാനാതി; യഥാ ച അനുപ്പന്നായ വിചികിച്ഛായ ഉപ്പാദോ ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; യഥാ ച ഉപ്പന്നായ വിചികിച്ഛായ പഹാനം ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി; യഥാ ച പഹീനായ വിചികിച്ഛായ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി, തഞ്ച പജാനാതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, മനോസോചേയ്യം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി സോചേയ്യാനീതി.

[ഇതിവു॰ ൬൬] “കായസുചിം വചീസുചിം, ചേതോസുചിം അനാസവം;
സുചിം സോചേയ്യസമ്പന്നം, ആഹു നിന്ഹാതപാപക”ന്തി. നവമം;

൧൦. മോനേയ്യസുത്തം

൧൨൩. “തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, മോനേയ്യാനി. കതമാനി തീണി? കായമോനേയ്യം, വചീമോനേയ്യം, മനോമോനേയ്യം. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കായമോനേയ്യം ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, അബ്രഹ്മചരിയാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കായമോനേയ്യം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, വചീമോനേയ്യം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, വചീമോനേയ്യം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, മനോമോനേയ്യം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, മനോമോനേയ്യം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി മോനേയ്യാനീ”തി.

“കായമുനിം വചീമുനിം, ചേതോമുനിം അനാസവം;
മുനിം മോനേയ്യസമ്പന്നം, ആഹു സബ്ബപ്പഹായിന”ന്തി. ദസമം;

ആപായികവഗ്ഗോ ദ്വാദസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ആപായികോ ദുല്ലഭോ അപ്പമേയ്യം, ആനേഞ്ജവിപത്തിസമ്പദാ;
അപണ്ണകോ ച കമ്മന്തോ, ദ്വേ സോചേയ്യാനി മോനേയ്യന്തി.

(൧൮) ൩. കുസിനാരവഗ്ഗോ

൧. കുസിനാരസുത്തം

൧൨൧. ഏകം സമയം ഭഗവാ കുസിനാരായം വിഹരതി ബലിഹരണേ വനസണ്ഡേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. തമേനം ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ ഉപസങ്കമിത്വാ സ്വാതനായ ഭത്തേന നിമന്തേതി . ആകങ്ഖമാനോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അധിവാസേതി. സോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന തസ്സ ഗഹപതിസ്സ വാ ഗഹപതിപുത്തസ്സ വാ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദതി. തമേനം സോ ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേതി സമ്പവാരേതി.

''തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'സാധു വത മ്യായം ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേതി സമ്പവാരേതീ'തി. ഏവമ്പിസ്സ ഹോതി - 'അഹോ വത മായം ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ ആയതിമ്പി ഏവരൂപേന പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേയ്യ സമ്പവാരേയ്യാ'തി! സോ തം പിണ്ഡപാതം ഗഥിതോ [ഗധിതോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] മുച്ഛിതോ അജ്ഝോസന്നോ [അജ്ഝാപന്നോ (സീ॰ ക॰) അജ്ഝോപന്നോ (ടീകാ)] അനാദീനവദസ്സാവീ അനിസ്സരണപഞ്ഞോ പരിഭുഞ്ജതി. സോ തത്ഥ കാമവിതക്കമ്പി വിതക്കേതി, ബ്യാപാദവിതക്കമ്പി വിതക്കേതി, വിഹിംസാവിതക്കമ്പി വിതക്കേതി. ഏവരൂപസ്സാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ദിന്നം ന മഹപ്ഫലന്തി വദാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? പമത്തോ ഹി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിഹരതി.

''ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. തമേനം ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ ഉപസങ്കമിത്വാ സ്വാതനായ ഭത്തേന നിമന്തേതി. ആകങ്ഖമാനോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അധിവാസേതി. സോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന തസ്സ ഗഹപതിസ്സ വാ ഗഹപതിപുത്തസ്സ വാ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദതി. തമേനം സോ ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേതി സമ്പവാരേതി.

''തസ്സ ന ഏവം ഹോതി - 'സാധു വത മ്യായം ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേതി സമ്പവാരേതീ'തി. ഏവമ്പിസ്സ ന ഹോതി - 'അഹോ വത മായം ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ ആയതിമ്പി ഏവരൂപേന പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേയ്യ സമ്പവാരേയ്യാ'തി! സോ തം പിണ്ഡപാതം അഗഥിതോ അമുച്ഛിതോ അനജ്ഝോസന്നോ ആദീനവദസ്സാവീ നിസ്സരണപഞ്ഞോ പരിഭുഞ്ജതി. സോ തത്ഥ നേക്ഖമ്മവിതക്കമ്പി വിതക്കേതി,

അബ്യാപാദവിതക്കമ്പി വിതക്കേതി, അവിഹിംസാവിതക്കമ്പി വിതക്കേതി. ഏവരൂപസ്സാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ദിന്നം മഹപ്ഫലന്തി വദാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? അപ്പമത്തോ ഹി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിഹരതീ"തി. പഠമം.

൨. ഭണ്ഡനസുത്തം

൧൨൪. "യസ്സം, ഭിക്ഖവേ, ദിസായം ഭിക്ഖൂ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി, മനസി കാതുമ്പി മേ ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, ദിസാ ന ഫാസു ഹോതി, പഗേവ ഗന്തും! നിട്ഠമേത്ഥ ഗച്ഛാമി - 'അദ്ധാ തേ ആയസ്മന്തോ തയോ ധമ്മേ പജഹിംസു, തയോ ധമ്മേ ബഹുലമകംസു [ബഹുലീമകംസു (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. കതമേ തയോ ധമ്മേ പജഹിംസു? നേക്ഖമ്മവിതക്കം, അബ്യാപാദവിതക്കം, അവിഹിംസാവിതക്കം - ഇമേ തയോ ധമ്മേ പജഹിംസു. കതമേ തയോ ധമ്മേ ബഹുലമകംസു? കാമവിതക്കം, ബ്യാപാദവിതക്കം, വിഹിംസാവിതക്കം - ഇമേ തയോ ധമ്മേ ബഹുലമകംസു'. യസ്സം, ഭിക്ഖവേ, ദിസായം ഭിക്ഖൂ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി, മനസി കാതുമ്പി മേ ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, ദിസാ ന ഫാസു ഹോതി, പഗേവ ഗന്തും! നിട്ഠമേത്ഥ ഗച്ഛാമി - 'അദ്ധാ തേ ആയസ്മന്തോ ഇമേ തയോ ധമ്മേ പജഹിംസു, ഇമേ തയോ ധമ്മേ ബഹുലമകംസു'".

"യസ്സം പന, ഭിക്ഖവേ, ദിസായം ഭിക്ഖൂ സമഗ്ഗാ സമ്മോദമാനാ അവിവദമാനാ ഖീരോദകീഭൂതാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയചക്ഖൂഹി സമ്പസ്സന്താ വിഹരന്തി, ഗന്തുമ്പി മേ ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, ദിസാ ഫാസു ഹോതി, പഗേവ മനസി കാതും! നിട്ഠമേത്ഥ ഗച്ഛാമി - 'അദ്ധാ തേ ആയസ്മന്തോ തയോ ധമ്മേ പജഹിംസു, തയോ ധമ്മേ ബഹുലമകംസു. കതമേ തയോ ധമ്മേ പജഹിംസു? കാമവിതക്കം , ബ്യാപാദവിതക്കം, വിഹിംസാവിതക്കം - ഇമേ തയോ ധമ്മേ പജഹിംസു. കതമേ തയോ ധമ്മേ ബഹുലമകംസു? നേക്ഖമ്മവിതക്കം, അബ്യാപാദവിതക്കം, അവിഹിംസാവിതക്കം - ഇമേ തയോ ധമ്മേ ബഹുലമകംസു'. യസ്സം , ഭിക്ഖവേ, ദിസായം ഭിക്ഖൂ സമഗ്ഗാ സമ്മോദമാനാ അവിവദമാനാ ഖീരോദകീഭൂതാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയചക്ഖൂഹി സമ്പസ്സന്താ വിഹരന്തി, ഗന്തുമ്പി മേ ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, ദിസാ ഫാസു ഹോതി, പഗേവ മനസി കാതും! നിട്ഠമേത്ഥ ഗച്ഛാമി - 'അദ്ധാ തേ ആയസ്മന്തോ ഇമേ തയോ ധമ്മേ പജഹിംസു, ഇമേ തയോ ധമ്മേ ബഹുലമകംസൂ'"തി. ദുതിയം.

൩. ഗോതമകചേതിയസുത്തം

൧൨൬. ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി ഗോതമകേ ചേതിയേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഭിക്ഖവോ"തി. "ഭദന്തേ"തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

"അഭിഞ്ഞായാഹം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മം ദേസേമി, നോ അനഭിഞ്ഞായ. സനിദാനാഹം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മം ദേസേമി, നോ അനിദാനം. സപ്പാടിഹാരിയാഹം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മം ദേസേമി, നോ അപ്പാടിഹാരിയം. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ധമ്മം ദേസയതോ നോ അനഭിഞ്ഞായ, സനിദാനം ധമ്മം ദേസയതോ നോ അനിദാനം, സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം

ദേസയതോ നോ അപ്പാടിഹാരിയം, കരണീയോ ഓവാദോ, കരണീയാ അനുസാസനീ. അലഞ്ച പന വോ, ഭിക്ഖവേ, തുട്ഠിയാ, അലം അത്തമനതായ, അലം സോമനസ്സായ - 'സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ സങ്ഘോ'"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി. ഇമസ്മിഞ്ച പന വേയ്യാകരണസ്മിം ഭഞ്ഞമാനേ സഹസ്സീ ലോകധാതു അകമ്പിത്ഥാതി. തതിയം.

൪. ഭരണ്ഡുകാലാമസുത്തം

൧൨൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ യേന കപിലവത്ഥു തദവസരി. അസ്സോസി ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ - "ഭഗവാ കിര കപിലവത്ഥും അനുപ്പത്തോ"തി. അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതം ഖോ മഹാനാമം സക്കം ഭഗവാ ഏതദവോച -

"ഗച്ഛ, മഹാനാമ, കപിലവത്ഥുസ്മിം, തഥാരൂപം ആവസഥം ജാന യത്ഥജ്ജ മയം ഏകരത്തിം വിഹരേയ്യാമാ"തി. "ഏവം , ഭന്തേ"തി ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ കപിലവത്ഥും പവിസിത്വാ കേവലകപ്പം കപിലവത്ഥും അന്വാഹിണ്ഡന്തോ [ആഹിണ്ഡന്തോ (സ്യാ॰ കം॰)] നാദ്ദസ കപിലവത്ഥുസ്മിം തഥാരൂപം ആവസഥം യത്ഥജ്ജ ഭഗവാ ഏകരത്തിം വിഹരേയ്യ.

അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "നത്ഥി, ഭന്തേ, കപിലവത്ഥുസ്മിം തഥാരൂപോ ആവസഥോ യത്ഥജ്ജ ഭഗവാ ഏകരത്തിം വിഹരേയ്യ. അയം, ഭന്തേ, ഭരണ്ഡു കാലാമോ ഭഗവതോ പുരാണസബ്രഹ്മചാരീ. തസ്സജ്ജ ഭഗവാ അസ്സമേ ഏകരത്തിം വിഹരതൂ"തി. "ഗച്ഛ, മഹാനാമ, സന്ഥരം പഞ്ഞപേഹീ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭരണ്ഡുസ്സ കാലാമസ്സ അസ്സമോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ സന്ഥരം പഞ്ഞാപേത്വാ ഉദകം ഠപേത്വാ പാദാനം ധോവനായ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "സന്ഥതോ, ഭന്തേ, സന്ഥാരോ, ഉദകം ഠപിതം പാദാനം ധോവനായ. യസ്സദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ കാലം മഞ്ഞതീ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന ഭരണ്ഡുസ്സ കാലാമസ്സ അസ്സമോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ പാദേ പക്ഖാലേസി. അഥ ഖോ മഹാനാമസ്സ സക്കസ്സ ഏതദഹോസി - "അകാലോ ഖോ അജ്ജ ഭഗവന്തം പയിരുപാസിതും. കിലന്തോ ഭഗവാ. സ്വേ ദാനാഹം ഭഗവന്തം പയിരുപാസിസ്സാമീ"തി ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി.

അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ മഹാനാമം സക്കം ഭഗവാ ഏതദവോച - "തയോ ഖോമേ, മഹാനാമ,

സത്ഥാരോ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? ഇധ, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ സത്ഥാ കാമാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞാപേതി; ന രൂപാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞാപേതി, ന വേദനാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞാപേതി. ഇധ പന, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ സത്ഥാ കാമാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞാപേതി , രൂപാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞാപേതി; ന വേദനാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞാപേതി. ഇധ പന, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ സത്ഥാ കാമാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞാപേതി, രൂപാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞാപേതി, വേദനാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞാപേതി. ഇമേ ഖോ, മഹാനാമ, തയോ സത്ഥാരോ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. 'ഇമേസം, മഹാനാമ, തിണ്ണം സത്ഥാരാനം ഏകാ നിട്ഠാ ഉദാഹു പുഥു നിട്ഠാ'''തി?

ഏവം വുത്തേ ഭരണ്ഡു കാലാമോ മഹാനാമം സക്കം ഏതദവോച - ''ഏകാതി, മഹാനാമ, വദേഹീ''തി. ഏവം വുത്തേ ഭഗവാ മഹാനാമം സക്കം ഏതദവോച - ''നാനാതി, മഹാനാമ, വദേഹീ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭരണ്ഡു കാലാമോ മഹാനാമം സക്കം ഏതദവോച - ''ഏകാതി, മഹാനാമ, വദേഹീ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ മഹാനാമം സക്കം ഏതദവോച - ''നാനാതി, മഹാനാമ, വദേഹീ''തി. തതിയമ്പി ഖോ ഭരണ്ഡു കാലാമോ മഹാനാമം സക്കം ഏതദവോച - ''ഏകാതി, മഹാനാമ , വദേഹീ''തി. തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ മഹാനാമം സക്കം ഏതദവോച - ''നാനാതി, മഹാനാമ, വദേഹീ''തി.

അഥ ഖോ ഭരണ്ഡു കാലാമസ്സ ഏതദഹോസി - ''മഹേസക്ഖസ്സ വതമ്ഹി മഹാനാമസ്സ സക്കസ്സ സമ്മുഖാ സമണേന ഗോതമേന യാവതതിയം അപസാദിതോ. യംനൂനാഹം കപിലവത്ഥുമ്ഹാ പക്കമേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ ഭരണ്ഡു കാലാമോ കപിലവത്ഥുമ്ഹാ പക്കാമി. യം കപിലവത്ഥുമ്ഹാ പക്കാമി തഥാ പക്കന്തോവ അഹോസി ന പുന പച്ചാഗച്ഛീതി. ചതുത്ഥം.

൫. ഹത്ഥകസുത്തം

൧൨൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ഹത്ഥകോ ദേവപുത്തോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ - ''ഭഗവതോ പുരതോ ഠസ്സാമീ''തി ഓസീദതിമേവ സംസീദതിമേവ [ഓസീദതി ചേവ സംസീദതി ച (സീ॰ പീ॰), ഓസീദതി സംസീദതി (സ്യാ॰ കം॰)], ന സക്കോതി സണ്ഠാതും. സേയ്യഥാപി നാമ സപ്പി വാ തേലം വാ വാലുകായ ആസിത്തം ഓസീദതിമേവ സംസീദതിമേവ, ന സണ്ഠാതി; ഏവമേവം ഹത്ഥകോ ദേവപുത്തോ - ''ഭഗവതോ പുരതോ ഠസ്സാമീ''തി ഓസീദതിമേവ സംസീദതിമേവ, ന സക്കോതി സണ്ഠാതും.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഹത്ഥകം ദേവപുത്തം ഏതദവോച - ''ഓളാരികം, ഹത്ഥക, അത്തഭാവം അഭിനിമ്മിനാഹീ''തി . ''ഏവം, ഭന്തേ''തി, ഖോ ഹത്ഥകോ ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ ഓളാരികം അത്തഭാവം അഭിനിമ്മിനിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതം ഖോ ഹത്ഥകം ദേവപുത്തം ഭഗവാ ഏതദവോച -

''യേ തേ, ഹത്ഥക, ധമ്മാ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതസ്സ പവത്തിനോ അഹേസും, അപി നു തേ തേ ധമ്മാ ഏതരഹി പവത്തിനോ''തി? ''യേ ച മേ, ഭന്തേ,

ധമ്മാ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതസ്സ പവത്തിനോ അഹേസും, തേ ച മേ ധമ്മാ ഏതരഹി പവത്തിനോ; യേ ച മേ, ഭന്തേ, ധമ്മാ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതസ്സ നപ്പവത്തിനോ അഹേസും, തേ ച മേ ധമ്മാ ഏതരഹി പവത്തിനോ. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഏതരഹി ആകിണ്ണോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി ഭിക്ഖുനീഹി ഉപാസകേഹി ഉപാസികാഹി രാജൂഹി രാജമഹാമത്തേഹി തിത്ഥിയേഹി തിത്ഥിയസാവകേഹി; ഏവമേവം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ആകിണ്ണോ വിഹരാമി ദേവപുത്തേഹി. ദൂരതോപി, ഭന്തേ, ദേവപുത്താ ആഗച്ഛന്തി ഹത്ഥകസ്സ ദേവപുത്തസ്സ സന്തികേ 'ധമ്മം സോസ്സാമാ'തി. തിണ്ണാഹം, ഭന്തേ, ധമ്മാനം അതിത്തോ അപ്പടിവാനോ കാലങ്കതോ. കതമേസം തിണ്ണം? ഭഗവതോ അഹം, ഭന്തേ, ദസ്സനസ്സ അതിത്തോ അപ്പടിവാനോ കാലങ്കതോ; സദ്ധമ്മസവനസ്സാഹം, ഭന്തേ, അതിത്തോ അപ്പടിവാനോ കാലങ്കതോ; സങ്ഘസ്സാഹം, ഭന്തേ, ഉപട്ഠാനസ്സ അതിത്തോ അപ്പടിവാനോ കാലങ്കതോ. ഇമേസം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം അതിത്തോ അപ്പടിവാനോ കാലങ്കതോ"തി.

"നാഹം ഭഗവതോ ദസ്സനസ്സ, തിത്തിമജ്ഝഗാ [തിത്തി തിത്തിസമ്ഭവം (ക॰)] കുദാചനം;
സങ്ഘസ്സ ഉപട്ഠാനസ്സ, സദ്ധമ്മസവനസ്സ ച.

"അധിസീലം സിക്ഖമാനോ, സദ്ധമ്മസവനേ രതോ;
തിണ്ണം ധമ്മാനം അതിത്തോ, ഹത്ഥകോ അവിഹം ഗതോ"തി. പഞ്ചമം;

൬. കടുവിയസുത്തം

൧൨൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ ബാരാണസിയം വിഹരതി ഇസിപതനേ മിഗദായേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ബാരാണസിം പിണ്ഡായ പാവിസി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ഗോയോഗപിലക്ഖസ്മിം [ഗോയോഗമിലക്ഖസ്മിം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] പിണ്ഡായ ചരമാനോ [ചരമാനം (ക॰)] അഞ്ഞതരം ഭിക്ഖും രിത്തസ്സാദം ബാഹിരസ്സാദം മുട്ഠസ്സതിം അസമ്പജാനം അസമാഹിതം വിബ്ഭന്തചിത്തം പാകതിന്ദ്രിയം. ദിസ്വാ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച -

"മാ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, അത്താനം കടുവിയമകാസി. തം വത ഭിക്ഖു കടുവിയകതം അത്താനം ആമഗന്ധേന [ആമഗന്ധേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അവസ്സുതം മക്ഖികാ നാനുപതിസ്സന്തി നാന്വാസ്സവിസ്സന്തീതി [നാനുബന്ധിസ്സന്തി (ക॰)], നേതം ഠാനം വിജ്ജതീ"തി. അഥ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതാ ഇമിനാ ഓവാദേന ഓവദിതോ സംവേഗമാപാദി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ബാരാണസിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി -

"ഇധാഹം, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ബാരാണസിം പിണ്ഡായ പാവിസിം. അദ്ദസം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഗോയോഗപിലക്ഖസ്മിം പിണ്ഡായ ചരമാനോ അഞ്ഞതരം ഭിക്ഖും രിത്തസ്സാദം ബാഹിരസ്സാദം മുട്ഠസ്സതിം അസമ്പജാനം അസമാഹിതം വിബ്ഭന്തചിത്തം പാകതിന്ദ്രിയം. ദിസ്വാ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോചം -

'''മാ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, അത്താനം കടുവിയമകാസി. തം വത ഭിക്ഖു കടുവിയകതം അത്താനം ആമഗന്ധേന അവസ്സുതം മക്ഖികാ നാനുപതിസ്സന്തി നാന്വാസ്സവിസ്സന്തീതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതീ'തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സോ ഭിക്ഖു മയാ ഇമിനാ ഓവാദേന ഓവദിതോ സംവേഗമാപാദീ''തി. ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കിം നു ഖോ, ഭന്തേ, കടുവിയം? കോ ആമഗന്ധോ? കാ മക്ഖികാ''തി?

''അഭിജ്ഝാ ഖോ, ഭിക്ഖു, കടുവിയം; ബ്യാപാദോ ആമഗന്ധോ; പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ മക്ഖികാ. തം വത, ഭിക്ഖു, കടുവിയകതം അത്താനം ആമഗന്ധേന അവസ്സുതം മക്ഖികാ നാനുപതിസ്സന്തി നാന്വാസ്സവിസ്സന്തീതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതീ''തി.

''അഗുത്തം ചക്ഖുസോതസ്മിം, ഇന്ദ്രിയേസു അസംവുതം;
മക്ഖികാനുപതിസ്സന്തി , സങ്കപ്പാ രാഗനിസ്സിതാ.

''കടുവിയകതോ ഭിക്ഖു, ആമഗന്ധേ അവസ്സുതോ;
ആരകാ ഹോതി നിബ്ബാനാ, വിഘാതസ്സേവ ഭാഗവാ.

''ഗാമേ വാ യദി വാരഞ്ഞേ, അലദ്ധാ സമഥമത്തനോ [സമമത്തനോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰), സമ്മമത്തനോ (പീ॰)];
പരേതി [ചരേതി (സ്യാ॰ ക॰)] ബാലോ ദുമ്മേധോ, മക്ഖികാഹി പുരക്ഖതോ.

''യേ ച സീലേന സമ്പന്നാ, പഞ്ഞായൂപസമേരതാ;
ഉപസന്താ സുഖം സേന്തി, നാസയിത്വാന മക്ഖികാ''തി. ഛട്ഠം;

൭. പഠമഅനുരുദ്ധസുത്തം

൱൬൭. അഥ ഖോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇധാഹം, ഭന്തേ, ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന യേഭുയ്യേന പസ്സാമി മാതുഗാമം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജമാനം. കതിഹി നു ഖോ, ഭന്തേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ മാതുഗാമോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതീ''തി?

''തീഹി ഖോ, അനുരുദ്ധ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ മാതുഗാമോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, അനുരുദ്ധ, മാതുഗാമോ പുബ്ബണ്ഹസമയം മച്ഛേരമലപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി, മജ്ഝന്ഹികസമയം ഇസ്സാപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി, സായന്ഹസമയം കാമരാഗപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി . ഇമേഹി ഖോ, അനുരുദ്ധ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ മാതുഗാമോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതീ''തി. സത്തമം.

൮. ദുതിയഅനുരുദ്ധസുത്തം

൧൩൧. അഥ ഖോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച – ''ഇധാഹം, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സഹസ്സം ലോകം ഓലോകേമി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ വീരിയം അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ [അപമ്മുട്ഠാ (സീ॰), അപമുട്ഠാ (സ്യാ॰ കം॰)], പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗം. അഥ ച പന മേ നാനുപാദായ [ന അനുപാദായ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ആസവേഹി ചിത്തം വിമുച്ചതീ''തി.

''യം ഖോ തേ, ആവുസോ അനുരുദ്ധ, ഏവം ഹോതി – 'അഹം ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സഹസ്സം ലോകം വോലോകേമീ'തി, ഇദം തേ മാനസ്മിം. യമ്പി തേ, ആവുസോ അനുരുദ്ധ, ഏവം ഹോതി – 'ആരദ്ധം ഖോ പന മേ വീരിയം അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗ'ന്തി, ഇദം തേ ഉദ്ധച്ചസ്മിം. യമ്പി തേ, ആവുസോ അനുരുദ്ധ, ഏവം ഹോതി – 'അഥ ച പന മേ നാനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുച്ചതീ'തി, ഇദം തേ കുക്കുച്ചസ്മിം. സാധു വതായസ്മാ അനുരുദ്ധോ ഇമേ തയോ ധമ്മേ പഹായ, ഇമേ തയോ ധമ്മേ അമനസികരിത്വാ അമതായ ധാതുയാ ചിത്തം ഉപസംഹരതൂ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ അപരേന സമയേന ഇമേ തയോ ധമ്മേ പഹായ, ഇമേ തയോ ധമ്മേ അമനസികരിത്വാ അമതായ ധാതുയാ ചിത്തം ഉപസംഹരി [ഉപസംഹാസി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), ഉപസംഹരതി (ക॰)]. അഥ ഖോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ – യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി, തദനുത്തരം – ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. ''ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ''തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ അനുരുദ്ധോ അരഹതം അഹോസീതി. അട്ഠമം.

൯. പടിച്ഛന്നസുത്തം

൧൩൨. ''തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, പടിച്ഛന്നാനി ആവഹന്തി [വഹന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], നോ വിവടാനി. കതമാനി തീണി? മാതുഗാമോ, ഭിക്ഖവേ, പടിച്ഛന്നോ ആവഹതി, നോ വിവടോ; ബ്രാഹ്മണാനം, ഭിക്ഖവേ, മന്താ പടിച്ഛന്നാ ആവഹന്തി, നോ വിവടാ ; മിച്ഛാദിട്ഠി, ഭിക്ഖവേ, പടിച്ഛന്നാ ആവഹതി, നോ വിവടാ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി പടിച്ഛന്നാനി ആവഹന്തി, നോ വിവടാനി.

''തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, വിവടാനി വിരോചന്തി, നോ പടിച്ഛന്നാനി. കതമാനി തീണി? ചന്ദമണ്ഡലം, ഭിക്ഖവേ, വിവടം വിരോചതി, നോ

പടിച്ഛന്നം; സൂരിയമണ്ഡലം, ഭിക്ഖവേ, വിവടം വിരോചതി, നോ പടിച്ഛന്നം; തഥാഗതപ്പവേദിതോ ധമ്മവിനയോ, ഭിക്ഖവേ, വിവടോ വിരോചതി, നോ പടിച്ഛന്നോ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി വിവടാനി വിരോചന്തി, നോ പടിച്ഛന്നാനീ''തി. നവമം.

൧൦. ലേഖസുത്തം

൧൩൩. ''തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ തയോ? പാസാണലേഖൂപമോ പുഗ്ഗലോ, പഥവിലേഖൂപമോ പുഗ്ഗലോ, ഉദകലേഖൂപമോ പുഗ്ഗലോ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പാസാണലേഖൂപമോ പുഗ്ഗലോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അഭിണ്ഹം കുജ്ഝതി. സോ ച ഖ്വസ്സ കോധോ ദീഘരത്തം അനുസേതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പാസാണേ ലേഖാ ന ഖിപ്പം ലുജ്ജതി വാതേന വാ ഉദകേന വാ, ചിരട്ഠിതികാ ഹോതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അഭിണ്ഹം കുജ്ഝതി. സോ ച ഖ്വസ്സ കോധോ ദീഘരത്തം അനുസേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പാസാണലേഖൂപമോ പുഗ്ഗലോ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പഥവിലേഖൂപമോ പുഗ്ഗലോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അഭിണ്ഹം കുജ്ഝതി. സോ ച ഖ്വസ്സ കോധോ ന ദീഘരത്തം അനുസേതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പഥവിയാ ലേഖാ ഖിപ്പം ലുജ്ജതി വാതേന വാ ഉദകേന വാ, ന ചിരട്ഠിതികാ ഹോതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അഭിണ്ഹം കുജ്ഝതി. സോ ച ഖ്വസ്സ കോധോ ന ദീഘരത്തം അനുസേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പഥവിലേഖൂപമോ പുഗ്ഗലോ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഉദകലേഖൂപമോ പുഗ്ഗലോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ആഗാള്ഹേനപി വുച്ചമാനോ ഫരുസേനപി വുച്ചമാനോ അമനാപേനപി വുച്ചമാനോ സന്ധിയതിമേവ [... യേവ (സ്യാ॰ കം॰) ... ചേവ (പീ॰)] സംസന്ദതിമേവ [... യേവ (സ്യാ॰ കം॰) ... ചേവ (പീ॰)] സമ്മോദതിമേവ [... യേവ (സ്യാ॰ കം॰) ... ചേവ (പീ॰)]. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഉദകേ ലേഖാ ഖിപ്പംയേവ പടിവിഗച്ഛതി, ന ചിരട്ഠിതികാ ഹോതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ആഗാള്ഹേനപി വുച്ചമാനോ ഫരുസേനപി വുച്ചമാനോ അമനാപേനപി വുച്ചമാനോ സന്ധിയതിമേവ സംസന്ദതിമേവ സമ്മോദതിമേവ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഉദകലേഖൂപമോ പുഗ്ഗലോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി [പു॰ പ॰ ൧൧൪]. ദസമം.

കുസിനാരവഗ്ഗോ തേരസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

കുസിനാരഭണ്ഡനാ ചേവ, ഗോതമഭരണ്ഡുഹത്ഥകോ;
കടുവിയം ദ്വേ അനുരുദ്ധാ, പടിച്ഛന്നം ലേഖേന തേ ദസാതി.

(൧൪) ൪. യോധാജീവവഗ്ഗോ

൧. യോധാജീവസുത്തം

൧൩൪. ‘‘തീഹി , ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ യോധാജീവോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. കതമേഹി തീഹി ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, യോധാജീവോ ദൂരേ പാതീ ച ഹോതി അക്ഖണവേധീ ച മഹതോ ച കായസ്സ പദാലേതാ. ഇമേഹി, ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ യോധാജീവോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദൂരേ പാതീ ച ഹോതി അക്ഖണവേധീ ച മഹതോ ച കായസ്സ പദാലേതാ.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദൂരേ പാതീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യം കിഞ്ചി രൂപം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ ഹീനം വാ പണീതം വാ യം ദൂരേ സന്തികേ വാ, സബ്ബം രൂപം - ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതി. യാ കാചി വേദനാ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാ അജ്ഝത്താ വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികാ വാ സുഖുമാ വാ ഹീനാ വാ പണീതാ വാ യാ ദൂരേ സന്തികേ വാ, സബ്ബം വേദനം [സബ്ബാ വേദനാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] - ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മ്സ്മി , ന മേസോ അത്താ’തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതി. യാ കാചി സഞ്ഞാ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാ അജ്ഝത്താ വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികാ വാ സുഖുമാ വാ ഹീനാ വാ പണീതാ വാ യാ ദൂരേ സന്തികേ വാ, സബ്ബം സഞ്ഞം [സബ്ബാ സഞ്ഞാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] - ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതി. യേ കേചി സങ്ഖാരാ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാ അജ്ഝത്താ വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികാ വാ സുഖുമാ വാ ഹീനാ വാ പണീതാ വാ യേ ദൂരേ സന്തികേ വാ, സബ്ബേ സങ്ഖാരേ - ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതി. യം കിഞ്ചി വിഞ്ഞാണം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ ഹീനം വാ പണീതം വാ യം ദൂരേ സന്തികേ വാ, സബ്ബം വിഞ്ഞാണം - ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദൂരേ പാതീ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അക്ഖണവേധീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അക്ഖണവേധീ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മഹതോ കായസ്സ പദാലേതാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മഹന്തം അവിജ്ജാക്ഖന്ധം പദാലേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മഹതോ കായസ്സ പദാലേതാ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി... പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ”തി. പഠമം.

൨. പരിസാസുത്തം

൧൩൨. “തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പരിസാ. കതമാ തിസ്സോ? ഉക്കാചിതവിനീതാ പരിസാ, പടിപുച്ഛാവിനീതാ പരിസാ, യാവതാവിനീതാ [യാവതജ്ഝാവിനീതാ (അട്ഠകഥായം പാഠന്തരം)] പരിസാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ പരിസാ”തി. ദുതിയം.

൩. മിത്തസുത്തം

൧൩൩. “തീഹി , ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ മിത്തോ സേവിതബ്ബോ. കതമേഹി തീഹി? ( ) [(ഇധ ഭിക്ഖവേ ഭിക്ഖു) (പീ॰ ക॰)] ദുദ്ദദം ദദാതി, ദുക്കരം കരോതി, ദുക്ഖമം ഖമതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ മിത്തോ സേവിതബ്ബോ”തി. തതിയം.

൪. ഉപ്പാദാസുത്തം

൧൩൪. “ഉപ്പാദാ വാ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം അനുപ്പാദാ വാ തഥാഗതാനം, ഠിതാവ സാ ധാതു ധമ്മട്ഠിതതാ ധമ്മനിയാമതാ. സബ്ബേ സങ്ഖാരാ അനിച്ചാ. തം തഥാഗതോ അഭിസമ്ബുജ്ഝതി അഭിസമേതി. അഭിസമ്ബുജ്ഝിത്വാ അഭിസമേത്വാ ആചിക്ഖതി ദേസേതി പഞ്ഞാപേതി പട്ഠപേതി വിവരതി വിഭജതി ഉത്താനീകരോതി - ‘സബ്ബേ സങ്ഖാരാ അനിച്ചാ’തി. ഉപ്പാദാ വാ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം അനുപ്പാദാ വാ തഥാഗതാനം ഠിതാവ സാ ധാതു ധമ്മട്ഠിതതാ ധമ്മനിയാമതാ. സബ്ബേ സങ്ഖാരാ ദുക്ഖാ. തം തഥാഗതോ അഭിസമ്ബുജ്ഝതി അഭിസമേതി. അഭിസമ്ബുജ്ഝിത്വാ അഭിസമേത്വാ ആചിക്ഖതി ദേസേതി പഞ്ഞാപേതി പട്ഠപേതി വിവരതി വിഭജതി ഉത്താനീകരോതി - ‘സബ്ബേ സങ്ഖാരാ ദുക്ഖാ’തി. ഉപ്പാദാ വാ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം അനുപ്പാദാ വാ തഥാഗതാനം ഠിതാവ സാ ധാതു ധമ്മട്ഠിതതാ ധമ്മനിയാമതാ. സബ്ബേ ധമ്മാ അനത്താ. തം തഥാഗതോ അഭിസമ്ബുജ്ഝതി അഭിസമേതി. അഭിസമ്ബുജ്ഝിത്വാ അഭിസമേത്വാ ആചിക്ഖതി ദേസേതി പഞ്ഞാപേതി പട്ഠപേതി വിവരതി വിഭജതി ഉത്താനീകരോതി - ‘സബ്ബേ ധമ്മാ അനത്താ’”തി. ചതുത്ഥം.

൫. കേസകമ്ബലസുത്തം

൧൩൫. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യാനി കാനിചി തന്താവുതാനം വത്ഥാനം, കേസകമ്ബലോ തേസം പടികിട്ഠോ അക്ഖായതി. കേസകമ്ബലോ, ഭിക്ഖവേ, സീതേ സീതോ, ഉണ്ഹേ ഉണ്ഹോ, ദുബ്ബണ്ണോ, ദുഗ്ഗന്ധോ, ദുക്ഖസമ്ഫസ്സോ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യാനി കാനിചി പുഥുസമണബ്രാഹ്മണവാദാനം [സമണപ്പവാദാനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മക്ഖലിവാദോ തേസം പടികിട്ഠോ അക്ഖായതി.

“മക്ഖലി, ഭിക്ഖവേ, മോഘപുരിസോ ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - ‘നത്ഥി കമ്മം, നത്ഥി കിരിയം, നത്ഥി വീരിയ’ന്തി. യേപി തേ, ഭിക്ഖവേ, അഹേസും അതീതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ, തേപി ഭഗവന്തോ കമ്മവാദാ ചേവ അഹേസും കിരിയവാദാ ച വീരിയവാദാ ച. തേപി, ഭിക്ഖവേ, മക്ഖലി മോഘപുരിസോ പടിബാഹതി - ‘നത്ഥി കമ്മം, നത്ഥി കിരിയം, നത്ഥി വീരിയ’ന്തി. യേപി തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭവിസ്സന്തി അനാഗതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ, തേപി ഭഗവന്തോ കമ്മവാദാ ചേവ ഭവിസ്സന്തി കിരിയവാദാ ച വീരിയവാദാ ച. തേപി, ഭിക്ഖവേ, മക്ഖലി മോഘപുരിസോ പടിബാഹതി - ‘നത്ഥി കമ്മം, നത്ഥി കിരിയം, നത്ഥി വീരിയ’ന്തി. അഹമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ കമ്മവാദോ ചേവ കിരിയവാദോ ച വീരിയവാദോ ച. മമ്പി, ഭിക്ഖവേ, മക്ഖലി മോഘപുരിസോ പടിബാഹതി - ‘നത്ഥി കമ്മം, നത്ഥി കിരിയം, നത്ഥി വീരിയ’’’ന്തി.

“സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, നദീമുഖേ ഖിപ്പം ഉഡ്ഡേയ്യ [ഓഡ്ഡേയ്യ (സീ॰)] ബഹൂനം [ബഹുന്നം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മച്ഛാനം അഹിതായ ദുക്ഖായ അനയായ ബ്യസനായ; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മക്ഖലി മോഘപുരിസോ മനുസ്സഖിപ്പം മഞ്ഞേ ലോകേ ഉപ്പന്നോ ബഹൂനം സത്താനം അഹിതായ ദുക്ഖായ അനയായ ബ്യസനായാ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. സമ്പദാസുത്തം

൧൩൯. “തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, സമ്പദാ. കതമാ തിസ്സോ? സദ്ധാസമ്പദാ, സീലസമ്പദാ, പഞ്ഞാസമ്പദാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ സമ്പദാ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. വുദ്ധിസുത്തം

൧൪൦. “തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, വുദ്ധിയോ. കതമാ തിസ്സോ? സദ്ധാവുദ്ധി, സീലവുദ്ധി, പഞ്ഞാവുദ്ധി - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ വുദ്ധിയോ’’തി. സത്തമം.

൮. അസ്സഖളുങ്കസുത്തം

൧൪൧. “തയോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസ്സഖളുങ്കേ ദേസേസ്സാമി തയോ ച പുരിസഖളുങ്കേ. തം സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ’’തി. “ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, തയോ അസ്സഖളുങ്കാ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അസ്സഖളുങ്കോ ജവസമ്പന്നോ ഹോതി; ന വണ്ണസമ്പന്നോ, ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അസ്സഖളുങ്കോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച; ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അസ്സഖളുങ്കോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ അസ്സഖളുങ്കാ.

‘‘കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുരിസഖളുങ്കാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുരിസഖളുങ്കോ ജവസമ്പന്നോ ഹോതി; ന വണ്ണസമ്പന്നോ, ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുരിസഖളുങ്കോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച; ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുരിസഖളുങ്കോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുരിസഖളുങ്കോ ജവസമ്പന്നോ ഹോതി; ന വണ്ണസമ്പന്നോ ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഇദമസ്സ ജവസ്മിം വദാമി. അഭിധമ്മേ ഖോ പന അഭിവിനയേ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സംസാദേതി [സംഹീരേതി (ക॰)], നോ വിസ്സജ്ജേതി. ഇദമസ്സ ന വണ്ണസ്മിം വദാമി. ന ഖോ പന ലാഭീ ഹോതി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. ഇദമസ്സ ന ആരോഹപരിണാഹസ്മിം വദാമി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുരിസഖളുങ്കോ ജവസമ്പന്നോ ഹോതി; ന വണ്ണസമ്പന്നോ, ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുരിസഖളുങ്കോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച; ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഇദമസ്സ ജവസ്മിം വദാമി. അഭിധമ്മേ ഖോ പന അഭിവിനയേ പഞ്ഹം പുട്ഠോ വിസ്സജ്ജേതി, നോ സംസാദേതി. ഇദമസ്സ വണ്ണസ്മിം വദാമി. ന പന ലാഭീ ഹോതി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. ഇദമസ്സ ന ആരോഹപരിണാഹസ്മിം വദാമി. ഏവം ഖോ , ഭിക്ഖവേ, പുരിസഖളുങ്കോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച; ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുരിസഖളുങ്കോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഇദമസ്സ ജവസ്മിം വദാമി. അഭിധമ്മേ ഖോ പന അഭിവിനയേ പഞ്ഹം പുട്ഠോ വിസ്സജ്ജേതി, നോ സംസാദേതി. ഇദമസ്സ വണ്ണസ്മിം വദാമി. ലാഭീ ഖോ പന ഹോതി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. ഇദമസ്സ ആരോഹപരിണാഹസ്മിം വദാമി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുരിസഖളുങ്കോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുരിസഖളുങ്കാ’’തി. അട്ഠമം.

൯. അസ്സപരസ്സസുത്തം

൧൪൧. ‘‘തയോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസ്സപരസ്സേ [അസ്സസദസ്സേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ദേസേസ്സാമി തയോ ച പുരിസപരസ്സേ [പുരിസസദസ്സേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. തം സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, തയോ അസ്സപരസ്സാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അസ്സപരസ്സോ ജവസമ്പന്നോ ഹോതി; ന വണ്ണസമ്പന്നോ ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അസ്സപരസ്സോ ജവസമ്പന്നോ ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച; ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അസ്സപരസ്സോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ അസ്സപരസ്സാ.

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുരിസപരസ്സാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുരിസപരസ്സോ ജവസമ്പന്നോ ഹോതി; ന വണ്ണസമ്പന്നോ ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുരിസപരസ്സോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച; ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ , ഏകച്ചോ പുരിസപരസ്സോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുരിസപരസ്സോ ജവസമ്പന്നോ ഹോതി; ന വണ്ണസമ്പന്നോ, ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. ഇദമസ്സ ജവസ്മിം വദാമി. അഭിധമ്മേ ഖോ പന അഭിവിനിയേ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സംസാദേതി, നോ വിസ്സജ്ജേതി. ഇദമസ്സ ന വണ്ണസ്മിം വദാമി. ന ഖോ പന ലാഭീ ഹോതി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം . ഇദമസ്സ ന ആരോഹപരിണാഹസ്മിം വദാമി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുരിസപരസ്സോ ജവസമ്പന്നോ ഹോതി; ന വണ്ണസമ്പന്നോ, ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുരിസപരസ്സോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച, ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. ഇദമസ്സ ജവസ്മിം വദാമി. അഭിധമ്മേ ഖോ പന അഭിവിനയേ പഞ്ഹം പുട്ഠോ വിസ്സജ്ജേതി, നോ സംസാദേതി. ഇദമസ്സ വണ്ണസ്മിം വദാമി. ന ഖോ പന ലാഭീ ഹോതി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. ഇദമസ്സ ന ആരോഹപരിണാഹസ്മിം വദാമി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുരിസപരസ്സോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി; വണ്ണസമ്പന്നോ ച, ന ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുരിസപരസ്സോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. ഇദമസ്സ ജവസ്മിം വദാമി. അഭിധമ്മേ ഖോ പന അഭിവിനയേ പഞ്ഹം പുട്ഠോ വിസ്സജ്ജേതി, നോ സംസാദേതി. ഇദമസ്സ വണ്ണസ്മിം വദാമി. ലാഭീ ഖോ പന ഹോതി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. ഇദമസ്സ ആരോഹപരിണാഹസ്മിം വദാമി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുരിസപരസ്സോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച

ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പുരിസപരസ്സാ''തി. നവമം.

൧൦. അസ്സാജാനീയസുത്തം

൧൪൦. ''തയോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഭദ്രേ അസ്സാജാനീയേ ദേസേസ്സാമി തയോ ച ഭദ്രേ പുരിസാജാനീയേ. തം സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, തയോ ഭദ്രാ അസ്സാജാനീയാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ...പേ॰... ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ഭദ്രാ അസ്സാജാനീയാ.

''കതമേ ച ഭിക്ഖവേ, തയോ ഭദ്രാ പുരിസാജാനീയാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ...പേ॰... ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ...പേ॰... ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദമസ്സ ജവസ്മിം വദാമി. അഭിധമ്മേ ഖോ പന അഭിവിനയേ പഞ്ഹം പുട്ഠോ വിസ്സജ്ജേതി, നോ സംസാദേതി. ഇദമസ്സ വണ്ണസ്മിം വദാമി. ലാഭീ ഖോ പന ഹോതി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. ഇദമസ്സ ആരോഹപരിണാഹസ്മിം വദാമി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി വണ്ണസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ഭദ്രാ പുരിസാജാനീയാ''തി. ദസമം.

൧൧. പഠമമോരനിവാപസുത്തം

൧൪൧. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി മോരനിവാപേ പരിബ്ബാജകാരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അച്ചന്തനിട്ഠോ ഹോതി അച്ചന്തയോഗക്ഖേമീ അച്ചന്തബ്രഹ്മചാരീ അച്ചന്തപരിയോസാനോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാനം. കതമേഹി തീഹി? അസേക്ഖേന സീലക്ഖന്ധേന, അസേക്ഖേന സമാധിക്ഖന്ധേന, അസേക്ഖേന പഞ്ഞാക്ഖന്ധേന. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അച്ചന്തനിട്ഠോ ഹോതി അച്ചന്തയോഗക്ഖേമീ അച്ചന്തബ്രഹ്മചാരീ അച്ചന്തപരിയോസാനോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാന''ന്തി. ഏകാദസമം.

൧൨. ദുതിയമോരനിവാപസുത്തം

൧൪൭. ''തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അച്ചന്തനിട്ഠോ ഹോതി അച്ചന്തയോഗക്ഖേമീ അച്ചന്തബ്രഹ്മചാരീ അച്ചന്തപരിയോസാനോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാനം. കതമേഹി തീഹി? ഇദ്ധിപാടിഹാരിയേന , ആദേസനാപാടിഹാരിയേന, അനുസാസനീപാടിഹാരിയേന - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അച്ചന്തനിട്ഠോ ഹോതി അച്ചന്തയോഗക്ഖേമീ അച്ചന്തബ്രഹ്മചാരീ അച്ചന്തപരിയോസാനോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാന''ന്തി. ദ്വാദസമം.

൧൩. തതിയമോരനിവാപസുത്തം

൧൪൮. ''തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അച്ചന്തനിട്ഠോ ഹോതി അച്ചന്തയോഗക്ഖേമീ അച്ചന്തബ്രഹ്മചാരീ അച്ചന്തപരിയോസാനോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാനം. കതമേഹി തീഹി? സമ്മാദിട്ഠിയാ, സമ്മാഞാണേന, സമ്മാവിമുത്തിയാ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അച്ചന്തനിട്ഠോ ഹോതി അച്ചന്തയോഗക്ഖേമീ അച്ചന്തബ്രഹ്മചാരീ അച്ചന്തപരിയോസാനോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാന''ന്തി. തേരസമം.

യോധാജീവവഗ്ഗോ ചുദ്ദസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

യോധോ പരിസമിത്തഞ്ച, ഉപ്പാദാ കേസകമ്ബലോ;
സമ്പദാ വുദ്ധി തയോ, അസ്സാ തയോ മോരനിവാപിനോതി.

(൨൭) ൫. മങ്ഗലവഗ്ഗോ

൧. അകുസലസുത്തം

൧൪൭. ‘‘തീഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി തീഹി? അകുസലേന കായകമ്മേന, അകുസലേന വചീകമ്മേന, അകുസലേന മനോകമ്മേന - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

‘‘തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി തീഹി? കുസലേന കായകമ്മേന, കുസലേന വചീകമ്മേന, കുസലേന മനോകമ്മേന - ഇമേഹി ഖോ , ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ’’തി. പഠമം.

൨. സാവജ്ജസുത്തം

൧൪൮. ‘‘തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി തീഹി? സാവജ്ജേന കായകമ്മേന, സാവജ്ജേന വചീകമ്മേന, സാവജ്ജേന മനോകമ്മേന - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

‘‘തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി തീഹി? അനവജ്ജേന കായകമ്മേന, അനവജ്ജേന വചീകമ്മേന, അനവജ്ജേന മനോകമ്മേന - ഇമേഹി ഖോ…പേ॰… ഏവം സഗ്ഗേ’’തി. ദുതിയം.

൩. വിസമസുത്തം

൧൪൯. ‘‘തീഹി , ഭിക്ഖവേ…പേ॰… വിസമേന കായകമ്മേന, വിസമേന വചീകമ്മേന, വിസമേന മനോകമ്മേന - ഇമേഹി ഖോ…പേ॰… ഏവം നിരയേ.

‘‘തീഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി…പേ॰… സമേന കായകമ്മേന, സമേന വചീകമ്മേന, സമേന മനോകമ്മേന - ഇമേഹി ഖോ…പേ॰… ഏവം സഗ്ഗേ’’തി. തതിയം.

൪. അസുചിസുത്തം

൧൫൦. ‘‘തീഹി, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… അസുചിനാ കായകമ്മേന, അസുചിനാ വചീകമ്മേന, അസുചിനാ മനോകമ്മേന - ഇമേഹി ഖോ…പേ॰… ഏവം നിരയേ.

‘‘തീഹി, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… സുചിനാ കായകമ്മേന, സുചിനാ വചീകമ്മേന, സുചിനാ മനോകമ്മേന - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ’’തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമഖതസുത്തം

൧൬൫. "തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി. കതമേഹി തീഹി? അകുസലേന കായകമ്മേന, അകുസലേന വചീകമ്മേന, അകുസലേന മനോകമ്മേന - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി.

"തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതി. കതമേഹി തീഹി? കുസലേന കായകമ്മേന, കുസലേന വചീകമ്മേന, കുസലേന മനോകമ്മേന...പേ.... പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയഖതസുത്തം

൧൬൬. "തീഹി, ഭിക്ഖവേ...പേ... സാവജ്ജേന കായകമ്മേന, സാവജ്ജേന വചീകമ്മേന, സാവജ്ജേന മനോകമ്മേന...പേ....

"തീഹി , ഭിക്ഖവേ...പേ... അനവജ്ജേന കായകമ്മേന, അനവജ്ജേന വചീകമ്മേന, അനവജ്ജേന മനോകമ്മേന...പേ.... ഛട്ഠം.

൭. തതിയഖതസുത്തം

൧൬൭. "തീഹി, ഭിക്ഖവേ...പേ... വിസമേന കായകമ്മേന, വിസമേന വചീകമ്മേന, വിസമേന മനോകമ്മേന...പേ....

"തീഹി , ഭിക്ഖവേ...പേ... സമേന കായകമ്മേന, സമേന വചീകമ്മേന, സമേന മനോകമ്മേന...പേ.... സത്തമം.

൮. ചതുത്ഥഖതസുത്തം

൧൬൮. "തീഹി, ഭിക്ഖവേ...പേ... അസുചിനാ കായകമ്മേന, അസുചിനാ വചീകമ്മേന, അസുചിനാ മനോകമ്മേന...പേ....

"തീഹി, ഭിക്ഖവേ...പേ... സുചിനാ കായകമ്മേന, സുചിനാ വചീകമ്മേന, സുചിനാ മനോകമ്മേന - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതീ"തി. അട്ഠമം.

൯. വന്ദനാസുത്തം

൧൬൯. "തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, വന്ദനാ. കതമാ തിസ്സോ? കായേന, വാചായ, മനസാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ വന്ദനാ"തി. നവമം.

൧൦. പുബ്ബണ്ഹസുത്തം

൧൫൦. ''യേ , ഭിക്ഖവേ, സത്താ പുബ്ബണ്ഹസമയം കായേന സുചരിതം ചരന്തി , വാചായ സുചരിതം ചരന്തി, മനസാ സുചരിതം ചരന്തി, സുപുബ്ബണ്ഹോ, ഭിക്ഖവേ, തേസം സത്താനം.

''യേ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ മജ്ഝന്ഹികസമയം കായേന സുചരിതം ചരന്തി, വാചായ സുചരിതം ചരന്തി, മനസാ സുചരിതം ചരന്തി, സുമജ്ഝന്ഹികോ, ഭിക്ഖവേ, തേസം സത്താനം.

''യേ , ഭിക്ഖവേ, സത്താ സായന്ഹസമയം കായേന സുചരിതം ചരന്തി, വാചായ സുചരിതം ചരന്തി, മനസാ സുചരിതം ചരന്തി, സുസായന്ഹോ, ഭിക്ഖവേ, തേസം സത്താന''ന്തി.

''സുനക്ഖത്തം സുമങ്ഗലം, സുപ്പഭാതം സുഹുട്ഠിതം [സുവുട്ഠിതം (സീ॰ പീ॰)];
സുഖണോ സുമുഹുത്തോ ച, സുയിട്ഠം ബ്രഹ്മചാരിസു.

''പദക്ഖിണം കായകമ്മം, വാചാകമ്മം പദക്ഖിണം;
പദക്ഖിണം മനോകമ്മം, പണീധി തേ പദക്ഖിണേ [പണിധിയോ പദക്ഖിണാ (സീ॰ പീ॰), പണിധി തേ പദക്ഖിണാ (സ്യാ॰ കം॰)];
പദക്ഖിണാനി കത്വാന, ലഭന്തത്ഥേ [ലഭതത്ഥേ (സീ॰ പീ॰)] പദക്ഖിണേ.

''തേ അത്ഥലദ്ധാ സുഖിതാ, വിരുള്ഹാ ബുദ്ധസാസനേ;
അരോഗാ സുഖിതാ ഹോഥ, സഹ സബ്ബേഹി ഞാതിഭീ''തി. ദസമം;

മങ്ഗലവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അകുസലഞ്ച സാവജ്ജം, വിസമാസുചിനാ സഹ;
ചതുരോ ഖതാ വന്ദനാ, പുബ്ബണ്ഹേന ച തേ ദസാതി.

തതിയോ പണ്ണാസകോ സമത്തോ.

(൧൬) ൬. അചേലകവഗ്ഗോ

൧൫൭-൧൬൩. ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ തിസ്സോ? ആഗാള്ഹാ പടിപദാ, നിജ്ഝാമാ പടിപദാ, മജ്ഝിമാ പടിപദാ. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഗാള്ഹാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഏവംവാദീ ഹോതി ഏവംദിട്ഠി - 'നത്ഥി കാമേസു ദോസോ'തി. സോ കാമേസു പാതബ്യതം ആപജ്ജതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ആഗാള്ഹാ പടിപദാ.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, നിജ്ഝാമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അചേലകോ ഹോതി മുത്താചാരോ, ഹത്ഥാപലേഖനോ [ഹത്ഥാവലേഖനോ (സ്യാ॰ കം॰) ദീ॰ നി॰ ൧.൩൯൪; മ॰ നി॰ ൧.൧൫൫ പസ്സിതബ്ബം], ന ഏഹിഭദന്തികോ, ന തിട്ഠഭദന്തികോ, നാഭിഹടം ന ഉദ്ദിസ്സകതം ന നിമന്തനം സാദിയതി. സോ ന കുമ്ഭിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ന കളോപിമുഖാ [ഖളോപിമുഖാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] പടിഗ്ഗണ്ഹാതി ന ഏളകമന്തരം ന ദണ്ഡമന്തരം ന മുസലമന്തരം ന ദ്വിന്നം ഭുഞ്ജമാനാനം ന ഗബ്ഭിനിയാ ന പായമാനായ ന പുരിസന്തരഗതായ ന സങ്കിത്തീസു ന യത്ഥ സാ ഉപട്ഠിതോ ഹോതി ന യത്ഥ മക്ഖികാ സണ്ഡസണ്ഡചാരിനീ ന മച്ഛം ന മംസം ന സുരം ന മേരയം, ന ഥുസോദകം പിവതി. സോ ഏകാഗാരികോ വാ ഹോതി ഏകാലോപികോ, ദ്വാഗാരികോ വാ ഹോതി ദ്വാലോപികോ... സത്താഗാരികോ വാ ഹോതി സത്താലോപികോ; ഏകിസ്സാപി ദത്തിയാ യാപേതി, ദ്വീഹിപി ദത്തീഹി യാപേതി... സത്തഹിപി ദത്തീഹി യാപേതി; ഏകാഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി, ദ്വാഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി... സത്താഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി - ഇതി ഏവരൂപം അദ്ധമാസികമ്പി പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി.

സോ സാകഭക്ഖോപി ഹോതി, സാമാകഭക്ഖോപി ഹോതി, നീവാരഭക്ഖോപി ഹോതി, ദദ്ദുലഭക്ഖോപി ഹോതി, ഹടഭക്ഖോപി ഹോതി , കണ്ഹഭക്ഖോപി ഹോതി, ആചാമഭക്ഖോപി ഹോതി, പിഞ്ഞാകഭക്ഖോപി ഹോതി, തിണഭക്ഖോപി ഹോതി, ഗോമയഭക്ഖോപി ഹോതി, വനമൂലഫലാഹാരോ യാപേതി പവത്തഫലഭോജീ.

സോ സാണാനിപി ധാരേതി, മസാണാനിപി ധാരേതി, ഛവദുസ്സാനിപി ധാരേതി, പംസുകൂലാനിപി ധാരേതി, തിരീടാനിപി ധാരേതി, അജിനമ്പി ധാരേതി, അജിനക്ഖിപമ്പി ധാരേതി, കുസചീരമ്പി ധാരേതി , വാകചീരമ്പി ധാരേതി, ഫലകചീരമ്പി ധാരേതി, കേസകമ്ബലമ്പി ധാരേതി, വാളകമ്ബലമ്പി ധാരേതി, ഉലൂകപക്ഖികമ്പി ധാരേതി, കേസമസ്സുലോചകോപി ഹോതി കേസമസ്സുലോചനാനുയോഗമനുയുത്തോ, ഉബ്ഭട്ഠകോപി ഹോതി ആസനപടിക്ഖിത്തോ, ഉക്കുടികോപി ഹോതി ഉക്കുടികപ്പധാനമനുയുത്തോ, കണ്ടകാപസ്സയികോപി ഹോതി കണ്ടകാപസ്സയേ സേയ്യം കപ്പേതി, സായതതിയകമ്പി ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി - ഇതി ഏവരൂപം അനേകവിഹിതം കായസ്സ ആതാപനപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, നിജ്ഝാമാ പടിപദാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, മജ്ഝിമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ... ചിത്തേ...പേ... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, മജ്ഝിമാ പടിപദാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ പടിപദാ”തി.

“തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ തിസ്സോ? ആഗാള്ഹാ പടിപദാ, നിജ്ഝാമാ പടിപദാ, മജ്ഝിമാ പടിപദാ. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഗാള്ഹാ പടിപദാ...പേ... അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ആഗാള്ഹാ പടിപദാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, നിജ്ഝാമാ പടിപദാ...പേ... അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, നിജ്ഝാമാ പടിപദാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, മജ്ഝിമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി....

“ഛന്ദസമാധിപധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി വീരിയസമാധി...പേ... ചിത്തസമാധി...പേ... വീമംസാസമാധിപധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി...പേ....

“സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവേതി... വീരിയിന്ദ്രിയം ഭാവേതി... സതിന്ദ്രിയം ഭാവേതി... സമാധിന്ദ്രിയം ഭാവേതി... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവേതി....

“സദ്ധാബലം ഭാവേതി... വീരിയബലം ഭാവേതി... സതിബലം ഭാവേതി... സമാധിബലം ഭാവേതി... പഞ്ഞാബലം ഭാവേതി....

“സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി....

“സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി... സമ്മാസങ്കപ്പം ഭാവേതി... സമ്മാവാചം ഭാവേതി... സമ്മാകമ്മന്തം ഭാവേതി ... സമ്മാആജീവം ഭാവേതി... സമ്മാവായാമം ഭാവേതി... സമ്മാസതിം ഭാവേതി... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി.... അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, മജ്ഝിമാ പടിപദാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ പടിപദാ”തി.

അചേലകവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സതിപട്ഠാനം സമ്മപ്പധാനം, ഇദ്ധിപാദിന്ദ്രിയേന ച;
ബലം ബോജ്ഝങ്ഗോ മഗ്ഗോ ച, പടിപദായ യോജയേതി.

(൧൭) ൭. കമ്മപഥപേയ്യാലം

൧൬൪-൧൭൩. ‘‘തീഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി തീഹി? അത്തനാ ച പാണാതിപാതീ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതേ സമാദപേതി, പാണാതിപാതേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

‘‘തീഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി തീഹി? അത്തനാ ച പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി….

‘‘അത്തനാ ച അദിന്നാദായീ ഹോതി, പരഞ്ച അദിന്നാദാനേ സമാദപേതി, അദിന്നാദാനേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി….

‘‘അത്തനാ ച അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച അദിന്നാദാനാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, അദിന്നാദാനാ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി….

‘‘അത്തനാ ച കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, പരഞ്ച കാമേസുമിച്ഛാചാരേ സമാദപേതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി….

‘‘അത്തനാ ച കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി….

‘‘അത്തനാ ച മുസാവാദീ ഹോതി, പരഞ്ച മുസാവാദേ സമാദപേതി, മുസാവാദേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി….

‘‘അത്തനാ ച മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച മുസാവാദാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, മുസാവാദാ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി….

‘‘അത്തനാ ച പിസുണവാചോ ഹോതി, പരഞ്ച പിസുണായ വാചായ സമാദപേതി, പിസുണായ വാചായ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി….

‘‘അത്തനാ ച പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച പിസുണായ വാചായ വേരമണിയാ സമാദപേതി, പിസുണായ വാചായ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി….

‘‘അത്തനാ ച ഫരുസവാചോ ഹോതി, പരഞ്ചേ ഫരുസായ വാചായ സമാദപേതി, ഫരുസായ വാചായ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി….

‘‘അത്തനാ ച ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച ഫരുസായ വാചായ വേരമണിയാ സമാദപേതി, ഫരുസായ വാചായ

വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി....

"അത്തനാ ച സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്ഫപ്പലാപേ സമാദപേതി, സമ്ഫപ്പലാപേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി....

"അത്തനാ ച സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി....

"അത്തനാ ച അഭിജ്ഝാലു ഹോതി, പരഞ്ച അഭിജ്ഝായ സമാദപേതി, അഭിജ്ഝായ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി....

"അത്തനാ ച അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി, പരഞ്ച അനഭിജ്ഝായ സമാദപേതി, അനഭിജ്ഝായ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി....

"അത്തനാ ച ബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, പരഞ്ച ബ്യാപാദേ സമാദപേതി, ബ്യാപാദേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി....

"അത്തനാ ച അബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, പരഞ്ച അബ്യാപാദേ സമാദപേതി, അബ്യാപാദേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി....

"അത്തനാ ച മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി, മിച്ഛാദിട്ഠിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി ....

"അത്തനാ ച സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി, സമ്മാദിട്ഠിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ"തി.

കമ്മപഥപേയ്യാലം നിട്ഠിതം.

തസ്സുദ്ദാനം -

പാണം അദിന്നമിച്ഛാ ച, മുസാവാദീ ച പിസുണാ;
ഫരുസാ സമ്ഫപ്പലാപോ ച, അഭിജ്ഝാ ബ്യാപാദദിട്ഠി ച;
കമ്മപഥേസു പേയ്യാലം, തികകേന നിയോജയേതി.

(൧൮൨) ൮. രാഗപേയ്യാലം

൧൮൨. “രാഗസ്സ , ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ തയോ? സുഞ്ഞതോ സമാധി, അനിമിത്തോ സമാധി, അപ്പണിഹിതോ സമാധി - രാഗസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. ( ) [(രാഗസ്സ ഭിക്ഖവേ അഭിഞ്ഞായ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ തയോ? സവിതക്കസവിചാരോ സമാധി, അവിതക്കവിചാരമത്തോ സമാധി, അവിതക്കഅവിചാരോ സമാധി. രാഗസ്സ ഭിക്ഖവേ അഭിഞ്ഞായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ.) ഏത്ഥന്തരേ പാഠോ കത്ഥചി ദിസ്സതി, അട്ഠകഥായം പസ്സിതബ്ബോ]

“രാഗസ്സ , ഭിക്ഖവേ, പരിഞ്ഞായ…പേ॰… പരിക്ഖയായ… പഹാനായ… ഖയായ… വയായ… വിരാഗായ… നിരോധായ… ചാഗായ… പടിനിസ്സഗ്ഗായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ.

“ദോസസ്സ… മോഹസ്സ… കോധസ്സ… ഉപനാഹസ്സ… മക്ഖസ്സ… പലാസസ്സ… ഇസ്സായ… മച്ഛരിയസ്സ… മായായ… സാഠേയ്യസ്സ… ഥമ്ഭസ്സ… സാരമ്ഭസ്സ… മാനസ്സ… അതിമാനസ്സ… മദസ്സ… പമാദസ്സ അഭിഞ്ഞായ… പരിഞ്ഞായ… പരിക്ഖയായ… പഹാനായ… ഖയായ… വയായ… വിരാഗായ… നിരോധായ… ചാഗായ… പടിനിസ്സഗ്ഗായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ”തി.

(ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.) [( ) ഏത്ഥന്തരേ പാഠോ സ്യാ॰ കം॰ ക॰ പോത്ഥകേസു ന ദിസ്സതി]

രാഗപേയ്യാലം നിട്ഠിതം.

തസ്സുദ്ദാനം -

[ഇമാ ഉദ്ദാനഗാഥായോ സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു ന ദിസ്സന്തി]
രാഗം ദോസഞ്ച മോഹഞ്ച, കോധൂപനാഹപഞ്ചമം;
മക്ഖപളാസഇസ്സാ ച, മച്ഛരിമായാസാഠേയ്യാ.

ഥമ്ഭസാരമ്ഭമാനഞ്ച, അതിമാനമദസ്സ ച;
പമാദാ സത്തരസ വുത്താ, രാഗപേയ്യാലനിസ്സിതാ.

ഏതേ ഓപമ്മയുത്തേന, ആപാദേന അഭിഞ്ഞായ;
പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയാ, പഹാനക്ഖയബ്ബയേന;
വിരാഗനിരോധചാഗം, പടിനിസ്സഗ്ഗേ ഇമേ ദസ.

സുഞ്ഞതോ അനിമിത്തോ ച, അപ്പണിഹിതോ ച തയോ;
സമാധിമൂലകാ പേയ്യാലേസുപി വവത്ഥിതാ ചാതി.

തികനിപാതപാളി നിട്ഠിതാ.